

ng. h.
148. e

ÖLTÖZETI ÉS FÖLSZERELÉSI *SZABÁLYZAT*

A MAGYAR KIR. HONVÉDSÉG RÉSZÉRE.

HIVATALOS KIADÁS.

BUDAPEST.

LÉGRÁDY TESTVÉREK.

1876.

ÖLTÖZETI ÉS FÖLSZERELESI

SZABÁLYZAT

A MAGYAR KIR. HONVÉDSÉG RÉSZÉRE.

Országos Széchényi Könyvtár

HIVATALOS KIADÁS.

BUDAPEST.

LÉGRÁDY TESTVÉREK.

1876.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

198169

BUDAPEST

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

1981

Ő Császári és Apostoli Királyi Főlsége 1876-ik évi június hó 30-án
Laxenburghan kelt legfelsőbb elhatározásával, ezen **öltözeti és fölsze-
relési szabályzatot** a magyar királyi honvédség számára jóváhagyni,
s életbeléptetését legkegyelmesebben elrendelni méltóztatott.

Kelt Budapesten, 1876-ik évi július hó 3-án.

Szende Béla s. k.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Bevezetés.

Az öltözeti és fölszerelési szabályzat tartalma a következő:

I. Az öltözködésre és fölszerelésre vonatkozó **általános határozványok** úgy béke mint háboru idejére.

II. **Átnézeti táblázat**, melyben minden egyes rendfokozatu legénységi, egyén számára szükséges ruházati, fegyverzeti és szerelvényi cikkek, valamint a tábori eszközök előtűntetve vannak.

E táblázat első rovata a szöveg azon lapját jelzi, hol az illető tárgy leírása foglaltatik.

III. **Minden egyes öltözeti és fölszerelési cikk leírása**, azaz annak meghatározása, hogy mily anyagból és mily alakban kell az említett tárgyaknak készitve lenni, továbbá miként kell azokat viselni és használni.

E leírás magyarázatául az illető cikkek a szövegben részint természetes nagyságu, részint kisebbitett mértékű ábrákban előtűntetvék.

IV. **A fölszerelési cikkeknek méretarány és százalék szerénti beosztása**, egy az illető kész tárgy méreteit centiméterekben előtűntető **mértéktáblázattal** együtt.

V. Az **összes honvédtisztek** öltözetének leírása és rajzai.

VI. **Alak-ábrák** a mindkét fegyvernembeli egyéneknek a különféle esetekben mily módon eszközlendő öltözködéséről, és ezeknek, valamint a lovaknak mikénti fölszereléséről.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Tartalom.

	Lap.
<i>Bevezetés.</i>	
<i>Általános határozványok</i>	1
I. <i>Gyalogság</i>	13
II. <i>Lovasság</i>	
Huszárok	136
Dsidások	224
III. <i>Koronaőrség</i>	239
IV. <i>A nyugállománybeli s a szolgálaton kívüli viszonyban lévő fő- és törzstisztek</i>	249
V. <i>Honvéd-lelkészet</i>	251
VI. <i>Hadbírák</i>	255
VII. <i>Orvosok és az egészségügyi segédszemélyzet</i>	257
VIII. <i>Kezelőtisztek</i>	261
IX. <i>Tettes és szabadságolt állományú, valamint a nyugalmazott honvéd-hivatalnokok</i>	
Hadbiztosok	264
Számvevőségi hivatalnokok	266
Állatorvosok	267
X. <i>Törzsőrmesterek</i>	269
XI. <i>Foglárak</i>	271
XII. <i>Gyógykovácsok</i>	273
XIII. <i>Puskamivesek</i>	275
XIV. <i>Szijgyártók</i>	279
XV. <i>A háborúban felállítandó hadi tisztesek és osztagok</i>	
Hadi tisztesek	282
Hadi osztagok	282

Függelék:

A népfölkelésről	287
----------------------------	-----

Általános határozványok.

A haj és szakál hordása. A haj elől oly hosszúságu legyen, hogy a fület el ne fődje, hátul pedig a felöltött köpeny gallérját ne érintse; a fejtetőn a hajnak tulságos hosszúságúnak nem szabad lennie, hogy a füvegben elegendő úr maradjon.

E szerint tehát, a minden czifrázat nélkül viselendő haj, elől körülbelől $6\frac{1}{2}$ centiméter, hátul pedig körülbelől $2\frac{1}{2}$ centiméter hosszúságú legyen.

A bajuszt soha sem szabad leberetválni, s ezenkívül csak a teljes vagy az állon kiberetvált szakált, még pedig oly hosszúságban szabad hordani, hogy attól a galléron viselt rendfokozati jelvények mindig láthatók legyenek.

Érdemjelek. Diszben és egyáltalában szolgálatban, az *altisztek és közhonvédek* összes érdemjeleiket a zubbonyon, atillán, mentén, ulánkán, ujjason, mellük bal oldalán viselni tartoznak.

Ha az említett ruházati czikkekből kettőt kell egymásra — például a zubbonyt az ujjásra — felhuzni: akkor az érdemjelek a felső ruházati czikkre, a huszárók (dsidások) által panyókába vetett menténél (ulánkánál) tehát erre akasztandók.

Megjegyzendő, hogy a köpenyeken érdemjelek *nem* viseltetnek.

Az ő Császári s Apostoli királyi Felségétől, valamint az idegen fejedelmektől adományozott érmek és rendjelek, az illető szabályokban megállapított méretek és alakok szerint viselendők, és nem szabad ezektől eltérni, vagy az érdemjeleket szalagok, csokrok, vagy csatok által helyettesíteni.

Az érdemjelek szalagaikkal, egy az illető ruhadarab baloldali mellrészéhez a legfelső gomb magasságában, illetőleg a legfelső zsinór alatt egyenes vonalban a bal váll felé erősített kettősen összevarrt posztószalagra akasztandók. Azon érdemjelek, melyeknek egyik lapjára mellkép, másikára pedig felirat van verve, a *mellképpel kifelé* viselendők.

Az ő Felsége által adományozott érdemjelek, úgy szolgálatban, mint azon kívül, a következő sorrendben viselendők:

arany vitézségi érem,

I-ső osztályu ezüst vitézségi érem,

II-od " " " "

arany érdemkereszt,

ezüst " koronával,

ezüst érdemkereszt.

1814-ik évbeli hadseregi kereszt,

az 1873-ik évben adományozott hadi érem,
 1864-ik évi hadjáratí emlékjel,
 1848- és 1866-ik évbéli tiroli honvédelmi emlékjel,
 végre I-ső vagy II-ik osztályu katonai szolgálati jel,

Ha valamely altiszt, vagy közhonvéd, az említett érdemjeleken kívül még ő Felsége által adományozott *rendjelekkel* is bir: akkor ezek, az arany vitézségi érem elé akasztva, viselendők.

A külföldi érdemjelek, az illető államok rangjának sorrendjében, az ő Felsége által adományozottak *után* viselendők.

A *tisztek* az érdemjeleket az ulánkán és a zubbanyon a legénység számára meghatározott módon fekete selyem, az atillán és mentén azonban arany sujtáson viselik akkor, midőn az érdemjelek a mellzsinóron túl nem terjednek, ellenkező esetben azok szintén fekete selyem sujtásra erősítendők.

A viselés sorrendje a következő:

a katonai Mária Terézia rend lovagkeresztje,
 a sz.-István rend lovagkeresztje,
 a Lipótrend lovagkeresztje,
 a vaskorona III. osztályu rendjele,
 a Ferencz József-rend lovagkeresztje,
 az Erzsébet-Terézia katonai alapítvány érdemjele,
 a katonai érdemkereszt,
 az arany egyházi érdemkereszt,
 az ezüst " "

melyek után

a vitézségi érmek,
 érdemkeresztek,
 emlékjelek és

katonai szolgálati jelek, a legénység számára meghatározott sorrendben, azután pedig a külföldi rendjelek következnek.

Az ő Felsége által adományozott érdemjelek után, a máltai vitézrend növendékeinek hordmódja szerint viselendő kis kereszt, azután a máltai lovagrend Mária keresztje léssen a külföldi érdemjelek előtt besorozandó.

A külföldi érdemjelek a toskánai és modenaiakkal kezdődnek, melyek után a pápai, azután a nagyhatalmasságok, továbbá a királyi, nagyhercegi és választófejedelmi, végre a hercegi és fejedelmi érdemjelek sorakoznak.

Az ő Felsége által adományozott rendjelek középkeresztjei, azután a német és máltai vitézrend keresztes jelvényei, végre a külföldi rendjelek középkeresztjei, az illető rendszabályok értelmében, a nyakon függve, a német vitézrend tagjai által azonban, ezenkívül egy második kereszt is, mellett baloldalához tűzve, viselendő.

Több középkereszttel bíró egyének, a legmagasabb belföldi vagy ennek hiányában a legmagasabb külföldi érdemjelt a nyakon, a többi jeleket pedig, rangjuk sorrendje szerint, a legfelső gombtól kezdve lefelé, a gomblyukak, illetőleg zsinórhurkok közt viselik.

A nagykeresztek, valamint a középkeresztek csillagjai, a lovagkeresztek és érdemjelek kitüntetései alatt, az illető rend szabályai szerint, a mell bal vagy jobb oldalán viselendők.

Ha a nagykeresztek szalagjai teljes díszben (gala) az atilla fölött viselendők: akkor, a mennyiben az esetenként viselendő szalagok határozottan meg nem ne-

veztetnek, mindenekelőtt a belföldi, ilyenekkel nem bíró, ellenben külföldi nagykereszték birtokában levő tisztek, a legnagyobb rangu rendjel szalagát viselik.

A nagykereszték szalagjai, az illető rendszabályok értelmében, majd a jobb, majd a bal vállra, vállszalagszerűleg (en écharpe) a bal vagy jobb csipő irányában viselendő.

A szalag megerősítése végett az atillára azzal hasonszintű (gombbal) felszerelt selyem vállsokor alkalmazandó, s a deréköv vagy tábori vállöv, a szalag fölött viselendő.

A nagykereszték szalagjai udvari ünnepélyeknél, úgy mint egyébkor, szolgálatban azonban csak akkor viselelendők, ha ez határozottan elrendeltetett.

Azon tisztek, kik egyuttal cs. k. kamarások is, az atilla és ulánka hátsó aljának jobb oldalán a kamarás-kulesot hordják, mely az atilla-alj zsinórzatának felső végénél alkalmazott nyílásba dugatik, és ezen helyen — (két kis lapos gombbal erősített) — két rétti arany sujtással leszorittatik.

Szolgálati jelvény. (Tölténytáska, deréköv, tábori vállöv.) A deréköv, illetőleg tölténytáska vagy tábori vállöv, a következő esetekben viselendő:

1. Háborúban.
2. Laktanyai és helyőrség-ügyeleti, őrségi és parancsőrségi szolgálatban; hadi és rögtönítélő bíróságoknál, valamint halálos ítéletek végrehajtásánál.
3. Mindennemű szolgálati jelentésnél, kérésnél, panasznál, valamint a parancsolt kihallgatásnál való megjelenéskor.

(A három utóbbi esetben a bemutatónak is szolgálati jelvényvel kell megjelennie.)

4. A szabadságolt állományú tisztek általános kihallgatásainál és a szabadságolt állományu legénység ellenőrzési szemléinél.

5. Riadóknál, valamely előljáró előtti — külön elrendelt — gyakorlatnál és menetek alkalmával.

6. Temetéseknél, de csak a csapattal kivonuló tisztek által.

7. Diszben (Parade) és harezteri gyakorlatoknál, még pedig mindkét esetben, minden a csapattal kivonuló, valamint annál egyenkint vagy a kíséretben megjelenő tiszt által.

8. A tábornokok segédtszizei által, mindazon esetben, midőn főnökükkel szolgálatban megjelennek, és pedig még akkor is, ha a kivonuló csapat tisztjei szolgálati jelvényt nem viselnek.

9. Teljes diszben (gala), kivéve, ha az udvari felhívásban, a szolgálati jelvény nélküli megjelenés határozottan ki van téve.

10. Ő császári és apostoli királyi Felsége általi legkegyelmesebb kihallgatásoknál.

11. *Tábori vállöv* a honvédelmi miniszter parancsörtisztje, a honvédség főparancsnokának és adlatusának, a hadtest és hadosztály, honvédkertületi, gyalog- és lovasdandár-parancsnokságok segéd- és parancsőr-tisztjei, valamint a vezérkari teendőkkel megbízott összes csapattisztek által — az ezen cikknnek részletes leírásánál meghatározott módon — viselendő.

Megjegyzés. A legfelsőbb udvarnál tartott közönséges isteni tiszteletnél, azután udvari ebédeknel és udvari bálóknál szolgálati jelvény nem viseltetik.

Gyászfátyol. A fő udvari és országos gyász első szakában, vagyis az 1-ső osztályunál két havon át, a 2-ik osztályunál egy havon át minden tiszt, lelkész és honvéd-hiva-

talnok köteles 8 centiméter szélességű fekete fátyolt a bal felső kar közepén viselni, és kardbojtját (a kardmarkolatot) fekete fátyollal bevonni.

A tábornokok öve is fekete fátyollal vonandó be.

A csapatok zászlóira ezen időszakban, a szalagok nagyságának megfelelő, csokorba kötött lengő fekete fátyolok erősítendőek.

E gyász második szakában valamint az udvari gyász többi öt osztályában, csak a karfátyol viselendő.

Ezen gyászjelek, az udvari gyász 1-ső és 2-ik osztályánál, továbbá, ha főhercegek vagy főhercegnőkért rendeltetik el az udvari gyász, *szolgálatban és azon kívül*, — minden többi gyászosztálynál azonban, a katonai állomány tisztjei által, csupán akkor veendőek fel, ha szolgálati jelvény nélkül jelennek meg.

Temetéseknél, a temetés-kiséret parancsnoka: 8 centiméter szélességű fekete fátyolt — a jobb vállon a bal csípő felé — hord, a többi kivonuló, valamint az elhaltak csapatosztályához tartozó tisztek, kik a temetésnél jelen vannak, a karfátyolt viselik.

Családi gyászolásnál a karfátyol hordása meg van engedve, de csak szolgálaton kívül.

Szemüvegek. Mérsékelt rövidlátású legénységi egyéneknek az illető csapatparancsnok, honvéd-orvosi javaslat alapján, kettős száras szemüvegnek, úgy szolgálatban, mint azon kívüli viselését megengedheti.

A katona-állománybeli rövidlátó tisztekre nézve, ugyanezen határozványok érvényesek.

Haskötő. Téli hadjáratban az összes legénység haskötőkkel látandó el.

A haskötők használata béke idején, nevezetesen nagy hidegben, különösen az őrszolgálatban, járványok alkalmával, vagy egyéb egészségi szempontokból, orvosi javaslat alapján, a csapatparancsnokság által engedélyezhető.

Az altiszti tárcza az atilla, mente, ulánka, zubbony, ujjas, köpeny balmellrészén belül alkalmazandó kissé ferde fenekű zsebbe téve, és hurokjával felülről a második zubbony-(ujjas- stb.) gombra akasztva, *kivonulásoknál és minden egyéb szolgálatban* viselendő. A menténél e célra, a szőrmebélés bal oldalán lévő zseb használandó.

Ha az említett ruhacikkek közül kettő egymásra öltve viseltetik, akkor a tárcza mindig a felső ruhacikk zsebébe teendő.

A gyalogsági legénység öltözete és felszerelése.

Béke idején diszben (parade) az altiszt és közhonvéd csáköval és atillában, teljesen felöltözve és felszerelve vonul ki.

A köpeny nyáron kedvező időjáráskor otthon hagyandó, kétes időjáráskor vállövszerűleg, esős időben, vagy télen pedig felöltve viselendő; a kenyértarisznya, a tartalék-bakkancsok és a tábori eszközök diszben való kivonulásnál el nem viendőek.

Háborúban a legénység szintén teljesen felöltözve és felszerelve, de csákö helyett tábori sapkával, és atilla helyett posztó-zubbonyban, vagy ebben és az ujjasban vonul ki.

Az ujjas egyedül, vagy az időjáráshoz képest a zubbony alatt, a nadrágba húzva, viselhető.

A köpeny nyáron vállövszerűleg, esős időben és télen pedig, felöltve viselendő.

Ezen öltözet röviden *menetöltözetnek* nevezetik.

Minden altiszt és közhonvéd a teljes fegyverzetten és szerelvényen kívül, az alábbi *átnézeti táblázatban* kimutatott tábori eszközökkel is felszerelendő, melyek használata és hordmódja, az egyes tárgyak leírásánál adatik elő.

Gyakorló táborokban, harctéri gyakorlatoknál nagy gyakorló és békemenetekben az öltözet, a háborúban megszabottal egyenlő.

A helyőrségekben előforduló felriasztásoknál, a legénység a békemenetekhez meghatározott öltözetben teljes fegyverzet- és szerelvényével vonul ki.

Egyéb esetekben az altiszt és közhonvéd úgy szolgálatban mint azon kívül, az éppen fennálló állomáshelyi intézkedések szerint, mindenkor azonban szabályszerűleg legyen öltözködve.

Ha az állomáson a csapat kivonulása *menetöltözetben* rendeltetik el: akkor a tábori eszközök csak akkor vitetnek el, ha ez határozottan meghagyatnék.

A köpeny nyáron csak kétes vagy esős időben viselendő, őrési vagy parancsőrési szolgálatra azonban mindig elviendő, illetőleg felöltendő.

A hadapródoknak és tiszthelyetteseknek meg van engedve, hogy *saját költségén finomabb anyagból készített ruházati* czikkeket, valamint selyem kardbojtot és bőrkeztit is beszerezhessenek, és úgy szolgálatban mint azon kívül viselhessenek, az illető czikkeknél azonban teljesen mintaszerűeknek kell lenniök.

A többi legénységnek csak szolgálaton kívül szabad saját költségén beszerezett finomabb szövetű, de szabásra és színre nézve teljesen szabályszerű ruházatban és bőrkeztivel megjelenni.

A gyalogsági tisztek öltözete.

a) Tettleges állományú tisztek.

Békében diszben (parade) a tettleges állományú tiszt csákóval és atillában, vörös nadrágban bőr-rózsájú és szegélyű magyar csizmában, derékövvel vonul ki, összes érdemjeleit — de a nagy keresztek szalagjai *nélkül* — viseli, kivéve, ha ezek felöltése az illető parancsban külön elrendeltetnék.

A csapattal diszben való kivonuláskor, a tiszt köpenyben csak akkor vonul ki, ha a legénységnek a köpenyeket föl kellett öltetnie.

A lovasított tisztek diszben való kivonuláskor málfatáskák, forgó-pisztoly, pisztolyok, kötőfék és lőpokróc *nélkül* jelennek meg; ez utóbbi helyett egy a nyereg alakja szerint szabott nemez-takaró használandó.

A lovasított tiszteknek az ujjasköpenyt (a kerek köpeny kizárásával) azon esetben kell a nyeregbe csatolni, midőn a legénység a köpenyt vállövszerűleg hordja.

Köpeny nélküli kívánásokhoz a levehető kápák és málfatáskák el nem viendők.

Teljes diszben (gala) a tetteges állományu tiszt úgy öltözködik, mint diszben. A nagy keresztek szalagjainak és a derékövnek teljes diszben (gala) viselésére nézve, az ez iránt esetenként kiadott külön parancsok értelmében kell eljárni.

Szolgálaton kívül, az illem kívánalmaihoz és a külön helyőrségi viszonyokhoz képest kell öltözködni, és pedig atillában vagy zubbonyban, csákoval vagy tábori sapkával.

Háborúban a tiszt a legénységhez hasonlóan öltözködik. Megjegyzendő, hogy ezen alkalommal a tisztnek kizárólag a vörös nadrágot bőr-rózsájú és szegélytű magyar csizmába húzva kell viselnie.

A csapattal gyalog menelő tisztek kötelesek, a köpenyt vállövszerűleg hordani.

A lovasított tiszt lovának teljesen fölkanthozva, nyergelve és málhatáskákkal ellátva kell lennie. Ezen esetben (a nemeztakaró mellőzésével) mindig lópokrócz használandó.

A forgópisztoly tokjával együtt elviendő.

A tisztnek háborúban meg van engedve, a tiszthelyettesek táskájához hasonló fekete bőrből készült *térképtáskát*, de minden jelvény nélkül használni, hogy abban térképeket, úgyiratokat és egyéb tárgyakat eltehessen.

A térképtáska, hordesokraival a kardkötő derékszíjára huzva, a jobb oldalon viselendő.

Távcsövet és tábori palaczkot szabad minden tisztnek hordani.

Gyakorló táborokban, harctéri gyakorlatoknál, nagy gyakorló és békemeneteken a tisztek a háborúban megszabott módon öltözködnek, a forgópisztolyt és tokját azonban el nem viszik.

A helyőrségekben előforduló felriasztásoknál, a tisztek a legénységhez hasonlóan öltözködnek.

Egyéb esetekben a tisztnek mindig szabályszerűen kell öltözködni.

b) Szabadságolt állományu honvéd-gyalogsági tisztek.

Békében diszben (parade) és teljes diszben (gala) akként tartoznak megjelenni, mint a tetteges állományu tisztek.

Szolgálaton kívül a szolgálatra *behívott* szabadságolt állományu tisztek, a tettegesek számára föntebb megállapítottakhoz hasonlólag járnak el.

A be nem hívott szabadságolt állományu tisztek otthon szabad akaratjuk szerint öltözködhetnek, de polgári hivatalos vagy üzleti foglalkozásaik alkalmával, az egyenruhát *nem szabad* viselniük.

Kivételnek, az udvari hivatalokban ugyszintén a szolgálattelvő kamarásokul alkalmazott tisztek.

Háborúban, gyakorló táborokban, harctéri gyakorlatoknál, nagy gyakorló és békemeneteken a szabadságolt állományu tisztek a tettegesek számára érvényes szabályokhoz alkalmazkodnak.

A lovassági legénység öltözete és felszerelése.

Békében diszben. A huszár lóháton csákóval, nyáron a zubbonyra panyókába vetett, télen pedig felöltött mentével, teljesen felöltözve és felszerelve vonul ki.

A *dsidás lóháton* nyáron csapkával és felöltött ulánkával, télen pedig felöltött köpenynyel teljesen felöltözve és felszerelve vonul ki.

A tábori eszközöket a lovas legénység otthon hagyja.

A lovas köpenyét nyáron csak kétes időjáráskor viszi lován magával; esős időben úgy a huszár mint a dsidás köpenyt ült, télen azonban csak a dsidás, mivel ekkor a huszár mentéjét használja.

A lónak az alább leírt módon kell nyergelve és kantározva lennie, a málhatáskák, tábori eszközök, az evő-esésze, kötőfék és a lótáp a takarmánykötéllal együtt otthon hagyandók.

Az esetleg elvitt, de föl nem ültött köpeny, a zaboszsák helyén, a hátsó málhaszijak első csatjaival, a nyereghez csatolandó.

A lovas-honvéd *gyalog* épp úgy öltözködik mint lóháton való kivonulásnál.

Háborúban a legénység épp úgy öltözködik mint diszben, csak hogy a dsidás melegebb időben ulánkáját felöltött zubbonymál, esetenkénti parancsra panyókába vetve is hordhatja. Ha a köpenyt nem kell felöltöteni: akkor az a nyeregbe csatolandó. Ha meleg időben esik és a köpenyt felöltjük: akkor helyette a mentét vagy ulánkát a nyeregbe kell csatolni.

Ezen öltözködés röviden *menetöltözetnek* nevezetik.

A lovas és lova a teljes fegyverzeten és szerelvényen kívül, a lótáppal, valamint az *átnézeti táblázatban* (134 lap) kimutatott tábori eszközökkel legyen felszerelve, melyek használata és hordmódja később van leírva.

Gyakorló táborokban, harctéri gyakorlaloknál, nagy gyakorló és békemenetekben az öltözködés épp olyan mint háborúban. Békemeneteknél meg van engedve a második nadrágot a köténybe göngyölve, elől a málhatáskákra kötni.

Ha közönséges részletes tábori gyakorlatoknál menetöltözetben kell kivonulni, akkor a mente vagy ulánka, a mennyiben föl nem ültendő, kimelés végett otthon hagyatnak.

Helyőrségekben előforduló felriasztásoknál a lovas-honvéd a háborúban megszabott öltözetben, teljes fegyverzettel és szerelvénynyel vonul ki.

Ha a *lótáp* az egyes honvédek között kiosztatott: akkor két napra való zab és széna — ez utóbbi azonban csak *fonott* állapotban — viendő el.

Egyéb esetekben az altiszt és közhonvéd gyalog és lóháton, úgy szolgálatban mint azon kívül, az éppen érvényben lévő állomáshelyi intézkedések szerint, mindenkor azonban szabályszerűleg legyen öltözve.

Ha helyőrségben a csapat kivonulása *menetöltözetben* rendeltetik el: akkor a tábori eszközök csak akkor vitetnek el, ha ez határozottan meghagyatnék.

Szolgálaton kívül gyalog megjelenéskor a mentét vagy ulánkát soha sem szabad panyókába vetve hordani.

A dsidásoknak — a fentebb leírt esetek kivételével — az ulánkát lovon sem szabad panyókába vetve viselni.

A köpeny nyáron csak kétes vagy esős időben viselendő, őrési vagy parancsőrési szolgálatra azonban mindig elviendő, lóháton a nyeregbe csatolandó, gyalog pedig vállövszerűleg hordandó.

A hadapródoknak és tiszthelyetteseknek meg van engedve, hogy *saját költségén finomabb anyagból készített ruházati czikkeket*, valamint selyem kardbojtot és bőrkezyűt is, úgy szolgálatban mint azon kívül viselhessenek, az illető czikkeknél azonban teljesen mintaszerűeknek kell lenniök.

A huszár-hadapródoknak és tiszthelyetteseknek továbbá megengedtetik, hogy a tiszti atillához hasonló, meggy színű selyem vagy gyapjú zsinórzatu atillát *szolgálaton kívül* hordhassanak.

A többi legénységnek csak szolgálaton kívül szabad saját költségén beszerzett finomabb szövetű, de szabásra és színre nézve teljesen szabályszerű ruházatban és bőrkezyűvel megjelenni.

A honvéd lovasság tiszteinek öltözete.

a) A tetteleges állományú tisztek.

Békében és díszben. A honvéd-huszártiszt *lóháton* csákóval, nyáron atillában és panyókába vetett, télen azonban felöltött mentével vörös magyar nadrágban és aranyos rózsájú és szegélyű magyar csizmában vonul ki.

A honvéd-dsidástisztnél ily esetekben csapkával, felöltött ulánkában, vörös magyar nadrágban és aranyos rózsájú és szegélyű magyar csizmában kell kivonulnia.

Ugy a huszár- mint a dsidástisztnél díszben történetkével és összes érdemjeleivel kell megjelennie. A nagykereszt szalagjai azonban csak akkor viselendők, ha erre nézve külön parancs adatnék ki.

A lovassági tiszt *gyalog*, az imént leírt módon öltözködik, csak hogy a huszártiszt nyáron mente nélkül.

A csapattal díszben való kivonulásnál a lovassági tiszt a legénység számára elrendelt módon öltözködik. Ha a köpenyt felsőbb meghagyásból föl kell öltetni: akkor alatta az atilla vagy ulánka viselendő.

Teljes díszben (gala) a huszártiszt mint díszben, de mente nélkül, a dsidástiszt pedig akként jelenik meg, mint az a díszre nézve meg van szabva.

Ugy a huszár mint a dsidástiszt nagykereszt-szalaggal és történetkével vagy az egyik vagy másik nélkül jelenhetik meg aszerint, amint az éppen meg van parancsolva.

Szolgálaton kívül az illem kívánalmaihoz és a különös állomáshelyi viszonyokhoz képest kell öltözködni és pedig atillában, mentében, ulánkában vagy zubbonyban szürke posztó vagy nyári pantallóban csákóval, csapkával vagy tábori sapkával.

Háborúban a tiszt akként öltözködik mint diszben, csakhogy bőrrózsája és bőrszegélyű csizmákkal.

A békeállomásról háborúba való elmenéskor a forgópisztoly és tokja, a zaboszsák egy napi lőtáp-adaggal, a lőczővek, lábnyűg és evőesze elviendő, s a legénység számára érvényes málházási szabályok szerint a nyeregbe erősítendő.

A tisztnek háborúban és békemeneteken meg van engedve, a gyalogtisztok táskájához hasonló fekete bőrből készült *térképtáskát* használni, hogy abban térképeket, ügyiratokat és egyéb tárgyakat eltehessen.

Távcövet és tábori palaczkot szabad minden tisztnek viselni.

Gyakorló táborokban, harctéri gyakorlatoknál, nagy gyakorló és békemeneteken az öltözködés épp olyan mint háborúban, csakhogy ez utóbbi alkalommal elviendő tárgyak a föntjelzett esetekben csak akkor vitetnek el, ha az határozottan meg van hagyva.

Helyőrségekben előforduló felriasztásoknál a tiszt a legénységhez hasonlóan öltözködnek.

Egyéb esetekben a tisztnek mindig szabályszerűen kell öltözködnie, s a dsidástisztre nézve a panyókába vetett ulánka hordozását illetőleg ugyanazon határozványok érvényesek, melyek a dsidás-legénység számára megállapítva vannak.

b) Szabadságolt állományú honvéd-lovassági tiszték.

Békében diszben (parade) és teljes diszben (gala) akként tartoznak megjelenni, mint a tetteges állományu tiszték.

Szolgálaton kívül a szolgálatra *behívott* szabadságolt állományu tiszték a tettegesek számára érvényes határozványok szerint járnak el.

A be nem hívott szabadságolt állományu tiszték otthon szabad akaratjuk szerint öltözködhetnek, de polgári hivatalos vagy üzleti foglalkozásaik alkalmával az egyenruhát *nem szabad* viselniök.

Kivételnek az udvari hivatalokban, úgyszintén a szolgálattelvő kamarásokul alkalmazott tiszték.

Háborúban, gyakorló táborokban, harctéri gyakorlatoknál és nagy gyakorló vagy békemeneteken a szabadságolt állományu lovassági tiszték a tettegesek számára érvényes szabályokhoz alkalmazkodnak.

A koronaörség legénységének öltözete és fölszerelése.

Diszben a koronaőr-legénység sastollas sisakkal, nyáron vörös atillában, télen mentében, vörös magyar disz-nadrágban, barna csizmában (sarkantyú nélkül), rojtos nyakravalóval, bőrkeztyűvel, vibárdal, díszkarddal és fehér derékövvel vonul ki.

Közönséges koronaőrszolgálatban a legénység sisakkal sastoll nélkül, zöld szolgálati atillában, huszárnadrágban és huszárcsizmában (sarkantyú nélkül) rojtos nyakravalóval, bőrkeztyűvel, diszkarddal és fehér derékövvel öltözködik.

Esős időben vagy télen a köpenyt a teljes szerelvény fölé kell öltetni, begombolni s így az őrhelyig vonulni, fölvezetés előtt azonban a köpeny mindig leteendő.

Laktanyai szolgálatban és szolgálaton kívül a legénység sapkával, zubbonyban, vörös huszárnadrágban és huszárcsizmában (sarkantyú nélkül) gyalogsági nyakravalóval, utászkarddal és fekete derékszíjjal, s az időjáráshoz és évszakhoz képest, esetleg felöltött köpenyben s erre csatolt fekete derékszíjjal jár.

A koronaőrség tiszteinek öltözete és felszerelése.

Díszben (parade) a koronaőrség tisztjei sastollas sisakkal, nyáron vörös atillában, télen mentében, vörös magyar nadrágban, barna csizmában (sarkantyú nélkül), rojtos nyakravalóval, a gyalogtiszti kardbojttal felszerelt és a gyalog-tiszti kardkötőn függő díszkarddal és szolgálati derékövvel vonulnak ki és összes érdemjeleiket viselik.

Teljes díszben (gala) úgy mint díszben, csak hogy mindig vörös atillában és az arany-díszövvvel.

Közönséges koronaőrségi szolgálatban a tisztek sisakkal sastoll nélkül, zöld szolgálati atillában, vörös disznadrágban és szolgálati fekete csizmában (sarkantyú nélkül), rojtos nyakravalóval, kardbojtos díszkarddal és szolgálati derékövvel vonulnak ki, s összes érdemjeleiket viselik.

Esős időben és télen köpenyt öltenek föl.

A laktanyai szolgálatban és szolgálaton kívül a koronaőrség tisztjei közönségesen sapkát, zubbonyt, szürke posztó nadrágot, gyalog tiszti kardot, kardkötőt és kardbojtot viselnek, egyáltalában pedig az illem kívánalmaihoz és a helyőrségi viszonyokhoz képest esetleg zöld atillában, fehér nyári nadrágban és (sastoll nélküli) sisakkal is megjelenhetnek.

A tábornokok öltözete és felszerelése.

A tábornokok ruházata és felszerelése, a közös hadsereg számára érvényes öltözeti és felszerelési szabályzatban van megállapítva.

Zárhatározványok.

A csapattal ki nem vonuló, hanem valamely följebbvaló kíséretében megjelenő tábornokok, törzs- és főtiszték, mindig a kivonuló csapat számára elrendelt módon öltözködnek.

A tetteges állományu honvédtisztek és honvédhivatalnokok által a *díszöltöny* a következő esetekben viselendő:

a) Ő Felségének legmagasb születése napján, az országos Szent István király napján.

b) Mindazon katonai díszünnepélyeken, hová a honvédtisztek meghívotnak vagy kirendeltetnek, ha a meghívók is díszöltönyt viselnek.

c) Minden hivatalos jelentésnél, azokat kivéve, melyek a belső ezred-(zászlóalj-) szolgálatnál teendők.

A honvédhivatalnokokra nézve a következő általános öltözeti szabályok mérvadók:

1) Minden honvédhivatalnok, kinek ezen szabályzatban egyenruha rendszerítve van, köteles azt beszerezni.

2) Ezen egyenruha a külső és belső honvédszolgálatban, azután mindenemű szolgálati bemutatásoknál és ünnepélyeknél, hol az illetők egyébként is megjelenni kötelesek, mindig viselendő.

3) A honvédhivatalnok *szolgálaton kívül* polgári öltönyt is viselhet.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

I.

HONVÉD-GYALOGSÁG.

A magyar királyi honvéd-gyalogság összes rendfokozataibli legénysége számára rendsze

Á t n é z e t i

A leírásnak lapszáma	A felszerelési cikkek megnevezése			R e n d f o										
				közhonvéd	utász	század-		őrvezető	tizedes	zászlóalj-		vezető		őrmester
						dobos	kürtös			dobos	kürtös	szakasz-	törzs-	
18	R u h á z a t	Csákó	darab	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
23		Tábori sapka	"	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
26		Atilla	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
33		Ujjas	"	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
36		Zubbony	"	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
41		Köpeny	"	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
45		Lövész kitüntetés	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
46		Gyalogsági posztónadrág	"	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
50		Szekecs-nadrág	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
49		Kékszőrke pantalló	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
53		Ing	"	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
55		Gatya	"	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
56		Kapcsa	pár	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
56		Nyakkravaló	darab	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
52		Nadrágszj	"	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
52		Haskötő	"	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
58		Bakkancs	pár	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
59		Szekecs-csizma	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
61		Gyalogsági fejeskeztű	"	1	1	1	1	1	.	.	.	.	.	.
62		Bőrkeztű	"	.	.	.	.	.	1	1	1	1	1	1
63		Altiszti tárcsa	darab	.	.	.	.	.	1	1	1	1	1	1
63		Gyalogsági kardbojt	"	.	.	.	.	.	1	1	1	1	1	1
64		Kenyér-tarisznya	"	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
120	Fegyverzet	Gyalog tiszt kard	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
65		Utász kard	"	.	1	1	1	.	.	1	1	.	1	.
66		Szuronnyal és hüvelylyel ellátott gyalog-puska	"	1	.	.	.	1	1	.	.	1	.	1
66	Szerelvény	Háti bőrdönd	"	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
73		Derékszj hüvelytáskával	"	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
76		Tölténytáska	"	2	.	.	.	2	2	.	.	2	.	2

resített ruházati-fegyverzeti és szerelvényi cikkeknek, valamint a tábori eszközöknek

t á b l á z a t a.

k o z a t								Puskamives *)	M e g j e g y z é s
számvívó őrmester	hadapród	hadapród tiszt-helyettes	szekerész	gyógygyszolga	sebesültvivő	tisztiszolga	segédmunkás		
.	.	.	.	.	.	.	.		Zászlóaljanként 100 darab béke idején.
1	1	1	1	1	1	1	1		
.	.	.	.	.	.	.	.		Az állandósított gyalog-század részére 100 darab béke idején.
1	1	1	1	1	1	1	1		
1	1	1	1	1	1	1	1		
1	1	1	1	1	1	1	1		
.	.	.	.	.	.	.	.		Minden első osztályú lövész számára.
1	1	1	.	1	1	.	1		
.	.	.	1	.	.	.	.		
.	.	.	.	.	.	1	.		
2	2	2	2	2	2	2	2		A kik hat hónapon fölül tetlegesen szolgálnak, minden hat hó lefolyta után, egy-egy uj darabot, illetőleg párt kapnak.
2	2	2	2	2	2	2	2		
2	2	2	2	2	2	2	2		
1	1	1	1	1	1	1	1		
1	1	1	1	1	1	1	1		
1	1	1	1	1	1	1	1		Főleg téli hadjáratban használandó.
2	2	2	.	2	2	2	2		
.	.	.	1	.	.	.	.		A lovagló szekereszek sarkantyut kapnak.
.	.	.	1	1	1	1	.		Nyári hadjáratban letéteményezettnek
1	1	1	.	.	.	.	1		Azon hadapródok, kik csak czimzetes altisztek, valamint a tiszt-helyettesek is, e cikkeknek saját költségükön veszik.
1	.	1	.	.	.	.	1		
1	1	1	.	.	.	.	1		
1	1	.	1	1	1	1	1		
.	.	1	.	.	.	.	.		
1	.	.	1	1	1	.	1		
.	1	.	.	.	.	.	.		
1	1	1	1	1	1	1	1		
1	1	.	1	1	1	.	1		
.	2	.	.	.	.	.	.		

A leírásnak lapszáma	A felszerelési cikkek megnevezése			R e n d f o										
				közönvéd	utász	század-		őrzető	tizedes	zászlóalj-		vezető		őrmester
						dobos	kürtös			dobos	kürtös	szakasz-	törzs	
78	S z e r e l v é n y	Puskaszij	darab	1	.	.	.	1	1	.	.	1	.	1
78		Köpenyszij	"	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
79		Tiszthelyettesi kardkötő	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
80		Tiszthelyettesi szolgálati jelvény	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
81		Dob	"	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.
82		Dobszij	"	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.
83		Dobvállszij	"	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.
84		Zászlóalji dobos pálcza	"	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.
83		Kürt	"	.	.	.	1	.	.	.	1	.	.	.
83		Kürt-zsinor bojtjal	"	.	.	.	1	.	.	.	1	.	.	.
85	T á b o r i e s z k ö z ö k	Tábori palaczk felszerelve	"	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
86		Segélyhelyi kulacs	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
87		Tábori főző-edény	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
88		Főző-edényszij	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
72 és 90		Aprólékos kéziszer	készülék	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
90		Utászszeres számok	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
106		Felszerelt varga-szerszám táská	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
107		Kötszertarisznya	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
107		Gyógyszertarisznya	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
107		Fehér karkötő	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
107	Zászló	Zászló	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
109		Zászlótok	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.

*) A puskamivesek ruházata a XIII. fejezetben van leírva.

Megjegyzés. A tiszthelyettesek a többi legénység kitüntetői jeleitől és ruha-cikkeiktől eltérő darabok beszerzésére kinevezetésük alkalmával egyszer mindenkorra 15 forint átalányt kapnak.

Minden századnál három-három sebesültvivő, egy-egy teljes szétszedhető tábori hor dágy gyal és egy-egy bádóg vájtsinnel látandó el.

k o z a t								Puskamives *)	M e g j e g y z é s
számvivő őrmester	hadapród	hadapród-tiszt-helyettes	szekerész	gyógyszolga	sebesültvivő	tisztiszolga	segédmunkás		
.	1	.	.	.	.	.	.		
1	1	1	1	1	1	1	1		
.	.	1	.	.	.	.	.		
.	.	1	.	.	.	.	.		
.	.	.	.	.	.	.	.		
.	.	.	.	.	.	.	.		
.	.	.	.	.	.	.	.		
.	.	.	.	.	.	.	.		
.	.	.	.	.	.	.	.		
.	.	.	.	.	.	.	.		
1	1	1	1	1	1	1	1		
.	.	.	.	1	1	.	.		2 ember számára 1 darab.
.	.	.	.	.	.	.	.		A főzőedények száma szerint.
1	1	1	1	1	1	1	1		Egy mozgósított zászlóaljnál: 6 csákány, 9 hegyes ásó, 10 tompa ásó, 1 nyomjelző zsineg, 1 simító bárd, 5 ácsszekercze, 3 öreg fejsze, 1 öreg fűrész, 1 kézi fűrész, 1 izfűrész, 1 fűrész-reszelő, 2 darab $2\frac{3}{10}$ centiméteres véső, 1 fűrész-foghajtó, 1 harapófogó, 1 mérvessző, 10 darab 21-, 12 darab 16-, és 100 darab 8 centiméteres szeg, 2 foglalo-kapocs, 9 fűző-kötél, 1 darab $2\frac{3}{10}$ -, 1 darab 2-, 1 darab $1\frac{3}{10}$ -, 1 darab $7/10$ -, és 1 darab $3/10$ centiméteres furó, 1 fenőkő, 2 ácsrajzón, 3 fejszetok, 1 bárdtok, 5 szekerczetok, 1 öreg fűrészto, 2 szerszámtáska, 1 ácszinór motollán, és 1 bádog-szelenczében 14 dekagram porrátört vörös kréta, 16 hordheveder.
.	.	.	.	.	.	.	.		2 darab századonként.
.	.	.	.	.	.	.	.		Zászlóaljanként egy
.	.	.	.	.	.	.	.		Zászlóaljanként egy
.	.	.	.	1	1	.	.		és zászlóaljanként egy (a dandár egészségügyi osztaghoz vezényelt) altiszt számára.
.	.	.	.	.	.	.	.		Minden első sorban kivonulózászlóalj részére egy-egy darab.
.	.	.	.	.	.	.	.		Minden első sorban kivonuló zászlóalj részére egy-egy darab.

A melegebb évszakban az újonczok oktatásához, minden gyakorlathoz, és kézi munkához, átvételezéshez, továbbá a laktanyai szolgálatban, rendszeren a z s á v o l y - z u b b o n y és z s á v o l y - n a d r á g használandó.

A

honvéd-gyalogság ruházatának, fegyverzetének, szerelvényi czikkeinek és tábori eszközeinek

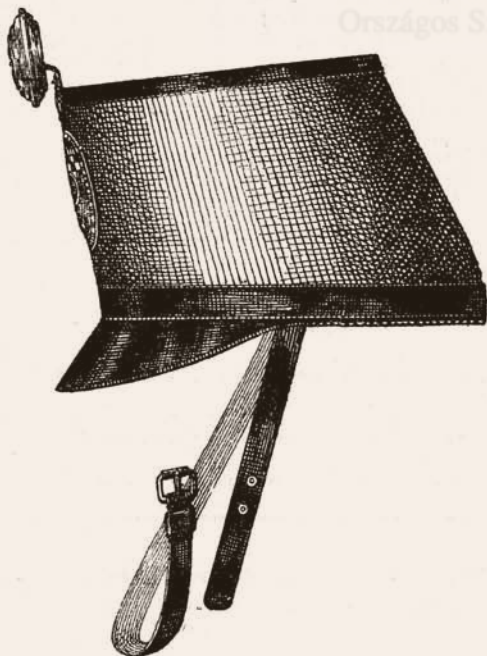
LE Í R Á S A.

a) Legénység.

R u h á z a t.

A csákó a fődéllel ellátott fejből, a szemernyőből, a fejszijból, a veritékbőrből, azután az állszijból áll, és a magyar állam czimerével és rózsával van diszítve.

A természetes nagyság $\frac{1}{4}$ -de.

A csákófej oly ferde csonkakup alakjára van készítve, melynek legkisebb magassága az első, legnagyobb magassága pedig a hátsó középvonalat képezi, és melynek hátrésze, alsó szélétől $3\frac{5}{10}$ centiméternyire akként van kifelé hajlítva, hogy a csákó a fej hátsó részének megfelelő alakot kapjon.

A csákófej vízmentes nemezből van készítve, s ez tűzérvörös posztóval bevonva. A posztó a csákófej kisebb magasságú részén akként van összevarrva, hogy a varrás az első magasság középvonalát képezi.

A csákófej türegének felső széle vassodrony karikával van feszesítve, fönt pedig kertülék-alaku, előre lehajló fődéllel elzárva. E fődél feketére lakkozott terezbőrből készült.

A két darab fekete borjubőrből összevarrott veritékbőr, a fejtorkolat széléhez van erősítve, s a csákó türegébe egyszerűen behajtván. A veritékbőr felső szélétől 2 centiméternyire lefelé, a szemernyő végeinél, az állszij keresztülhuzására metszetek vannak.

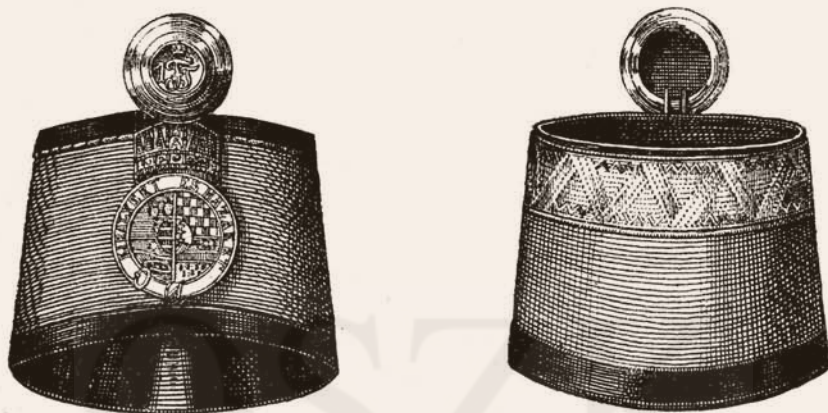
A szemernyő küloldalán feketére lakkozott, belül pedig természetes barna terezbőrből akként van készítve, hogy az a csákófej első oldalának alsó szélé-

hez illesztethessék. Ezen illesztésre feketére lakkozott borjubőrből kettősen összehajtott szegélyszerű csik van fektetve, mely fölött a feketére lakkozott borjubőrből készített *fejszűj*, a csákófej alsó széle körül van hajtogatva és hét helyen négy-négy öltéssel megerősítve, két vége pedig a szemernyő felett összevarrva.

A csákófej első középvonalán a fűdél széle alatt a rózsahüvely van alkalmazva, mely a rózsza befogadásán kívül, egyuttal a hadijel hüvelyétl is szolgál.

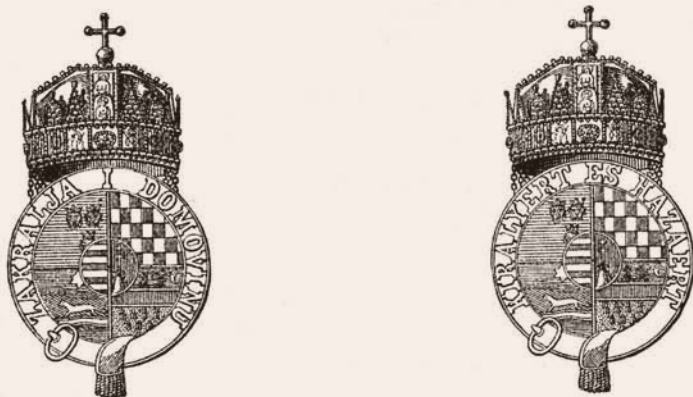
A *rózsahüvely* csercsávás tehénbőrből készített tokocska, melynek külső lapja az említett helyen a csákóposztó alá van varrva. A rózsahüvely belső lapja, a csákófej üregében a nemezhez van erősítve.

a t. n. $\frac{1}{4}$ -de.

A rózsahüvely hosszszélein, a csákóczimer füleceinek átdughatása végett a nemez megfelelő pontján két lyuk van vágva.

a t. n. $\frac{2}{3}$ -da.

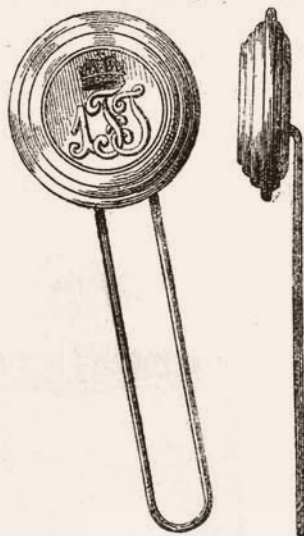
A *csákóczimer* aranyhoz lehetőleg hasonló színű sárgarézből van sajtolva, és belső oldalához két darab $1\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú fülecs forrasztva.

A czimert akként kell a csákó első oldalához erősíteni, hogy koronájának felső ivezete a fűdél felső szélének színvonalába essék. E végett a füleceket a csákófej illető lyukaiba kell dugni és azokon szijacsát keresztül huzni.

A hat első m. k. honvéd-kerület egyéneinek csákóczimerei: „*Királyért és hazáért*“, a hetedik honvéd-kerület csákóczimerei pedig: „*Za kralja i domovinu*“ felirattal láttatnak el.

E jelvények mindkét esetben a magyar *állam* czimerét tüntetik elő.

a t. n. $\frac{2}{3}$ -da.

A *csákórózsa* két darab csonka kúp alakú szélesebb alapsikájával egymáshoz illesztett, sárga fémbádogból áll, melyek hársfabélhez erősítvék. A rózsza elől négy, hátul pedig három kör alakú bordával bir.

Az összes magyar királyi honvédsapátok csákórózsáinak előlapja „*I. F. J.*“ Ő császári és apostoli királyi Felségének dombornyomatu névjelvényét előtüntető, s a magyar korona által fedett felirattal van ellátva.

A rózsza hátlapjának alsó széléhez vassodröngy-nyelv van erősítve, melylyel a rózsza hűtelyébe akként dugandó, hogy alsó széle a csákóczimer felső ívezetének közepével egybe essék.

A csákót akként kell a fejre föltenni, hogy annak első része függőlegesen álljon és a czimer középvonala az arcz középvonalával egybeessék, az

illető honvéd, szemével a szemernyő alól akadálytalanul kinézessen és a csákó hátrésze, a honvéd fejének hátsó részét teljesen befördje.

A *csákó csak béke idején, kizárólag szolgálatban*, és pedig a következő esetekben viselendő, ugymint: diszben, diszörségen és temetéseknél.

Az állszíj használatakor a csatdarab az áll alatt az arcz baloldalára vezetvén, a csatlékkal akként kapcsolandó össze, hogy a csat görgője a baloldali fülcimpa végének színvonalába essék.

Az állszíj minden puskával való diszleti kivonulásnál, a diszörségek felvonulásánál és visszavonulásánál, valamint a diszörök által használandó.

Ha az állszíjat a csákó üregébe kell rejteni: akkor az a czimer fülcseibe dugott szíjcskákon alulról fölfelé áthuzandó.

Hadijelül nyáron lehetőleg cserfalombok, ezek hiányában és tél idején pedig fenyő-galyak használtassanak.

Eombok illetőleg galyak, a csákórózsa mögött akként dugandók a rózsahűtelybe, hogy a csákó födele fölé 16 centiméternyire nyuljanak, szélességük pedig 13 centiméter legyen.

A hadijelt Ő császári és apostoli királyi Felségének születése napján, az országos szent István király napján, a katolikusok urnapi és feltámadási körmeleténél, valamint a görög hitvallásuak vizkereszt ünnepélyénél, továbbá mindazon ünnepélyeknél kell viselni, midőn a tábornokok teljes diszben (gala) jelennek meg. A hadijel külön meghagyásból, egyéb esetekben is viselhető.

Háborúban a hadijel a sapkán folyvást viselendő.

A csákók felosztása méretarányok és százalékok szerint.

Méretarányok	1	2	3	4	5
Százalékok	5	20	40	30	5

A feketére lakkozott borjubőrből készült *állszij* a csatdarabból és a csatlékdarabból áll.

A csatdarab sárgaréz güresattal, mozdulatlan csokorral és csatbéléssel van ellátva.

Az állszij két részének végén a csákófej türegének alsó szélétől két centiméternyire fölfelé, és pedig a csatdarab a jobb, a csatlékdarab pedig a baloldalon akként vannak a csákófejhez varrva, hogy a veritékbőr metszetein keresztül huzathassanak.

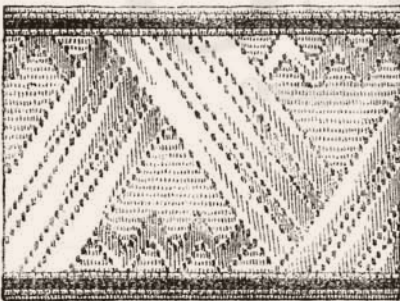
Kitüntetési jelek. A külön rendfokozatu honvéd-egyenek megkülönböztetésére a következő kitüntetési jelek szolgálnak.

Természetes nagyságban.

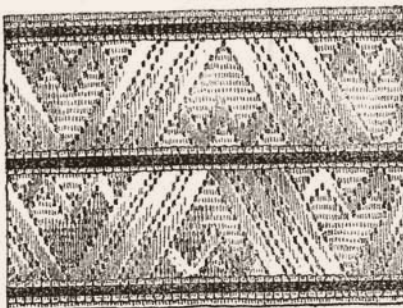

a zsinór és e hajlat alsó szélei egybeessenek.

Természetes nagyságban.

Természetes nagyságban.

Az örvezető számára: $\frac{5}{10}$ centiméter szélességű és $\frac{3}{10}$ centiméter vastagságú sárgavörös gyapjuszövet zsinór, melynek elegyzete öt sárga és egy vörös fonallal váltakozik. E zsinór szélesebb része akként erősítendő a csákófüdél hajlatához, hogy

A tizedes, zászlóalj-dobos és zászlóalj-kürtös számára: négy centiméter szélességű sárga paszomány, melynek alsó és felső szélétől mindenütt 2 milliméternyire egy-egy darab 1 milliméter szélességű vörös csík van a paszományba szöve. E paszomány összevarratván, az e varrással a csákó első középvonalára illetve, a csákófejre huzandó s ehhez négy fűrczöltéssel akként erősítendő, hogy felső széle a csákófüdél felső széle alá 4 milliméternyire jusson.

A szakaszvezető, törzsvezető, őrmester, számvivő őrmester és tiszthelyettes számára:

A tizedesi paszománynyal színre, anyagra és szélességre nézve egyenlő, de más himzetű oly paszomány, mely az említett két vörös csíkon kívül hosszközepén még egy ily csíkkal van ellátva.

A hadapródok csákójukon a rendfokozatuknak megfelelő kitüntetési jelt viselik.

A fölszerelt gyalogsági csákó átlag 38 dekagramot nyom.*)

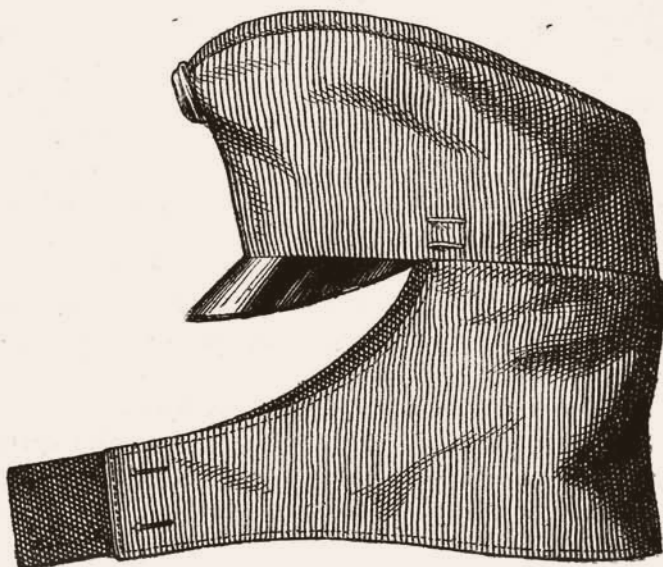
*) Az ezen szabályzatban foglalt tárgyak átlagos súlyai, csak a honvéd megterhelésének megítélésére szolgálnak, s azoknak szállításánál az illető minták súlyai mérvadók.

A kész csákó méretei.

A részek megnevezése				1	2	3	4	5
				m é r e t a r á n y				
A felszerelt csákó	magassága	elől		10 ⁵ / ₁₀				
		hátsó		14				
	a fejtorkolat körszélének mérete			59 ⁵ / ₁₀	58	57 ⁵ / ₁₀	56 ⁵ / ₁₀	56
A kerülek alakú földél	nagyobb	tengelyvonala		15		14 ⁵ / ₁₀		
	kisebb			13		12 ⁵ / ₁₀		
	mélyedése			5 ⁵ / ₁₀				
	gyüremszélessége			5 ⁵ / ₁₀				
A veritékbőr	első részének	szélessége	A fejtorkolaton belül		5 ⁵ / ₁₀			
	hátsó részének				6 ⁵ / ₁₀			
	a hajlatban			1				
A szemernyő	közép szélessége			5				
	végeinek távolsága egymástól (fől nem varrott állapotban)			21 ⁵ / ₁₀				
	kivágatának legnagyobb mélysége			6				
Az állszi	szélessége			2				
	csatdarabjának, a csatbéléssel együtti		hosszasága	37				
	csatléckjának			20				
	csatcsokorjának szélessége			1 ⁵ / ₁₀				
Az állszijszat	magassága	nyíltában		1 ⁵ / ₁₀				
	szélessége			2				
a fejszi	szélessége			2				
A rózsahüvely	hosszasága			8 ⁵ / ₁₀				
	szélessége	főnt		3				
		lent		2 ⁵ / ₁₀				
A cziper	legnagyobb hosszúsága			7 ⁵ / ₁₀				
	legnagyobb szélessége			4 ⁵ / ₁₀				
A r o z s a	átmérője			4				
	vastagsága			1				
a t. n 1/4-de	első	mezejének átmérője		2				
	hátsó			2 ⁵ / ₁₀				
	sodrony-nyelvének hosszúsága			8				

A tábori sapka gyapjufestettü beeresztett sötétkék posztóból van készítve, és bélés-vászonnal bélelve; a fejrészből, a szemernyőből meg a nyakvédbőrből áll, és elől sárgarézrózsával van fölszerelve.

a t. n. $\frac{1}{4}$ -de.

A fejrész két négyszögű, felső szélén azonban ivalaku oldalrészből, és a tojásalaku fölrészből van összetéve, s a fejtorkolaton belül veritékbőrrel ellátva. Ez szattyánszerűleg készült juhbőrből van.

A sapka előrszének fennálló helyzetben tartása végett, a posztó s a bélés közt, egy a rózsától a szemernyőig érő keskeny vékony spanyol-nádszilánk van bevarrva.

A szemernyő a csákóéhoz hasonlólag, vékonyabb külfelületén feketére lakkozott tercbőrből van készítve, s elől a fejrész alsó karimájához akként varrva, hogy az illető egyén szemei a kellő mértékben megóvassanak.

A nyakvéd a fejrész alsó karimájához van varrva, mindkét felső szélével a szemernyőig ér, és felső szélének ivalaku kivágata által két szárny képződik.

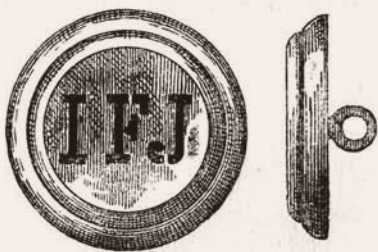
A jobboldali szárny a baloldalinál $5\frac{5}{10}$ centiméterrel hosszabb. E szárny külső szélétől $1\frac{3}{10}$ centiméternyire, két darab egymástól $3\frac{5}{10}$ centiméternyire eső egymásfülé varrt fekete csontgomb, és ezekkel párhuzamosan $3\frac{8}{10}$ centiméternyi távolságban, két kis sárgarézgomb van alkalmazva. A balszárnny szélén két vízszintes huroköltésű gomblyuk van.

A nyakvéd jobboldali szárnyán a szemernyő vége fölött $1\frac{5}{10}$ centiméternyire a csapatjel varrandó fel.

Ezen $3\frac{3}{10}$ centiméter magasságu és arányos szélességű csapatjelek, a honvédségi Ludovica Akadémia legénységénél L. A. sárgarézbetűből, a honvédszászlóaljaknál pedig, ennek számát előtűntető buzérvörös posztószámjegyből állanak.

A nyakvéd hosszában összehajtogatandó, a fejrész körül vezetendő, s a balszárnny gomblyukai, a jobbszárnny sárgarézgombjaira huzandók.

Természetes nagyságban.

A rózsa sárgarézből van sajtolva, oly gömbszeletet képez, melynek övezete két bordaszerű lépcsőzetből áll, hol a kisebb előrefordított körlapon, az *összes* magyar királyi honvédségnél „I. F. J.“, ő császári és apostoli királyi Felségének névjelvénye — áttörött betűkkel — van alkalmazva.

A rózsa hátlapjába horgany-korong van beeresztve, s ehhez két fülecs forrasztva. A rózsa megerősítése végett, a fülecek a sapka előrészenek felső szélén alkalmazott és hurokoltéssal kivarrott két lyukon átdugandók és a sapka belsejében a füleceken áthuzandó szijacskaival megerősítendő.

A *hadíjel* feltűzhetése végett, a sapka baloldalán a szemernyő végétől $1\frac{8}{10}$ centiméternyi magasságban, 2 centiméter hosszúságú, hatréti czéznából fonott vízszintes hurok, és e fölött $1\frac{8}{10}$ centiméternyire egy második, $2\frac{6}{10}$ centiméter hosszúságú hurok van alkalmazva.

A tábori sapka átlag 18 dekagramot nyom.

A tábori sapka az összes legénység számára egyenlő minőségben készíttetik, és béke idején mindazon esetekben viselendő, melyekre nézve a csákó hordása el *nem* rendeltetett. Háborúban a legénység a tábori sapkán kívül más főveget nem visel.

A tábori sapkát akként kell föltenni, hogy rózsája az arcz közepe fölé jusson.

Eső vagy hideg ellen való megóvás végett, a nyakvéd lezuhandó, s annak szárnyai, a csontgombokkal, az áll közepe előtt egybekapcsolandók.

A t. n. $\frac{1}{4}$ -de.

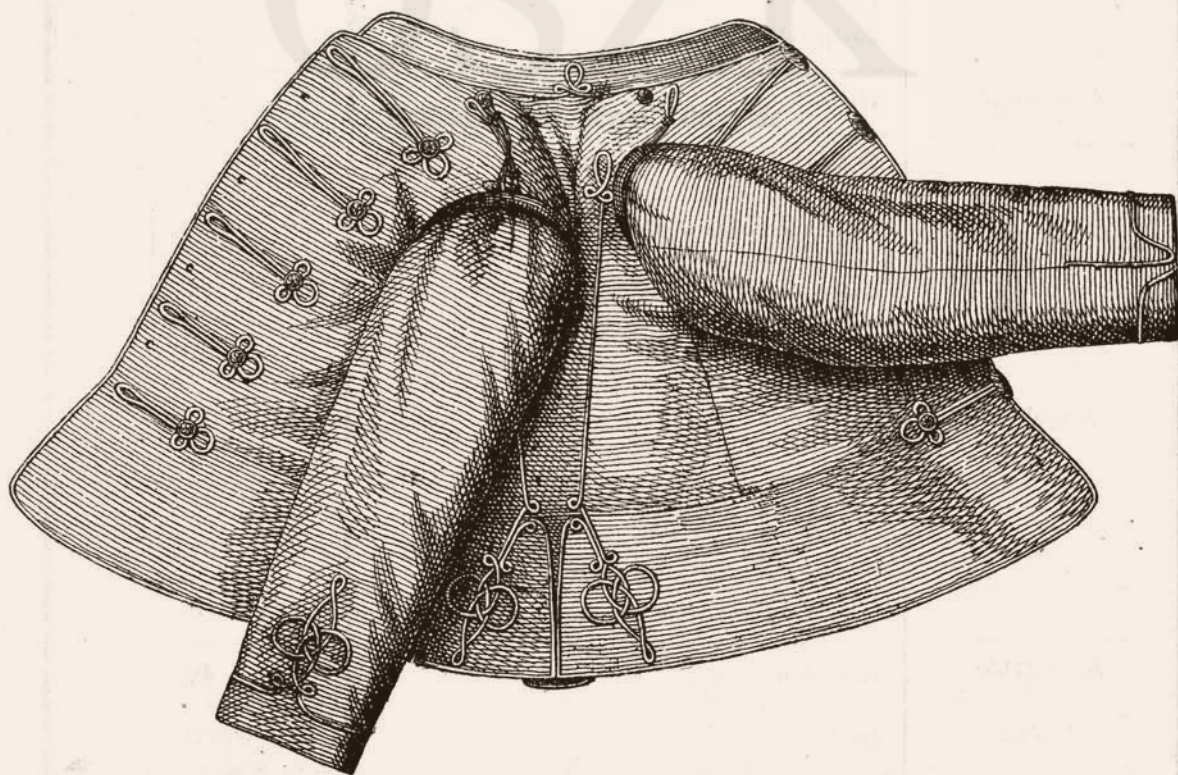
A tábori sapka kimélése, s a legénység kényelme végett, a laktanyai teendők végzésénél, azután a kisebb szolgálat teljesítésénél, és *szolgálaton kívül*, az illetők saját költségén beszerzett (zászlóalji számmal ellátott) magán sapkák is viselhetők; azok beszerzésére azonban senkisé is kötelezhető. E fővegek külalakja a tábori sapkákéval egyenlő, nyakvédjük azonban egyréti, s a fejrészhez fönt és alant egész hosszában, tűző öltésekkel van varrva. (Lásd a föntebbi rajzot.)

A tábori sapkák beosztása méretarányok és százalékok szerint.

Méretarányok	1	2	3
Százalékok	20	60	20

A kész tábori sapka méretei.

A részek megnevezése				1	2	3
				méretarány		
Az oldalrész	legnagyobb		magassága	11		
	első			9		
	hátsó			8 ⁵ / ₁₀		
	alsó hosszúsága			29 ⁵ / ₁₀	29	28
A fölrész (fenék)	legnagyobb szélessége			13 ⁵ / ₁₀	13 ³ / ₁₀	13
	közép hosszúsága			27	26	25 ⁵ / ₁₀
A szemernyő	közép szélessége			5		
	végeinek távolsága egymástól			21 ⁵ / ₁₀		
	kivágatának legnagyobb mélysége			6		
A nyakvéd	egész hosszúsága a toldatnál			33	31 ⁵ / ₁₀	30 ⁵ / ₁₀
	alsó görbülete hurjának hosszúsága			67	66	64 ⁵ / ₁₀
	ferde kivágata hurjának hosszúsága		jobbról	23		
			balról	17 ⁵ / ₁₀		
	szárnyvé- geinek	hosszúsága, illetőleg magassága	jobbról	6		
			balról	6 ⁵ / ₁₀		
	hátsó közepének sugárhosszúsága illetőleg szélessége			16		
A veritékbőr	szélessége			4 ⁵ / ₁₀		
A rózsza	átmérője			3		
A sárgaréz-gombok	átmérője			1 ⁵ / ₁₀		

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

Az atilla beeresztett gyapjufestett, sötét kék posztóból, álló gallérral van készítve, meggy-

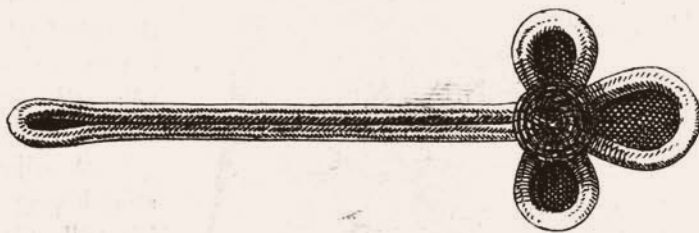
színű finom gyapjuzsinórokkal díszítve, azután dereka s ujjai bélés-vászonnal, alja pedig tömött sötétkék vászonnal bélelve.

Az atilla a felső derékből, a mellsinórokból, az aljból, a vállsinórokból, a vállperecekből, az ujjakból és a gallérból áll.

A felső derék két mellrészszel bir, melyek a két oldalrészszel és az egész darabból szabott hátrészszel összevarrvák. A mellrészek kívül a gallértól a deréktermetig öt-öt darab mellsinórral, belül pedig egy-egy darab sötétkék posztó mellborítékkal vannak ellátva.

A baloldali aljbélésbe sötétkék pamutvászon zseb van varrva, melynek fenéke ferde irányú.

a t. n. $\frac{1}{2}$ -de.

Az öt pár mellsinór kétrétű meggyező színű finom gyapjuzsinórokból áll, és kívül 5 centiméter hosszáságú hármaskarikákban végződik, melyekre egy-egy darab hason anyagu és színű galambkosár van varrva.

A felülről lefelé fokozatosan megrövidülő mellsinórok következőképen vannak az atillához erősítve:

A legfelső mellsinór 2 centiméternyire a gallér záratától, a legalsó az aljvarráson, a három belső mellsinór pedig, egyenlő közökben oly módon, hogy mind az öt pár mellsinór egyenlő távolságra essék egymástól.

A gallér záratánál és az aljvarrásnál a baloldali mellrészen egy-egy pár feketére lakkozott vas himkapocs, a jobboldali mellboríték külső szélén pedig, egy-egy pár nőkapocs van megerősítve. E szélső kapocspárok között még négy pár him- és nőkapocs akként van — a mellsinór-hézagok közepén — alkalmazva, hogy azok a szegélyzsinór külszélétől $2\frac{5}{10}$ centiméternyire essenek.

A jobboldali mellsinórok szegély melletti véghurokjában egy-egy darab sárgaréz makkgomb van a posztóhoz varrva.

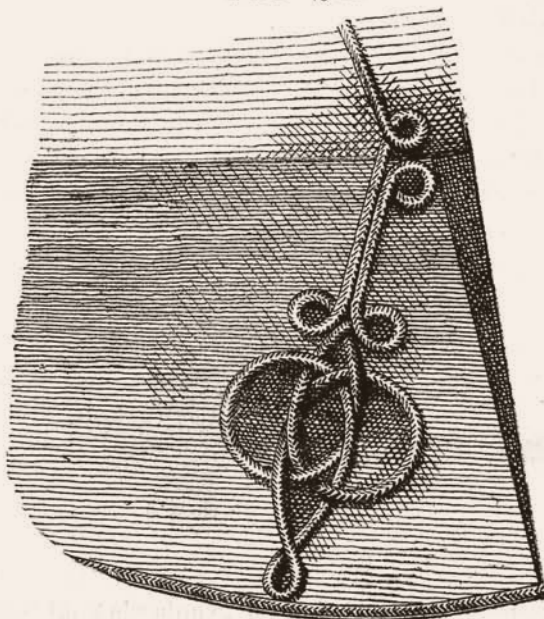
a t. n. $\frac{1}{3}$ -da.

A két hátvarrás a deréktermetig, egyszerű meggyező színű zsinórral van borítva, mely főt mindkét oldalon hármaskarikák, lent a deréktermetnél pedig egyes karikákat képez.

Az atilla *alja*, két darab előrészből és egy darab — ellenránccokba szedett — hátrészből akként van készítve, hogy az atilla alsó szélén az ellenrán-

a t. n. $\frac{1}{3}$ -da.

cok 5 centiméter szélességűek, és felső végeik $1\frac{5}{10}$ centiméter félátmérővel elgömbölyítve legyenek, fönt a varrás vonalaiban pedig 4 centiméternyire essenek egymástól.

Az ellenránccok felső gömbölyítvényein meggyoszínú zsinórból egyes karikák vannak fölvarva, melyek a hátzsinór folytatásával egyesülve, ferde irányu vitézkötéseket képeznek. Ennek alsó csúcsa az atilla alsó zsinórszegélyzetéig ér, s az ellenránccoktól 12 centiméternyire esik.

A szijazat és a vállhevederszerű köpeny tartása végett, mindkét váll ujjvarrásába meggyoszínú *vállzsinór* van beeresztve.

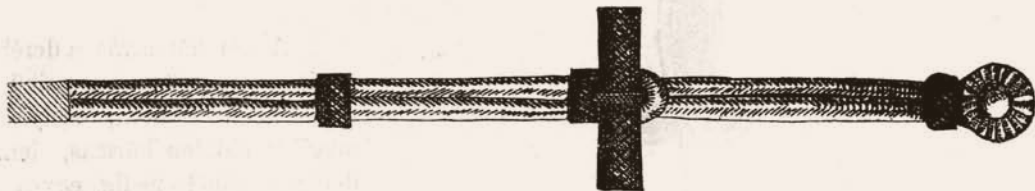
A baloldali vállzsinór két egymásba kapcsolható darabból, azaz a *tulajdonképeni vállzsinórból* és a *pótzsinórból* áll. Ez utóbbinak vége egy darab kötött peczekkel és egy darab tologyűrűvel van ellátva.

A baloldali vállzsinór a jobboldalihoz hasonlóan 16 centiméter hosszáságú kétrétű hurkos zsinór, csakhogy az két, a jobboldali pedig csak egy tologyűrűvel bír. Mindkét vállzsinór hurkos vége alatt egy-egy sárgaréz rózsácska (gomb) van a posztóhoz varrva.

Köpeny *nélküli* kivonulásnál, a jobboldali vállzsinór hurkos vége a gombra huzandó, s a tologyűrű a gombig nyomandó.

A baloldali vállzsinór pótzsinórja ezen esetben hurkos végével a gombra huzatván és ehhez a tologyűrű nyomtatván, a vállperczig kifeszítendő, és peczekje az ottani zsinórok közé (alulról fölfelé) átdugatván, a vállzsinór alsó tologyűrűjével leszoritandó. Ezután a tulajdonképeni vállzsinór hurkos vége szintén a gombra huzandó s a felső tologyűrűvel megerősítendő.

a t. n. $\frac{1}{2}$ -de.

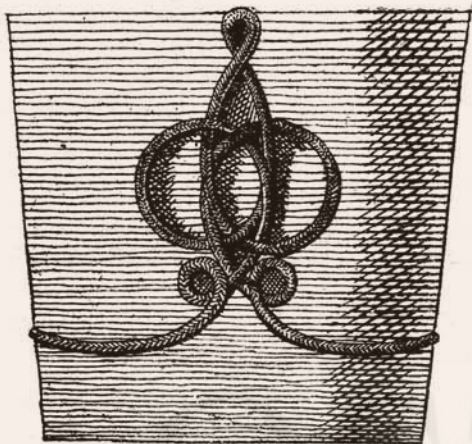
Vállörszerűleg hordandó köpenynél azonban a pótzsinór peczekje a vállzsinór hurkos végébe alulról fölfelé bedugandó, s annak felső tologyűrűjével megerősítendő. A vállzsinór alsó tologyűrűje ekkor a vállzsinór közepére tolandó. Az ek-

ként meghosszabbított vállzsinór, a köpeny fölött a rézrózsácskára akasztandó, s a pótzsinór tologyűrűje a rózsácskáig nyomandó.

Az ujjaknak a mellrészek és oldalrészeknél való csatlakozatánál sötétké posztóból egy-egy darab *vállperez* van alkalmazva, melyek a puskaszíj lecsúszásának meggátlására valók.

Az ujjak mindegyike egy darabból van szabva és varrása befelé fordítva; torkolatukon 11 centiméternyire föl vannak hasítva. E hasíték szögletétől $3\frac{5}{10}$ centiméternyire egy, és szintoly távolságra még egy kapocs-pár van fölvarrva.

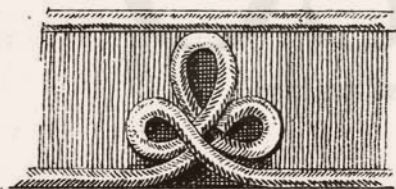
a t. n. $\frac{1}{3}$ -da.

A külső hasitékszel megyszi-nű zsinórral van szegélyezve, mely a hasíték végétől eleinte befelé, a hajlaton pedig kissé kifelé kanyarodik és a meglapított ujj szélességének belső harmadában vitézkötést képez.

Az ujjak belső végei 4 centiméter szélességű posztó-borítékkal vannak ellátva, mely a hasíték himkapesos oldalán, befelé háromszög-alakban van meghosszabítva.

a t. n. $\frac{1}{2}$ -de.

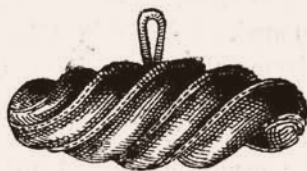

Az álló gallér sötétké posztóbéléssel van ellátva és egyrétti enyves vászonnal béelve, miáltal alakját jobban megtarthatja, de egyúttal lágy is marad.

A gallér végei $1\frac{3}{10}$ centiméternyi félátmérővel akként vannak elgömbölyítve, hogy begomb-

bolt atillánál oly háromszögű kivágot képződjék, melynek felső nyílása $2\frac{6}{10}$ centiméternyi legyen.

Természetes nagyságban.

Az atilla sárgaréz *makkgombjai* 4 centiméter hosszáságúak és középtükön $1\frac{3}{10}$ centiméter vastagságúak; a 7 milliméter hosszáságú fül a makkgombhoz van forrasztva. E gombok külszíne 6 csavaralaku sima bordát tüntet elő, melyek belső vágásai recézve vannak.

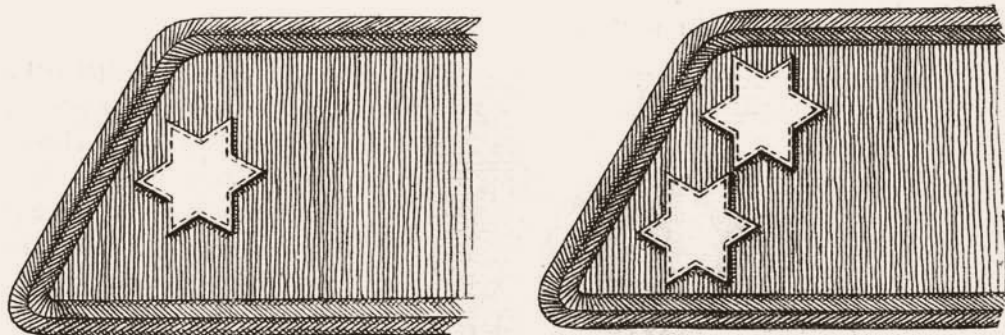
A sárgaréz-rózsácska kertülete felé 15 darab görbe recézett sugár, közepén pedig 8 milliméter átmérőjű sima korong van. Erózsácska teljes átmérője: $1\frac{8}{10}$, fülének hosszásága pedig $1\frac{2}{10}$ centiméter.

Kitüntetési jelek. A külön rendfokozatu honvéd-egyeneknek egymástól való megkülömböztetése végett, a gallér mindkét végén a következő kitüntetési jelek alkalmazvák, úgymint:

Az őrzvezető számára egy,

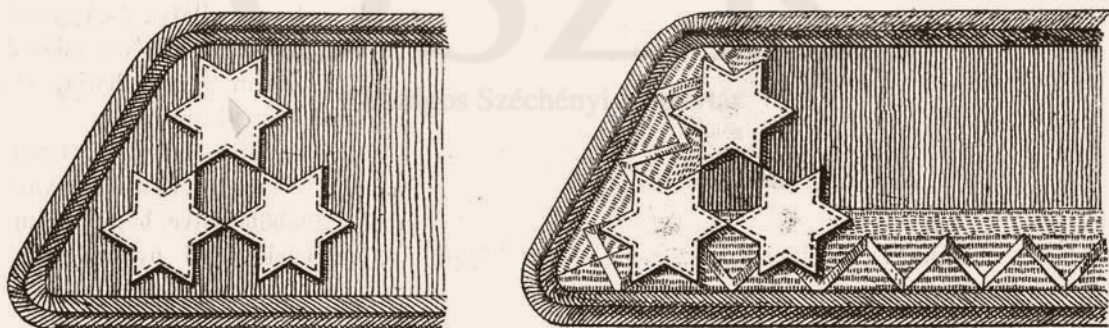
a tizedes, zászlóalj-dobos és zászlóalj-kürtös számára két,

Természetes nagyságban.

a szakaszvezető, törzsvezető, őrmester és számvivőőrmester számára három darab $1\frac{7}{10}$ centiméter átmérőjű jelvénycsillag fehér posztóból.

Természetes nagyságban.

Az őrmester és számvivőőrmester a három csillagon kívül a gallér varrásának mentében és annak első szélein $1\frac{3}{10}$ centiméter szélességű egyszerű himzettes aransárga selyem-gallérsujtást is visel.

A hadapród és a tiszthelyettes, az őrmesteri gallérsujtáshoz hasonló himzettű és szélességű arany jelvénycsillagot is visel.

A hadapród, amennyiben tisztési állása van, a rendfokozatbeli jelvénycsillagot is, a tiszthelyettes pedig, gallérjának mindkét végén egy-egy darab ezüstözött fémcsillagot hord. Ezen utóbbi csillag, alakjára és nagyságára nézve a tisztekéhez hasonló, csak hogy sima fölülettel bír.

Ha a hadapródnak őrmesteri rendfokozata van, akkor az aranygallérsujtáson kívül, az őrmesteri selyemsujtást is viseli, még pedig az arany szélén akként alkalmazva, hogy a selyemsujtás szélességének fele, az arany által elfödve legyen.

Természetes nagyságban.

Azon altisztek és közhonvédek, kik a tethelyes állományban 3 éven felül önkényt szolgálnak,

kitüntetésül: három jelenléti év után *egy*, hat jelenléti év után *két*, és *kilencz* után *három karsujtást* viselnek.

A baloldali ujj külfölületén alkalmazandó karsujtások egy, két vagy három darab, egyenkint 1 centiméter szélességű selyem-paszományocskák, melyek mindegyikének közepe 2 milliméter szélességű fekete csikkal van átszőve.

Az egyes karsujtás két vége az ujj végétől 11 centiméternyire esik, és innen a karsujtás a vitézkötést ivszertüleg övezve, ennek csucsától $\frac{6}{10}$ centiméternyire, 3 centiméternyi hosszúságu és $2\frac{3}{10}$ centiméter szélességű egyes karikában végződik.

Ha két vagy három karsujtást kell felvarni: akkor mindegyik között 1 centiméternyi köz hagyandó, és az egyes karika mindig csak a legfelső sujtás végén alkalmazandó, míg a többi karsujtás karika nélküli ivben övezi (övezik) a vitézkötést.

a t. n. $\frac{1}{4}$ -de.

Az atilla azon esetekben viselendő, midőn csákoval kell kivonulni. Egy darab atilla súlya: $1\frac{3}{10}$ — $1\frac{5}{10}$ kilogram.

Az atilla beosztása méretarányok és százalékok szerint:

Az atilla beosztása méretarányok és százalékok szerint.

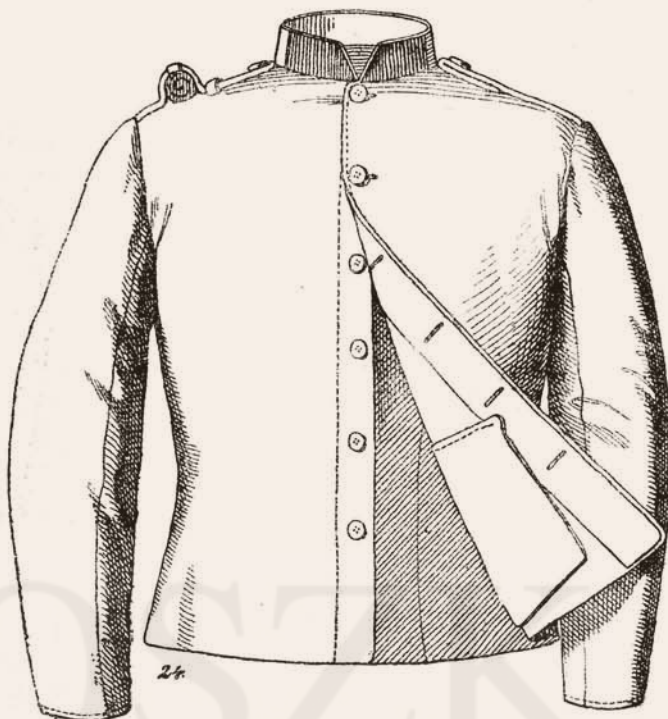
Méretarányok	1	2	3	4	5	6
Százalékok	4	9	15	42	24	6

A kész attila méretei.

A részek megnevezése			1	2	3	4	5	6	
			m é r e t a r á n y						
Az előrész	hosszasága a gallértól a derék termetig elöl		jobbról	45 ⁵ / ₁₀	45	43	41 ⁵ / ₁₀	41	40
			balról	45 ⁵ / ₁₀	45	43	41 ⁵ / ₁₀	41	40
	bősége a mellnél a varrásig		jobbról	32 ⁵ / ₁₀		30 ⁵ / ₁₀			
			balról	34	33 ⁵ / ₁₀	31 ⁵ / ₁₀	31 ⁵ / ₁₀	30	30
	bősége lent a deréktermetnél a varrásig		jobbról	30	29	29	29	28 ⁵ / ₁₀	28
balról			31 ⁵ / ₁₀	29 ⁵ / ₁₀	29	29	29	29	
A mellboríték	hosszusága a legfelső ponttól a deréktermetig		46	45	43 ⁵ / ₁₀	42	41 ⁵ / ₁₀	41	
	egyenlő szélessége		6 ⁵ / ₁₀						
A hátrész	hosszusága a gallértól a deréktermetig		47 ⁵ / ₁₀	46	45	43 ⁵ / ₁₀	42	41	
	bősége	a vállak közt	46	46	45 ⁵ / ₁₀	45	45	43	
		a deréktermetnél	7	6 ⁵ / ₁₀	6 ⁵ / ₁₀	6 ⁵ / ₁₀	6 ⁵ / ₁₀	6 ⁵ / ₁₀	
Az alj	hosszusága	az ellenránccok nélkül	20	20	18 ⁵ / ₁₀	18	16 ⁵ / ₁₀	16	
	szélessége		45 ⁵ / ₁₀	44	43	43	43	43	
A hátrész aljának hosszúsága			20	19	18 ⁵ / ₁₀	18	16 ⁵ / ₁₀	16	
A gallér	hosszusága a varrás mentében		49	48	47 ⁵ / ₁₀	47	46	45	
	egyenlő magassága a gombolyítványig		4						
Az ujjak	hosszusága a válltól a kézsuklóig		16	15	14 ⁵ / ₁₀	14	13	13	
	hasítékának hosszúsága		17	17	16 ⁵ / ₁₀	16 ⁵ / ₁₀	16 ⁵ / ₁₀	16 ⁵ / ₁₀	
Az összes vitézkötések	hosszusága		10 ⁵ / ₁₀						
	szélessége		6 ⁵ / ₁₀						
A vállzsinórok	hosszusága	rövidítve	16						
		hosszabbítva	25						
A vállperez	ív hosszúsága		22 ⁵ / ₁₀						
	vastagsága a közepén		2						
A zseb	szélessége a torkolaton		17						
	mélysége	elöl	12	12	12	12	10 ⁵ / ₁₀	10 ⁵ / ₁₀	
		hátnál	17	17	16	16	16	15	
A mellzsinórok	hármaskarikáinak	magassága	6						
		szélessége	4						
A gallérzsinórzat	hármaskarikájának	magassága	4						
		szélessége	3 ⁵ / ₁₀						
Az összes zsinórzat vastagsága			5 ⁵ / ₁₀						

Az ujjas beeresztett gyapjufestetű sötétkék gyapjuszövetből készítették. Az ujjas a testhez kényelmesen illőleg van szabva, s a derékből, a vállszalagokból, az ujjakból és a gallérból áll.

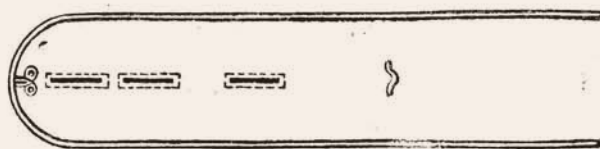
a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

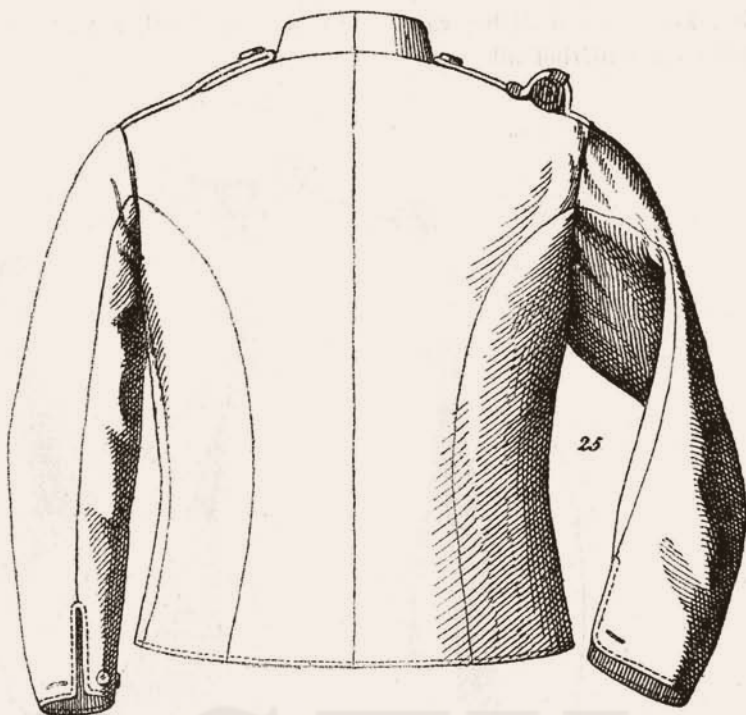
A derék két előrészből, a két hátrészből és az ezek közé bevarrott egy-egy oldalrészből áll. Mindkét előrész az alsó szögleteken mérsékelten el van gömbölyítve, az első szél belső oldalán, ujjas-szövetből $5\frac{5}{10}$ centiméter szélességű borítékkal erősítve, s a jobb előrész küloldalán 6 darab, egymástól egyenlő távolságra eső, feketére lakkozott horganygombbal, a baloldali előrész pedig e gomboknak megfelelőleg hat darab, czérnával kivarrott huroköltésű gomblyukkal van ellátva. A felső gomb a gallérvarrástól 2 centiméternyire — a legalsó gomb pedig az alsó széltől $14\frac{5}{10}$ centiméternyire van felvarrva.

A bal előrész belső oldalán az első széltől $4\frac{5}{10}$ centiméternyi távolságban sötétkék vászonból ferde irányu zseb van alkalmazva.

a t. n. $\frac{1}{3}$ -da.

A sötétkék bélésvászonnal bélelt *vállszalagok*, az ujjassal egyenlő szövetből akként vannak készítve, hogy szükség szerint meghosszabbíthatassanak vagy megrövidíthetessenek. A vállszalagok alsó végei az ujjak végeihez a vállvarrás hosszában és az előtt bevarrva, és nagyobb tartósság végett az ujjvarrástól $7\frac{1}{10}$ és $2\frac{2}{10}$ centiméternyire az ujjashoz letűzvék, és az illető helyek a belső

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

oldalon, sötétkék vászonaljazattal, a vállrészek pedig a belső oldalon is ujjasszövet-aljazatokkal erősítvék. A jobb vállon az ujjvarrástól $4\frac{5}{10}$ centiméternyire 1 centiméter szélességű ujjasszövet-szalagcsokor varratik fel mindkét végével. Mindkét vállon a gallérvarrástól 2 centiméternyire egy-egy feketére lakkozott horganygomb van alkalmazva.

A bal vállszalag három, a jobb kissé rövidebb vállszalag ellenben, két gomblyukkal van ellátva.

A válltekercs $2\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú és 3 centiméter átmérőjű henger, sötétkék posztóból, mely $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű szalagcsokorral veres posztóból látandó el. A válltekercsnek a vállszalaghoz erősítésénél, ez utóbbit a tekercs-szalag csokrán át kell dugni s a tekercset a tűzővarrásig tolni. Ezután a vállszalag vége a csokron átdugandó, s a vállszalag végső gomblyuka a gombra huzandó.

A vállszalagot válltekercs nélküli használatnál, az egymás fölé illesztett gomblyukkal egyszerre kell begombolni.

A válltekercsesel, a honvédnek azon esetekben kell ellátva lennie, ha ujjasban egyedül, vagy ezzel s a köppenynyel, lőfegyverestől vonul ki. Ha az ujjas zubhony alatt hordandó, vagy ha a honvéd lőfegyver nélkül vonul ki, valamint szolgálaton kívül mindig, a válltekercs leveendő s elteendő.

Az ujjak egy felső és egy alsó varrással egybekapcsolt két-két részből állanak; alsó varrásukon a torkolatnál hasíték van, s az előbbi belső oldala ujjasszövetből 2 centiméter szélességű borítékkal van ellátva.

A hasíték (ujjhasíték) belső oldalán ugyanazon szövettel van bélelve és felső végén kettős huroköltésű erősítéssel ellátva.

Az ujj alsó részén a hasitékszéltől 1 centiméternyire, az ujjtorkolattól 2 centiméternyire egy feketére lakkozott horganygomb, s e mögött 5 centiméter-

nyire egy másik ily gomb van felvarrva, s a fölrészen a hasitékszéltől 2 centiméternyire, s az ujjtorkolattól szintannyira, egy czérnával kivarrott huroköltési gomblyuk van.

Ha a honvéd az ujjast zubbonya alatt hordja: akkor a hasitéktól távolabb (második) gomb használandó, miáltal is az ujjtorkolat szűkebbre vonatik össze.

Az állógallér $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű sötétkék vászonbetéttel, a derék nyakvágatához akként van varrva, hogy a jobb előrész $1\frac{5}{10}$, a bal előrész pedig 1 centiméternyire álljon el a gallérvégektől.

A gallér mindkét vége a varrásnál $8\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú és $3\frac{5}{10}$ centiméter magasságú buzérvörös posztóhajtókéval van ellátva.

A rendfokozati kitiüntetések, az őrmesteri és számvivő őrmesteri jelvénytű, valamint a hadapródi arany tűtás az ujjasnál csak a hajtókán alkalmazandók.

Az egyszerű karsujtás felfelé álló derékszögben akként alkalmaztatik az ujjas baloldali ujján, hogy a szög két szárának végei az ujjtorkolat szélétől 9 centiméternyire essenek, és e szög csücsa az uj közepére jusson.

A kettős, illetőleg hármás karsujtás, második és harmadik tűtása, az elsővel párhuzamosan $\frac{9}{10}$ centiméternyi egyenlő közökben alkalmazandó.

Az ujjas válltekerescsel együtt 508—529 grammot nyom.

Az ujjas egyedül, vagy az időjáráshoz képest a zubbony alatt a nadrágba huzva, viselhető.

Az ujjasok beosztása méretarányok és százalékok szerint.

Méretarányok	1	2	3	4	5	6
Százalékok	4	9	15	42	24	6

A kész ujjas méretei.

A részek megnevezése		1	2	3	4	5	6
		m é r e t a r á n y					
Az előrész	hosszúsága a gallértól az alsó végig	67	64 ⁵ / ₁₀	62	60	56 ⁵ / ₁₀	54
	bőssége a mellen át az oldalrészig	33	32	32	31 ⁵ / ₁₀	31	29
A hátrész	hosszúsága a gallértól az alsó végig	73	70 ⁵ / ₁₀	68	65	62 ⁵ / ₁₀	60
	legnagyobb váll-szélessége	46 ⁵ / ₁₀	46	45 ⁵ / ₁₀	45	44 ⁵ / ₁₀	44
Az alsó fél átló bősség		62	61	60	59 ⁵ / ₁₀	58	57 ⁵ / ₁₀
Az ujjak	hosszúsága a honaljtól a kézsuklóig	66	65	63 ⁵ / ₁₀	62	61	59 ⁵ / ₁₀
	hasitékának hosszúsága	10 ⁶ / ₁₀					
A gallér	hosszúsága a varrás mentében	43					
	hátsó közép magassága	2					
A vállszalagok	Egész középső hosszúsága			jobbról		20 ⁵ / ₁₀	
				balról		23	
	Egyenlő szélessége a gömbölyítvényig		5				
A z s e b	első					18 ⁵ / ₁₀	
	hátsó					22 ⁵ / ₁₀	
	egyenlő szélessége		20				

A zubbony beeresztett, gyapjufestettű sötétkék *posztóból* (korc nélkül) van készítve, s a derékból, az ujjakból, a gallérból, a vállsinórokból és a vállperecekből áll.

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

A derék két a hátvarrással összekapcsolt részből áll, *korc nélkül*.

A posztó-zubbony jobb részének küloldalán az előszélről $5\frac{5}{10}$ centiméternyire 5 darab sárga rézgomb van egymástól egyenlő közökben felvarrva.

A legfelső gomb a gallér záratán $1\frac{5}{10}$ centiméterrel alul, a legalsó gomb pedig a zubbony alsó szélétől 18 centiméternyire van felvarrva, s a gombsor alá, a zubbony belső oldalán sötétkék bélésvászonból $5\frac{5}{10}$ centiméter szélességű boríték tűzve.

A zubbony baloldalán a gallértól az alsó szélig $5\frac{5}{10}$ centiméter szélességű sötétkék posztóboríték van alkalmazva, s ebbe 5 darab ezernával kivarrott hurokültési gomblyuk vágva.

A zubbony mindkét oldalán, úgy a mell, mint a csipők táján egy-egy, összesen tehát négy, sötétkék bélésvászonból készített zseb van alkalmazva, és kanyaros zsebfüdelekkel ellátva. A mellzsebek nyílásának hajlata az ujj-vágattól

a test közepéig 5 centiméter, az aljzsebeké pedig a test közepétől a czombok felé 3 centiméter. A jobboldali mellzseb az első széltől $12\frac{5}{10}$ centiméternyire, a baloldali mellzseb pedig ugyanattól 8 centiméternyire áll el. Ezen zsebek zsebfüldé-varrásának belső végpontja, a gallérvarrástól 20 centiméternyire, továbbá a jobboldali aljzseb az előszéltől $19\frac{5}{10}$ centiméternyire, a baloldali zseb pedig ugyanattól 14 centiméternyire, végre mindkét aljzseb, zsebfüldé-varrásának belső végpontja, az alsó karimától $15\frac{5}{10}$ centiméternyire esik.

Az *ujjak* mindegyike egy, az alsó varrással összekapcsolt darabból áll, és a varrás végén a torkolattól kezdve hasitékkal bir. Ez utóbbi széle, valamint a hasiték belső oldala, sötétkék posztóval van borítékolva.

Az ujj-torkolat megszükhithetése vagy bővíthetése végett, az ujj alsó részén, a hasitékszéltől 1, az ujjtorkolattól pedig 2 centiméternyire, egy fekete csontgomb, és e mögött $4\frac{5}{10}$ centiméternyire egy másik ily gomb van felvarrva, s a fölrészen a torkolattól 2 centiméternyire, a hasitékszéltől pedig $1\frac{5}{10}$ centiméternyire cérnával kivarrott buroköltésű gomblyuk alkalmazva.

A külső hasitékszél — az atillához hasonlóan — meggyiszintű gyapjuzsinórral van szegélyezve, csak hogy ennek folytatása a zubbonynál hármaskarikát képez.

Az álló gallér 1 centiméter szélességű betéttel akként van a zubbony nyakvágatához varrva, hogy jobb része a gallérvégtől 5 centiméternyire, bal része pedig csak $1\frac{5}{10}$ centiméternyire álljon el. A gallérvázat belső baloldalán egy feketére lakkozott vas nőkapocs, jobboldalán pedig szintoly himkapocs van a gallér bekapcsolhatása végett, a posztórétegek közé bevarrva.

A gallér felső s alsó széle meggyiszintű gyapjuzsinórral van szegélyezve, mely a gallér hátsó közepén $1\frac{5}{10}$ centiméter átmérőjű fennálló egyes karikát képez.

A posztó-zubbony az atillával egyenlő vállzsinórokkal van ellátva, melyek begombolhatása végett $1\frac{5}{10}$ centiméter átmérőjű, sima sárgarézgomb van a zubbonyra varrva s a varrás alá $1\frac{5}{10}$ centiméter félátmérővel képzett $\frac{3}{4}$ kör alakú posztóboríték fektetve.

A vállperczek az atillával egyenlők.

A kütüntetési jelek a zubbonyon akként alkalmazandók, mint az ujjasnál.

A karsujtások — a hármaskarikának megfelelő módosítással — az atillánál leírt módon lesznek felvarratandók.

A tisztiszolgák zubbonyai, a többi legénység zubbonyaihoz hasonlóak, csak hogy vállzsinórok, vállgomb és vállpercz nélkül vannak készítve.

Egy gyalog közhonvédi posztó-zubbony $1-1\frac{30}{1000}$ kilogrammot nyom.

A posztó-zubbony beosztása méretarányok és százalékok szerint

Méretarányok	1	2	3	4
Százalékok	2	24	50	2 $\frac{1}{2}$

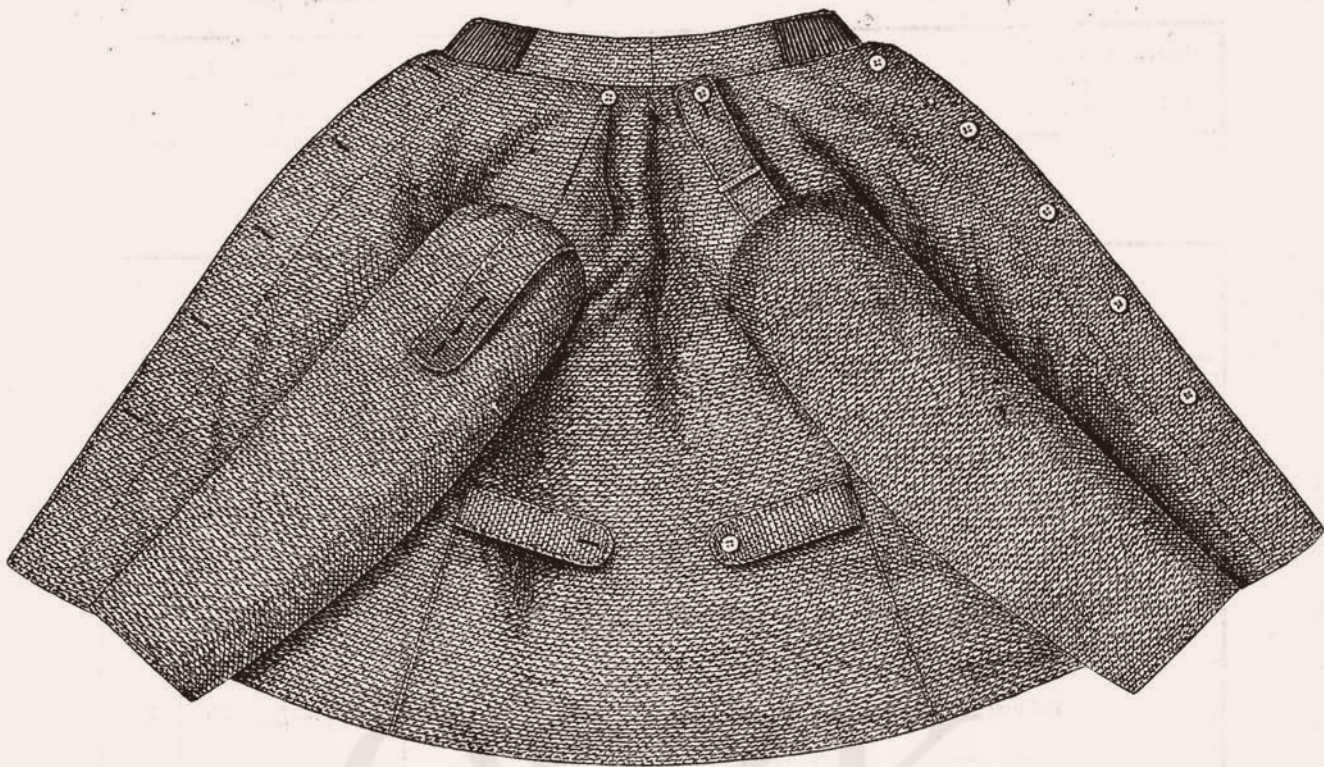
A kész posztó-zubbony méretei.

A részek megnevezése			1	2	3	4
			méretarány			
Az előrész és hátrész	első hosszúsága a gallértól	az alsó végéig	$65\frac{5}{10}$	63	60	$57\frac{5}{10}$
	hosszúsága a karlyuktól		$49\frac{5}{10}$	47	$44\frac{5}{10}$	42
	hátsó közép hosszúsága a gallérvarrástól az alsó végeig		70	67	$64\frac{5}{10}$	62
	szélessége a mellen át s karlyuk alatt		31			
	alsó fél bősége		60			
Az ujjak	hosszúsága a vállvarrástól a kézsuklóig		65	$63\frac{5}{10}$	$61\frac{5}{10}$	60
	felső fél bősége		$20\frac{5}{10}$			
	bősége a kézsuklón		$14\frac{5}{10}$			
Az ujjhasíték	hosszúsága		$11\frac{5}{10}$			
A gallér	egész hosszúsága a varráson		44			
	közép magassága		4			
A vállzsinórok	hosszúsága	rövidítve	16			
		hosszabbítva	25			
A hármaskarikák	hosszúsága		$5\frac{5}{10}$			
	szélessége		4			
A felső zsebek	első	mélysége	13			
	hátsó		16			
	egyenlő szélessége		16			
Az alsó zsebek	első	mélysége	10			
	hátsó		$6\frac{5}{10}$			
	egyenlő szélessége		16			
A zseb-füdelek	hosszúsága		17			
	közép	szélessége	$6\frac{5}{10}$			
	legkisebb		$4\frac{5}{10}$			
A zubbony-gomb	átmérője		2			
	gömbvastagsága		1			
Az összes zsinórzat vastagsága			$\frac{5}{10}$			

A vállszalagos zsávoly-zubbony a derékből, az ujjakból, a gallérból, a vállszalagokból és derékszalagokból áll.

A derék, a hátrészből és a két előrészből áll.

A zsávoly-zubbony jobb részének küloldalán, az előszéltől 2 centiméternyire öt darab $1\frac{5}{10}$ centiméter átmérőjű fehér csontgomb van egymástól egyenlő köztükben felvarrva.

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

A legfelső gomb, a gallér záratán $1\frac{5}{10}$ centiméterrel alul, a legalsó gomb pedig, a zubbony alsó szélétől 19 centiméternyire van felvarrva, és a gombsor alatt, a zubbony belső oldalán 8 centiméter szélességű zsávoly-boríték alkalmazva.

A zsávoly-zubbony belső baloldalán, a gallértól a zubbony alsó széléig 8 centiméter szélességű zsávolyboríték van alkalmazva, és abba öt darab, czérnával kivarrott, huroköltésű gomblyuk vágva.

Az ujjak mindegyike egy-egy felrészből és egy-egy alrészből áll, melyek a belső és külső oldalvarrások által vannak egybekapcsolva.

Az ujjak torkolatbeli vége 3 centiméterre befelé van hajtvva és levarrva.

Az álló gallér kettős zsávolyból van készítve, és mindkét vége az ujjas hajtókájához hasonló buzérvörös posztóból szabott hajtókával ellátva.

A vállszalagok, az ujjas hasonló részeinek alakja szerint, zsávolyból vannak készítve és egy-egy fehér csontgombbal, és az ujjasnál leírt válltekercscsel ellátva.

A derékszalag a gombrészből és csatlékrészből áll.

A gombrész a jobboldali előrésznek a hátrészszel való érintkezési vonalán a zubbony alsó szélétől 23 centiméternyire, a csatlékrész pedig, hasonló helyen a baloldalon van felvarrva.

A derékszalag a begombolt zubbony derekának egybehuzására szolgál, és gombja az illető honvéd deréktermetéhez képest beljebb vagy küljebb varrható.

Egy zsávoly-zubbony $\frac{750}{1000}$ — $\frac{850}{1000}$ kilogramot nyom.

A zsávoly-zubbonyt az átnézeti táblázat végső megjegyzésében felsorolt esetekben kell viselni.

A zsávoly-zubbony beosztása méretarányok és százalékok szerint.

Méretarányok	1	2	3	4
Százalékok	2	24	50	24

A kész zsávoly-zubbony méretei.

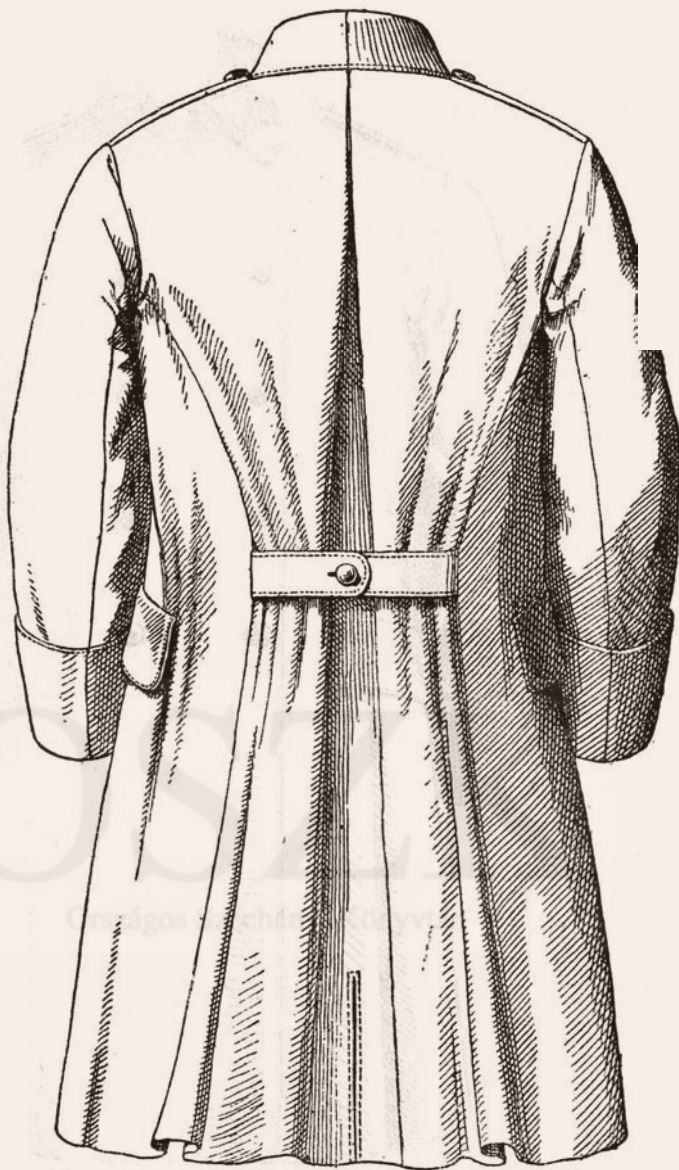
A részek megnevezése.			1	2	3	4
			méretarány			
Az előrész és hátrész	első hosszúsága a gallértól	az alsó végeig	74	70	67	64 ³ / ₁₀
	hosszúsága a karlyuktól		57	53 ³ / ₁₀	50	49
	hátsó közép hosszúsága, a gallérvarrástól az alsó végéig		79	75	72 ³ / ₁₀	71
	szélessége a mellen át a karlyuk alatt		37	35 ³ / ₁₀	35	34
	alsó félbősége		71	70	67 ³ / ₁₀	66
Az ujjak	hosszúsága a vállvarrástól a kézcuklóig		64 ³ / ₁₀	62 ³ / ₁₀	61	59
	felső félbősége		21			
	bősége a kézcuklón		15			
A gallér	egész hosszúsága a varráson		45			
	közép magassága		4			
A derékszalag	egyenlő szélessége		4			
	gombrészének	hosszasága	18			
	csatlékrészének		18			

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

A köpeny beeresztett gyapjufestettü kéksztürke posztóból van készítve, a felső derékban és az ujjakban bélésvászonnal bélelve, s összes méretei akként vannak kiszabva, hogy alatta az ujjast és zubbonyt hordani lehet, és a testet a nyaktól a térdkalácsok alatt $10\frac{5}{10}$ centiméterig teljesen befedhessék.

A köpeny a derékből, az ujjakból, a gallérból, a vállszalagból és derékszalagból áll.

A derék a két előrészből és a hátrészből van összetéve, mindegyik előrészen egy-egy sorban öt-öt darab egymástól egyenlő közökben felvarrt sárgarézgommbal, és ezeknek megfelelőleg az előszélen öt-öt, czérnával kivarrt, huroköltésű gomblyukkal bir. A legfelső gomb a gallérvarrástól $3\frac{5}{10}$ centiméternyire van felvarrva, míg a legalsó gomb, az előrész hosszközepén akként van megerősítve, hogy ha

a t. n. $\frac{1}{8}$ -d₁.

Természetes nagyságban.

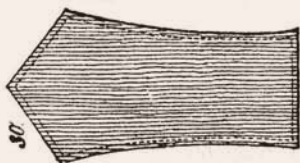
mindkét előrész a mell közepén egymásra boríttatik és begomboltatik, a két legfelső gomb $15\frac{5}{10}$, a két legalsó 13 centiméternyire áll el egymástól.

Az előrészek alján, a test közepétől a csombok felé $2\frac{5}{10}$ centiméternyire hajló irányban, egy-egy zseb van alkalmazva, melyek egy a zsebborítékra varrt fekete csontgombbal, és az ennek megfelelő czernával kivarrott huroköltésű gomblyukkal bezáratnak, és egy zsebfödéllel befödetnek.

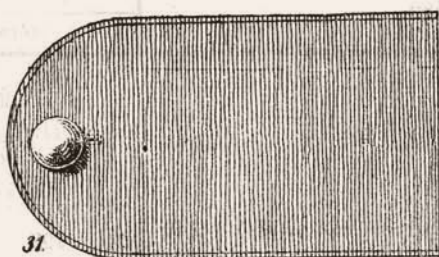
Az előrészek mindkét alsó és felső szegletei mérsékelten el vannak gömbölyítve, s az alsó gömbölyítvényeken egy-egy a szélvarrásba mélyített himkapocsossal, továbbá a derékbélés alsó szélétől $2\frac{5}{10}$ centiméternyire és az oldalvarrástól előre 8 centiméternyire czernahurokkal ellátva.

A hátrész a gallérvarrás közepén $12\frac{5}{10}$ centiméter szélességű, lefelé szabadon szétágazó kettős ránczba van szedve, alsó végén hasítékolva s a hasíték posztóval borítékolva.

a t. n. $\frac{1}{2}$ -de.

Mindkét váll közepén, szabad végén elgömbölyített és gomblyukkal ellátott egy-egy *vállszalag* van az ujjvarrásba varrva. E vállszalagok a gallérig érnek, és ott megerősített sárgaréz gombokba gomboltatnak.

A deréktermet végének magasságában a *derékszalag* van, melylyel a köpeny hátul a testhez lazán illesztetik. A derékszalag két részből áll, melyek mindegyike egyik végével azon varrásba van eresztve, mely az előrészeket a hátrésszel egybekapcsolja; a derékszalag szabad végei el vannak gömbölyítve, és a jobboldali részen egy sárgarézgomb, a baloldalin pedig ezernával kivarrott huroköltésű gomblyuk van alkalmazva.

Az *ujjak* egy darabból szabvák, csak egy alsó varrással és egy lefektetett hajtással bírnak.

A fel- és lehajtható *gallér* kékszürke posztóval van bélelve és mindkét szögletén elgömbölyítve.

A lehajtott gallér külfelülete első szélének közepén, mindkét oldalon, egy *hajtóka* van felvarrva buzérvörös posztóból, a belső baloldalon egy *nyakszalag* köpenyposztóból és egy kis sárgaréz gomb, és a belső jobboldalon szintén egy ily gomb van alkalmazva. Az első gombra a nyakszalag lehajtott gallérnál, az utóbbi gombra pedig felhajtott gallérnál gomboltatik.

A gallér varrása mellett a derékon, a két részből álló és szürkekék gyapjuból készített *köpeny hurokkötés*, és pedig jobbról a peczekdarab, balról a hurokdarab van felvarrva, s a varrás végeken egy-egy kékszürke galambkosárral fűdve.

A köpeny felakasztására, a gallérbélés alsó széléhez varrt kétrétű bélésvászomból készült *hurok* szolgál.

A *tiszthelyettes* köpenyének baloldali zsebfüdele alatt 13 centiméter hosszúságú bevágat van alkalmazva, hogy azon a kard markolata átdugathassék.

Egy köpeny $2\frac{520}{1000}$ egész $2\frac{800}{1000}$ kilogramot nyom.

A köpenyek beosztása méretarányok és százalékok szerint.

Méretarányok	1	2	3	4
Százalékok	2	24	50	24

A kész köpeny méretei.

A részek megnevezése		1	2	3	4
		méretarány			
Az előrész	hosszúsága első szélén	118	112	106	103
	szélessége a mellen át a karlyukig	35			
A hátrész	hosszúsága a gallértól a hasíték végeig	124	$119\frac{5}{10}$	114	110
	hasítékának hosszúsága	20			
	vállszélessége	$17\frac{5}{10}$			
Egybevont elő-rész és hátrésznél	Az ívhurjának hosszúsága a járhasítéktól az első végeig a gömbölyítvény előtt	124	122	120	116
Az ujjak	hosszúsága a vállszalagtól a hajtás hajlataig	71	$68\frac{5}{10}$	$66\frac{5}{10}$	64
	hajtásának szélessége	$13\frac{5}{10}$			
A gallér	alsó íve hurjának hosszúsága a varrásnál	$50\frac{5}{10}$			
	hátsó közép magassága	13			
	szélessége az első széleken	$9\frac{5}{10}$			
A vállszalagok	legnagyobb hosszúsága	$17\frac{5}{10}$			
	egyenlő szélessége a gömbölyítvényig	5			
	középhosszúsága	$13\frac{5}{10}$			
A félderékszalag	egyenlő szélessége a gömbölyítvényig	5			
	egyenlő szélessége	22			
A zsebek	első	26			
	hátsó mélysége	$24\frac{5}{10}$			
A zsebfüdelek	felső hosszúsága	25			
	közép szélessége	$7\frac{5}{10}$			
Az oldalzsebek távolsága	az alsó szélétől	$60\frac{5}{10}$	58	$55\frac{5}{10}$	53
	a külső szélétől	$22\frac{5}{10}$			
	közép hosszúsága	12			
A nyakszalag	egyenlő szélessége a gömbölyítvényig	$6\frac{5}{10}$			
	legnagyobb	8			
A hajtókák	hosszúsága	4			
	szélessége	$51\frac{5}{10}$			
A derékbélés	hosszúsága a két középén	$60\frac{5}{10}$			
	hosszúsága elől a gallérvarrattól	$55\frac{5}{10}$			
A köpeny-hurokkötés	jobboldali peczekdarabja	9			
	baloldali hurokdarabja	13			
A gallérgombok	átmérője	$1\frac{5}{10}$			

A lapos vállgombok és a domboru mellgombok átmérője 2 centiméter, ez utóbbiak domborúsága pedig 1 centiméter.

A honvéd köpenyét a hideg évszakban és esős időben a zubbonyra vagy ujjásra ölti fel, hátul a derékszalaggal összehuzza és szerelvényét a köpeny föltött testéhez erősíti.

Nyár idején való kivonulásoknál és egyáltalában azon esetekben, midőn a honvédnek a melegebb évszakban köpenynyel is ellátva kell lennie, ez *vállövszerűleg* hordandó, s az atilla vagy a zubbony meghosszabbított vállzsinórával, vagy az ujjas meghosszabbított vállszalagával a bal vállhoz erősítendő.

E végre a köpeny bélésével fölfelé, egész lapjával akként lészen lefektetendő, hogy gallérja a honvéd felé essék.

Ezután a köpeny szélessége irányában, a gallérral a hasitékig behajtatik, és a két ujj, lehuzott hajtásokkal, jobbra és balra az előlajak felé egyenesen ki nyujtatik.

A mint az egyes honvédnek nagyságához képest hosszabb vagy rövidebb vállövet kell hordani, a kinyujtott ujjak mindegyikéből a szükséges rész befelé hajtatik, aztán a köpeny előlajainak szögletei jobbról és balról az ujjakra behajtatnak, és a hasitékrész, szélessége irányában akként fektettetik egyenes vonalba, hogy ez által hosszukás egyenszög (négyyszög) képeztessek.

Erre a köpeny a gallérolaltól, a hasiték felé kétszer akként hajtatik meg, hogy a zsebfüdelek ki ne látzassanak, és az ekként képződő lapos duzzadék körülbelül 10 centiméter szélességű maradjon, és a köpeny-ráncz a keskeny szél mentében fekdjék.

A leírt módon összehajtott köpeny két vége $15\frac{5}{10}$ centiméternyire egymásra fektetendő, és közepén a köpenyszíjjal akként esatolandó össze, hogy a csat tövishegye befelé a jobboldalon, a köpenyszíjnak csigázatba tekert vége pedig, a két egymásra fektetett végek közé essék.

Háti bőrönddel való kivonulásnál a köpeny vállövszerűleg a honvéd baloldala felé fordított köpenyránczczal akként hordandó a balvállon a jobb csipő felé, hogy az hátul a hátibőrönd baloldallapjainak mentében, a bőrönd és a tartalékbakkancs alatt legyen, ez egymásra fektetett köpenyvégék pedig, a jobboldali tartalékbakkancs alá, diszben való kivonulásnál pedig a bal csipő felé jussanak. A vállövnek oly hosszúságúnak kell lenni, hogy általa a honvéd melle ne szorittassék.

Ha a köpeny vállövszerűleg hátibőrönd *nélkül* hordandó: akkor az megfelelőleg megrövidítendő, a két köpeny-vég 21—26 centiméternyire egymásra fektetendő, és közéjükön a köpenyszíj felesatolandó. Ekkor a köpenyszíj a hát közepére jut.

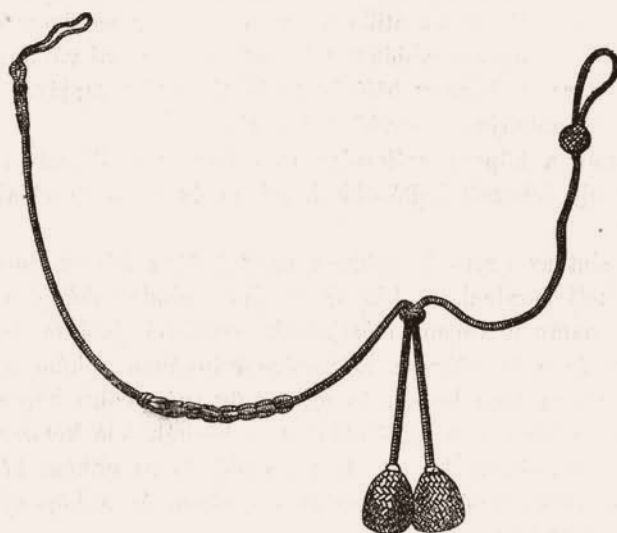
Hogy meneteken felöltött köpenynyel a szabad kilépés ne akadályoztassék, az előlajak mindkét szöglete befelé hajtandó, s a himkapesok a ezérna-hurkokba akasztandók.

Hirtelen beálló esőnél meg van engedve, a köpenyt nyitott derékszalaggal a szerelvényre felöltetni, s a köpenyhurokkötéssel, illetőleg annak peczkével a legfelső gombbal a nyakhoz erősíteni.

Békemeneteken, valamint háboruban is, ha az ellenséggel való összeütközés közvetlenül nem várható, tartós esőzésnél a köpeny a szerelvényre felölthető, a midőn azt a hurokkötéssel, és a gombokkal be kell zárni, a derékszalagot pedig nyitva hagyni.

Nagy hidegnél, zivataros időben és nagy esőben, a köpenygallér fölhajtható s a nyakszalaggal bezárható.

A lövész-kitüntetés biborkával festett meggy színű ispahán-gyapjuból van készítve, és 5 milliméter vastagságú zsinórból, egy középgyűrűből, egy nagyobb hurokgyűrűből és két gubacsbojtból áll. A zsinór hosszabb ágának végéhez 2 milliméter vastagságú zsinórból képzett 4 centiméter hosszúságú *síphurok* van erősítve.

A középgyűrű a gubacsbojtoktól 8 centiméternyire esik,

Ezen gyűrűtől $6\frac{5}{10}$ centiméternyire, a zsinór tíz hurokba van fonva, mely fonat összesen $10\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú.

A gubacsombok legnagyobb átmérője: 2 centiméter, hosszúságuk: $2\frac{5}{10}$ centiméter.

A középgyűrű átmérője: $1\frac{5}{10}$, vastagsága: 1 centiméter. A hurokgyűrű átmérője és vastagsága: $1\frac{5}{10}$ centiméter.

A zsinór végén alkalmazott — a hurokgyűrű által elzárt — vállhurok hosszúsága $5\frac{5}{10}$ centiméter.

Egy lövész-kittüntetés $15-17\frac{5}{10}$ gramot nyom.

A lövész-kittüntetést a következő módon kell viselni:

A vállhurok a legfelső ruhacikk vállzsinórja, illetőleg vállszalagja alatt a baloldali vállgombra, a síphurok pedig felülről a második gomblyukon kívülről átdugva, a harmadik gombra akasztandó.

Ezen eljárás előtt a zsinórt a vállhurok mellett hármass fonatba kell göröcsölni.

Ha *jelsíppal* kell kivonulni: akkor a síphurok hasonló módon átdugatván, a síp fülecsébe huzatik, a gomb begomboltatik, és a síp esetleges használatáig az illető ruhacikk alatt tartatik.

A gyalogsági posztó-nadrág beeresztett gyapjufestetű buzérvörös posztóból van készítve, s elől mindkét oldalon zubbony-zsinórzattal, a czombrészek oldalvarrásán pedig lapos meggyeszinű zsinórral díszítve.

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

A nadrág a két czombrészből (nadrágszárból) áll, melyek a lábikráknál szorosan illőleg szabandók. A nadrág elől gombolható hasitékkal bír.

A két előrész fent kötővel és a hasiték mindkét oldalon egy-egy vászonnal bélelt boritékkal van ellátva, melyek a begombolásnál egymásra esnek és négy fekete csontgombbal és megfelelő gomblyukakkal bezárhatók. A gombok közül három a jobboldali boritékon, a negyedik pedig a kötőn van, 2 centiméternyire a felső szélétől.

Mindkét *czombrészen* a hasitéktól ferde irányban az oldalvarrások felé, és pedig a nadrág felső szélétől a hasitéknál 10, oldalt pedig 17 centiméternyire egy-egy *zseb* van bevágva, melyek bent a zseb felső részének közepén felvarrt fekete csontgombbal, és az első zsebrészen alkalmazott, czérnával kivarrott, huroköltési merőleges gomblyukkal bezáratnak.

Mindkét *czombrész* alsó küloldala hasitékkal van ellátva, s ott ennek bezárására hét feketére lakkozott kapocspárral akként vannak felszerelve, hogy a kapesok az előrészek behajtása által földve legyenek. A himkapesok a nadrág

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

előrészén a hasíték mentében, a posztó szélén alkalmazvák, az ezeknek megfelelő nőkapcsok pedig a nadrág hátsó részén, a posztóba huzvák.

A lábtorkolatok posztószélből vagy fehérítetlen vászonból készült *talpalokkal* vannak ellátva, melyeket a szükséghez képest hosszabbra vagy rövidebbre lehet felvarratni.

A nadrág előrésze a hasíték mindkét oldalán zubbonyzsinórból képzett egy-egy vitézkötéssel, a két oldalvarrás és a lábhasíték előrésze pedig 7 milliméter szélességű lapos gyapjuzsinórral van diszítve.

A nadrág felső szélének mentében 4 centiméter szélességű posztó-*korcz* van alkalmazva, melybe a nadrágszíj huzatik.

Egy nadrág átlag 76 dekagramot nyom.

A gyalogsági posztó-nadrág beosztása méretarányok és százalékok szerint.

Méretarányok	1	2	3	4	5	6	7
Százalékok	2	6	12	20	50	5	5

A kész gyalogsági pasztó-nadrág méretei.

A részek megnevezése		1	2	3	4	5	6	7
		méretarány						
Hosszuság	a csipőtől az alsó végig	110	107 ³ / ₁₀	104	101	98	95	92
	az ágazattól az alsó végig	86 ³ / ₁₀	84	81	78 ³ / ₁₀	76	73	71
Félbőség	az ágazatnál	36	35 ⁵ / ₁₀			35		
	a lábikráknál a hasíték fölött	18				17 ³ / ₁₀		
	lent a bokacsontnál	12						
A vitézkötés	legnagyobb szélessége	7						
	hosszasága	38	36 ³ / ₁₀	35	34	32 ³ / ₁₀		
A zsebek	bőssége a nyílásnál	13						
	közép mélysége	18						
A talpalló	hosszasága	26 ³ / ₁₀						
	szélessége	2 ³ / ₁₀						
A láb hasíték	hosszasága	28 ³ / ₁₀	28	27 ⁵ / ₁₀	27	26		
A korcz	szélessége	4						
Az első hasíték hosszasága		25						

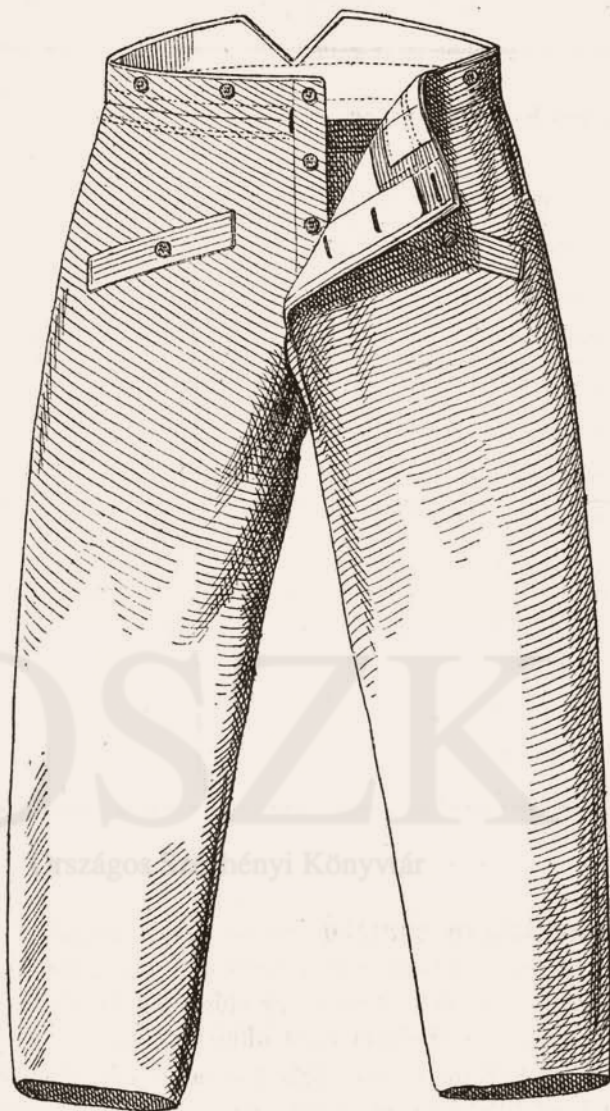
A legénységi kékszürke pantalló (tisztiszolgák, puskamívesek, stb. számára) beeresztett gyapjufestetű kékszürke posztóból van készítve, és a két czombrészből (nadrágszárból) áll, melyek egy-egy előrészből és hátrészből vannak összevarrva. A nadrág elöl begombolható hasítékkal bir.

A két előrész fent kötővel és a hasíték mindkét oldalt egy-egy vászonnal bélelt borítékkal van ellátva. E borítékok a begombolásnál egymáson fekszenek, és négy fekete csontgombbal (melyek közül három a jobb borítékon, a negyedik pedig a kötőn van), és a megfelelő gomblyukakkal zárhatók be.

Az előrészek mindegyikén a hasítéktól a külső oldalvarrások felé egy-egy bélésvászonból készült ferde irányú zseb van bevágva, melynek hasítékbeli szöglete, a nadrág felső szélétől 14 centiméternyire, az oldalvarrásoknál pedig a szöglet ugyanazon szélétől $20\frac{5}{10}$ centiméternyire esik.

A hátrészek közepének felső szélén $4\frac{5}{10}$ centiméter mélységű bevágat, és tovább lefelé a jobboldalon gomblyukkal ellátott nyelv van alkalmazva, mely a baloldalon felvarrt nyelv gombjára huzható, s melylyel a pantalló szükséghez képest bővebbre vagy szűkebbre szorítható.

E nyelvek és a nadrág-derék körülete bélésvászonnal bélelvék, és az utóbbinak felső részébe a nadrágszija számára *korcz* van varrva, mely a jobb oldalon a hasíték borítékánál, a baloldalon pedig a bélés belső oldalán végződik.

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

Hogy a legénységi pantallót nadrágtartóval is lehessen viselni, a kötő kül-
oldalához hét fekete csontgomb van varrva.

Egy pantalló $\frac{845}{1000}$, egész $\frac{885}{1000}$ kilogramot nyom.

A legénységi kékszürke pantalló, a mesterembereknél az illető egyén testé-
hez szabva készítendő, egyébiránt pedig e pantallóknak föntebb nem részletezett
méreteire és százalékok szerénti beosztására nézve, általában a zsávoly-nadrágokra
vonatköző táblázatok irányadók. (52. lap.)

A szekeresz-nadrág a gyalogsági posztó-nadrághoz hasonló, csak hogy általában nagyobb
méretű.

Minthogy a szekeresz-nadrág csizmába huzva viseltetik, a lábhasíték zsinór-
ral szegélyezve ninesen.

Egy szekeresz-nadrág $\frac{842}{1000}$, egész $\frac{895}{1000}$ kilogramot nyom.

Az szekérsz-nadrág beosztása méretarányok és százalékok szerint.

Méretarányok	1	2	3	4	5	6
Százalékok	2	6	12	20	50	10

A kész szekérsz-nadrág méretei.

A részek megnevezése		1	2	3	4	5	6
		m é r e t a r á n y					
Hosszuság	a csipőtől az alsó végig	115	112	111	107	105	102
	az ágazattól az alsó végig	89	85	83	81	78	76
Félbőség	az ágazatnál	38		37		36	35
	a lábikránál a hasíték fölött	19					
	lent a bokacsontnál	16		15			
A vitézkötés	legnagyobb szélessége	7					
	hosszasága	37	35 ⁵ / ₁₀	34	33	31 ⁵ / ₁₀	
A zsebek	bősége a torkolatnál	13					
	közép mélysége	21			20		
A talpalló	hosszasága	24					
	szélessége	2 ⁵ / ₁₀					
A lábhasíték	hosszasága	16			15		
A korcz	szélessége	4					
Az első hasíték hosszúsága		25					

A zsávoly-nadrág két czombrészből (nadrágszárból) áll, melyek egy-egy előrészből és hátrészből vannak összevarrva.

A nadrág elől begombolható hasítékkal van ellátva.

A hasíték mindkét oldalt egy-egy zsávoly borítékkal bir, melyek a begombolásnál egymáson fekszenek, és négy fehér csontgombbal és ugyanaanyi gomblyukkal vannak ellátva.

A jobb oldalvarrás mentében zseb van bevarrva.

A zsávoly-nadrág felső szélétől $2\frac{5}{10}$ centiméternyire hat darab korc-csokor van felvarrva, melyekbe a nadrágszj huzatik.

Egy zsávolynadrág $\frac{652}{1000}$ egész $\frac{873}{1000}$ kilogramot nyom.

A zsávolynadrágot, az *átnézeti táblázat* végső megjegyzésében felsorolt esetekben kell viselni.

A zsávolynadrág beosztása méretarányok és százalékok szerint.

Méretarányok	1	2	3
Százalékok	20	50	30

A kész zsávolynadrág méretei.

A részek megnevezése		1	2	3
		méretarány		
Hosszuság	a csipőtől az alsó végig	118	108	$102\frac{5}{10}$
	az ágazattól az alsó végig	$91\frac{5}{10}$	82	76
Félbőség	az ágazatnál	$35\frac{5}{10}$		
	a szár torkolatánál	$22\frac{5}{10}$		
A hasiték	hosszusága	$26\frac{5}{10}$		
A korczesukrok	hosszusága	$4\frac{5}{10}$		
	szélessége	$1\frac{5}{10}$		
A zseb	nyílásának hossza	16		
	hosszasága (az illesztéktől)	34		
	szélessége	$18\frac{5}{10}$		

A nadrágszíz csercsávás marhabőrből *egy* darabban készítendő. Hosszusága: 100 centiméter, szélessége $2\frac{5}{10}$ centiméter; egyik végén feketére lakkozott vascsattal van ellátva. E csat nyiltabeli szélessége: $27\frac{7}{10}$ centiméter, nyiltabeli középmagassága $2\frac{5}{10}$ centiméter.

A nadrágszíz szabad vége 2 centiméter szélességű és 13 centiméter távolságnál megint a $2\frac{5}{10}$ centiméternyi általános szélességbe megy át.

A nadrágszíjat akként kell a korczba húzni, hogy a csat a bal, a szíz keskenyebb vége pedig a jobb oldalon legyen.

Egy nadrágszíz 60 egész 85 gramot nyom.

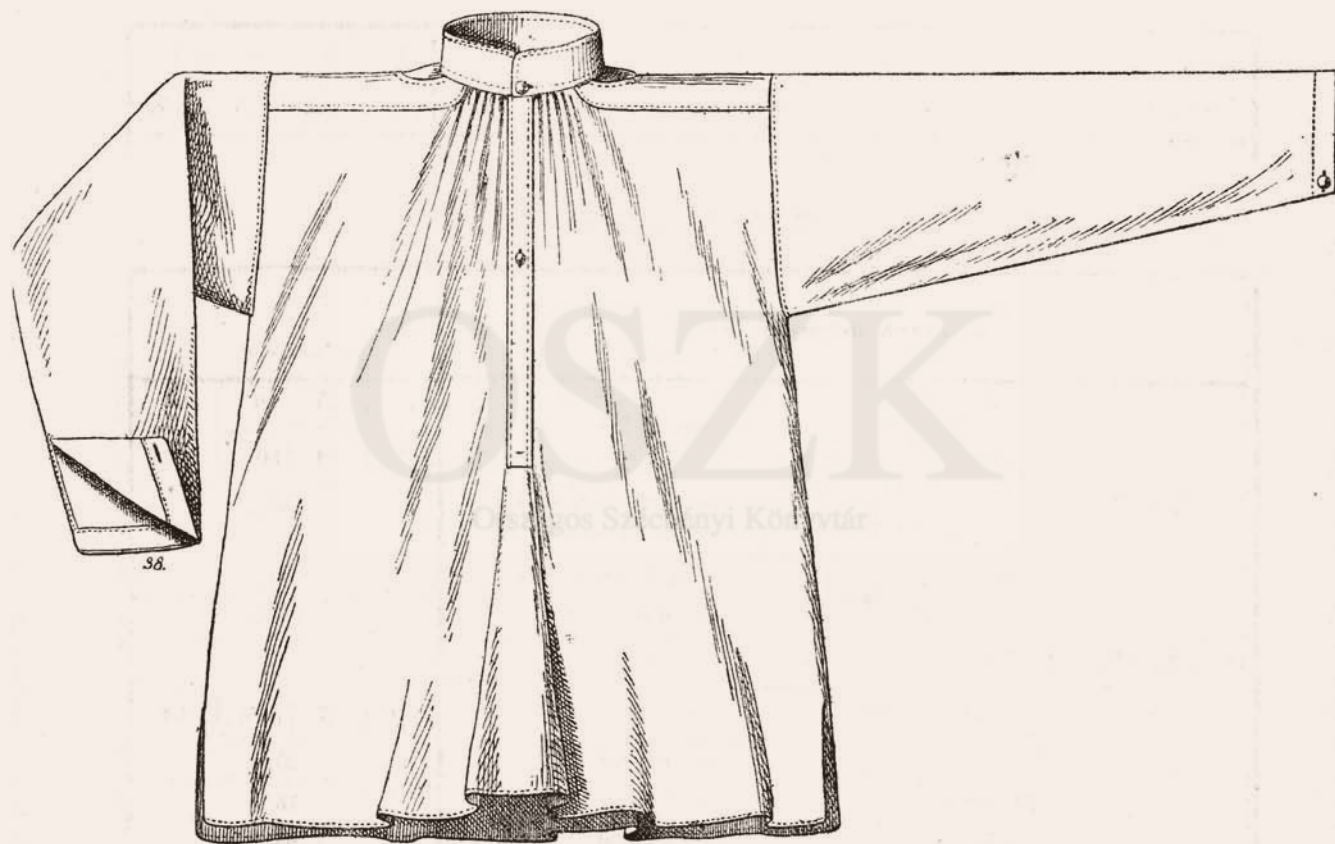
A haskötő 33 centiméter szélességű, 102 centiméter hosszúságú derékszőgű gypjudarabból áll, és 4 darab $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű czérnaszalaggal van ellátva, melyekkel a testhez erősítetik.

Ezen négy szalag közül egy-egy 58 centiméter hosszáságú szalag a keskeny oldalak felső szöglete alatt $1\frac{5}{10}$ centiméternyire van fölvarrva, s ezekkel a haskötő a középtesthez erősítettik. A harmadik $76\frac{5}{10}$ centiméter hosszáságú szalag, a haskötő felső szélén a jobb szöglettől 34 centiméternyire, a negyedik 37 centiméter hosszáságú szalag pedig, a bal szöglettől 29 centiméternyire van felvarrva. E két utóbbi szalaggal kell a haskötőt a megkívántató magasságban az által tartani, hogy a hosszabbik szalag a jobb váll fölött a nyakba akasztatik, és a rövidebbel a bal mellrészén összekötetik. Ha a haskötő használatban ninesen, akkor laposan összehajtva a hátbőröndben tartandó.

Egy haskötő 101 egész 112 gramot nyom.

Az ing fehérített vászonból vagy calicotból van készítve, s a derékből, a két ujjból és a gallérból áll.

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

Az egy előrészből és egy hátrészből álló *derék* két oldalvarrással tartatik össze.

Az előrész, közepén hasitékkal bir, melynek behajtott szélei mellszegélyt képeznek.

Ez 2 centiméternyi szélességben van fektetve és lent $3\frac{5}{10}$ centiméter szélességű ránczba szedve.

A mellszegély jobboldali részén a gallér alsó szélétől 16 centiméternyire egy vászongomb, a baloldalon pedig megfelelő függőleges gomblyuk van.

Mindkét váll egy-egy tűzött boritékkal van erősítve, melyekbe a nyakvágatnál a gallérasaly van beeresztve. A derék mindkét alsó oldala hasitékkal bir, melyek mindegyike czérnaerősítéssel van elzárva.

Az ujjak egy darabból asaly nélkül a kézesuklók felé keskenyebbre szab-
vák, a torkolaton hasítékkal, az alsó széleken pedig boritékkal vannak ellátva,
s egy a fölreszen alkalmazott gombbal és az alsó részen lévő gomblyukkal be-
zárhatók. A hasíték végei az ujjakon és a derékon, tartós ezérnaerősítésekkel
levarrva vannak.

Az első végein elgömbölyített *gallér*, a derék nyakvágatához van varrva
és jobboldalán egy vászongomb, baloldalán pedig egy megfelelő vízszintes gomb-
lyuk alkalmazva.

Egy vászon-ing átlag 510 gramot nyom,

„ calicot „ „ 300 „ „

Az ing beosztása méretarányok és százalékok szerint.

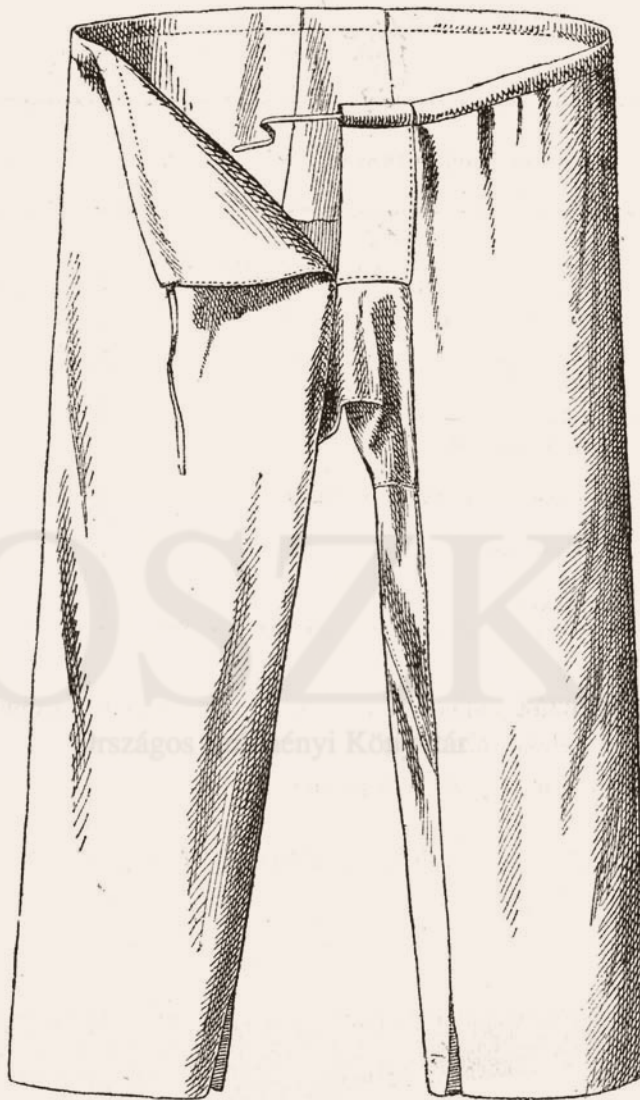
Méretarányok	1	2	3	4
Százalékok	10	20	45	25

A kész ing méretei.

A részek megnevezése					1	2	3	4
					méretarány			
A derék	első		hosszúsága		77 ⁵ / ₁₀	73	69	66 ⁵ / ₁₀
	hátsó				86 ⁵ / ₁₀	82	80 ⁵ / ₁₀	75 ⁵ / ₁₀
	fél széles- sége	a vászon-	ingnél	a mellboríték alatt	72 ⁵ / ₁₀			
				az alsó végen	78			
		a calicot-		a mellboríték alatt	76 ⁵ / ₁₀			
				az alsó végen	81 ⁵ / ₁₀			
A mellszegély szélessége					2			
Az ujjak	középhosszúsága				60	57	54 ⁵ / ₁₀	53
	fél széles- sége	a vászon-	ingnél	a varrásnál	25			
				a végen	13			
		a calicot-		a varrásnál	25 ⁵ / ₁₀			
				a végen	14 ⁵ / ₁₀			
	borítékainak szélessége				3 ⁵ / ₁₀			
A gallér	hosszúsága a varrásnál				44			
	középszélessége				5 ⁵ / ₁₀			
A hasítékok hosszu- sága	az ujjakon				13			
	a mellen				39 ⁵ / ₁₀			
	a derék bőségében				13			

A gatyá calicotból vagy fehérített vászonból van készítve és két czombrészből (gatyaszárból) áll, melyek az üle-asalylyal és az ehez varrt két hegyes asalylyal, azután az első és a hátsó asalylyal vannak összekötve. Az előasaly csak a baloldalhoz van varrva, mi által egy nyílt hasíték képződik.

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

A gatyá felső szélén 2 centiméter szélességű korc van alkalmazva s ebbe 150 centiméter hosszúságú s $\frac{1}{10}$ centiméter szélességű vászonszalag behuzva, melylyel a gatyá ránczba szedetik és a csipők fölött összekötöttek.

A gatyák esetenként meghatározott százalékos mennyiségének szárai *egy*, a többieké pedig esetleg *két* hosszvarrással vannak ellátva.

A két lábtorkolat belső oldalán egy-egy hasíték van, melyek szélei czérnával vannak összevarrva, hogy ki ne foszoljanak. Az összes hasítékszögek tartós czérnaerősítésekkel vannak ellátva.

Egy vászon-gatyá 388—420 gramot nyom,

„ calicot- „ 232—240 „ „

A gatya beosztása méretarányok és százalékok szerint.

Méretarányok	1	2	3	4	5
Százalékok	2	8	20	45	25

A kész gatya méretei.

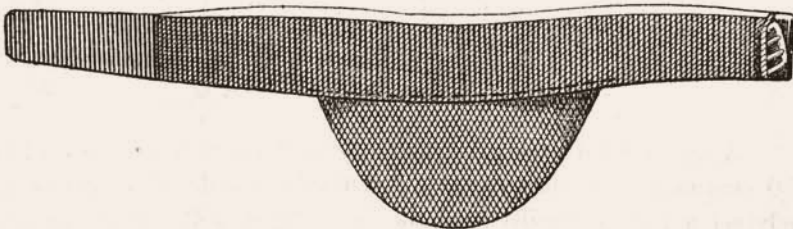
A részek megnevezése			1	2	3	4	5
			méretarány				
Hosszuság	elől	a koreztől a lábvéig	113	$109\frac{3}{10}$	$105\frac{3}{10}$	$100\frac{3}{10}$	$97\frac{5}{10}$
	hátsó		$125\frac{3}{10}$	$121\frac{3}{10}$	118	$112\frac{3}{10}$	$109\frac{3}{10}$
ülep mélység	a koreztől lefelé		$45\frac{3}{10}$				
hasíték mélység			$17\frac{3}{10}$				
félbőség	fent a koreznál		59				
	a csombon (a hegyes aszalnál)		$28\frac{3}{10}$				
	a csuklónál		$22\frac{5}{10}$				
Hasíték-hosszuság a lábvégeken			10				

A négyszögű kapták calicotból vagy fehérített vászonból vannak készítve, hosszúságuk 50, szélességük pedig 40 centiméter.

Egy pár kaptéza 100 gramot nyom.

A nyakra való a kötőből, a csatból, csatlékjával együtt, a takarószíjból és a lebenyből áll.

a t. n. $\frac{1}{4}$ -de.

A kötő kallatlan, kéntytüstös ezernából készített fűző, beszövött sörtékkal, fönt és lent egész hosszában fehér juhbőrrel van beszegeve, s első oldalán fekete gyapjuszövetből készített croisée-szalaggal bevonva.

E szalag alsó szélén és baloldalán a fűzőhöz van varrva, jobboldalán pedig beszegeve és csak felső és alsó szélén a fűzőhöz erősítve, mi által a takarószíj eltevésére szükséges torkolat képeztetik.

A szalagnak a fűzőtől $\frac{5}{10}$ centiméternyire elálló felső széle nincs levarrva, hanem lazán és nyitva tartva, hogy a *nyakszegélyt* be lehessen tenni.

A csat vassodronyból, feketére lakkozva, laposra sajtolt előbűrűvel és két tövises mozgó hátbűrűvel felszerelve készítenőd. A csat a feketített borjubőrből készített csatdarabbal, a fűző jobboldali szélén a torkolat alatt fel van varrva.

A csatlék barna marhabőrből, a *takarószíj* pedig feketített borjubőrből készítenőd. Mindkettő a fűző baloldali végétől $1\frac{5}{10}$ centiméternyire varrandó fel.

A lebeny, a csapatok által sütét posztóból vagy gyapjuszövetből, félkör alakjában *belgazdászati*lag készítenőd. A lebeny varrás-széle kissé kanyarosan szabandó, és a fűző közepének mentében, közte és a szalag között mindkettőjük alsó széléhez varrandó.

Egy nyakravaló 19 gramot nyom.

A nyakravaló használatkor fehér vászonból vagy pamut-szövetből hasított, 6 milliméter szélességű *nyakszegélylyel* látandó el, mely a fűző felső szélén át-hajtogatandó és mindkét oldalon leférezelendő.

A nyakravaló beosztása méretarányok és százalékok szerint.

Méretarányok	1	2	3	4	5	6	7	8
Százalékok	10	10	20	15	15	10	10	10

A kész nyakravaló méretei.

A részek megnevezése			1	2	3	4	5	6	7	8
			méretarány							
A fűzőnek szalagostól való	hosszúsága		39				36			
	szélessége	közepén	$5\frac{5}{10}$		5		$4\frac{3}{10}$		4	
		a két oldal végén	4		$3\frac{5}{10}$		3		$2\frac{5}{10}$	
A lebeny	hosszúsága		$15\frac{5}{10}$							
	közép szélessége		$6\frac{5}{10}$							
A takarószíj	közép hosszúsága		$9\frac{5}{10}$							
	szélessége a varrásnál		$3\frac{5}{10}$		$3\frac{4}{10}$		$3\frac{2}{10}$		3	
	szélessége keskenyebb végén		2							
A csatlék	közép hosszúsága		$8\frac{5}{10}$							
	szélessége a varrásnál		$2\frac{5}{10}$							
	szélessége hegyén		2							
A csatdarab	hosszúsága kétrétben		2							
	egyenlő szélessége		$2\frac{5}{10}$							
A csat	magassága	belső nyíltában	1							
	szélessége		$2\frac{7}{10}$							
	töviseinek távolsága egymástól		1							

A bakkancs egy lábra hordható, — a bokacsont fölé ér és első fölrészén fűzőszíjjal kapcsoltatik össze.

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

A bakkancs a barna marhabőrből készült *előlábból* és *bokarészből*, a fontos talpbőrből vagy úgynevezett német gubacstalpbőrből készitendő *talpból* és *sarokból*, végre az angol talpbőr-hulladékból vagy csercsávás talpbőr-szélből készitendő *talpbélésből* és *rámából* áll.

Az *előláb* hegyén el van gömbölyítve és lehető legnagyobb ruganyossággal kell birnia. Nagyobb tartósság végett az *előláb* a talppal való kapcsolatán, vékonyabb felbőrből vágott tűzőszelettel van ellátva.

A *bokarész* egészéből van szabva és az *előláb* hátsó végéhez varrva, fent nyitva áll, és két bőrrrel bélelt szárnyat képez, melynek széle mentében nyolcz fűzőlyuk van kiverve, melyeken a bakkancs zárására és tartására szolgáló *fűzőszíj* áthuzatik.

A sarkesonton felüli rész ványolva van, és kívülről hozzá tűzött, fejbőrből vágott sarkkéreggel van erősítve, mely alá talpbélésbőr- vagy terezbőrből bélés fektetendő.

A fűzőlyukak aljzatául, az *előláb* közepének felső széléhez fejbőrből vágott nyelv van varrva.

A talp egy darabból vágandó, a láb egész alsó lapján végig ér és a négy egymásra fektetett foltból képzett *sarokkal* van ellátva. A talp az *előlábbal* és a *bokarészszel*, a talpbélés és a ráma által van összekötve, a lábizmon betéttel és a lábüregben fejbőrből vágott lágyékszelettel és fontos vagy német talpbőrből vágott lágyékdarabbal van erősítve.

A sarok patkóval és talpbőrből vágott patkóbéléssel van ellátva.

Egy pár bakkancs középsulya $\frac{815}{1000}$ egész $1\frac{405}{1000}$ kilogram.

A bakkancsok hosszaságukra nézve 8 méretarány szerint készitendők, melyek mindegyike kétféle lábbősséggel bir.

A bakkancsok beosztása méretarányok és százalékok szerint.

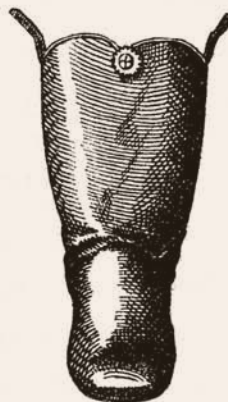
Méretarányok	1	2	3	4	5	6	7	8
Százalékok	4	10	15	20	20	18	9	4

A kész bakkancs méretei.

A részek megnevezése			1	2	3	4	5	6	7	8
			méretarány							
A bokarész	hátsó magassága a sarokkal együtt		18 ⁵ / ₁₀		18			17 ⁵ / ₁₀		
	felső félbősege		13		12 ⁵ / ₁₀			12		
	szárnymagassága		13 ⁵ / ₁₀	13				12 ⁵ / ₁₀		
A szárnybélések	felső	szélessége	3				2 ⁵ / ₁₀			
	alsó		7 ⁵ / ₁₀	6 ⁵ / ₁₀			6			
A nyelv	felső		4							
	alsó		5 ⁵ / ₁₀							
A fűzősík	hosszúsága		95							
	szélessége		5 ⁵ / ₁₀							
A talp	közép hosszúsága		33	31 ⁵ / ₁₀	30	29	28 ⁵ / ₁₀	28	27	
	lábizom szélessége		10 ⁵ / ₁₀		10			9		
A sarkkéreg	hátsó közép	magassága	6 ⁵ / ₁₀							
	oldal		6		5 ⁵ / ₁₀					
A sarkok magassága a patkóval együtt			3							

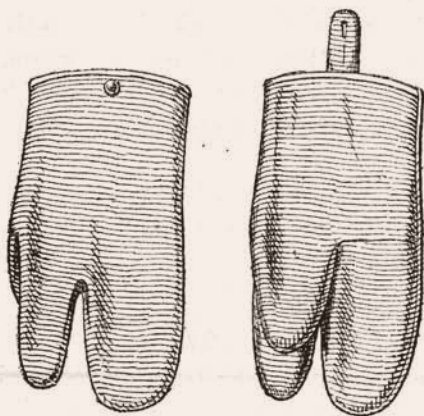
A szekerész-csizma egy lábra hordható és szárával egész a lábikráig ér.

a t. n. ¹/₈-da.

A gyalogsági fejeskezttyü beeresztett gyapjufestettü kéksztürke posztóból van készítve, és ugyanazzal béleelve.

a t n. $\frac{1}{6}$ -da.

E kezttyüalaku ezikknek csak három ujjrésze van, és pedig: egy a hüvelyk, másik a mutatónjj és a harmadik a többi három ujj számára.

Minden fejeskezttyünek egy egész darabból szabott fölrésze és egy két darabu alsó része van, melyek az ujjrészek ágazatánál beeresztett asalyok és oldalvarrások által egybekapcsoltnak. Mindkét fejeskezttyü torkolatának küloldala $1\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságu hasitékkal van ellátva.

E hasitékok ezérna-erősítésekkel birnak, szögleteik elgömbölyítvék, és szélük, valamint az egész torkolat széle is, $\frac{5}{10}$ centiméter szélességben körös-körül át van tűzve.

A jobbkezttyü fejeskezttyü fölrésze belső oldalának közepén, a torkolat szélétől $1\frac{5}{10}$ centiméternyire, kétrétü kéksztürke posztóból gombhurok, a balkézttyü fejeskezttyü külső oldalán pedig egy sárgaréz sapkagomb van fölvarrva.

Ha a honvéd (télen) a fejeskezttyüket kezére nem huzza: akkor azok, hüvelyktyúikkal egymás felé fordítva s egybegombolva, a deréksztjra a hüvelytáska mögé, felöltött köpenynél pedig, a deréksztjra huzott köpenysztj mögé is akasztandók.

A dobosok és szekereszek posztókezttyüi öt ujjal vannak ellátva.

Egy pár fejes-kezttyü 175—188 gramot nyom

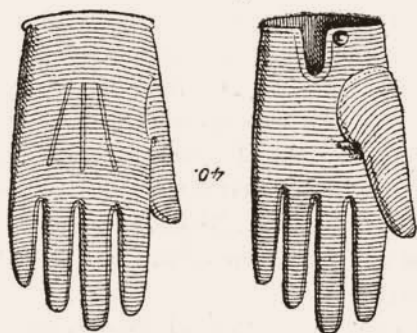
A fejeskezttyü beosztása méretarányok és százalékok szerint.

Méretarányok	1	2
Százalékok	40	60

A kész fejeskezttyü méretei.

A részek megnevezése.				1	2
				méretarány	
A fejeskeztű	hosszúsága a torkolattól a gömbölyítvényig		a mutatóujjon	25	24 ⁵ / ₁₀
			a három oldalujjon	27	26
	szélessége	a torkolaton		12 ⁵ / ₁₀	
		a hasíték vé- gén	a mutató ujjon	5	
			a három oldalujjon	8	
	A hüvelyktyű	középhosszúsága		9	8
alsó szélessége		6 ⁵ / ₁₀			
A gombhurok	középső egész hosszúsága		6 ⁵ / ₁₀		
	egyenlő szélessége a gömbölyítvényig		2 ⁵ / ₁₀		

A bőrkezttyük fehérített irhaszerű juhbőrből, közönséges ujjas kezttyük szabása s alakja a t. n $\frac{1}{8}$ -da. szerint vannak készitve.

A torkolatnál hasitékkal vannak ellátva, mely sima sárgarézgombbal és bélelt gomblyukkal elzárható. A torkolat és a boriték széle be van szegve, a fölrsz pedig, 3 fehér selyemvarrással (az általánosan szokott módon) diszitve.

Egy pár bőrkezttyü 43—49 gramot nyom.

A bőrkezttyü beosztása méretarányok és százalékok szerint.

Méretarányok	1	2
Százalékok	30	70

A kész bőrkezttyü méretei.

A r é s z e k m e g n e v e z é s e		1	2
		méretarány	
A bőrkezttyü hosszsága a torkolattól a kézsuklónál egész a középujj végéig		26	$22\frac{5}{10}$
A bőrkezttyü torkolatának szélessége begombolt állapotban		11	10
A hüvelykujj	hosszsága	$13\frac{5}{10}$	13
	középszélessége	$3\frac{5}{10}$	3
A mutatóujj	hosszsága	10	$9\frac{5}{10}$
	középszélessége	$3\frac{5}{10}$	3
A középujj	hosszsága	11	$10\frac{5}{10}$
	középszélessége	$3\frac{5}{10}$	3
A növendékujj	hosszsága	$10\frac{5}{10}$	10
	középszélessége	3	
A kis ujj	hosszsága	$8\frac{5}{10}$	8
	középszélessége	3	$2\frac{5}{10}$
A hasiték hosszsága a kézsuklónál		$4\frac{5}{10}$	
A sárgarézgomb átmérője		1	

Az altiszti tárcza veres szattyánból van készítve és bent két darab — (kéregpapírral feszesített) — rekeszszel ellátva, melyek külseje veres szattyánnal, belseje pedig veres calicottal van bevonva.

A tárcza behajtásán 4 centiméter hosszúságú veres szattyán *írónhüvely* van alkalmazva, s oda a 15 centiméter hosszúságú és 8 centiméter szélességű *jegyzékkönyv* fektetve. Ez 22 fehér papírlapból áll, melyek sajtolt fekete papírral bevont kéregpapír-füddéllel birnak. A jegyzékkönyvnek a tárczához erősíthetése végett, a hajtás két végén egy-egy darab sárgaréz-gyűrescseszel bélelt lyuk van, melyeken veres fonál huzatván át, ez belül összekötetik.

A *tárczafüddél* közepén 16 centiméter hosszúságú és 4 centiméter szélességű bőr zárnyelv, a külső tárczalapokon pedig egy-egy darab $1\frac{2}{10}$ centiméter szélességű bőr záresukor van alkalmazva.

Az összehajtott tárcza szélessége: 10, hosszúsága $16\frac{5}{10}$ centiméter.

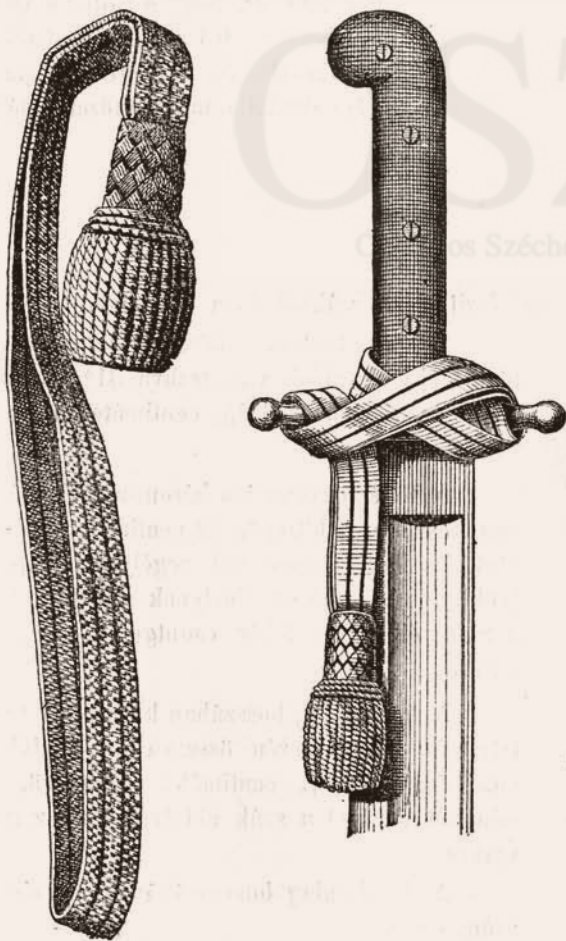
Egy darab altiszti tárcza 85—90 gramot nyom.

Az altiszti tárcza viselésére nézve „az általános határozványok” mérvadók.

A kardbojt altisztek számára, finom fekete sárga gyapjuból, a hadapródok számára pedig arany-sárga és fekete selyemből van készítve, és a bojtból és szalagból áll.

a t. n. $\frac{1}{2}$ -de.

a t. n. $\frac{1}{3}$ -da.

A *bojt*, könnyű fából készült üres maggal bir, mely összetekert sárga gyapjuval van befonva és három sor fekete csipkés csíkokkal díszítve, s a $2\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú és 2 centiméter szélességű bojtfejet képezi, melyhez fönt a szalag, lent pedig két réjt rojt van erősítve.

A rojtok külső rétege sárga, belső rétege pedig fekete; $\frac{5}{10}$ centiméter vastagságúak, 4 centiméter hosszúságúak, és alsó végükhöz, azután még kétszer 1 centiméter távolságban áthuzott vastag gyapjufonállal szilárd bojtta egybekötve, mely bojt, toldatán három sorban, $\frac{5}{10}$ centiméter vastagságú két nyüstös sárga gyapjuzsinórral van fedve.

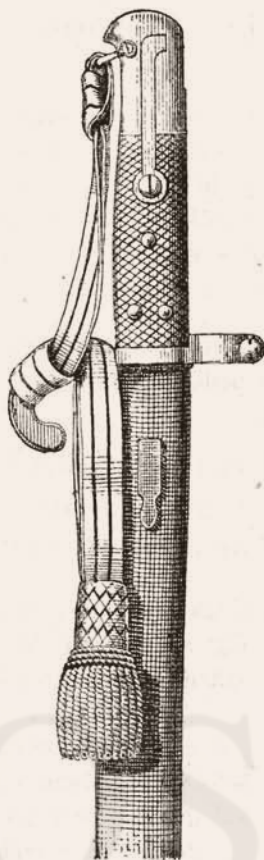
A szalag 2 centiméter szélességű és két rétből 33 centiméter hosszúságú, hosszában két beszótt fekete csíkkal van díszítve és mindkét végével a bojtfejbe dugva s ahhoz erősítve.

Egy gyalogsági kardbojt $15\frac{5}{10}$ — $16\frac{5}{10}$ gramot nyom.

A *kardbojt* megerősítése a következő módon történik.

a) Az *utászkardra*.

A szalag-hurok a kardmarkolatra a védvasig huzatván, a szalag két rétből veendő, s a markolat hátsó része felé felülről lefelé

a t. n. $\frac{1}{3}$ -da.

fektetendő, ezután a védvas hátsó része körül fölfelé, első része felé pedig lefelé, és körös-körül hajtogatandó, végre a rojtos rész a szalagnak keresztben fekvő darabja s a védvas között előre akként keresztül dugandó, hogy a rojtok a kardhüvely méntében szabadon lógnak.

b) *A kardhsuronyra.*

A szalag vége felülről lefelé a kengyelen, annak hurokján pedig a rojtok és a szalag többi része átdugatván, a szalag szorosan meghuzatik, mire ez utóbbi a védvas kamója körül kétszer hajtogatván, a rojtok hátulról a markolat és a szalagnak azzal érintkező része közt, oly módon húzatnak át, hogy a rojtok a szuronyhüvely első oldalán szabadon lelógnak, és a szurony a pus-kára akadálytalanul feltűzethessék.

A kenyértarisznya fehérítlen zsávolból van készítve s a zsákból és a hordszalagból áll.

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

A zsák, melynek előrsze, hátrésze és födele egy darabból van szabva, $31\frac{5}{10}$ centiméter szélességű és $32\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú.

A födél egyenszáru háromszög alakjára van készítve, a közepén 12 centiméter szélességű, és hegyén posztóval szegélyezett gomblyukkal van ellátva, melynek megfelelőleg a zsák előrszén fehér csontgomb van felvarrva.

A hordszalag hosszában két réttben fektetett és belső részén összevarrt zsávolból van készítve, $3\frac{5}{10}$ centiméter szélességű, és mindkét végével a zsák oldalvarrataihoz van varrva.

A hordszalag hosszúságának 6 méretaránya van.

Az 1. méretarányu szalagok hosszúsága	131	} centiméter
a 2. " " "	126	
" 3. " " "	122	
" 4. " " "	118	
" 5. " " "	115	
" 6. " " "	110	

Egy kenyértarisznya $131\frac{5}{10}$ —140 gramo^t nyom.

A gyalogság *tiszthelyettesei* a kenyértarisznya helyett, hasonló alaku fekete marhabőr táskát saját költségükön beszerezhetnek; e táska hordszalagja szintén fekete marhabőrből készitendő.

A sebesültvivő második kenyértarisznyájában $7\frac{78}{100}$ méter ($5\frac{3}{10}$ centiméter szélességű) pólyát, 70 gr amvászontépet, 3 darab egyes és három darab kettős nyomfoltot, 3 darab háromszegletű beszegetlen kendőt, 1 darab Schlinkféle ütérnyomaszt, egy zsebkést, és 40 darab gombostűt hordoz.

Főzőedény nélküli kivonulásnál vagy annak a hátibőröndön való hordásakor a kenyértarisznya szalagja, a vállsinór (vállszalag) és a derékszíj alatt, akként akasztandó a jobb vállra, hogy a zsák a bal csipő, illetőleg a szuronyhüvely-táska mögé jusson. A főzőedénynek a derékszíjon való hordozásakor a kenyértarisznya szalagja a bal vállra akasztandó, s az a jobb csipő felé akként hordandó, hogy a puská a zsákot ne érintse.

A kenyértarisznyában a kenyeren kívül, az evőeszköz és egyéb legszükségesebb apró tárgyak tartandók.

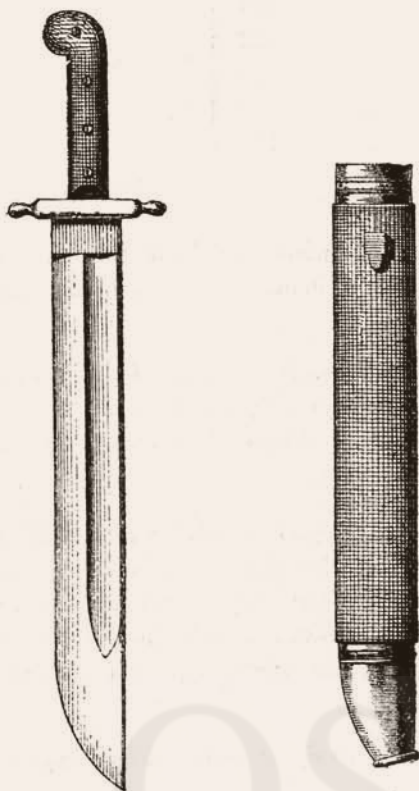
A kenyértarisznya beosztása méretarányok és százalékok szerint.

Méretarányok	1	2	3	4	5	6
Százalékok	4	9	15	42	24	6

Fegyverzet.

Az utász kard utászok, század- és zászlóalj-dobosok és kürtösök, szekereszek, sebesültvivők és gyógyszerzolgák számára a pengéből, a fogantyúból és hüvelyből áll.

A kétszer finomított, síkált rugonyaczel penge hosszúsága: 46, szélessége $5\frac{5}{10}$ centiméter; belső oldallapján sima, külsején azonban homorrágattal bir, melytől kezdve az él, a fok felé ivben hajlik, s ez által a kard hegyét képezi. A pengének 18 centiméter hosszúságú nyaka kardmarkolat-alaku, és 4 lyukkal van ellátva, melyeken a markolatszarulemezeket a nyakhoz erősítő szegecsek dugatnak át.

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

A fogantyú a szarulemezekből, a védvasból, a szúrlapból és a hüvelyszerű nyújtványokból áll. A szarulemezek a nyak alakja szerint vannak készítve, belül laposak, kívül pedig elgömbölyítvék. Ezeknek és a nyaknak négy-négy lyukán, vassodrony-szegek vannak át-dugva, és mindkét végük szegecs-csüppökká kalapálva.

A $47\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú hüvely a penge alakja szerint puha fából van készítve, és külső felszínén feketített lábbőrrel bevonva, fent szájkarikával, lent pedig $10\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú vasbádoggal ellátva.

A szájkarika hordkamóval bir, mely a hüvelytáska lyukába dugandó; a saru lent egyenesen el van tompítva, és karimaszerüleg kiálló koronggal elzárva. — Egy utász-kard $1\frac{185}{1000}$ kilogramot, egy utász-kard-

hüvely $\frac{455}{1000}$ „

Összesen $1\frac{640}{1000}$ „

nyom.

Gyalogtiszi karddal a tiszthelyettesek fegyvereztetnek föl.

Werndl-rendszerű hátultöltő gyalog-puskával, kardszuronygyaloggal és acélbádoggal szuronyhüvellyel, a lőfegyveres állománybeli altisztek és közhonvédek fegyvereztetnek föl.

Ezen lőfegyvereknek és tartozékaiknak leírása, az „*utasítás a kisebb zárváratu Werndl-rendszerű gyalog puskának vizsgálatára, átvételére s a csapatok puskaművesei általi kezelésére nézve*” című szolgálati könyvben foglaltatik.

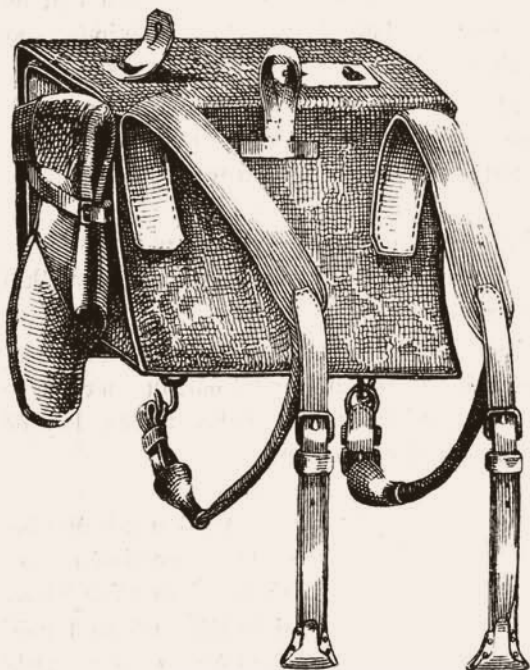
Szerelvény.

Hátibőrönd. A hordkamós hátibőrönd a zsákból és a szijazatból áll.

A hátibőrönd zsákjának előlapja, fenéklapja, hátlapja és füdele egy darab három nyüstös vízhatlan zsávolyból van készítve; az oldallapok és fülek szintén hasonló anyagból szabvány, és fekete borjubőr szegélylyel egybefoglalvák.

A zsák, a fülek és a fűdél, feketére lakkozott és átitatott vízmentes vászonbéléssel vannak ellátva.

A zsák hátlapja a honvéd testalkatához képest homorú, s az oldallapok párkányai is e szerint hajlítvák.

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

a fülsatlékból csatdarabostul,
és a két kötesukorból.

A *hordszija*: a hátbőrönd hátlapjának alsó szélétől $9\frac{6}{10}$ centiméternyire széthajló irányban akként vannak fölvarrva, hogy azok ezen alsó helyzetükben $12\frac{5}{10}$ centiméternyire, a hátlap felső szélén pedig: 15 centiméternyire esnek egymástól.

A zsák üregében mindkét hordszija varrása terezbőr-aljazatokkal van ellátva. Mindkét hordszija, alsó végétől $18\frac{5}{10}$ centiméternyire, 12 centiméternyi hosszúságban duzzadékosan össze van varrva, és lent csatlékot képez, melyre a feketére lakkozott nagy vaskarikával és szintoly göresattal fölszerelt *karikasziya* fölcsatoltatnak. A hordszija duzzadékaira egy-egy *tolókup* van felhuzva, melyek a karikasziya elfüdesére valók.

Egy-egy *derékszija-hordcsatlék*, a szélesebb végével a hordszija, a duzzadék felső vége fölött $5\frac{5}{10}$ centiméternyire varrott *csatcsatlékból* és a *hordkamócsatlékból* áll. Ez utóbbinak felső vége csatdarabot képez, csattal és szilárdan hozzávarrt csokorral, míg alsó végén, $\frac{2}{10}$ centiméter vastagságú vas bádogból készült széles síkalt hordkamó 4 szegeccsel van megerősítve.

Mindkét csatcsatlék a hordkamócsatlék csatjaiba, az illető honvéd testnagyságának megfelelő mérvben, hosszabbra vagy rövidebbre csatoltatik be.

A bőröndzsák fenekére két csatdarab van fölvarrva, s üregében terezbőr-aljazatokkal ellátva. Ezen csatdarabok egyik végén, a hátlap felé fordítva, egy-egy kifelé hajlitott, feketére lakkozott vaskamó van alkalmazva, melybe a hátbőrönd hordszijaának karikája beakasztatik. A szóban forgó csatdaraboknak előlapbeli végein egy-egy kis feketére lakkozott vas göresat, szilárdan fölvarrt csokorral, van alkalmazva.

A *födélcsatlékok* a födél belső jobb és bal oldalán, az alsó szélétől $9\frac{5}{10}$

A födél bélése egy annak szélétől $16\frac{5}{10}$ centiméternyire eső, 17 centiméter hosszúságú keresztvágással van ellátva, mely fekete vizmentes vászonnal van szegélyezve, közepén pedig szűcs-gombbal és bőrcsokorral fölszerelve. Az ezen nyílás által képzett zseb lapos tárgyak eltételére való.

A husos oldalával kifelé fordított és feketített, csercsávás marhabőrből készített *szijazat*, a két hátbőrönd-hordszijaiból áll, csatokkal, karikasziyakkal és tolokupokkal együtt,

továbbá a két derékszija-hordcsatlékból,

a födél-csatlékokból,

az evőcsésze-szijaiból,

a főzőedényszija két csokrából,

a bakancs-hordszijaiból,

az akasztó-hurokból,

centiméternyire, az odalszéltől pedig $6\frac{5}{10}$ centiméternyire vannak fölvarrva. A födelet a födélcsatlékokkal és a zsák fenekén lévő görcesatokkal kell becsatolni.

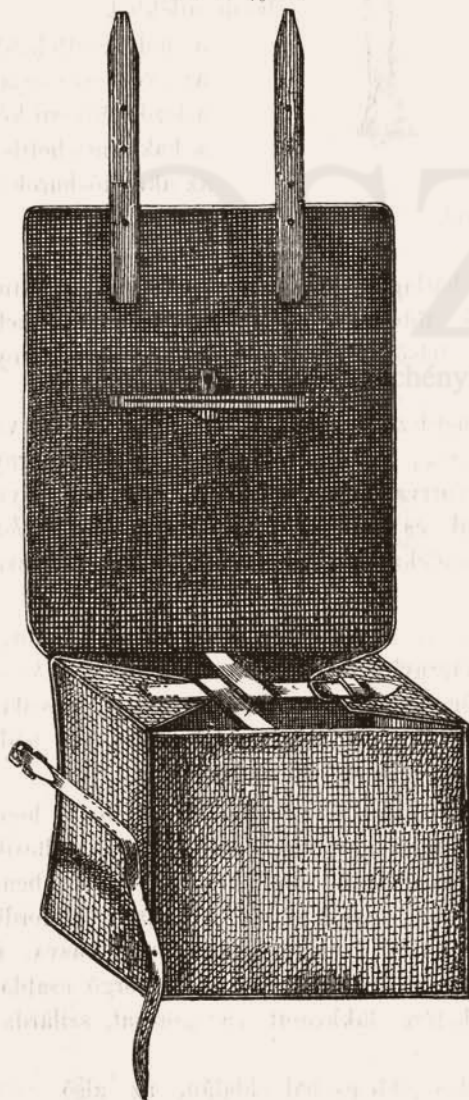
Az *evőcsészeszijk* a barna marhabőrből készített $2\frac{7}{10}$ centiméter szélességű és 8 centiméter hosszúságú csatlékból és a szűcsgombból állanak.

Mindkét csatlék a födél alsó szélétől 29 centiméternyire, az oldalszélektől $3\frac{5}{10}$ centiméternyire, — a szűcsgombok szárai pedig, a csatlékok külső végeinek közepén, a csatlékot a födélhez erősítő kettősvarrással együttesen vannak levarrva.

A csatlékok belső végeitől $1\frac{5}{10}$ centiméternyire, egy-egy darab 2 centiméter hosszúságú vágás van. Az evőcsésze fülein áthuzandó csatlékok vágásai a szűcsgombok beakasztandók.

A *főzőedényszij bőrcsokrainak* egyike a hátbőrönd födele külső hajlatának közepén, másika pedig közvetlenül az akasztóhurok mögött, akként van felvarrva, hogy mindketőjükben $3\frac{5}{10}$ centiméternyi belső nyílás képződjék. E csokrok szélessége: $1\frac{5}{10}$, hosszúsága 6 centiméter.

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

A 33 centiméter hosszúságú és $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű *bakkancs hordszijk* húsos oldalával kifelé fordított fejbőrből vannak készítve, s a hátbőrönd-oldallapok felső szélétől 9 centiméternyire, azokhoz négyszögű varrásokkal erősítve.

Mindkét hordszijk egy-egy darab 1 centiméter nyiltabeli magasságú és $1\frac{7}{10}$ centiméter nyiltabeli szélességű, a hátlap felé fordított vasgörccsal és $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű csatcsukorral van ellátva.

Az *akasztóhurok* a hátlap felső szélének közepéhez van varrva, és fejbőr-aljazattal ellátva.

A zsáknak felső nyílásán lévő *fülek* közül a jobboldali, szilárd csukoru csatdarabbal és feketére lakkozott kis vas görccsal, a balfül pedig megfelelő csatlékkal van ellátva. Ez utóbbi az előlap és hátlap felső szélének közepén alkalmazott egy-egy kötcsukron áthuzatván, a csatdarabhoz csatoltatik, s ez által a bőröndzsák bezáratik.

Egy hátbőrönd átlag $\frac{950}{1000}$ kilogramot nyom.

A hátbőrönd akként hordandó, hogy azt a honvéd a hátlappal hátára teszi, s a hordszíjakat a vállsinórok (vállszalagok) alatt vállaira fektetvén, karikaikkal a kapcsokba akként akasztja be, hogy a duzzadékos rész karjai alá jusson. A két derékszíj hordesatlék a mell mindkét oldalán függőlegesen lóg le, és hordkamóival a derékszíjba akasztandó.

Tartalékbakkancsok nélküli kivonulásnál a bakkancshordszíjak csigázatba csavarandók.

A kész hátbőrönd méretei.

A r é s z e k m e g n e v e z é s e			Méret
A z s á k	belső nyiltabeli	magassága	21
		szélessége	25
		felső bősége	$8\frac{3}{10}$
		közép	8
		alsó	11
	fődele	varrásának hosszúsága	$37\frac{1}{10}$
		szélessége	26
		fent a varrásnál lent	31
	füleinek	közép hosszúsága	8
		varrás szélessége	$9\frac{5}{10}$
S z í j a z a t	kiszabott szegély-szíjának	egyenlő szélessége	$2\frac{3}{10}$
		hosszúsága	66
	A fülesatdarab	hosszúsága kétrétben	3
		szélessége	2
	A fülesatlék	közép hosszúsága	18
		egyenlő szélessége	2
	A fenéksatdarabok	hosszúsága	$4\frac{3}{10}$
		szélessége	2
	A fűdélsatlékok	közép hosszúsága	$22\frac{3}{10}$
		egyenlő szélessége	2
	A két hordszíj	felső szélessége	$4\frac{3}{10}$
		közép hosszúsága	$66\frac{3}{10}$
		vég szélessége	$2\frac{3}{10}$
	A tolókúpok közép-hosszúsága		$5\frac{3}{10}$
	Minden csatcsukor szélessége		$1\frac{3}{10}$
	A karikaszíjak	hosszúsága	$4\frac{3}{10}$
		szélessége	3
	Az akasztóhurok	hosszúsága kétrétben	8
		egyenlő szélessége	$1\frac{3}{10}$
	A kötesutrok	hosszúsága kétrétben	7
		egyenlő szélessége	2

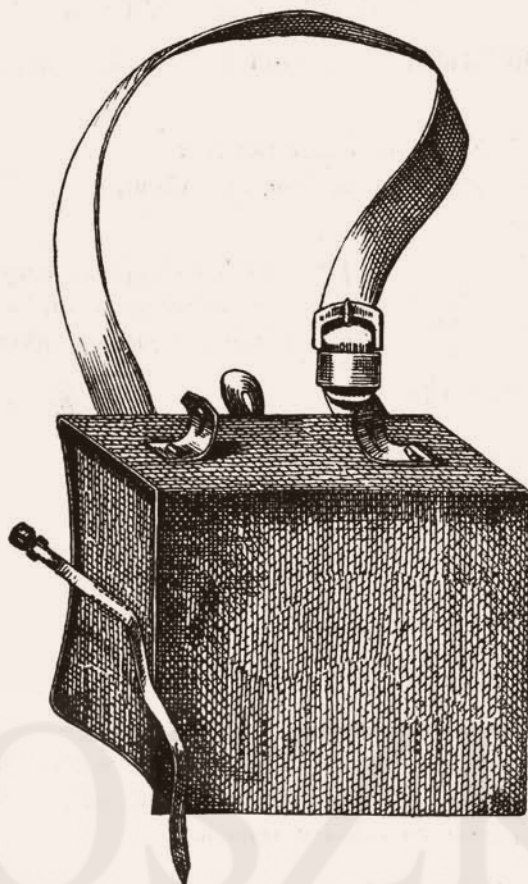
A r é s z e k m e g n e v e z é s e					Méret	
S z i j a z a t	A derékszij hordcsatlék és pedig	a hosszabb vagyis a csatcsatlék		hosszúsága	30	
				felső	szélessége	2 ³ / ₁₀
				alsó		2
		a rövidebb vagyis a hordkamócsatlék		hosszúsága	19 ⁵ / ₁₀	
				felső	szélessége	3
				alsó		4
	A hordkamócsatlék csatdarabjának			hosszúsága kétrétben	4	
				szélessége	2 ³ / ₁₀	
	A hordszijkak aljzatának			egyenlő hosszúsága	12 ⁵ / ₁₀	
				egyenlő szélessége	5 ⁵ / ₁₀	
	A fenékbeli csataljazatok			egyenlő hosszúsága	6 ³ / ₁₀	
				egyenlő szélessége	5	
Az akasztóhurok aljzatának egyenlő hosszúsága és szélessége				4		
A v a s r é s z e k	A hátbőrönd- görcsatok	nagyobb nemének	nyiltabeli egyenlő	magassága	2	
		kisebb nemének		szélessége	2 ³ / ₁₀	
				magassága	2	
				szélessége	2	
	A fülcsat			magassága	1 ³ / ₁₀	
				szélessége	2	
	A hordkamócsatlék csatjának			magassága	2	
				szélessége	2 ⁵ / ₁₀	
	A karika nyiltabeli átmérője				2	
	A hátbőrönd-kamó		hosszúsága		3 ⁵ / ₁₀	
			fülecsének	nyiltabeli szélessége		2
				nyiltabeli magassága		1
	A derékszij-hordkamó		szélessége a hajlaton			4 ³ / ₁₀
			hátsó	magassága	3	
			első		4 ³ / ₁₀	

A közhonvéd, őrvezető, lőfegy-
veres altiszt és hadapród számára
a zászlóalj-dobos, zászlóalj-kürt-
tős, század-kürttős, törzsvezető, tiszt-
helyettes, számvivő-örmeister, utász,
szekerész, gyógyszerolga és sebesült-
vivő számára pedig

} a föntebb leírttal egyenlő,

} a föntebbihez hasonló, csak hogy derék-
sij-hordcsatlék nélküli hátbőrönd van
rendszeresítve.

A század-dobosok és a tiszti szolgák számára rendszeresített hátbőrönd, a
biekhez hasonló, csak hogy főzőedény-szij-csokrai nincsenek, és a két hordszij
helyett egy csatdarabos hordszijjal van ellátva, melylyel a bőrönd egy vállon
hordatik.

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

E hordszj fejbőr színéből, $5\frac{5}{10}$ centiméter szélességben és 127 centiméter hosszúságban van készítve, egyik végén hegyes, másik egyenes végével pedig a bőrrönd hátlapjának baloldalán az oldalszéltől 2 centiméternyire s a felső széltől lefelé 12 centiméternyire van fölvarrva.

A csatdarab $5\frac{5}{10}$ centiméter szélességű és 18 centiméter hosszúságú. A csat vasból van készítve és síkálva, egyenes alsó és ívalaku lapos felső bőrűvel bir; nyiltabeli közép-magassága 2 centiméter és nyiltabeli szélessége az alsó bőrűn $5\frac{5}{10}$ centiméter. A felső bőrű $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű és középen mozdítható tövissel van ellátva. A csat aljzatán kívül $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű csukorral is bir, és a hátlap jobboldalára a hordszjhoz hasonló módon van fölvarrva.

Mind a hordszj, mind a csatdarab fejbőr-aljzatokkal bir.

A zsák fenekén két csat van csukordarabbal és csatdarabbal együtt, melyekbe a fűdélesatlékok huzatnak be.

Egy dobos-hátbőrönd átlag $\frac{9}{10}$ kilogramot nyom.

Ezen hátbőrönd a hordszjival a vállzsínór, illetőleg vállszalag alatt akként akasztandó a bal vállra, hogy a jobb csipő mögé jusson. Átvett dobónál a hátbőrönd a jobb czombon, dobolás közben azonban hátul a hátgerincez alatt fekszik.

A hátbőrönd málházata.

A hátbőröndbe a következő tárgyak, és pedig az itt leirt sorrendben rakandók:

A zsák üregébe a fenékre fektetve:

1 pár fejeskezyű (nyáron meneteken),	
1 ing,	
1 gatyá,	} a zsák fenéklapjának nagysága
szerint összehajtogatva, s ezen
sorrendben egymásra rakva.
1 pár kapeza,	
1 zsebkendő,	
1 törülköző,	
6 nyakszegély.	

Ezekre a fás oldallal az előlap felé fordítva:

- 1 darab ruhakefe,
- 1 „ fénykefe,
- 1 „ sárkefe.

Ezek közé és mellé teendő:

- 1 tűkör, (bádóg-tokban),
- 1 kettős fésű,
- 1 gombfüző,
- 1 varróeszköz, melybe fehér, fekete, szürke, búzavörös és meggyszínű ezérna, továbbá 6 fekete és 6 fehér csontgomb, 6 különféle fémgomb, végre 1 olló és tűk, szorosan bekötve vannak.

Erre téve következík:

1 vászon-zacsó, melyben egy gömbölyű kettős bádóg-szelenceze bürkenőcsel és fénymázzal, 1 posztó-rongyba kötött mázkefe, 2 vászon-törülőröngy és 1 lobbantyu-kefe van, azután:

- 1 darab szappan papirba göngyölve,
 - 1 „ gömbölyű, némi paprikával elegyített söt tartalmazó bádógszelenceze, továbbá:
1 törülköző,	} laposan egymásra fektetve.
1 zsebkendő,	
1 pár kapeza,	

Ezután:

a haskötő, ha használatban nincsen.

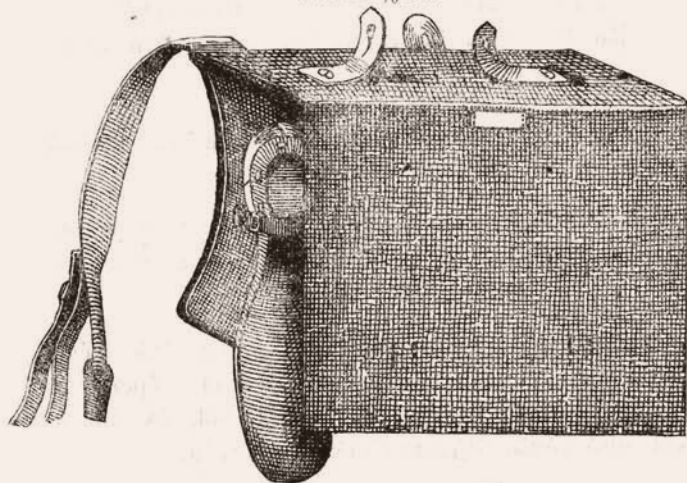
A földél zsebébe:

1 igazolványi könyv teendő.

A zsák előlapján, a felső szélétől kezdve laposan a földél alá fektetve:
esetleg az ujjas, amennyiben az föl nem öltendő.

Az ujjast a következő módon kell összehajtogatni:

Az ujjas szétterpesztetik, az ujjak a vállak felé felényire, s a gallér befelé áthajtogattnak, aztán a mellrészek, hosszúságuk mentében annyira befelé hajtatnak, hogy az egész oly négyszöget képezzen, mely a hátbőrönd kettős szélességének megfelel. Végre az ujjas alja fölfelé behajtatik és az egész felényire egymásra és a galléroidal lefelé a hátbőrönd előlapjára fektetetik.

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

Ha a honvédnek egy második pár bakkancsot (*tartalék-bakkancsot*) is kell magával vinni: akkor azok előlába lehetőleg laposra nyomtatván, talpaikkal hátra fordítva, akként erősítendők a hátbőröndhöz, hogy a hordszíjak felső szélé a sarkok szögletébe ütközzék.

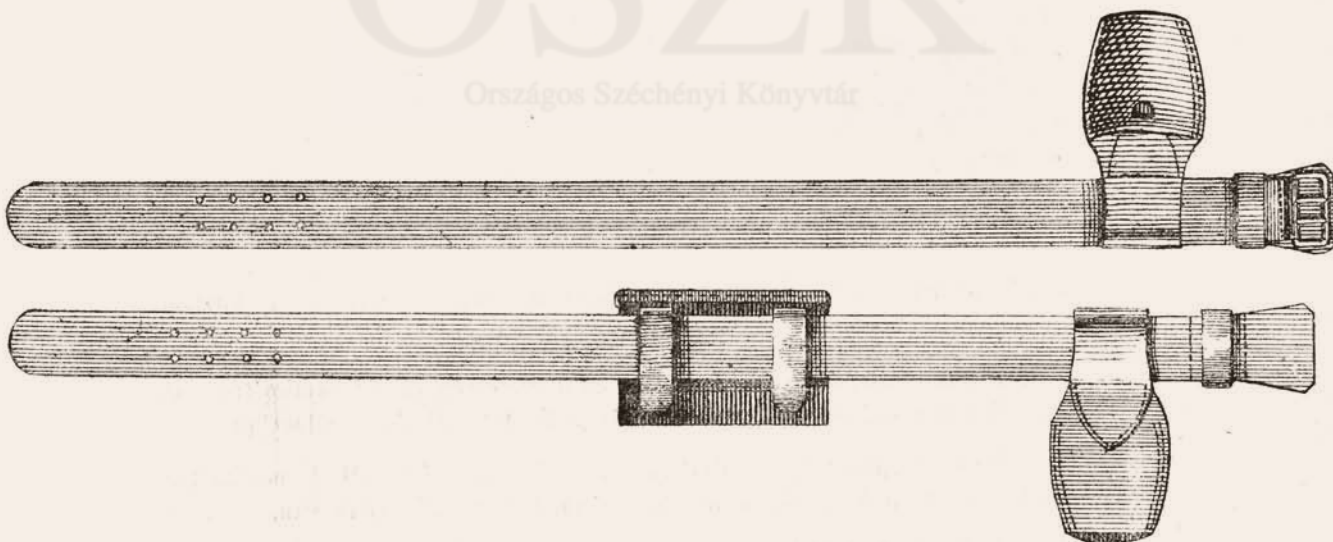
A hátbőröndnek letevésakor (*háborúban*) a tartalék-bakkancsok fűzőszijaikkal a főzőedénykon-dérnak — a hát közepe felé eső — füléhez és az ottani kapocshoz erősítendők.

A főzőedényt nem hordozó egyének ezen esetben a tartalék-bakkancsokat a kenyértárisznya belső hordszalagához erősítik.

A derékszíj húsos oldalával kifelé fordított és feketített fejbőr színéből van készítve, s a tulajdonképeni *derékszíjból* tolócsukorral és csattal együtt és az ide-oda tolható hüvelytáskából áll.

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A *derékszíj* szélessége 5 centiméter, hosszúsága 105 centiméter; bal végén egyenes, jobb végén pedig el van gömbölyítve. A derékszíj egyenes vége 4 centiméternyire be van hajtva, s ezen hajlatba egy csat-aljazattal együtt akként bevarrva, hogy az aljazat vége az első csatbűrűtől 5 milliméternyire essék.

Az egyenszögű csat nyiltabeli szélessége $5\frac{5}{10}$, nyiltabeli magassága pedig 2 centiméter; $\frac{6}{10}$ centiméter vastagságu fényes vassodronyból van készítve és mozgatható hátbűrűjén 2 darab $\frac{4}{10}$ centiméter vastagságu tövis-sel bir.

Az aljázat hosszasa 8, szélessége a varrásnál $5\frac{5}{10}$ centiméter, szabad végén pedig $7\frac{5}{10}$ centiméter és ez utóbbinak szögletei letompitvák.

A szurony-hüvelytáska a két egyenes oldalán *kettős* varrással egybekapcsolt előlapból és hátlapból áll, melyek fönt és lent nyitva vannak, hogy a szurony-hüvelyt bedugni lehessen.

A hátlapnak felső — (hátra hajlitott) — 6 centiméternyi szélességű vége a derékszij áthuzhatására való $5\frac{5}{10}$ centiméter szélességű csokrot képezi. A hátlap lefelé mindkét oldalon $9\frac{5}{10}$ centiméterig kanyarosán szélesbül, és innen egyenes vonalban megkeskenyül, alsó végén $6\frac{5}{10}$ centiméterre rugván.

Az előlap fönt egyenes, lent pedig ívalaku s a hátlapnál 5 milliméternyi-vel szélesebb, miáltal a szuronyhüvely befogadására szükséges ür képződik.

A felső szélről $1\frac{5}{10}$ centiméternyire lefelé az előlapba keresztlyuk van vágva, melybe a szuronyhüvely hordkamója dugandó.

A szuronyhüvelytáska hosszközepén mérve, a hátlap $18\frac{5}{10}$, az előlap pedig $9\frac{5}{10}$ centiméter hosszasa.

Egy derékszij átlag 185 gramot nyom.

Egy hüvelytáska átlag 63 gramot nyom.

A század-
a zászlóalj- } *dobos,*
a század-
a zászlóalj- } *kürtös,*
a szekeresz,
az utász,
a gyógyoszolga és

a *sebesültvivő* — kik az utászkarddal vannak fölfegyverezve — a közhon-véddel egyenlő derékszijjal, és utászkard-hüvelytáskával látandó el.

E táskának hátlapja a hosszközépen és a szélességben 24 centiméter méretti, a felső táskanyílásnál $9\frac{3}{10}$, az alsónál pedig 9 centiméter szélességű.

Az előlap közepén $9\frac{5}{10}$ centiméter hosszasa, a hátlapnál 1 centiméternyi-vel szélesebb és a keresztlyuk a felső szélről 2 centiméternyire van.

Az utászkard-hüvelytáska 83—91 gramot nyom.

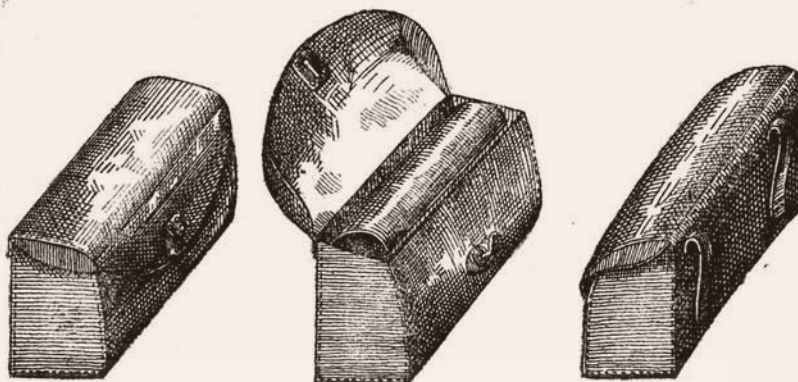
A főzőedénynek a hátibőröndön való hordásakor a derékszij akként kö-tendő a testre, hogy csatja az előtest közepére jusszon, a főzőedénynek a derék-szijhoz erősítésekor pedig (vagy főzőedény nélküli kivonulásnál, a csat, a bal csipő elé tolandó. A szurony-hüvelytáskának mindig a bal felső czomb menté-ben kell lógni.

A derékszij elgömbölyített vége a csatba huzandó s a csattöviseknek a

kellő lyukakba igazítása után e szíjvég a tölténytáska csukrán, illetőleg a to-
lósukron áthuzandó, s a csatnak a bal csipő előtti helyzetében a hüvelytáska
csukorjába is betolandó.

A tölténytáska a táskából, a két hordesukorból, a fődélből és a takaróbórból áll.

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

A táska négyszögű hasábalaku; a fejbőrből vágott *előlapból*, azután a fé-
nyes terezbőrből készített *hátlapból* és két *oldallapból*, továbbá egy terezbőrsze-
lettel bélelt fejbőr-fenekből van összevarrva.

A hátlap külülületén az oldalszéltől 2 centiméternyire, fényes terezbőrből
két hordesukor van alkalmazva, melyeken a derékszíj huzatik át.

E hordesukrok egyik vége, a fődélillesztéktől 2 centiméternyire, két víz-
szintes tűzővarrással van a hátlaphoz erősítve, azután áthajtva és másik lefelé
fektetett végével a fenékszéltől $2\frac{5}{10}$ centiméternyire szintén két vízszintes tűző-
varrással kapcsolva.

A fejbőrből vágott *fődél* egyik hosszoldalával a hátlap külülületének felső
szélétől 3 milliméternyire két párhuzamos tűzővarrással van ahhoz illesztve. A
fődél alsó széle félköralakúan van elgömbölyítve, s a szabad oldalak fejbőrből
vágott fülekkel ellátva.

A bőrrészek a bőr színével kifelé fordítvák és a fődél, az előlap, vala-
mint az oldallapok is befektetitvék.

Az előlap hosszközepén s alsó szélétől $3\frac{5}{10}$ centiméternyire, *vaskallantyú-
készülék* van két szegeccsel, és a fődél alján, a kallantyú tarajának megfelelő
nyílással ellátott vas *ütközőlemez* három szegeccsel erősítve.

A kallantyu-készülék a tulajdonképeni kallantyból, a gátkorongból, a külső és belső fűdlemezéből, az allemezéből és két szegecsből áll.

A kallantyu gerendelyének külső végétől 1 centiméternyire *ésapocska* van alkalmazva, melylyel a kallantyu fordításánál a gátkorong sarkaiba ütköztetve, ezáltal a kallantyu továbbmozdítása megakadályoztatik.

A fűdél kinyitásánál a kallantyu tarajának függőlegesen fölfelé, bezárt fűdélnél pedig — jobbra fordítva — függőlegesen lefelé kell állnia.

A 7 centiméter hosszúságú, $1\frac{5}{10}$ centiméter legnagyobb szélességű ivalaku *fűlek*, a fűdél oldalszéleitől két-két milliméterre vannak felvarrva.

A *takaróbőr* fejbőrből vágott négyszöget képez, mely a hátlap belső oldalán, a fenékszártól 7 centiméternyire van fölvarrva és szabad szögletein elgömbölyítve.

Egy tölténytáska 280—350 gramot nyom.

Minden puskás honvéd 2 darab ily tölténytáskát kap, melyek a derékszíjra fölhuznak és főzőedény *nélküli* kivonulásnál akként hordatnak, hogy az egyik táskát kallantyuja az arczoldalnak, a másiké pedig a hátának középvonalába essék.

Ha a főzőedény a *hátbőröndön* hordatik, akkor a két tölténytáska, a derékszíjnak az előtest közepén levő esztábjához, jobbról-balról hozzá tolandó.

A főzőedénynek a *derékszíj*on való hordásakor ellenben, a tölténytáskák a főzőedény *nélküli* kivonulásnál gyakorolt módon hordozandók.

Háboruban és azon esetekben, midőn a honvéd teljes mennyiségű hadi lőszerezettel van ellátva, azután *béke idején* gyakorló táborokban, harcztéri gyakorlatoknál, nagyobb gyakorló- és béke-meneteken, mindig két tölténytáskát kell hordani.

Béke idején egyéb esetekben mindig csak egy tölténytáska és pedig *elől* hordandó, a második pedig a század raktárában elteendő.

Puska nélküli szolgálattételnél, mindig csak egy tölténytáska és pedig *elől* a derékszíj, *szolgálati jelvényül* hordandó.

Háboruban minden puskás honvéd 6 dobozba rakott 72 darab — a Werndl-rendszerű puskákhoz való — teljes tölténynyel lévén ellátva, ezek két egyenlő részre osztva, széles lapjaikkal a tölténytáska fenekére, illetőleg egymásra fektetendők, és a takaróbőrrel befűdendők.

A puskás altisztek ezen esetben 3 dobozba rakott 36 teljes tölténynyel látandók el, melyek közül 24 darabot az első, 12 töltényt pedig a hátsó táskában kell hordani.

Az olajos palackocska, a nyeles esavarhuzó és törő, vászonrongyba tekerve, két tölténytáskánál a jobb oldali, illetőleg a hátsó, egyénél pedig ebbe teendő.

Az altiszt ezenkívül, az illető tölténytáskában, a fentebbi tárgyakkal együtt begöngyölt rugonyszorítót is magával viszi.

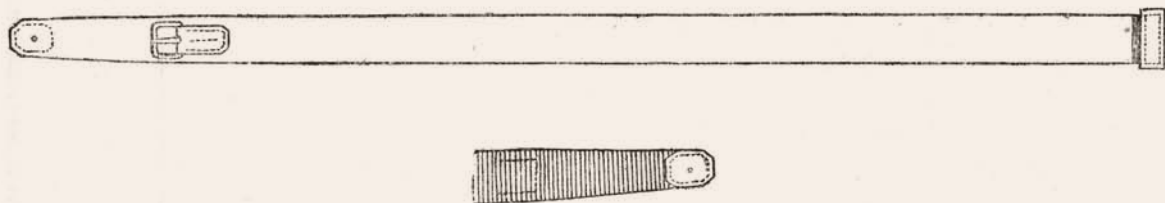
Tűzbeli gyakorlatoknál, a netalán kiadott teljes töltényeket a hátbőröndbe kell tenni.

A kész tölténytáska méretei.

A részek megnevezése			Méret
Az előlap	magassága		10
	szélessége		17
A hátlap	magassága		10 ⁵ / ₁₀
	szélessége		18
Az oldallap	magassága	a hátsó párkányon	10 ⁵ / ₁₀
		az első fenálló párkányon	7 ⁵ / ₁₀
	ferde párkányának hosszúsága		2
	felső	szélessége a fenálló párkányok között	6 ⁵ / ₁₀
	alsó		8
	A fenék	szélessége	
hosszúsága		18	
A földelnek	közép-	szélessége	13
	a fül végénél való		9
	hosszúsága		18
A hordesukrok	szélessége		2 ⁵ / ₁₀
	hosszasága		7 ⁵ / ₁₀
A takaróbőr	szélessége	a varrásnál	16 ⁵ / ₁₀
		elől az előlap széle fölött	16
	hosszasága		12

A puskaszij, husos oldalával kifelé fordított és feketített fejbőrnek színéből van készítve, s a tulajdonképeni szijból, a csatból és a keresztesukorból áll.

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

A *szij* hosszasa: 92 centiméter.

A keresztesukron 79 centiméternyire a szij egyenlő 4 centiméter szélességű, — innen azonban 3 centiméterig kisebbülő tompított végű csatlékot képez, hol is 4 centiméter hosszasa tompított végekkel bíró bőraljazattal van erősítve, közepén pedig tövislyukkal ellátva.

A csat feketére lakkozott vassodronyból van készítve; nyiltabeli középma-gassága, valamint nyiltabeli szélessége is: $2\frac{5}{10}$ centiméter. A csat $3\frac{5}{10}$ centi-méter hosszasa és $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességű csatdarabbal van a csatlékos végtől $10\frac{5}{10}$ centiméternyire a szij küloldalának közepére varrva.

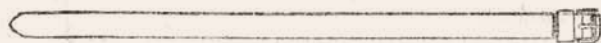
A 2 centiméter szélességű *keresztesukor* a szij másik végéhez van tűzve, hol a belső oldalon a szij áthuzhatására nyílás van hagyva.

Egy puskaszij 105—112 gramot nyom.

A puskaszijat akként kell csatlékos végével, a puska alsó szijkengyelén fölülről lefelé áthuzni, hogy a keresztesukor nyílt része kifelé fordítva ütődjék a kengyelhez. Erre a szij a keresztesukoron, azután a felső szijkengyelen alul-ról fölfelé áthuzandó, s ott becsatolandó, minél a csatnak kifelé kell állnia.

A köpenyszij husos oldalával kifelé fordított és feketített fejbőrből van készítve, $45\frac{5}{10}$ centiméter hosszasa és 2 centi-méter szélességű; egyik végén

A t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

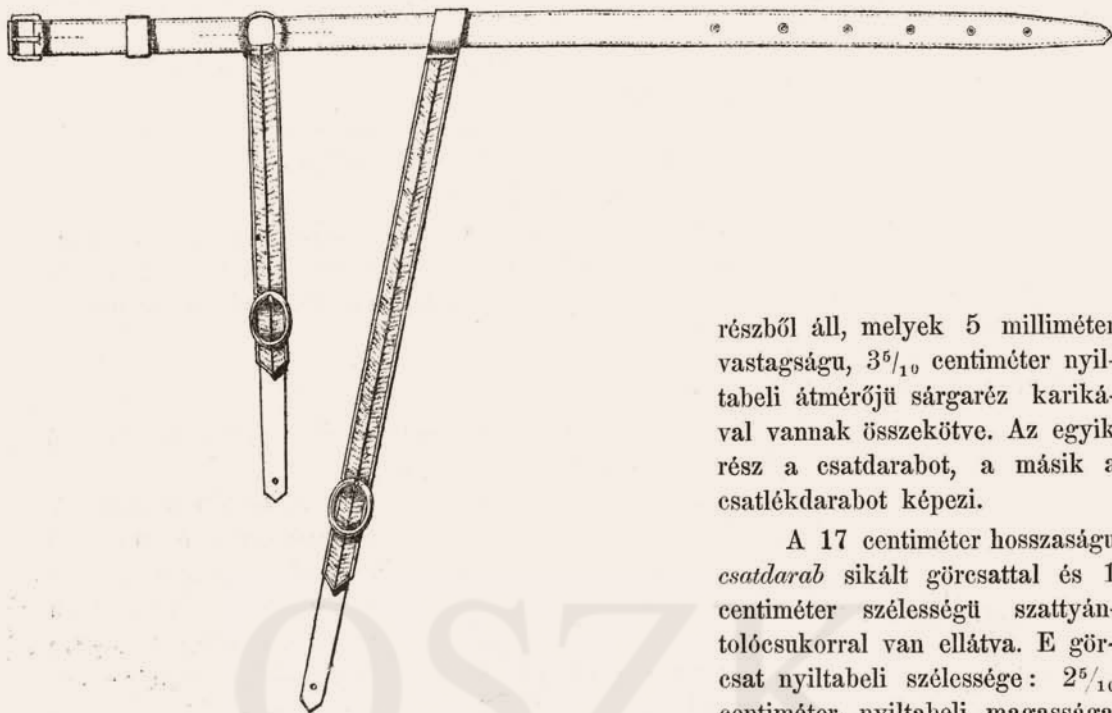
hegyes, a másikon feketére lak-kozott kis hátbőröndesattal és $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű csat-csukorral van ellátva.

Egy köpenyszij 35 egész 44 gramot nyom.

Ha a köpeny felöltve van: akkor a köpenyszij a hüvelytáska mögött akként erősítendő a derékszijhoz, hogy a köpenyszijnak fenmaradó vége lefelé fordított szilárd csigázatba hajtva, csatjával kifelé essék.

A tiszthelyettesi kardkötő vörös szattyánból készítették, — 2 hordszijból és ezek csatdarabjaiból áll.

A $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességű *derékszij* barna fénybőrrel van bélelve és két a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

részből áll, melyek 5 milliméter vastagságú, $3\frac{5}{10}$ centiméter nyiltabeli átmérőjű sárgaréz karikával vannak összekötve. Az egyik rész a csatdarabot, a másik a csatlékdarabot képezi.

A 17 centiméter hosszúságú *csatdarab* síkált göresattal és 1 centiméter szélességű szattyántolócsukorral van ellátva. E göröcsat nyiltabeli szélessége: $2\frac{5}{10}$ centiméter, nyiltabeli magassága pedig: $1\frac{5}{10}$ centiméter.

A $72\frac{5}{10}$ és $77\frac{5}{10}$ centiméternyi (ötvenötven százaléku két méretnagyságban készített) *csatlékdarab*, csatlékos végén $10\frac{5}{10}$ centiméternyire 2 centiméterig keskenyül meg és végén csücsba megy át. Hegyétől $6\frac{5}{10}$ centiméternyire hat tövislyuk van, melyek sárgaréz gyüresekkel vannak bélelve s egymástól 3 centiméternyire esnek.

A $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességű, alul hegyes *hordszija*k, kül-oldalukon himzetes sárgaselyem paszománttal bevonvák, mely hosszközepén 2 milliméter szélességű vörös selyemesikkal van átszőve.

A 25 centiméter hosszúságú első hordszija, alsó végétől $6\frac{5}{10}$ centiméternyire három sárgaréz gyürescsel bélelt és egymástól $1\frac{5}{10}$ centiméternyire eső tövislyukkal bir, melyek közül a legalsó a bőrön és a paszományon keresztül megy, míg a többiek csak a bőrbe ütvek; a hordszija, a derékszija kötkarikáján van alkalmazva és függőlegesen lóg.

A 42 centiméter hosszúságú hátsó hordszija, alsó végétől $8\frac{5}{10}$ centiméternyire szintén három tövislyukkal bir, melyek közül csak a középső lyuk gyüresce megy a bőrön és a paszományon keresztül. E hordszija fent $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességű tolható ferde csukrot képez, melyen ha a derékszija csatlékdarabja áthuzatik, a hátsó hordszija az első felé hajló ferde irányban lóg le.

A hordszija 16 centiméter hosszúságú csatdarabjai vörös szattyánnal teljesen bevont fénybőrből készítvők, fent 2 centiméter szélességűek, egyik végükön 1 centiméter nyiltabeli magasságú és 2 centiméter nyiltabeli szélességű síkált vasesattal és 1 centiméter szélességű csukorral vannak ellátva. A csatdarabok lefelé keskenyülnek és csatlékos végükön csücsba mennek át.

Mindegyik csatdarab, csatjától $2\frac{5}{10}$ centiméternyire be van hajtva s e hajlatban kerülekalku sárgaréz csat alkalmazva. E csat középbürtije, a csat karikájának alsó lapos fölülete alá $\frac{7}{10}$ centiméternyire van sülyesztve. E karika nyiltabeli szélessége $2\frac{5}{10}$ centiméter, nyiltabeli magassága pedig 3 centiméter.

A csat tövisére az illető hordszj végét a karika alatt kell földugni, és szabad végét szintén az alá helyezni.

A csatdarabok a kard beakasztására valók, mely czélból csatlékos végük a kardhüvely karikáin áthuzatik és a vas csatba csatoltatik.

Egy kardkötő 153 egész 158 gramot nyom.

A kardkötőt akként kell derékszjával az atilla, ujjas vagy zubbony alatt a derékra kötni, hogy az első hordszj a bal felső czomb mentében lógjon le, s a kard szúrlapja az atilla alsó szélével egy színvonalba essék, a kardhüvely alsó vége pedig a földet ne érintse.

A tiszthelyettesek szolgálati jelvénye.

E szolgálati jelvény feketére lakkozott borjubőr derékövből, és hasonló anyagból készített toltató táskából áll.

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

A deréköv 4 centiméter szélességű és 95—105 centiméter hosszúságú, bal végén egyenes, jobb végén azonban el van gömbölyítve és szivalaku sárgaréz csueszal diszitve.

Az elgömbölyített rész belső oldalán a deréköv e végétől 21—24 centiméternyire $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességű és $18\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú csatlék van; a bal végén pedig egy e csatléknak megfelelő csatdarab göresattal és csatesukorral és e mellett $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű tolócsukor, mely utóbbi a derékövre huzatik föl.

A 16 centiméter szélességű és 21 centiméter hosszúságú *táska*, az előlapból, a hátlapból és a két oldalrészből áll. Ez utóbbiak tárczák alakjára vannak bevarrva, és az említett lapokkal akként összekötve, hogy a torkolat a szűkséghez képest, nagyobb vagy kisebb mérvben kitágíthatassék, hogy a táskába térképek és szolgálati irományok kényelmesen tétethessenek.

E táska torkolata $10\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú, első szögletein elgömbölyített, és szélén bőrrrel szegélyezett *födéllel* záratik el, mely a hátlappal egy darabból van vágva.

A födél bezárhatása végett, elgömbölyített első részének közepén, keresztvágású sárgaréz lemezke van alkalmazva, melyen a táska előlapjához erősített forgatható sárgaréz-karika éllapjával átdugatik, és megfordittatik.

A hátlap felső végén két darab $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességű és $6\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú csukor van fölvarrva, melyeken a deréköv áthuzandó.

A táska előlapja Ő Felségének — a magyar koronával fűdött — névjelvényével aranyozott fémből, van diszitve.

A deréköv oly módon csatoltatik föl, hogy a tolócsukor a test arczoldalának középvonalaiba essék, és a derékövnek a csukron átdugott vége, fém-diszitvényével a csukortól 4 centiméternyire balra jusson, a táska függőleges középvonala pedig, a jobb csipő alatt legyen.

A deréköv a tiszthelyettes által mindazon esetekben hordandó, midőn a tisztnek a szolgálatban derékövvel kell megjelennie. Felöltött köpenynyel való megjelenésnél az övet mindig a köpeny fölött kell viselni. A táskát a derékövre csak hadsorban kell a tiszthelyettesnek felöltenie, egyéb szolgálati esetekben pedig, nélküle kivonulnia.

A dob a kasból, a két dobbórból, a két dobabroncsból, a hat feszítő rudacsból és a dobhurból áll.

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

A kas vastag sárgaréz bádogból készült, $31\frac{5}{10}$ centiméter átmérőjű és 17 centiméter magasságú henger alakú cső, melynek szélei vassodrony karikára vannak hajtva.

A kas külfölületének alsó szélétől $3\frac{5}{10}$ centiméternyire a dobhur feszítésére való készülék van alkalmazva.

E készülék a kashoz szegecselt sárgaréz nyeregből áll, melyen rugós aczél-csavar van átdugva.

E csavar lent kamóban végződik és fönt szárnycsavarral van ellátva.

A hangoló nyereg alatt a hangoló lyuk van.

A hangoló nyereggel szemközt, a kas alsó szélétől 4 centiméternyire a dobhur végének beakasztására való szemölcs van alkalmazva.

Az egy-egy keskeny fa huzó-abroncson kifeszített *dobbórok* pergamenszerűleg készített borjubórból vannak. A felső dobbór az alsónál vastagabb.

Az alsó dobbór átmérője irányában kettős bélhur (*dobhur*) van a bőrre fektetve, s egyik vége a hangoló nyereg csavarjának kamójához, másik vége pedig, a sárgaréz szemölcshöz erősítve.

A két darab $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességű és $2\frac{5}{10}$ milliméter vastagságú *dobabroncs* sárga rézből van készítve és küloldalához hat darab egymástól egyenlő távolságra eső nőcsaváros sikattyu által szegecselve.

A felső abroncs külső oldalához sikattyuban mozgó karika van erősítve, melylyel a dob a dobszjira akasztandó.

Az alsó dobabroncs két darab 1 centiméter átmérőjű lyukkal van ellátva, melyeken a dobhur dugandó át.

A rugós aczélból készült gömbölyű, sikált *feszítő rudacsok* hosszúsága: $21\frac{5}{10}$ centiméter, vastagsága: $6\frac{5}{10}$ milliméter. E rudacsok lent 1 centiméter

szélességtől lapos gombbal és horonytoldattal, fönt pedig 5 centiméter hosszúságú csavarmetszettel és az ehhez való szárnyecsavarral vannak ellátva.

A szárnyecsavar 1 centiméter hosszúságú és $\frac{8}{10}$ centiméter átmérőjű hengerből áll, mely 3 centiméter hosszúságú, fönt elgömbölyített szárnyakkal bír.

A csavarmetszetükkel felfelé fordított feszítő rudacsok, a két dobabroncon egymás fölött lévő sikattyukon átdugatván, a felső sikattyu fölötti szárnyecsavarral akként huzatnak meg, hogy ez által a két dobabroncs összetartassék, és a dobbőrk, a hangolás követelményeihez képest, kisebb-nagyobb mérvben meghuzattassanak.

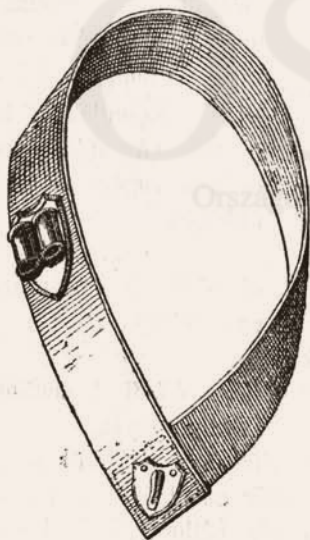
Egy fölszerelt dob körülbelül $4\frac{7}{10}$ kilogrammot nyom.

A dobos hangszerét használatkor, a felső dobabroncs karikájára akasztva hordja.

A dobfenék ezen esetben a jobb oldal felé hajlitandó, s a kas a bal felső czombrára dűlesztendő.

Meneteken, vagy mindazon esetekben, midőn a dobos hangszerét nem használja, a dobvállszijszijaeskaival előbb a hangoló-nyereg mellett, azután (a legközelebbi átugrásával) a következő feszítőrudacsához erősítendő, — mire a dobos a dobot akként veti balvállára, hogy a hurossz fenék hátára jusson.

A dobszija husos oldalával kifelé fordított és feketített barna marhabőr-szijaiból van vágva, a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

a dob hordkamóival és a dobverő-hüvelyekkel fölszerelve.

A dobszija hosszúsága: 150, 145 vagy 142 centiméter, szélessége pedig $7\frac{5}{10}$ centiméter.

A szija két vége egymásra van illesztve, és széleik mentében négyesrögű tűzővarrással egymáshoz erősítve.

A dobhordkamó szivalaku ezimerpaizsával együtt vasból van készítve. Ez utóbbinak kettős ágán a szija belső oldalára fektetett aljlemez lyukain átdugatván, a szijakra lehajtogattatnak.

Az aljlemez bőrszelettel van fűdve.

A henger alakú *dobverő-hüvelyek*, valamint ezimerpaizsuk sárgarézről vannak készítve.

A hüvelyek egymás mellé állítva, a paizsra vannak forrasztva. A paizs hátlapján három fűlces van, melyekkel az a dobszija hoz erősítetik.

A hüvelyek vörös posztóval vannak bélelve, mely azok felső s alsó szélén túl 7 milliméternyire ér.

A paizs a szija mellrészének végétől, 28 egész $37\frac{5}{10}$ centiméternyire, a három fűlcesessel a szija belső oldalán egy azokon áthuzandó és görcsbe kötendő szijaesikkal megerősítetik. A fűlcesek, a felső szélével a dobszija hoz varrt 12 centiméter hosszúságú *takaróbőrrel* fűdetnek el.

Egy fölszerelt dobszija 446, egész 486 gramot nyom.

A dobszija t a jobbvállon, a vállsinór, illetőleg vállszalag fölött akként kell hordani, hogy hordkamója az alsó test közepe elé jusson.

A dobvállszij husos oldalával kifelé fordított és feketített, Iegerősebb fejbőrből van készítve; hosszasa: 1 méter, szélessége: 5 centiméter. A dobvállszij mindkét vége szijaeszkákkal van ellátva, melyek a dob két feszítőrudaesához erősítve, a dobnak a vállszijjal a háton való hordozhatását közvetítik.

Egy dobvállszij 134, egész 136 gramot nyom.

t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

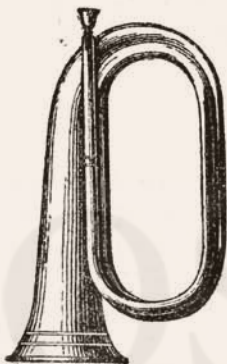

A somfából esztergált és feketére páczolt **dobverő** hosszasa: 41, felső átmérője $2\frac{5}{10}$, alsó átmérője pedig $1\frac{5}{10}$ centiméter. Alsó végén tojásalakú csujja van, felső végén pedig 4 centiméter hosszasa és hossz-tengelyéhez csavarral erősített sárgaréz kupokkal van ellátva.

Egy darab dobverő 118, egész 122 gramot nyom.

Kürt a század-kürtös számára. E trombita-alaku hangszer erős sárgarézből van készítve és *F*-re hangolva. A tojásalakúan hajtogatott cső a hanglyuk felé fokozatosan és kupalakúan tágasodik.

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

A sip nélküli kürtnek hosszasa: 34 centiméter, a hanglyuk nyiltabeli átmérője $11\frac{5}{10}$ centiméter, a sip illesztékének torkolata pedig $12\frac{1}{100}$ centiméter nyiltabeli átmérővel bir.

A sárgarézből öntött *sip* hosszasa $6\frac{5}{10}$ centiméter, szájrészének külső átmérője pedig $2\frac{5}{10}$ centiméter.

Egy gyalog századi kürt sippal együtt 420—525 gramot nyom.

A zászlóalj-kürtös számára való kürt, vastag sárgaréz bádogból van készítve, és *A*-ra hangolva; a századi kürtöz hasonló alaku, hosszasa azonban sip nélkül csak $27\frac{5}{10}$, hanglyukának átmérője pedig $8\frac{5}{10}$ centiméter.

A sip a századi kürtöz hasonló, de 5 milliméterrel hosszabb.

A zászlóalji kürt azért van *A*-ban egyharmaddal magasabbra hangolva, hogy az azzal adott jelek a századi kürt által adott jelektől magasabb hangjuk által megkülönböztethetők legyenek.

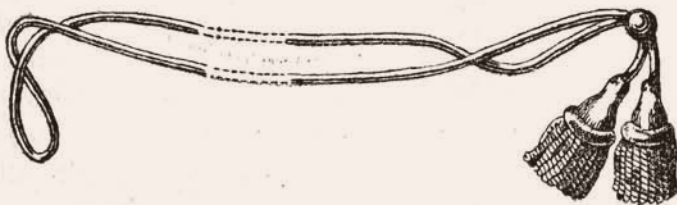
Egy zászlóalji kürt sippal együtt 416 - 538 gramot nyom.

A kürtös a kürtöt, zsinórjával a bal vállra akasztva, akként hordja jobb oldalán, hogy a jobb kézzel megfogott kürt — természetesen lelóggatott karnál, — a jobb felső czombhoz simuljon és a sip előre fordítva legyen.

A kürtzsinór, a zsinórból, és a mindkét végéhez erősített bojtokból áll.

A zsinór meggyszín gyapjuból van készítve, hosszusa $5\frac{3}{10}$ méter, vastag-

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

sága 7 milliméter. E zsinór kétrét összehajtatik, és $1\frac{5}{10}$ centiméter átmérőjű és 7 milliméter vastagságu meggyoszint gyűrűvel egybetartatik.

A bojt 4 centiméter hosszáságu körtealaku puha-fa bélből áll, mely meggyoszintű fonott gyapottal van bevarrva. A bél alsó vastagabb részén 7 centiméter hosszáságu, 3 milliméter vastagságu kétrét összetekert meggyoszintű rojtok alkalmazvák, melyek illesztéke $1\frac{5}{10}$ centiméter vastagságu vágott gyapjuból készült meggyoszintű koszorúval van borítva.

A zsinór végei a hosszközépen átfúrt fabéleken áthuzatnak és egy csomó által megerősítetnek.

Egy kürtzsinór 158—165 gramot nyom.

A kürtzsinórnak a kürtöz erősítésénél, az egyik zsinór-vég a síp melletti csövek körül, a másik vég pedig a hanglyuk melletti csövek körül hat egymáshoz csatlakozó sorba tekerendő, s akként kötendő egybe, hogy a bojtok $5\frac{5}{10}$ centiméternyire szabadon lelógjanak, és a kétrétű zsinór a bojtok közt még oly hosszú maradjon, hogy ha a kürtöt zsinórjával a balvállra és a hátbőröndre akasztjuk, az a kürtös jobb czombján akként függjön, miszerint a természetesen leeresztett jobb kéz a kürtöt hajlítás nélkül megfoghassa.

A zászlóalji dobos-pálcza spanyol nádból van készítve, melynek vastagabb vége a t. n. $\frac{1}{8}$ -da. aranyozott fémgommbal, alsó vége pedig kupalaku fémkupakkal van ellátva.

A spanyol nádpálcza a szerelvénnyel együtt 1 méter hosszáságu, a gomb alatt közvetlenül $2\frac{5}{10}$ centiméter átmérővel bír, és innen $5\frac{5}{10}$ centiméternyire a zsinór áthuzására szolgáló $\frac{7}{10}$ centiméter átmérőjű lyukkal van ellátva, s ennek mindkét torkolata sárgaréz lemezekkel díszítve.

A körtealaku gomb domborléczekkel és koszorúzatokkal van ellátva, és felső lapján a magyar állam czimere alkalmazva. A felső szerelvénnyel hosszúsága: $10\frac{5}{10}$ centiméter, a legnagyobb vastagság átmérője pedig $6\frac{5}{10}$ centiméter.

Az alsó kupak hosszúsága: 13 centiméter, alsó végébe $2\frac{5}{10}$ centiméter hosszáságu vasgomb van dugva.

Egy zászlóalj-dobosi pálcza zsinór nélkül 380—400 gramot nyom.

A zsinórbojt a zászlóalj-dobosi pálcához, a zsinórból és ennek végeihez erősített két bojtból áll.

A meggyesztű zsinór vastagsága 5 milliméter, hosszasa pedig kétrétben 87 centiméter.

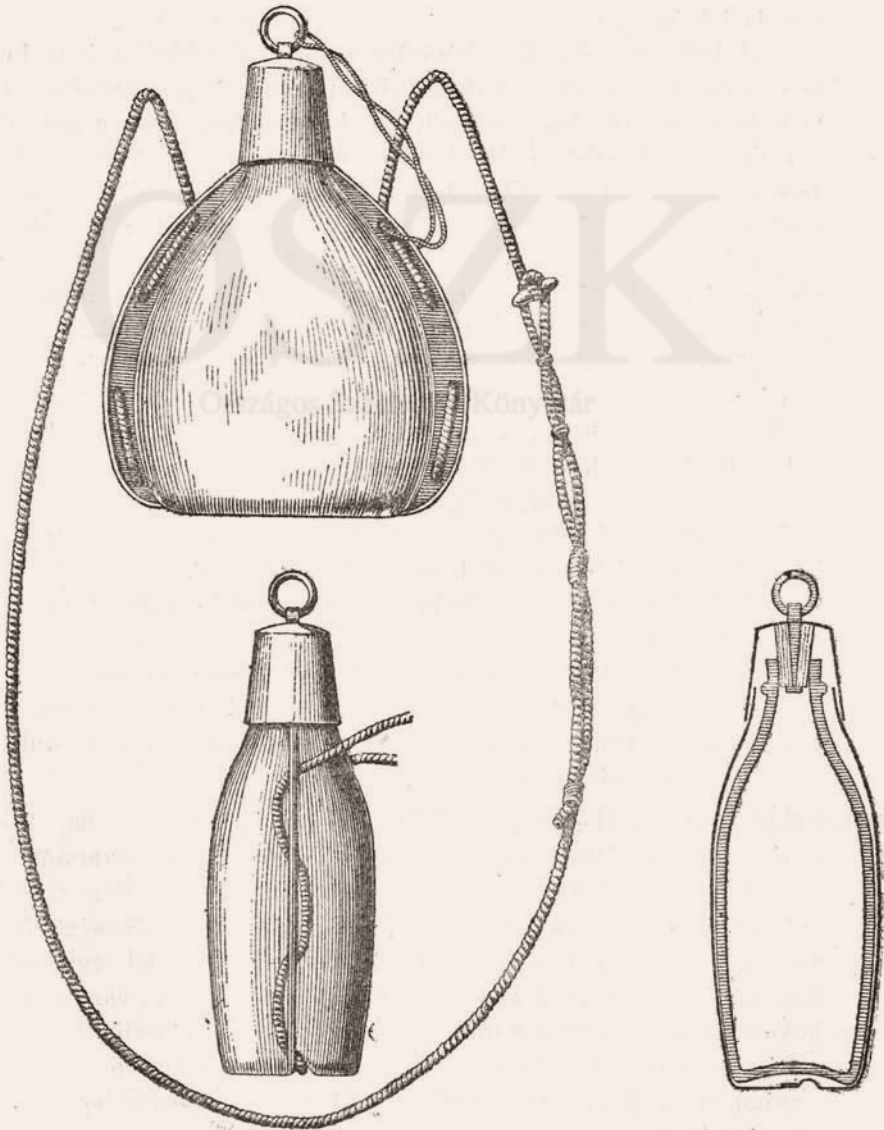
A meggyesztű bojtok $5\frac{5}{10}$ centiméter hosszasaúak. Egy zsinórbojt 26—35 gramot nyom.

A bojt egyik végével a páleza lyukán átdugatik, ezen vége a bojthoz erősítettik, és az egyik zsinór a pálezára keresztbe fonatván, lent két görescel akként köttetik össze, hogy a zsinórból bojtjával együtt a göresön alul 12 centiméternyi rész szabadon lelőgjon.

Tábori-eszközök.

A tábori palaczk az üveg-palaczkból, az ónozt bádog-boritékból és kupakból, azután a hordzsinegből áll.

a t. n. $\frac{1}{3}$ -da.

A zöld üveg *palaczk* magassága 17 centiméter. Lapos falai közt $6\frac{6}{10}$ centiméter vastagságu, és legnagyobb szélessége $11\frac{5}{10}$ centiméter.

E *palaczk* térfogata $5\frac{3}{10}$ deciliter folyadéknak felel meg.

A *palaczk* súlya 263—350 gram.

A *boríték* két a *palaczk* szélességi felének megfelelően sajtolt részből áll, melyek a fenéktől kezdve egészen a nyakig a közepén 1 centiméter szélességű tarajjal vannak ellátva. E tarajok mindkét oldalt négy lehajtott szélű lyukkal bírnak. A lyukak nyílatabeli átmérője 6 milliméter, egymástól való távolságuk 4 centiméter és a legalsó lyuknak a fenék végétől való távolsága $1\frac{5}{10}$ centiméter.

Mindkét rész fenéklappjai 7 milliméternyire egymáson fekszenek és az egyiknek fenékébe vályuszerű horony van sajtolva, hogy abba a hordzsineg benyomódhassék.

A két *boríték*-rész tarajával egymáshoz illesztetvén, a lyukakon és az alsó horonyon áthuzott hordzsineggel egymáshoz erősítetik.

Hogy a *palaczk* a *boríték*ban szerfűlött ne zörögessen, azt *vászonzongy*-gyal kell beburkolni.

A *palaczk* torkának elzárására az egy darabból sajtolt kupak szolgál; magassága 4 centiméter, torkolatbeli átmérője $4\frac{2}{10}$ centiméter, és fenékének nyílatabeli átmérője $3\frac{5}{10}$ centiméter. A kupak ürege egy a *palaczk*ba illő parafadugaszszal, füdele pedig 4 milliméter vastagságú és 2 centiméter nyílatabeli átmérőjű sodronykarikával van ellátva, mely utóbbi egy a dugacson átnyúló s annak fenékén lévő vaslemezkéhez szegecselt síkattyuban forgatható. A kupak 2 milliméter vastagságu, kétrét összetett és $21\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú madzaggal akként van a *boríték*hoz erősítve, hogy a madzag a *boríték* felső lyukain és a karikán áthuzatván, végén csomóba köttetik.

A *hordzsineg* 4 milliméter vastagságu és $2\frac{21}{100}$ méter hosszúságu zsinegből van készítve, melynek egyik vége makkgombalaku fapeczekkel van felszerelve, másik vége pedig három darab $6\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságu hurokba kötve; e hurokok a *hordzsineg* hosszabbítására vagy rövidítésére valók.

A peczek hosszúsága $4\frac{5}{10}$ centiméter, közepén $1\frac{5}{10}$ centiméter vastagságu és 5 milliméter mélységre és 7 milliméter szélességben a végett van kimetszve, hogy az ezáltal képzett rovátkhoz a zsinór vége erősíthetessék.

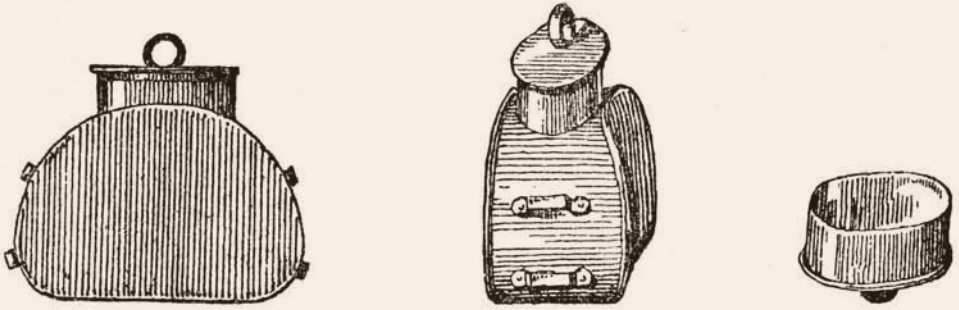
A *hordzsineg* a bádog*boríték* nyolcz lyukán áthuzatván, a fenék horonyában fekszik.

Egy felszerelt tábori *palaczk* 564—654 gramot nyom.

A tábori *palaczk* zsinége a vállzsinór alatt a jobb vállra akasztatván, a baloldalon hordandó, s a fapeczeknek valamely hurokkötésbe való akasztásával szüktség szerint igazítható.

A segélyhelyi kulacscsal a sebesültvivők a végett szereltetnek föl, hogy az abban hordozandó folyadékkal a sebesülteket és kimerülteket üdithessék.

A segélyhelyi kulacs ónozott vashádogból van készítve, és két körtealaku oldallapból áll, melyek körös-körül $10\frac{8}{10}$ centiméter szélességű függőleges, középtükben azonban 9 centiméterig keskenyülő övezettel egymáshoz kapcsolva vannak. Az övezet felső közepéhez kerülékalku nyak van erősítve, melynek torkolata féczett fedővel záratik el. A két oldallap, melynek legnagyobb szélessége a domborodásnál $22\frac{5}{10}$ centiméterre rug, közepén 16 centiméter magasságu, a külső lap egyenes, a test felé fordítandó belső lap azonban homorura van hajlítva.

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

A nyak hossz tengelye 10 centiméter, szélességi tengelye 7 centiméter, az oldallapok közepén való magassága 3 centiméter; a nyak alsó szélével az övezethez van forrasztva.

A fedő egy a nyak torkolatába illő, 4 centiméter magasságu ivó-csészét képez, és külfölületének felső közepén behajtott széli bádogból, 2 centiméter szélességű karikával van ellátva.

Az övezet külfölületének mindkét oldalához behajtott széli bádogból két-két darab $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű és 4 centiméter bőségű kapocs akként van forrasztva, hogy azok egymástól 7 centiméterre, a felső kapesok pedig a nyaktól 3 centiméternyire essenek.

A hordheveder 3 centiméter szélességű, 184 centiméter hosszúságu szilárdul fonott madzag-heveder, mely az egyik végén feketére lakkozott puskaszijcsattal van felszerelve, másik vége pedig $1\frac{5}{10}$ centiméternyire behajtván és levarrva.

A hordheveder varrott végével a kulacs négy kapesán áthuzatván, a csatba akasztatik.

A kulacs a hordhevederrel a bal vállra akasztva, a jobboldal felé hordandó.

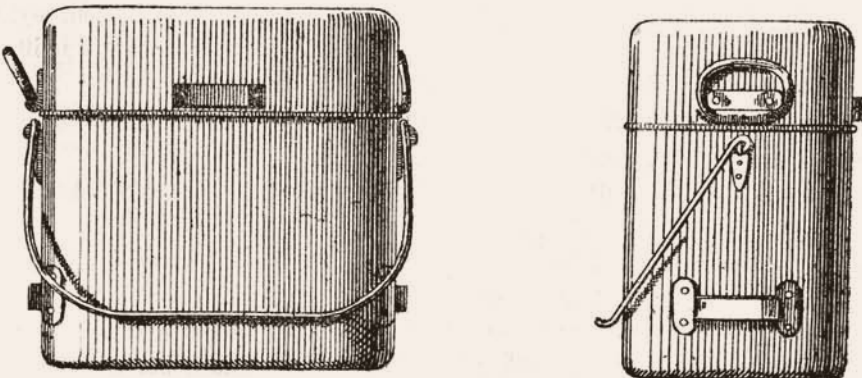
Egy segélyhelyi kulacs 525—595 gramot,

egy hordheveder 101—118 „

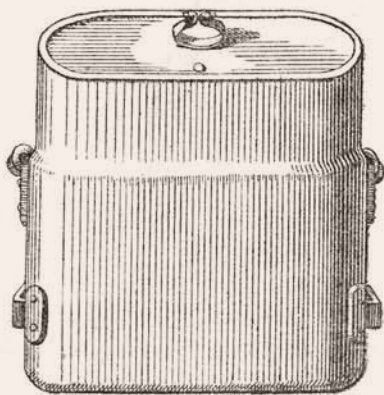
összesen 626—713 gramot nyom.

A Bessemer-féle aczélbádogból sajtolt tábori főzőedény két honvéd ételének megfőzésére való s az üstből és az erre feltolható kondérból áll, melyek teljes önfűrdőben lettek megőnzva.

Az egy-egy darabból sajtolt üst és kondér oly hengereket képeznek, melyek alapsíkjai kerülekalkalakuak és összetéve $18\frac{5}{10}$ centiméter magasságuak.

a t. n. $\frac{1}{4}$ de.

Az üst magassága $16\frac{5}{10}$ centiméter, fenekének hossz tengelye $18\frac{5}{10}$ centiméter, és 11 centiméternyi magasságban sarkot képez, honnan kezdve az akként szűkül meg, hogy hossz tengelye csak $17\frac{5}{10}$, szélességi tengelye pedig $10\frac{7}{10}$ centiméter.

Az üst felső széle sodronykarikára van befelé hajtva.

A szélén vassodronynyal szegélyezett és fönt befelé hajlított üst nyílásának elzárására, egy külső szélén 4 milliméternyi magasságra fácsolt, ónozott gyöngébb vasbádogfedő való, mely az

üsttel a fedőhöz és az üst egyik hosszoldalához szegecselt és karikával összekapcsolt egy-egy darab sikattyuval mozdíthatólag függ össze.

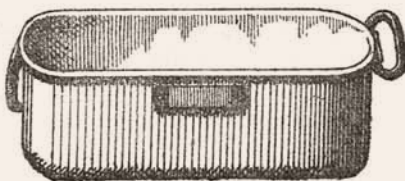
A fedő megfoghatására, a felső lapjának közepéhez szegecselt aczélbádogfűl való.

Az üst keskenyebb oldalainak közepén, a felső széltől 5 centiméternyire egy-egy szivalaku sikattyu két szegeccsel van megerősítve, s azokba 4 milliméter vastagságu és az üst szélesebb oldala felé félkörben hajlított vassodronykengyel két fülecsalaku vége akként beakasztva, hogy a kengyel az üstre tett kondér fölött is előre és hátra fektethető legyen.

A keskenyebb oldalakhoz a fenéktől 3 centiméternyire egy-egy darab $3\frac{5}{10}$ centiméter nyílatabeli szélességű és 1 centiméter nyílatabeli magasságu vízszintes bádogkapocs van két-két szegeccsel erősítve; e kapcsokon a főzőedényszij húzzatik át.

A kondér az üsthöz hasonlólag kerülékalaku, magassága azonban csak 6 centiméter. Hossz tengelye $18\frac{5}{10}$, szélességi tengelye 12 centiméter és torkolatának széle sodronykarikára kifelé van hajtva.

a t. n. 1/4-de.

A kondér keskenyebb oldalainak szélén közvetlenül a sodronyos behajtásnál fűl gyanánt egy-egy darab sikattyu van két szegeccsel megerősítve, s azokba 4 milliméter vastagságu kerülékalaku ónozott sodronykarika húzva; a karikának nyílatabeli hossz-

tengelye $4\frac{5}{10}$, szélességi tengelye pedig $3\frac{5}{10}$ centiméter.

A kondér külső hosszoldala alsó szélének hossz közepén — az üst kapcsaihoz hasonló — egy darab bádogkapocs van alkalmazva.

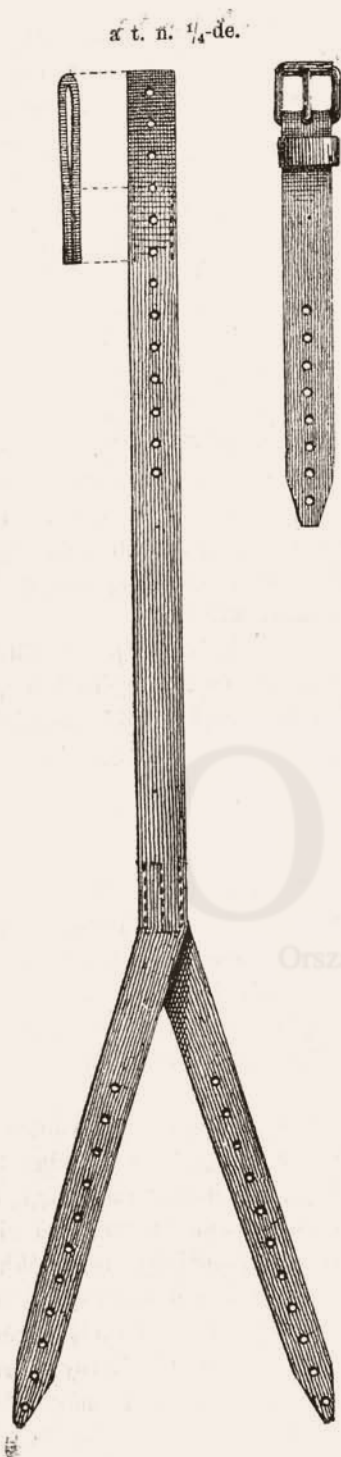
Az üst $2\frac{83}{100}$ liter, a kondér pedig $1\frac{6}{100}$ liter folyadékot képes befogadni.

Az üst 613—687 gramot,

a kondér 271—298 „

összesen 884—985 gramot nyom.

A főzőedényszij husos oldalával kifelé fordított és feketített barna marhabőrből van készítve s a kétágu övezőből és a csatdarabból áll.

A 70 centiméter hosszúságu és $2\frac{7}{10}$ centiméter szélességű övező egyik vége 10 centiméternyire kettősen be van hajtva és hosszszélein $4\frac{5}{10}$ centiméternyire akként összevarrva, hogy ezáltal $5\frac{5}{10}$ centiméter nyílásu csukor képződjék. Az övező ezen vége tizenhárom tövislyukkal van ellátva.

Az övező másik vége két darab, egyenkint 26 centiméter hosszúságu s egymásra körülbelül 30 fokra széthajló csatlékból áll, melyek az illesztéknél három sor 3 centiméternyi varrással vannak összekapcsolva.

A csatdarab 3 centiméter nyiltabeli szélességű és 2 centiméter nyiltabeli magasságu feketére lakkozott görcsattal és $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű csatesukorral van ellátva. A csatdarabnak csat nélküli hosszúsága 22, szélessége $2\frac{7}{10}$ centiméter.

Egy teljes főzőedényszij átlag 95 gramot nyom.

A főzőedény rendszeren a hátibőröndön, azon rendkívüli esetekben pedig, midőn a honvédnek a hátibőröndöt le kell tennie, a derékszijen hordandó.

A főzőedénynek a hátibőröndön való hordása végett, a csatdarab hegyes vége az akasztóhurok mögötti bőresukron (alulról a hurok felé) keresztül huzatván, becsatolandó. Ezután az övező csatlékjai a hátibőrönd fenekén lévő csatokhoz erősítetnek és a főzőedény kengyele a hátibőrönd felé, a kondér

kapcsa pedig kifelé fordítatván, az övező csukros vége e kapcsan, valamint a külső hátibőrönd-csukron áthuzatik és a csatdarabhoz akként erősítettik, hogy a főzőedény a hátibőröndhöz igen szorosan hozzányomassék.

A kengyelével a testhez fordítandó főzőedénynek a derékszijen való hordása végett a kondér kapcsa a honvéd testétől kifelé fordítatván, az övező csukros vége a baloldali kondérfülön és tüstkapeson keresztül huzandó, azután az üst fenekén átfektetvén, a jobboldali kapcsan és fülön szintén keresztül ve-

zetendő. Erre a derékszij hegyes vége az övező csukorján átnyomandó, s a csatjával ki- és lefelé fordított csatdarab a derékszija csatoltatván, a csatdarab csatjához az övező csatlékja erősítendő. Az ekként megerősített főzőedény, közvetlenül a szurony mögött akként hordozandó, hogy a főzőedény konderjának felső lapja körülbelül a derékszij alsó szélének színvonalába jusson.

Hosszabb ideig tartó meneteknél (főleg hegyvidéken), a főzőedény *kivételesen*, váltakozva a *derékszija*n is hordható, habár a hátbőrönd le nem tétetett is.

Az egy-egy darab főzőedénnyel felszerelt két közzhonvédnek, azt naponként váltakozva, a valamely altiszttel közösen használt főzőedényt pedig, mindig a közzhonvédnek kell hordani.

Az evőcsésze ónozott Bessemer-féle aczélbádogból, csonka kúp alakjára egy darabban van sajtolva, magassága 8 centiméter, fenekének átmérője 12 centiméter, tor-

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

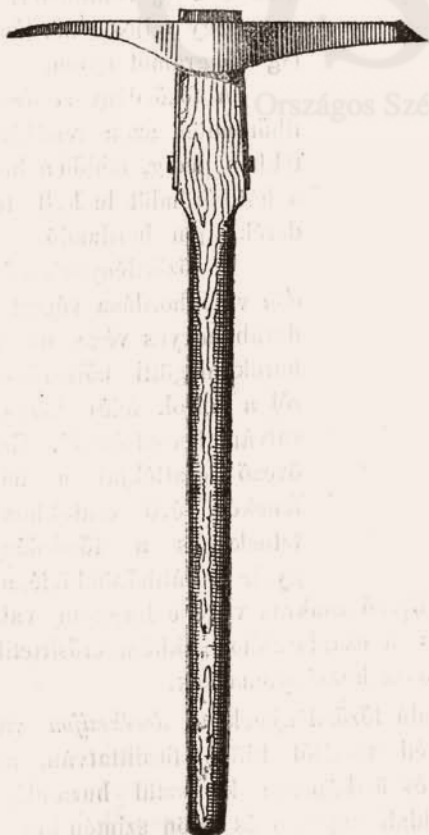
kolatbeli átmérője $14\frac{5}{10}$ centiméter. E csésze felső széle vassodronykarikára kifelé van hajtva, s e behajtás alatt közvetlenül 3 centiméter nyiltabeli szélességű és 1 centiméter nyiltabeli magasságu két mozgatható füllel ellátva.

Az evőcsésze $9\frac{7}{10}$ deciliter folyadékot fogadhat be és 263, egész 280 gramot nyom.

Az evőcsészének a hátbőrönd-füdel felső lapján való hordásánál, annak fülein az evőcsésze-szijak csatlékjai áthuzandók, s ezek vágásaiba a szücsombok beakasztandók.

A csákány a kapából és a nyélből áll.

a t. n. $\frac{1}{5}$ -da.

A *kapa* aczélból van kovácsolva, hosszúsága 44 centiméter, élének szélessége 7 centiméter; a kapa hosszukás lyukába a nyél dugatván, ez a kapához két csákányhoroggal, egy csavarsapsszeggel és egy nőcsavarral erősítettik.

A *nyél* fehér gyertyánból kerülékalkakuan van faragva; hosszúsága 85 centiméter; $6\frac{5}{10}$ centiméter szélességű, $3\frac{5}{10}$ centiméter vastagságu és $23\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságu négyszögletes nyuladékkal bir, mely a két horog 7 milliméternyi vastagságának megfelelőleg megkisebbitett végével, a kapa nyílásába $6\frac{5}{10}$ centiméternyire van betolva, s annak felső lapjától még $1\frac{5}{10}$ centiméterre kiáll.

A nyél alsó vége kerülékalkaku átmetzetének hossz tengelye $3\frac{7}{10}$, szélességi tengelye $3\frac{3}{10}$ centiméter.

Egy csákány $294\frac{6}{1000}$, egész $315\frac{5}{1000}$ kilogramot nyom.

A hegyes ásó a lapátból és a nyélből áll.
a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

A lapát vasból vagy aczélból homoruan van kovácsolva, és lent mérsékelt hegygyel ellátva; hegyes vége felé 2 centiméternyire föl van hajlitva, fönt egy oldallyukkal ellátott üres kúpdad nyakkal és mindkét oldalán egy-egy a homoru fölület felé legyűrött lábhajtékkal bir.

A lapát foka a lapáthegy felé a nyak meghosszabbításában akként van behajltva, hogy a nyakon átdugott meghegyezett nyél végének félvastagsága e hajlatban fektüdjék, mi által az ásó kezelékenyebbé válik.

A lapát hosszúsága: $30\frac{5}{10}$, szélessége: $27\frac{5}{10}$ centiméter; a nyak hosszúsága: 8 centiméter, és felső tarkolatának átmérője: $4\frac{5}{10}$ centiméter.

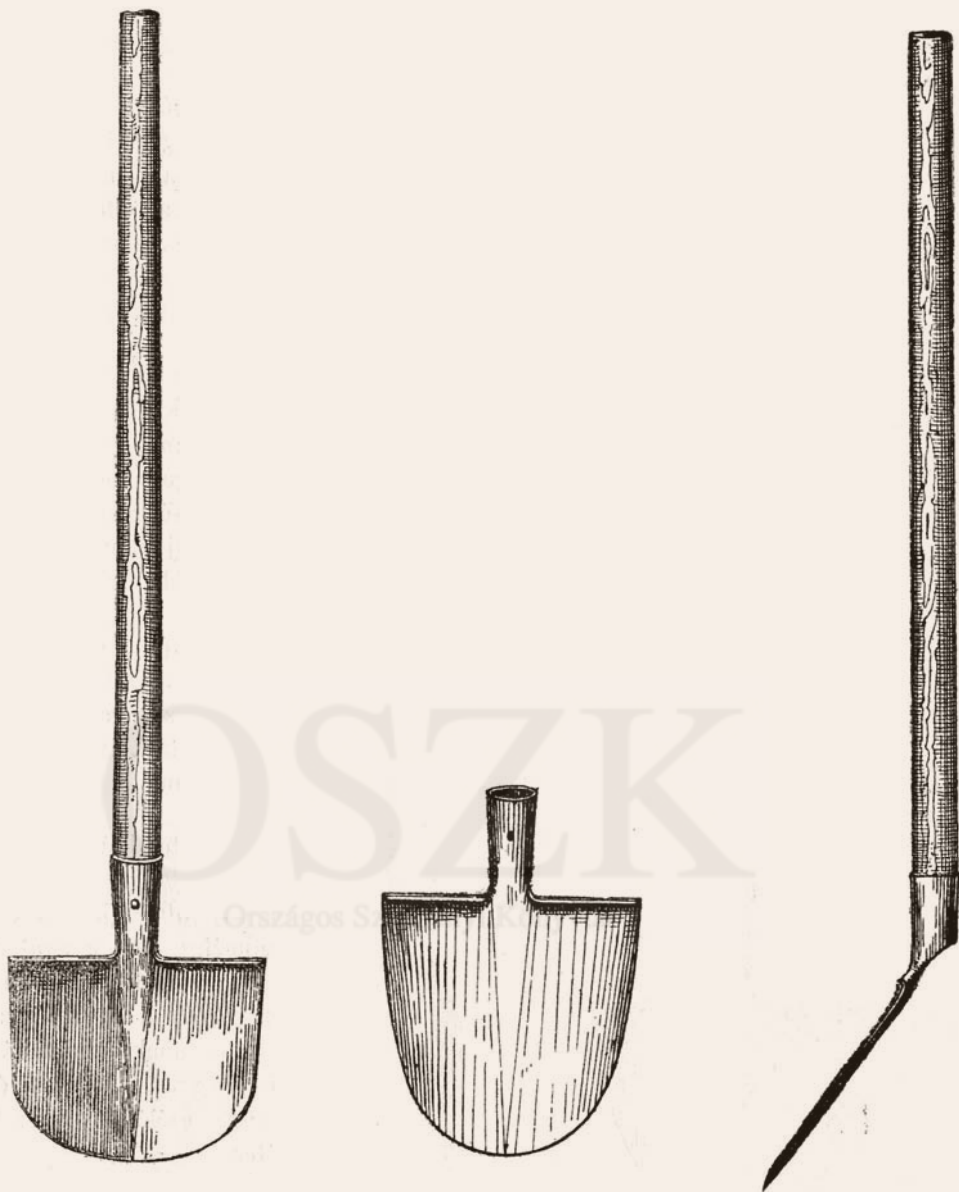
A bükkfából gömbölytíre faragott nyél hosszúsága: 96 centiméter, átmérője felső végén 4 centiméter, lent a nyaknál pedig $4\frac{5}{10}$ centiméter; lent meg van hegyezve. A nyél a nyakba dugatván, ennek oldallyukába lapos fejű szeg verendő. A nyél hossza a nyak szélétől végig: 84 centiméter.

Egy hegyes ásó $1\frac{885}{1000}$, egész $2\frac{625}{1000}$ kilogramot nyom.

A tompa ásó a lapátból és a nyélből áll.

A lapát vasból vagy aczélból homoruan van kovácsolva, és körzete (széle) kertilékalaku. A lapát fönt egy oldallyukkal ellátott üres kúpdad nyakkal bir, melynek tengelye a lapát fokától $18\frac{5}{10}$ centiméternyire áll el. A lapát, a nyaktól jobbra és balra, egy-egy a homoru fölszin felé legyűrött lábhajtékkal bir.

A lapát foka, annak keskenyebb vége felé akként van behajltva, hogy a nyakon átdugott hegyezett nyél végének félvastagsága e hajlatban fektüdjék.

A lapát hosszasa és szélessége: $26\frac{5}{10}$, a nyak hossza: 8, és felső nyílásának átmérője 4 centiméter.

A fenyőfából gömbölyűre faragott *nyél* hosszasa: 1 méter; felső végén $3\frac{5}{10}$, lent a nyaknál pedig: $4\frac{5}{10}$ centiméter átmérőjű s itt meg van hegyezve.

A nyél a nyakba dugatván, ennek oldallyukába laposfejű szeg verendő.

A nyél hossza, a nyak alsó szélétől végig, 88 centiméter.

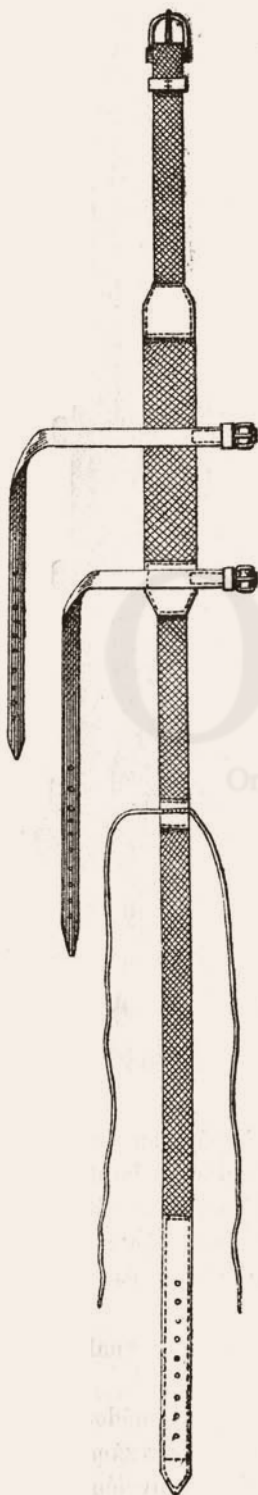
Egy tompa ásó $1\frac{915}{1000}$, egész $2\frac{115}{1000}$ kilogramot nyom.

A sáncszer-hordheveder, szilárdul font csatos madzag-hevederből van készítve, s a csatdarabból, a közép részből és a csatlékdarabból áll.

A $23\frac{5}{10}$ centiméter hosszasa és $3\frac{5}{10}$ centiméter szélességű *csatdarabnak* 4 centiméternyire behajtott végébe, a $3\frac{5}{10}$ centiméter nyiltabeli szélességű és $2\frac{5}{10}$ centiméter nyiltabeli magasságu feketére lakkozott vas *csat* van bevarrva,

s oda 2 centiméter szélességű csatesukor barna marhabőrből erősítve, melyen kívül a csatdarab egy hasonló szélességű barna marhabőr *tolócsukorral* is fel van szerelve.

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

A $34\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú és 6 centiméter szélességű *középrész* végén egy-egy darab $5\frac{5}{10}$ centiméter közép magasságú, hatszögletes kettős barna marhabőr *borítékkal* vannak mindkét oldalon ellátva.

A középrész belső oldalának csatdarabbeli végétől 15 centiméternyire, $52\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú, 2 centiméter szélességű barna marhabőr *nyélszija* és ettől 13 centiméternyire az alsó hatszögletes borítékon egy másik hasonló méretű ily nemű szija van alkalmazva.

E nyélszijaik mindegyike $2\frac{3}{10}$ centiméter nyiltabeli szélességű és $1\frac{5}{10}$ centiméter nyiltabeli magasságú vas *göröcsattal* és $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű barna marhabőr csatesukorral van ellátva.

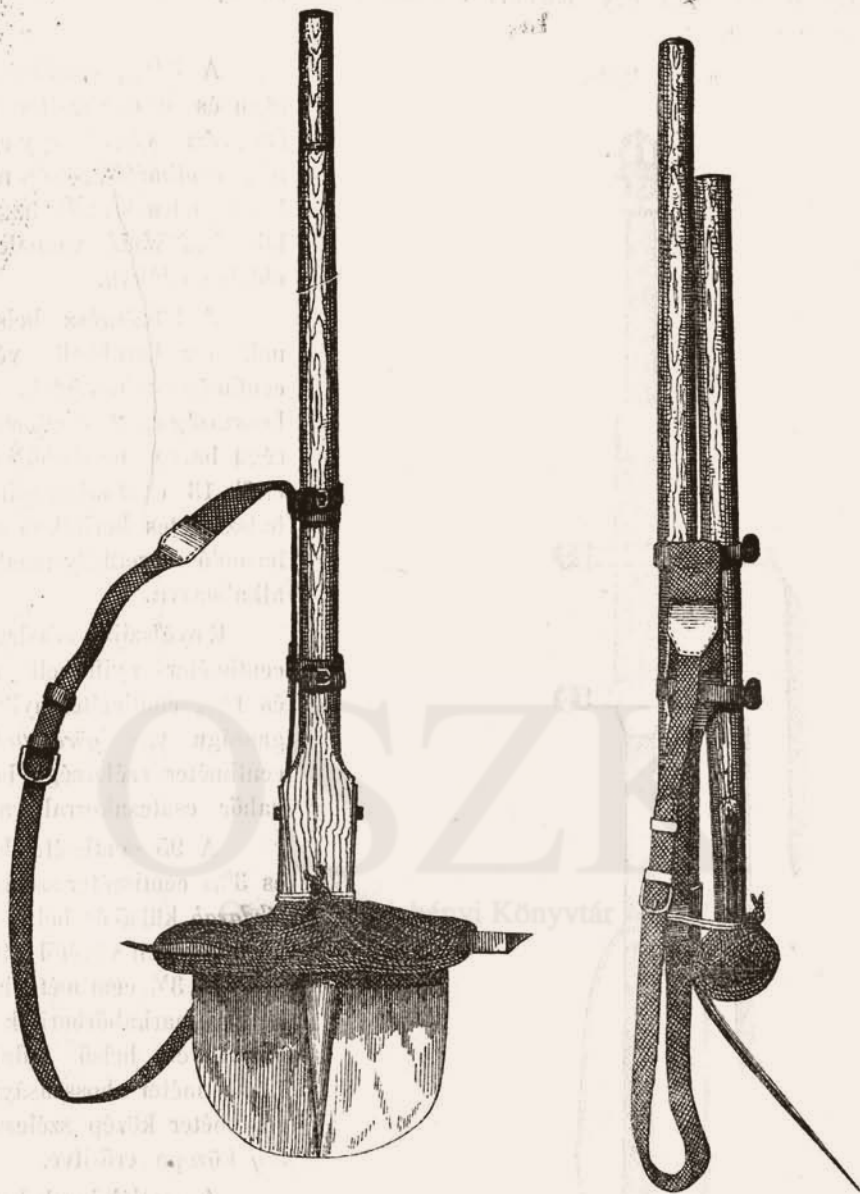
A 95 centiméter hosszúságú és $3\frac{5}{10}$ centiméter szélességű *csatlékdarab* külső és belső oldalának középrészbeli végétől 19 centiméternyire, $3\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú kettős marhabőrboríték van főlvarrva és belső oldalához az $1\frac{32}{100}$ méter hosszúságú, és 1 centiméter közép szélességű *kötőszija* közepe erősítve.

A csatlékdarab hegyes vége a belső oldalon: 29, a külsőn pedig 4 centiméter hosszúságú marhabőr *borítékkal* van ellátva. A belső boríték kilencz tövislyukkal bir.

Egy sáncszer hordheveder 210—240 gramot nyom.

Az ása és a csákány hordozása végett a hordheveder a következő módon köttetik föl:

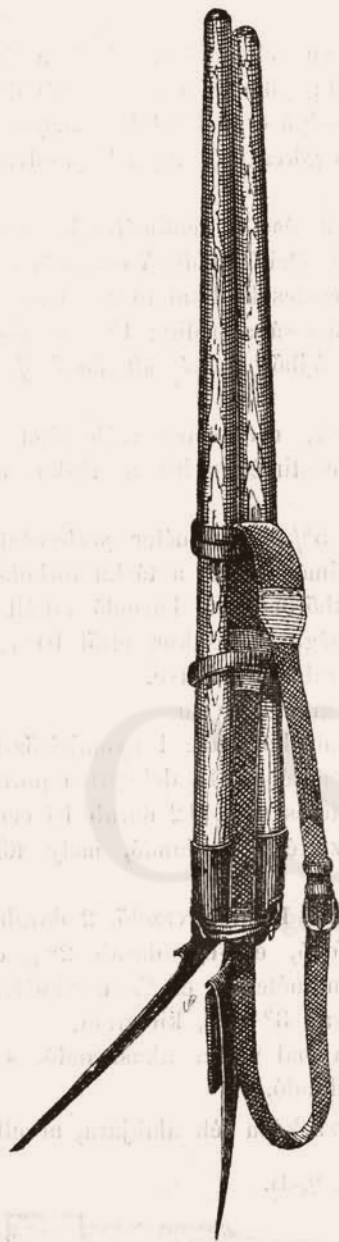
A csákányt akként kell az

ásó homoru oldalára fektetni, hogy a csákány kupája az ásó lábajtékát érintse, s a csákánynyél az ásó nyelén feküdjék. Ezután a hordhevedert akként kell az ásónyel *jobb oldala* mellé tenni, hogy a kötőszíjjal a két szerszám fémrészeit erősen összekötözni lehessen, — minek megtörténte után a nyélszíjak egyszer a csákány nyele körül hajtogattatván, összezsároltatnak és végeik csigázatba tekergetnek.

„*Jobboldal*” alatt, a nyélvégektől nézett szerszámoknak jobb kéz felé eső része értendő.

Továbbá a csatlékdarab vége a csathoz oly módon erősítendő, hogy a honvéd, a puská módjára jobb vállán hordandó szerszámköteget, természetes helyzetében lelógatandó jobb kezével a csákány nyelén közvetlenül az ásó fölött megfoghassa, — a minél a csákány hegyének *előre* fordítva kell lenni.

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

A hegyes és a tompa ásnak hordozása végett, a hordheveder az előbb leirt módon erősítendő a szerszámokhoz, minél a tompa ást a hegyesre kell fektetni, s a hordhevedert akként felkötni, hogy a tompa ásó a jobb vállon hordozásnál a külső oldalra jusson.

Ha az említett szerszámok kötegek egyikéhez *fűzőkötél* is csatolandó: akkor ezt, a vállon hordáskor kifelé eső szerszám vasának kiálló részei körül kell tekergetni, és a fűzőkötél két hurkos végét, a hordheveder kötőszíjának végeivel kettős csomóval egybehuzni.

Az utász-szerszámtáska a tulajdonképeni táskából és a hordszíjból áll.

A barna marhabőrből készített *táska* a *zsákból* és a *födélből* áll. Az előbbi négyszögű hasábot képez, melynek magassága: $18\frac{5}{10}$ centiméter, szélessége 34 centiméter, és $6\frac{5}{10}$ centiméter szélességű két terezbőr-oldalrészszel és egy fenékel van ellátva.

A zsák fent nyitva van, és az előre lehajtható födéllal záratik el.

Az oldalrészek felső széleihez egy-egy darab $10\frac{5}{10}$ centiméter hosszáságú marhabőr *fül* van varrva; a felső nyílás bezárhatása végett az egyik fülhöz $23\frac{5}{10}$ centiméter hosszáságú és 2 centiméter szélességű *csatlék*, a másikhoz pedig $1\frac{5}{10}$ centiméter nyiltabeli szélességű és 1 centiméter nyiltabeli magasságú vas

görcsat, és $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű csatcsukor 4 centiméter hosszúságú csatdarabbal van erősítve.

A közepén 16 centiméter hosszúságú félgömbölyű *födél*, a hátlappal egy darabból van, és ennek folytatását képezi; gömbölyű részén két darab 12 centiméter hosszúságú és 2 centiméter szélességű csatlékkal bir, melyek az előlapon alkalmazott két feketére lakkozott vas görcsattal egybekapcsolva, a táskát a födéllal elzárják.

E görcsatok 2 centiméter szélességű és 4 centiméter hosszúságú csatdarabjai, az előlap alsó szélétől $2\frac{5}{10}$, oldalszéleitől pedig 7 centiméternyire vannak fölvarrva és $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű csatcsukrokkal fölszerelve. A görcsatok nyiltabeli szélessége: $2\frac{3}{10}$, nyiltabeli magassága pedig: $1\frac{5}{10}$ centiméter.

A husos oldalával befelé fordított fejbőrből készült *hordszija*, a csatlékdarabból és a csatdarabból áll.

Az $1\frac{21}{100}$ méter hosszúságú és $5\frac{5}{10}$ centiméter szélességű csatlékdarab egyik végével a jobb oldalrészhez, 7 centiméternyire a táska nyílása alatt, van varrva.

A $34\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú és $5\frac{5}{10}$ centiméter szélességű csatdarab, egyik végével a bal oldalrészhez 7 centiméternyire a táska torkolata alatt van fölvarrva, a másik végén a dobos-hátbőröndéhez hasonló sikált vas csattal ellátva. E csat alatt 2 centiméter szélességű csatcsukor, ettől $10\frac{5}{10}$ centiméternyire egy másik ily csukor van a csatdarabhoz erősítve.

Egy szerszámtáska 770, egész 805 gramot nyom.

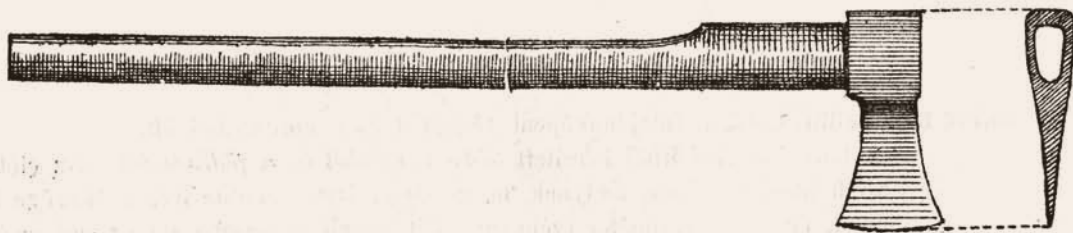
Az utász-szakasz egyik (A) szerszámtáskájában: 1 nyomjelzőzsineg, 1 mérőpálcza, 1 ács-zsinór motollán, bádog szelenczében 14 dekagram porrá tört vörös kréta, 2 ács-rajzón, 10 darab 21 centiméteres szeg, 12 darab 16 centiméteres és 100 darab 8 centiméteres szeg és 1 izfűrész hordandó, mely töltelék összes súlya $3\frac{360}{1000}$ kilogram.

A másik (B) szerszámtáskába pedig: 1 fűrészreszelő, 2 darab $2\frac{5}{10}$ centiméteres véső, 1 fűrészfoghajtó, 1 harapófogó, egy-egy darab $2\frac{5}{10}$ centiméteres, 2 centiméteres, $1\frac{5}{10}$ centiméteres, $\frac{7}{10}$ centiméteres, és $\frac{3}{10}$ centiméteres furó s 1 fenőkő rakandó, mely töltelék összes súlya: $3\frac{320}{1000}$ kilogram.

Az utász szerszámtáska hordszija a bal vállra akasztandó, s a táska — a hátbőrönd alatt — a jobb oldalon hordandó.

Az öregfejsze nyéllel együtt. A fejsze az iparszokásu ék alakjára, aczélból van ko-

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

vácsolva és tisztára köszörülve, igen vastag fokkal bir, mely hátul ütőlapban végződik.

Az él hosszúsága 10 centiméter: az ütőlap szélessége $4\frac{5}{10}$, hossza pedig $6\frac{5}{10}$ centiméter; az ütőlap az éltől $22\frac{5}{10}$ centiméternyire esik.

A gyertyából vagy kőrisből kerülékalkakuan faragott 95 centiméter hosszúságú *nyél*, a fogantyúnál $68\frac{5}{10}$ centiméternyire egyformán: $4\frac{5}{10}$ centiméter szélességű 3 centiméter vastagságú, — onnan kezdve azonban $26\frac{5}{10}$ centiméternyire egy a fejszefok torkolatának megfelelő nyuladékot képez, melyhez ezen fok erősítettik.

A nyél sima legyen, és nem szabad szálfatöretekkel birnia.

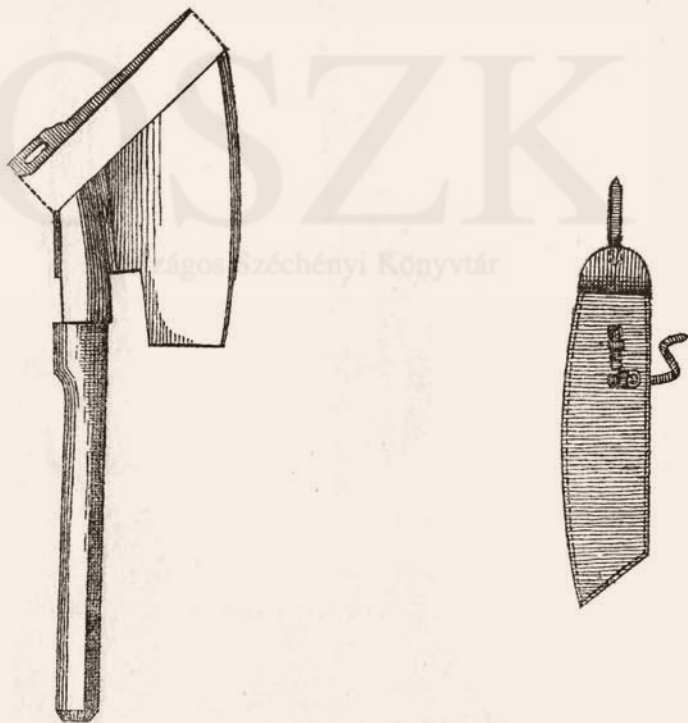
A fejsze élére használaton kívül, illetőleg hordozásakor a *fejsze-börtök* erősítendő.

Egy öregfejsze nyéllel együtt $3\frac{250}{1000}$, egész $3\frac{350}{1000}$ kilogramot nyom.

A simitóbárd nyéllel együtt. A bárd iparszokású $31\frac{5}{10}$ centiméter élhosszaságú ék alakjára acélezott élű vasból van kovácsolva, és mindenütt tisztára köszörülve.

A fok az éltől $18\frac{5}{10}$ centiméternyire esik.

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

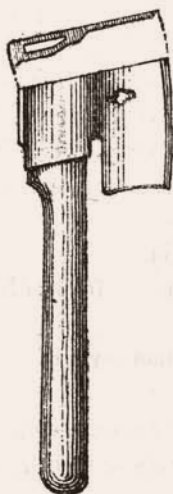

A kőrisből faragott $55\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú *nyél*, hátrafelé mérsékelten van hajlítva, a fogantyú-végtől 17 centiméternyire nyolcz szögletes; innen a bárd fokáig előbb vékonyabb kerülékalkaku, a foknál pedig $5\frac{5}{10}$ centiméternyi vastagságú, és a bárdba 13 centiméter hosszúságú nyuladékaival van beresztve.

A bárdra, hordozáskor, a *bárd-börtök* erősítendő.

Egy simitó-bárd nyelestől $2\frac{30}{1000}$ egész $2\frac{130}{1000}$ kilogram.

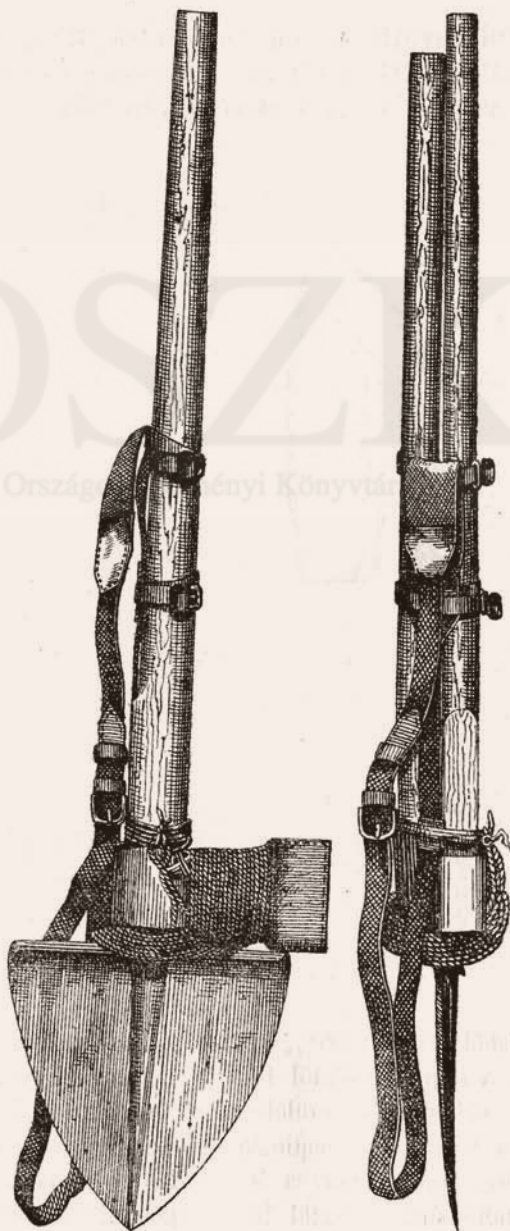
A szekercze nyelestül. A szekercze az ipar szokásu széles ék alakjára, aczélozott élű vasból van kovácsolva, és mindenütt tisztára köszörülve, — foka ütőlappal, és oldallapja szegek kihuzogatására — lóherlevél-alaku lyukkal bir.

Az ütőlap szegverővel van ellátva, melyben 15 gömbölyű mélyedék van a végre, hogy a szekercze, szegek beverésénél le ne csuszhassék.

Az él hosszúsága $14\frac{5}{10}$ centiméter, a szegverőpúp hosszúsága $5\frac{5}{10}$, szélessége $2\frac{5}{10}$ centiméter; a szegverőpúp az éltől, a lóherlevél-alaku lyuk hossz tengelyén át mérve, 16 centiméternyire esik.

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

A gyertyánból vagy kőrisből faragott 42 centiméter hosszúságú *nyél*, mérsékeltén hátrafelé van hajlítva, a fogantyuvégtől 16 centiméternyire négyszögletes, innen kezdve 10 centiméterre pedig aránylagos mérettel kerülékalaku; ezután a nyél egy a szekerczefok torkolatának megfelelő és vastagabb sarkot képező nyuladékbán végződik, mely a szekerczetok torkolatába van beeresztve.

Egy szekercze nyéllel 1^{170}_{1000} , egész 1^{240}_{1000} kilogrammot nyom. A szekerczére hordozáskor *bőrtok* erősítendő.

Az öregfejsze s a szekercze a következő módon hordandó:

Az öregfejsze, melynek éle a jobb vállon hordáskor hátra jusson, a csákányhoz hasonlóan köttetik össze az ásóval.

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

A szekerczének a hegyes ásóval és a foglalókapcsokkal való összecsomagolásánál az ásó akként lesz magunk elé fektetendő, hogy lapátja bal kéz felé

és homoru oldala fölfelé essék. Erre a tokkal ellátott szekereze (élével kifelé) az ásóra, azután pedig a hegyeikkel felénk fordított kapesok a szekereze akként teendő, hogy alsó végeik az ásó lábajtékába ütközzenek. Továbbá az említett tárgyak előbb a kötőszíjjal, azután pedig a nyélszíjakkal egymáshoz erősítendő, minél a kötőszíj a szekereze szeghuzó lyukán kétszer áthuzandó. A foglaló kapesok hegyei kőcezel, bőrdarabkákkal vagy szalmával stb. bevonandók.

A simító-bárdnak a hegyes ásóval való egybecsomagolásánál az ásót akként fektetjük magunk elé, hogy homoru oldalával fölfelé fordított lapátja a jobb
a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

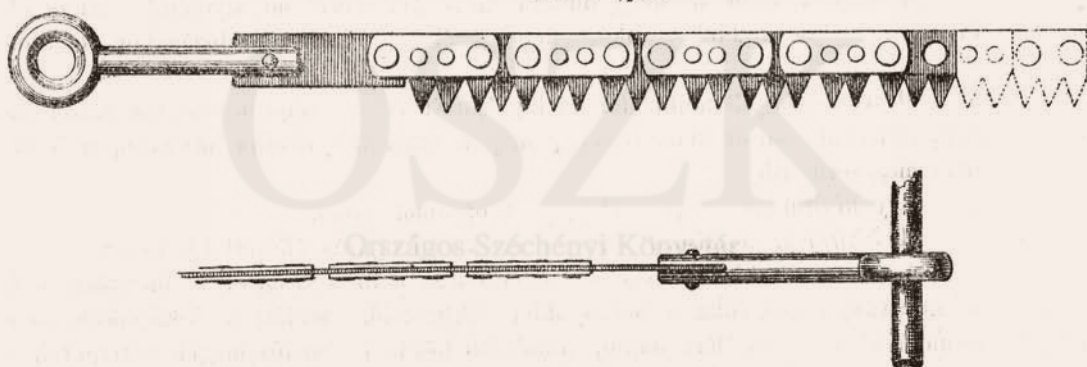
kéz felé essék. Ezután a bőrtokjával ellátott bárd akként fektetendő az ásóra, hogy éle testünk felé jusson, az ásó lábajtéka s a bárd belső sarka pedig egy színvonalba essék. Erre aztán a hordheveder kötőszíja és nyélszíjai, valamint

a hordheveder végei a csákány csomagolásánál leírt módon összezsatosítandók. A jobb vállon hordandó csomagnál a simítóbárd hátra jusson.

A hegyes és tompa ásonak a szekerczével való egybecsomagolásánál a hegyes ástó akként fektetjük magunk elé, hogy homoru oldalával fölfelé fordított lapátja a bal kéz felé essék. Továbbá a bőrtokjával ellátott szekercze akként fektetendő az ásóra, hogy éle testünk felé jusson, alsó széle az ástó lábajtékába ütközzék, nyele pedig a külső oldalon az alsó nyélhez düljön. Ezután a tompa ástó nyele a hegyesnek nyelére akként fektetendő, hogy az ástólapát homoru oldala fölfelé legyen fordítva, a lábajték külső része pedig a szekercze nyelére támaszkodjék. Az ily módon képzett csomagot előbb a kötőszíjjal kell megerősíteni, minél az a szekercze szeghuzó lyukán is átvezetendő. Végül az alsó nyélszija a szekercze, a felső nyélszija pedig a tompa ástó nyele körül kétszer hajtogatandó, s összezsatosítandó. Ezen csomagnak a jobb vállon való hordozásakor a tompa ásonak félreálló lapátrésze kézbe veendő.

Az aczélbádoggal ízfűrész 25 ízből áll, melyek sarkazatszerűleg vannak szegcsekkel egymással összekötve és mindkét végükön fogantyúkkal ellátva.

a t. n. $\frac{1}{2}$ -de.

Minden egyes íz $3\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú és 1 centiméter szélességű, közepén két darab 1 centiméter hosszúságú foggal ellátott, fogas ízzel bir, és végén a szomszédos ízzel, 3 darab 1 centiméter hosszúságú foggal ellátott, fogas ízzel mozgathatóan van egybekapcsolva.

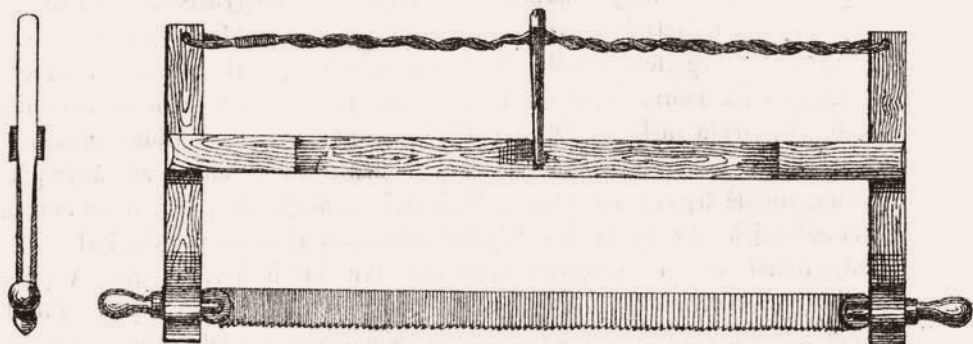
Az 1 centiméter vastagságú gömbölyű vasból készült fogantyúk a végső fogas ízekkel egy-egy darab $4\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú és $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű egyszerű ízzel vannak egybekötve és szabad végeiken $2\frac{5}{10}$ centiméter külmérőjű karikákat képeznek, melyeken használat alkalmával fapeczeket kell átdugni.

Az ízfűrész használaton kívül tekercsesen összehajtogatva, a szerszámtáskába teendő.

Egy ízfűrész 315—368 gramot nyom.

A kézfűrész a fűrészlapból, a fűrészrámból és a feszítő zsinórból áll.

A rugonyacélból készült *fűrészlap* hossza a két nyak nélkül 7 centiméter,
a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

szélessége 4 centiméter, vastagsága $\frac{6}{10}$ milliméter.

A fűrészráma a két egyenlő $31\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú gyertyán oldalrészből, úgynevezett szarvakból, $77\frac{6}{10}$ centiméter hosszúságú fenyőfa-középbürről és a gyertyánfából faragott feszítőből áll.

A szarvakba egy-egy darab gyertyán *igazítócsap* van dugva s azokhoz a fűrész két nyaka vasszegekkel erősítve.

A szarvak belső keskeny oldalai és a *középbürrő* horonyokkal vannak el látva, melyekbe a fűrész foka, illetőleg éle, a fűrész hordozásakor befektetetik.

A *feszítőzsineg* 3 milliméter vastagságú és $5\frac{22}{100}$ méter hosszúságú hatrét rakott, szilárdul sodrott kenderzsineg, mely a szarvak lyukaiba huzatván, a feszítővel megszoríttatik.

Egy kézfűrész $\frac{990}{1000}$ — $1\frac{20}{1000}$ kilogramot nyom.

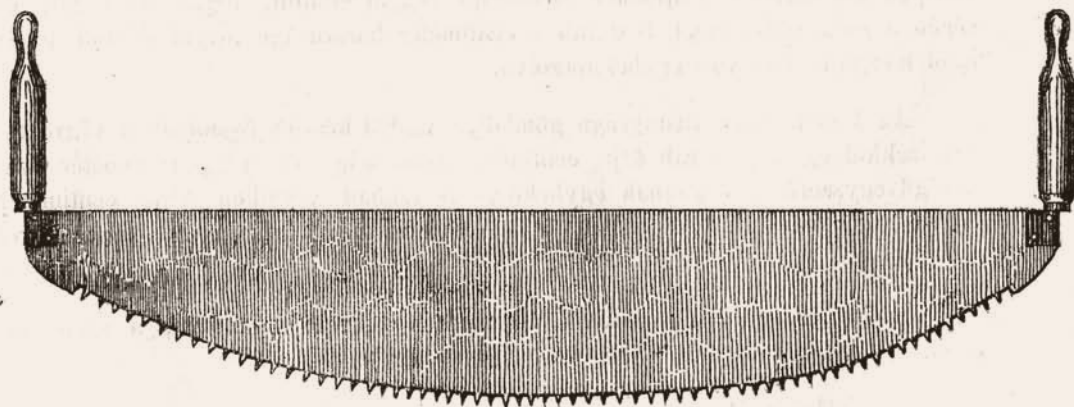
A *kézfűrész hordására* nézve a következő eljárás állapíttatik meg:

A feszítőnek kiakasztása és megeresztése után a szarvak a fűrészlap felé forgattatván, ennek foka a horonyokba fektetendő. Ezután a középbürrőt kell horonyával a fűrész élére dugni, mindkettő körül a feszítőzsineget tekergetni, s ezt végre a feszítővel lezárni. Az ekként képzett csomag aztán az öregfűrész börtökjének kötőszijaival ehhez erősítendő.

A feszítőzsineg és a fűrészlap közé ócska bőrdarab fektetendő.

Az öregfűrész a fűrészlapból és a két fogantyúból áll.

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

A *fűrészlap* rugonyacélból gyártott körszeletet képez, melynek körülete 60 darab 1 centiméter magasságu hegyes foggal van ellátva, és melynek húrja $1\frac{8}{100}$ méter hosszúságu, közép ivmagassága pedig 21 centiméter. A fűrészlap mindkét szögletéhez egy-egy felső végein hasítékos, négyélű hegyes nyak van három-három szegeccsel erősítve.

E nyak hosszúsága 15 centiméter, szélessége a fűrészlap szögletebeli sarkánál $1\frac{5}{10}$ centiméter, vastagsága 7 milliméter.

A 21 centiméter hosszúságu *gyertyán-fogantyuk* furattal birnak, melyekbe a nyak dugatik; az elhasadástól való megóvás végett egy-egy vaskarikával vannak ellátva,

Egy öregfűrész $1\frac{800}{1000}$ egész $2\frac{170}{1000}$ kilogramot nyom.

Az öregfűrész tok vastag barna marhabőrből van készítve s a tulajdonképeni tokból s a hordszíjból áll.

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

A tok alkatrészeit az előlap és a hátlap képezi, mely utóbbi fődél gyanánt előre le van hajtva; ivrészüik bőrszegélyes varrással van egymáshoz erősítve, és a szögleteken egy-egy szegeccsel összefoglalva.

A tok hurjának hosszúsága $1\frac{12}{100}$ méter.

Az előlap közép-ivmagassága 22 centiméter, a fődél ugyanezen helyen $8\frac{5}{10}$ centiméter szélességű, a szögletek felé azonban egész 7 centiméternyire keskenyülő ivben van vágva, s a szélső csatlékok mellett $5\frac{5}{10}$ centiméternyi hosszúságban kihomoritva és szögletein kissé eltompitva.

A fődél öt darab 16 centiméter hosszúságu és $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességű csatlékkal, az előlap pedig ugyanannyi feketére lakkozott csattal van ellátva.

E csatok nyiltabeli szélessége $2\frac{7}{10}$ centiméter, nyiltabeli magassága pedig 2 centiméter.

Csatdarabjaik hosszúsága 4, szélessége pedig $2\frac{5}{10}$ centiméter.

A legalsó csatléktól $12\frac{5}{10}$ centiméternyire, innen pedig $37\frac{5}{10}$ centiméternyire két-két egymástól $2\frac{5}{10}$ centiméternyire eső vágás van a fűdelen, melybe a kötőszijak huzatnak be.

Ezen $110\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságu és közéjükön 1 centiméter szélességű szijak, az utászszerszámokkal eszközözlendő kivonulásoknál, a kézfűrésznek a tokhoz erősítésére valók.

A hordszija a csatlékdarabból és a csatdarabból áll.

Az $1\frac{47}{100}$ méter hosszúságu s 4 centiméter szélességű, szabadon lóggó végén elgömbölyített csatlékdarab, a tok alsó szögletétől 25 centiméternyire ferde irányban van felvarrva, s a tokhoz egy szegeccsel erősítve.

A tok felső szélétől 6 centiméternyire ferde irányban a tokhoz varrt és egy szegeccsel is erősített csatdarab hosszúsága 12 centiméter, szélessége 4 centiméter, végén $4\frac{2}{10}$ centiméter nyiltabeli szélességű, és $2\frac{5}{10}$ centiméter nyiltabeli magasságu feketére lakkozott vasgörcsattal és $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű csatsukorral van felszerelve.

Egy öregfűrésztok $1\frac{300}{1000}$ — $1\frac{510}{1000}$ kilogramot nyom.

Az öregfűrésznek tokjában hordozásánál, a fűrész fogas részével a tokba teendő,

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

s a csatlékokkal és csatokkal elzárandó, a hordszija részei egybekapcsolandók, azután a fent leírt módon összerakott kézfűrész, a kötőszijakkal a börtokhoz erősítendő, s a hordszija, kifelé fordított kötőszijakkal, a jobb vállra akasztandó.

Egy-egy honvéd gyalogsági utász-szakasz magával hordható tábori szereléke.

6 csákány,		2 foglaló kapocs,	
9 hegyes	} ásó,	9 fűzőkötel,	
10 tompa		1 darab $2\frac{5}{10}$ centiméteres,	} fűrő,
1 nyomjelző zsineg,		1 „ 2 „	
1 simító bárd,		1 „ $1\frac{5}{10}$ „	
5 ácsszekercze,		1 „ $\frac{7}{10}$ „	
3 öregfejsze,		1 „ $\frac{3}{10}$ „	
1 öregfűrész,		1 fenőkö,	
1 kézfűrész,		2 ácsrajzón,	
1 izfűrész,		3 fejsze-	} tok,
1 fűrészreszelő,		1 bárd-	
2 darab $2\frac{5}{10}$ centiméteres véső,		5 szekercze-	
1 fűrészfoghajtó,		1 öregfűrész-	
1 harapófogó,		16 hordheveder,	
1 mérőpálcza,		2 szerszámtáska,	
10 darab 21 centiméteres,	} szeg,	1 ácszsinór motollán és bádogszelen-	
12 „ 16 „		czében 14 dekagram porrá tört vö-	
100 „ 8 „		rös kréta.	

A tábori szerelések szétosztása a szakasz-legénység közt.

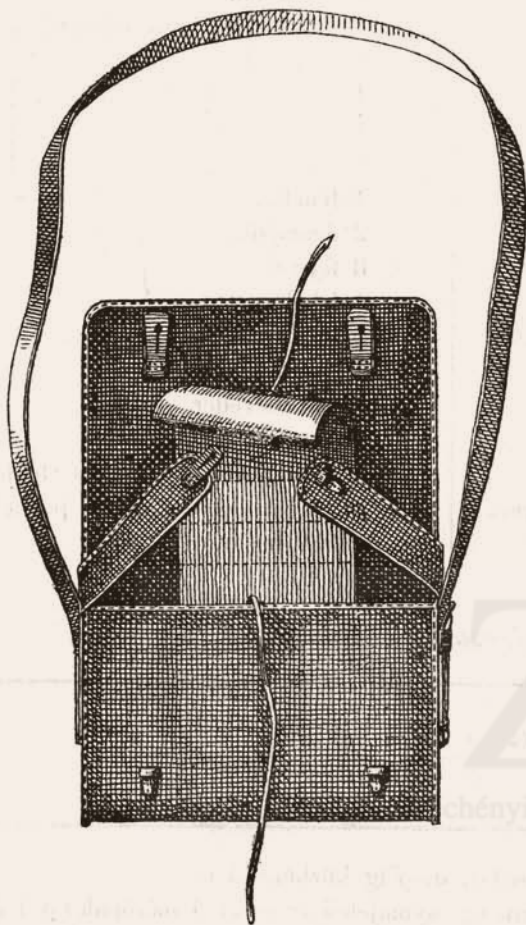
Szakasz-sorakozás	B	<i>a</i>	<i>a</i>	<i>a</i>	<i>a</i>	<i>a</i>	<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	A
		<i>c</i>	<i>c</i>	<i>e</i>	<i>d</i>	<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>	

A) szakaszvezető, B) tizedes, *a*—*f*-ig közhonvédek.

- A) hord: egy szerszámtáskában egy nyomjelző zsineget, 1 mérőpálcát, 1 ácszsinórt motollán s bádogszelenczében 12 dekagram porrá tört vörös krétát, 2 ácsrajzont, 10 darab 21 centiméteres, 12 darab 16 centiméteres és 100 darab 8 centiméteres szeg $= 3\frac{50}{1000}$ kilogram;
- B) hord: 1 szerszámtáskában 1 izfűrész, 1 fűrészreszelőt, 2 darab $2\frac{5}{10}$ centiméteres vésőt, 1 fűrész-foghajtót, 1 harapófogót, egy-egy darab $2\frac{5}{10}$, $2, 1\frac{5}{10}$, $\frac{7}{10}$ és $\frac{3}{10}$ centiméteres fűrőt, 1 fenőkövet $= 3\frac{70}{1000}$ kilogram;
- a) közhonvéd hord: 1 csákányt, 1 tompa ásót, 1 fűzőkötelet $= 4\frac{30}{1000}$ kilogram (6 ember);
- b) közhonvéd hord: 1 simító bárdot, 1 bárdtokot, 1 hegyes ásót $= 4\frac{30}{1000}$ kilogram (1 ember);
- c) közhonvéd hord: 1 öregfejszét, 1 fejszetokot, 1 hegyes ásót, 1 fűzőkötelet $= 4\frac{30}{1000}$ kilogram (3 ember);
- d) közhonvéd hord: 1 ácsszekerczét, 1 szekerczetokot, 1 hegyes ásót, 2 foglaló kapcsot $= 4\frac{30}{1000}$ kilogram (1 ember);
- e) közhonvéd hord: 1 öregfűrész, 1 öregfűrész-tokot, 1 kézfűrész $= 4\frac{200}{1000}$ kilogram (1 ember);
- f) közhonvéd hord: 1 hegyes ásót, 1 szekerczét tokkal, 1 tompa ásót $= 3\frac{500}{1000}$ kilogram (4 ember).

A cipész-szerszámtáska a tulajdonképeni táskából és a hordhevederből áll.

a t n. $\frac{1}{6}$ -da.

A négyélű hasábalaku táska három nyüstös vízhatlan zsávolyból van készítve és szurkos vászonnal bélelve, szélessége 28 centiméter, magassága $18\frac{5}{10}$ centiméter; az oldalrészek szélessége $5\frac{5}{10}$ centiméter.

A táska összehuzására két darab $13\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú fül szolgál, melyek az oldalrészekkel egy darabból vágva és melyek közül az egyik bőrgombbal, a másik pedig bőrhurokkal van ellátva.

A táska belső és felső szélén $26\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú és $14\frac{5}{10}$ centiméter szélességű kettős bőrresz van alkalmazva, mely szélessége irányában négyszer át van tűzve, a szerszámok eltevésére szolgál és az előlap és hátlap közepén alkalmazott két darab $31\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú kötőszíjjal egybekapcsolatlik.

A táska üregében továbbá a hátlappal párhuzamosan egy szurkos vászomból készült választék van betéve, mely által a táska két darab fönt nyílt részre oszthatik.

A hátlap meghosszabbítása által képzett fűdél hosszúsága $23\frac{5}{10}$, szélessége $28\frac{5}{10}$ centiméter, és belső oldalán két darab 6 centiméter hosszúságú fejbőr gomblyuknyelvvél van ellátva, melylyel a fűdél az előlaphoz megfelelő helyen erősített begöngyölt bőrgombokra gomboltatik.

A hordheveder szélessége $2\frac{5}{10}$ centiméter; e heveder az $1\frac{42}{100}$ méter hosszúságú csatlékból és a 9 centiméter hosszúságú csatdarabból áll. A csatlék egyik végével a táska baloldallapjához $7\frac{5}{10}$ centiméterre van fölvarrva, másik szabadon lógó végének belső oldalán $22\frac{5}{10}$ centiméternyire, külső részén pedig 5 centiméternyire fejbőrrel van erősítve és 7 tűvislyukkal ellátva.

A puskasíjcsattal fölszerelt csatdarab, 2 centiméter szélességű csatesukorjával együtt a táska jobb oldallapjához van varrva, és a csattól 5 centiméternyire egy második 2 centiméter szélességű bőresukor erősítve. A csatlék és a csatdarab illesztékei a táska üregében $9\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú és 4 centiméter szélességű bőraljazatokkal vannak erősítve.

Az összes bőr-alkatrészek barna fejbőrből vágva.

Egy cipész-szerszámtáska 508—565 gramot nyom.

E szerszámtáskában a következő tárgyak foglaltatnak:

(k ö r ü l b e l ü l)		1264	gramnyi 2 kaptafa (a legkisebb lábbeliekhez)
		526	„ 1 kalapács
		233	„ 1 harapófogó
		80	„ 1 vas reszelő
		156	„ 1 fenő aczél
		57	„ 1 kerekítő
		37	„ 1 sarkfúró
		38	„ 2 görbe árr
		15	„ 10 sark-szeg
		5	„ 60 faszeg
		22	„ szurkosfonál
		88	„ fekete szurok
		2	„ disznó-serte
		77	„ kender
		53	„ 2 sarkfolt
		53	„ 5 oldalfolt

összesen 2706 gram

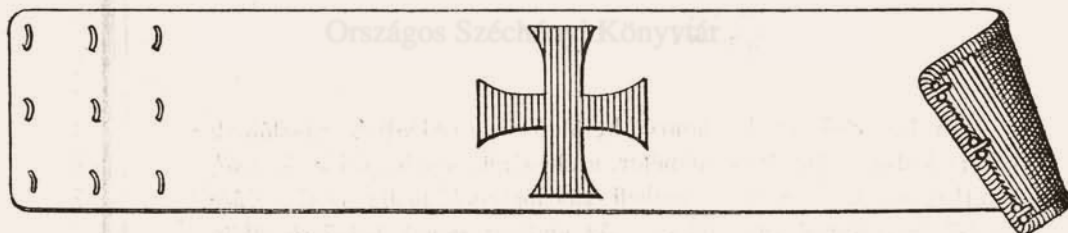
A cipész-szerszámtáska menetek alkalmával a meglévő kocsik egyikén szállítandó.

**Kötszer-
Gyógyszer-** } **tarisznnya.** Zászlóaljanként egy-egy darab.

Ezen tarisznnyák tartalma „Az egészségügyi szolgálatra vonatkozó utasítás“ 90. és 91-ik lapján foglaltatik.

Az egészségügyi karkötő fehér posztó-szalagból áll, melynek küloldala közepén, skarlát-színű posztó-kereszt van foltítva.

a t. n. $\frac{1}{3}$ -da.

A $44\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú és 8 centiméter szélességű szalag szélei be vannak szegve. A baloldali végrész felszínén három sorban három-három czérna hurkocska (vagy nőkapocs fémből) a jobb végrész belső oldalán pedig három sárgaréz himkapocs van alkalmazva, melyekkel a karkötő a bal felső karra a legfelső ruhadarab fölött megerősítettik, és szükség szerint, bővebbre vagy szűkebbre igazítható.

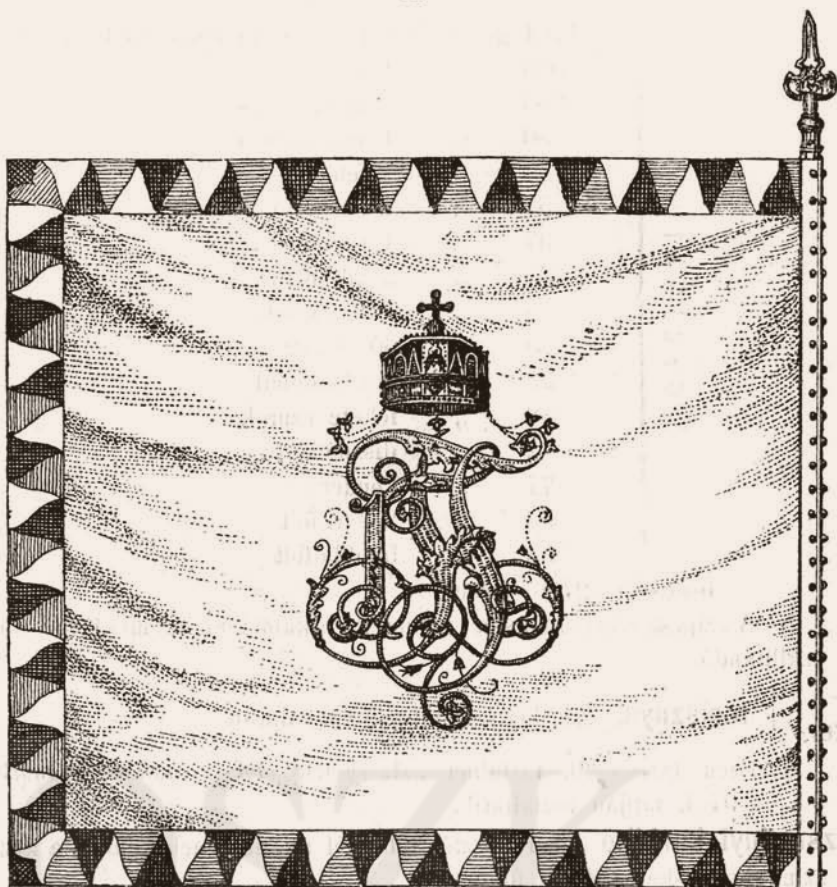
A karkötő kizárólag hadjáratban viselendő a sebesültvivők és gyógyszerol-
gák által.

Egy karkötő 24 egész 25 gramot nyom.

A zászló, a zászlólapból, a zászlónyélből és a zászlócsucsból áll.

Az $1\frac{32}{100}$ méter szélességű és $1\frac{55}{100}$ méter hosszúsága zászlólap vastag fehér selyemből van készítve.

A zászlólap első oldalán Ő Császári s Apostoli királyi Főlségének, a magyar koronával fődött aranyhimzetű 1. F. J. névjelvénye, hátsó oldalán pedig a magyar államnak két ezüst szövetű angyal által tartott, színes himzetű czimere van beszőve.

A hat első m. k. honvéd-kerületbeli zászlóaljnak zászlóinak három külső széle 10 centiméter szélességű, *vörös, fehér és zöld*, a VII-ik m. k. honvéd-kerületbeli zászlóaljaké pedig *vörös, fehér és kék* pártázattal van ellátva. Az említett színek belső részükön ivalaku háromszögeket képeznek.

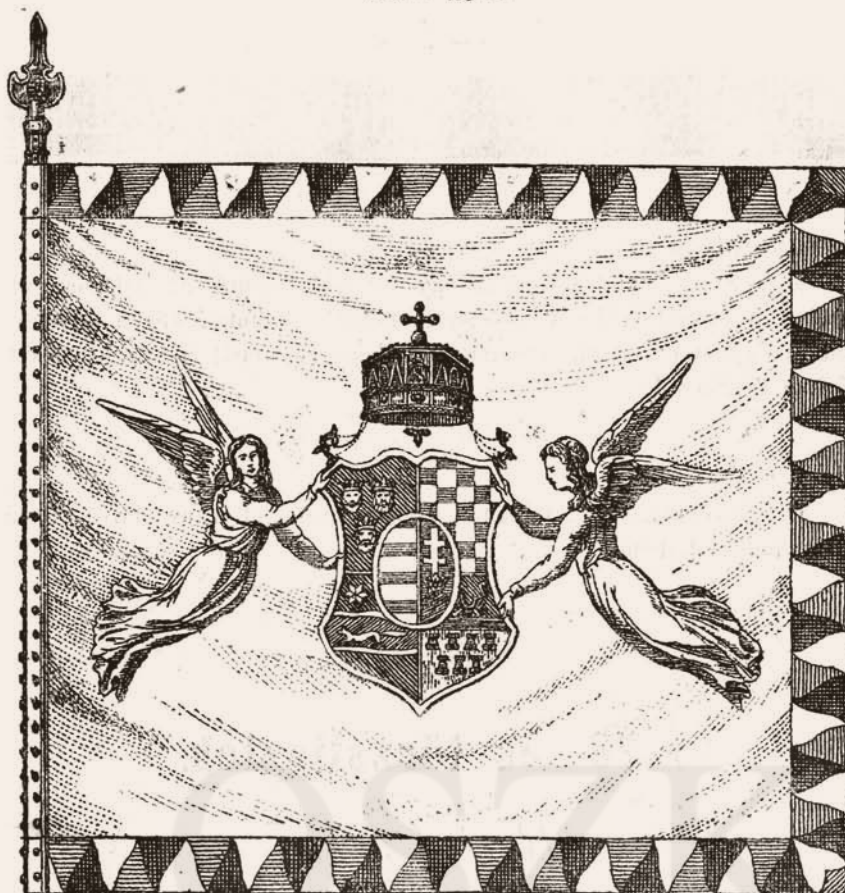
A zászlólap pártázatmentes oldal-széleivel, a nyél felső része körül egyszer van tekerve és ehhez (fölszentelés után) 4 sorban 30—30 aranyozott fémszeggel erősítve.

A zászlónyél erdei vagy vörös fenyőből gömbölyűen van készítve és skarlátszínű olajfestékkal bevonva; hosszasa: $2^{90}/_{100}$ méter, alsó átmérője: $3^{5}/_{10}$ centiméter, hol is 4 centiméter hosszú részkupakkal van ellátva.

A zászlócsúcs aranyozott sárgarézből van készítve, s a 16 centiméter hosszasa, 9 centiméter szélességű levélalaku lapból és a $9^{5}/_{10}$ centiméter hosszasa, a zászlócsúcs alsó széléhez forrasztott hüvelyből áll, melylyel a zászlócsúcs, a zászlórúd felső végére van dugva s oda szegezve.

A levél előlapjához Magyarország czimere, hátlapjához pedig Ő Felségének a magyar koronával födött névjelvénye van erősítve.

Egy zászló (szalag nélkül) $3^{800}/_{1000}$ kilogrammot nyom.

A hosszában összevarrt, egy darabból szabott zászlótok buzérvörösre lakkozott kalikóból van készítve, hosszasa $1\frac{53}{100}$ méter, szélessége 16 centiméter, alsó nyílt végén $10\frac{5}{10}$ centiméter hosszasa hasitékkal bir, mely a tok alsó szélével együtt buzér vörös czérna-szalaggal van szegélyezve. E hasiték külső szögletéhez 58 centiméter hosszasa, $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű buzérvörös kötőszalag van varrva, mely a toknak a zászlóhoz erősítésére való.

A zászlótok másik vége 16 centiméter magassága szivalaku sárgarézt stüeggel van fölszerelve.

Ha a zászlóra tokját kell fölhuzni: akkor előbb a zászlólap a nyél körül tekertetvén, erre 153 centiméter hosszasa és 18 centiméter szélességű fehér *kaliko-boríték* huzatik, s ez mindkét végén fehér szalagokkal megkötetik.

Az első sorban kivonuló honvéd-zászlóaljok egy-egy zászlóval látandók el, míg a másod sorbeliek zászlót nem kapnak.

Egy zászlótok 403 gramot nyom.

POZSONYI M. K. 58.^{ik} HONVÉD ZÁSZLÓALJ

Érmek és zászlószalagok.

Érmek, melyeket Ő Felsége egyes zászlóaljoknak az ellenség előtt kiváló mérvben teljesített hősiességéért, különös kitüntetésképen adományoz, valamint az ajándékozott zászlószalagok, lobogó zászlónál a zászlócsucs hívelyéhez erősítve hordandók.

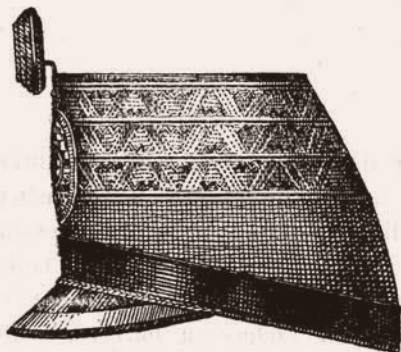
Oly kivonulásoknál, midőn a csapat hadijellel van ellátva, a zászlócsucshoz is hadijel kötendő.

b) Fő- és törzstisztek.

Ruházat.

A csákó buzérvörös posztóval bevont vízmentes nemezből van készítve, fődéllel, szemernyővel és feketére lakkozott bőrből készült fejszíjjal és állszíjjal

a t. n. $\frac{1}{4}$ -de.

Természetes nagyságban.

s ennek közepe vörös selyem fonállal átszőve.

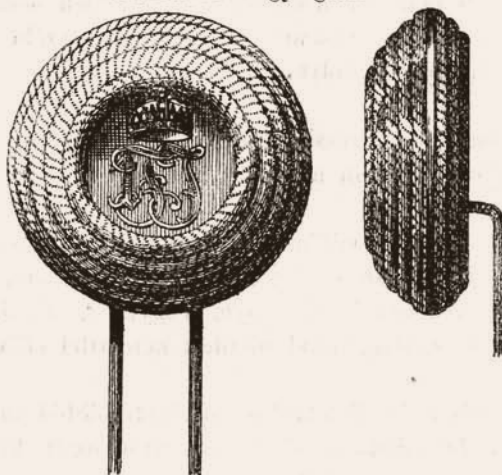
A csákó-czimer és az állszíj csatja aranyozott fémből készítvék, egyébkint pedig a legénységével egyenlő alakúak és méretűek.

A fődél belső lapján bőreszor van alkalmazva, mely az eltett állszíj megerősítésére szolgál.

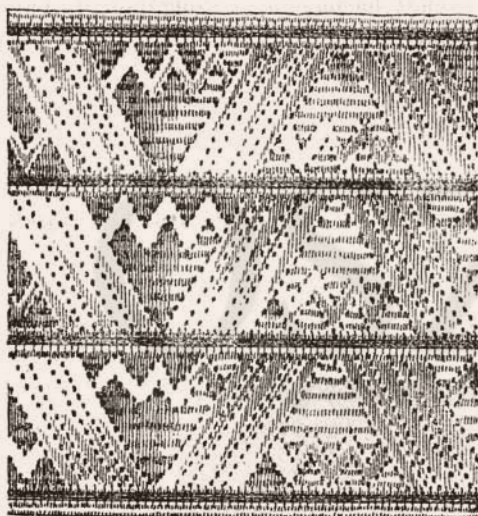
ből készült fejszíjjal és állszíjjal bir, alakjára és méreteire nézve a legénységi csákóhoz hasonló, és a magyar állam czimerével, rózsával és kitüntetési paszománnyal van díszítve.

A szemernyő, küloldalának külső szélétől 2 milliméternyire $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű fényes arany szálakból szövött szalaggal van ellátva, belső oldalán zöld bőrral béleelve és külső szélén feketére lakkozott bőrral szegélyezve. A szemernyőnek a csákófejhez való erősítésénél 5 milliméter szélességű halványszínti aranylánczzsinór van alkalmazva,

Természetes nagyságban.

Természetes nagyságban.

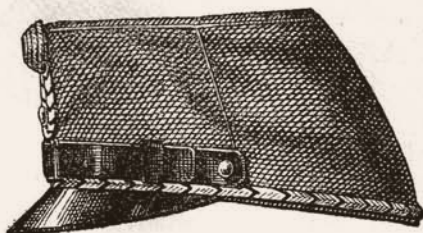

fej és a szemernyő alsó szélei behuzott zsinórral vannak ellátva, melylyel a tok a csákóhoz erősítettik.

A csákó viselésére nézve az *általános határozványoknál* mondottak irányadók, megjegyeztetvén, hogy diszben és teljes diszben mindig tok nélküli csákóval kell megjelenni.

Háboruba a csákó el nem viendő.

A tábori sapka a csákóhoz hasonló alakban, fekete posztóból van készítve, szemernyővel, állszíjjal és hurkos rózsával ellátva.
a t. n. $\frac{1}{4}$ -de.

A *csákórózsza* a legénységéhez hasonló, csak hogy előlapjának körülete öt, *zsinórszerűleg* rovátkozott bordával van ellátva, s a sodrony-nyelv aranyozott fémből készült.

Az aranyból szövött *kitüntetői paszományok* a rendfokozatoknak egymástól való megkülönböztetésére szolgálnak, és pedig: a *hadnagy és főhadnagy* számára 4 centiméter szélességű arany paszomány, a tizedes részére meghatározott himzettel; a *százados* számára: $4\frac{5}{10}$ centiméter szélességű arany paszomány az őrmester részére meghatározott himzettel; az *őrnagy, alezredes és ezredes* számára: 6 centiméter szélességű a mellékelt rajz himzete szerinti paszomány, mely fűt és lent egy-egy meggyszínti selyem csikkal van átszőve, és hosszában két hasonló csík által három egyenlő részre osztva.

A *csákótok* buzérvörös viaszos tafotából vagy kalikóból, a csákó alakja és méretei szerint akként van készítve, hogy annak küloldala szemernyőjével együtt a tok által fűdve legyen. A tok jobb oldala 4 centiméter hosszáságú hasitékkal bír, és a

A *tulajdonképeni sapka* első közepén 9 centiméter, hátul pedig 12 centiméter magasságú; négy oldalrészéből és a fejbőségnek megfelelő tojásdad fenékből áll, mely részek szegélyvarrásokkal vannak egybekapcsolva.

A $4\frac{5}{10}$ centiméter széles-

ségű *szemernyő* feketére lakkozott bőrből van készítve, külső szélén beszegve, mérsékeltlen lefelé hajlítva, és illesztéke, valamint a sapka alsó széle köröskörül feketével átszövött arany zsinórral borítékolva.

A sapka első közepén hasonló aranyzsinórból egy kis aranyozott gombbal felszerelt *hurok* és e fölött aranyrózsa van alkalmazva.

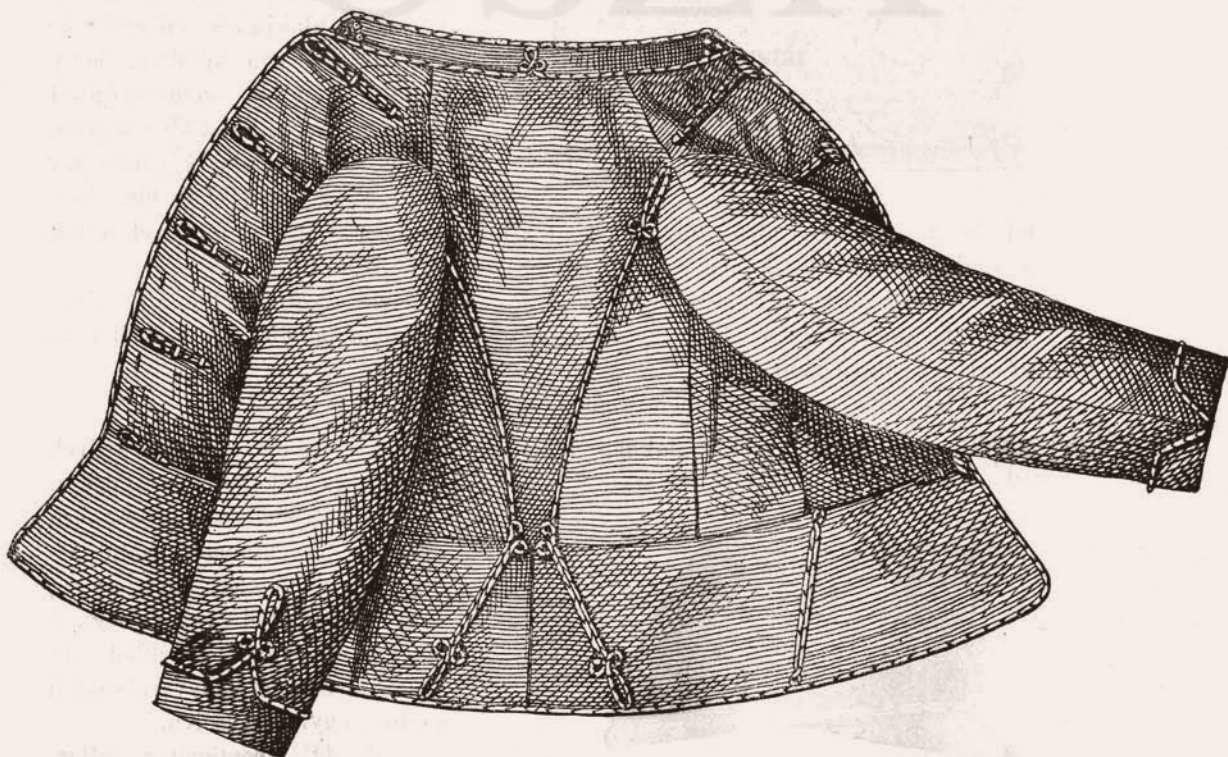
A 3 centiméter átmérőjű *rózsa*, 2 milliméter vastagságu szorosan zárkozó fényes arany sodradékból áll. Ezek közepén fekete bársonymező van, melyen az *összes* honvédtiszteknél: Ő Felségének névjelvénye, vagyis I. F. J. halovány aranyból van himezve, és kis ércpillangókkal diszitett kereszttel ellátva.

A $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességű *állszíj* feketére lakkozott bőrből van készítve, aranyozott bürü-csattal ellátva, és mindkét végén két aranyozott kis gombbal a szemernyő végei fölött a sapka-fejhez erősítve.

A tábori sapka a legénységéhez hasonlóan, a szolgálatban, háborúban, valamint a szolgálaton kívül hordandó.

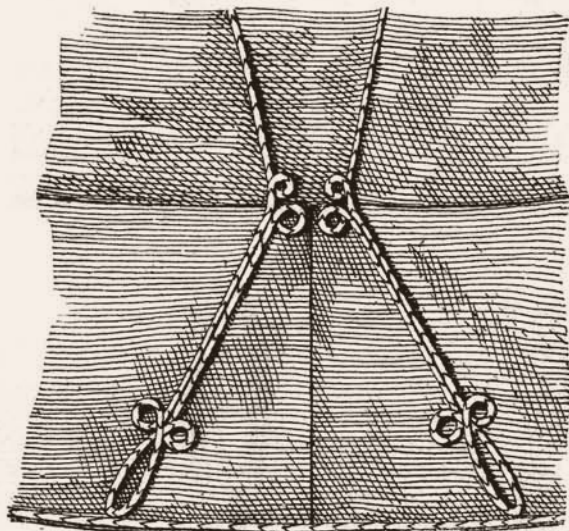
A tiszti atilla finom sötétkék posztóból, szabásra nézve a legénységi atillához hasonló, csak hogy vállperecei és vállzsinórai nincsenek, és a mellékelt rajzok szerénti 5

a t. n. $\frac{1}{8}$.da.

milliméter vastagságu aranyzsinórokkal van diszítve, melyekbe $1\frac{5}{10}$ centiméternyi távolságokban egy-egy szál 1 milliméter szélességű meggyszínű selyem csik van beszőve.

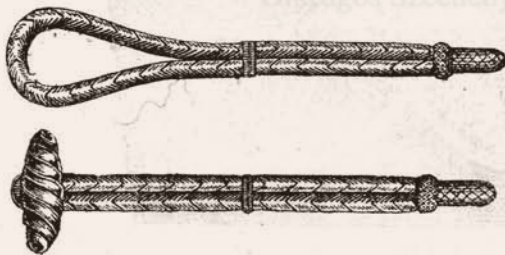
a t. n. $\frac{1}{4}$ -de.

A baloldali mellrész belésében a hónalj magasságában egy belső zseb, ezenkívül pedig az alj előrészein egy darab 13 centiméternyi nyílású ferde *külső zseb* van alkalmazva és kettős zsinórral szegélyezve, melynek összes végei egyes karikákat képeznek.

a t. n. $\frac{1}{2}$ -de.

Természetes nagyságban.

Az atilla makkgombjai aranyozott fémből, bélése pedig fehér merinóból készítették.

Kitüntetési jelek. Az egyes rendfokozatoknak egymástól való megkülönböztetése végett, a gallérvégek első oldalain aranyból szőtt, a közepén félgönggyel és az osztásoknál kis fémpillangókkal diszített jelvényesillagok, az altisztek számára meghatározott módon, alkalmazvák és pedig:

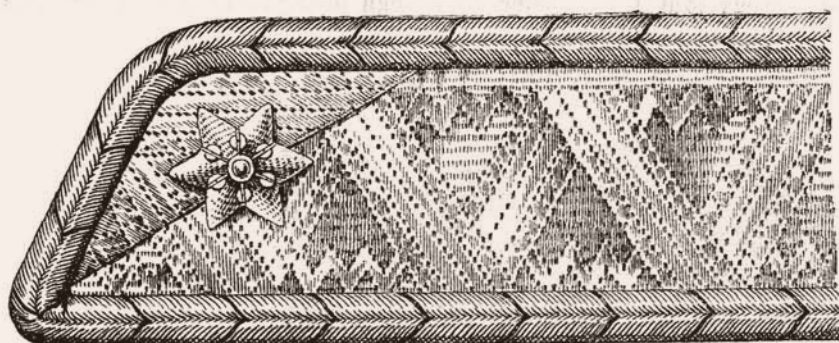
Természetes nagyságban.

- a hadnagy számára 1,
- a főhadnagy számára 2,
- a százados számára 3.

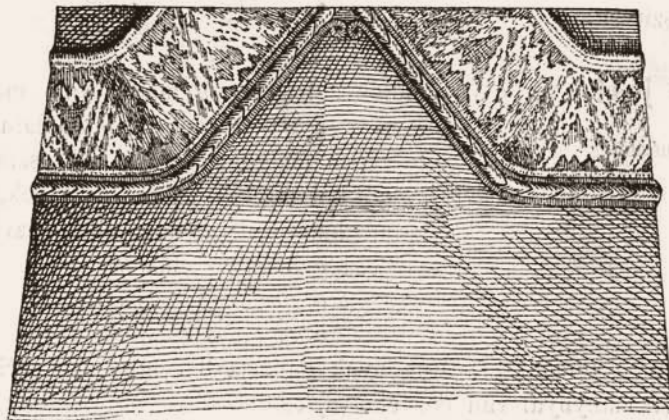
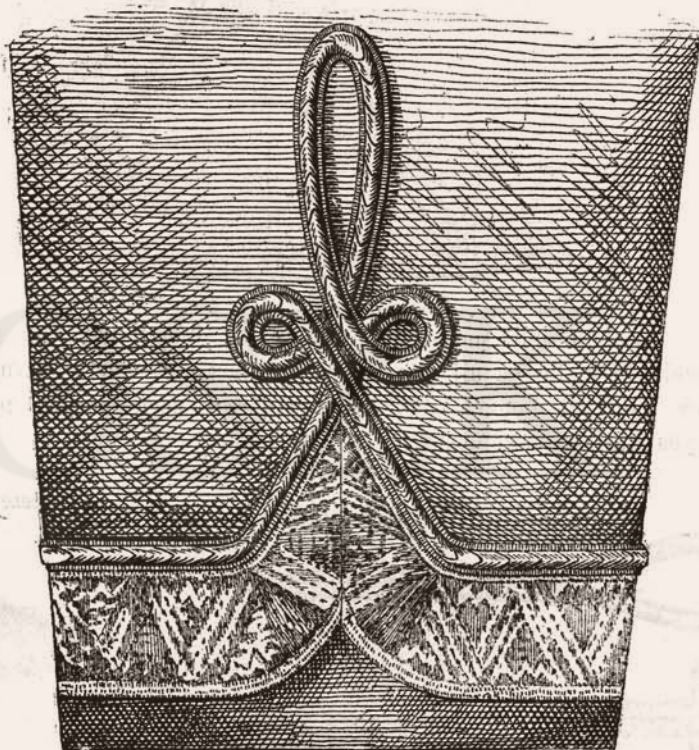
A törzstisztek atillájának gallérja 3 centiméter szélességű himzett arany-paszománnyal van borítékolva, és

Természetes nagyságban.

a t. n. $\frac{1}{2}$ -de.

az örnagy szá-
mára 1,
az alezredess
számára 2,
az ezredes szá-
mára pedig 3 ezüst-
szövést jelvényesil-
laggal ellátva.

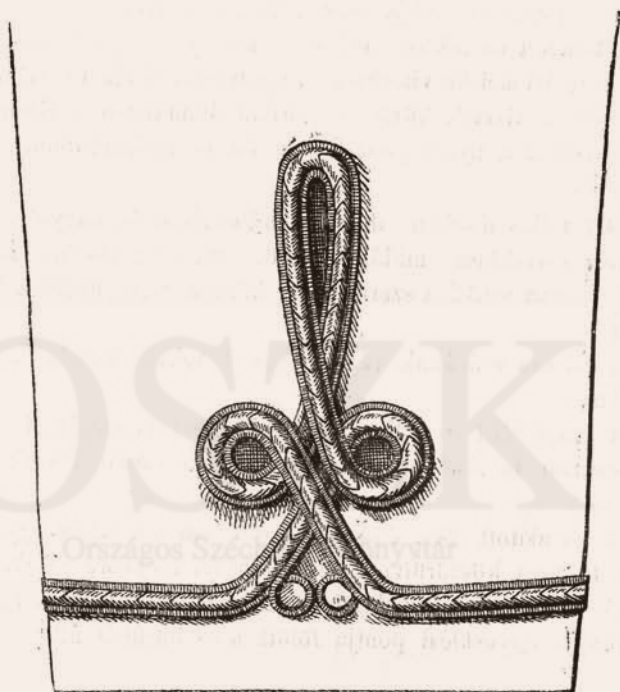

A törzstiszti atilla ujjának szélei 3 centiméter szélességű aranypaszománnyal vannak díszítve és ennek széle aransujtással szegélyezve.

Az atilla viselésére nézve az általános határozványoknak mondottak mérvadók.

A zubbony finom posztóból, a legénység zubbonyának színe, szabása és alakja szerint, de vállperekcek, vállszinórok, vállgombok és alsó zsebfülek *nélkül* van készíthető és egyenlő vastagságú aranyzsinórral díszítve, mely kilencz-kilencz centiméternyire, egy-egy darab $\frac{8}{10}$ milliméter szélességű meggyiszintű selymesikkel van átszőve. Az alsó zsebek, az atillához hasonló helyzetűek.

a t. n. $\frac{1}{2}$ -de.

A törzstiszti zubbony ujjainak hármaskarikái aransujtással vannak szegélyezve, és a gallér $8\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú és $3\frac{5}{10}$ centiméter magasságú aranypaszománnyal díszítve.

A tiszti zubbony háboruban, táborban, meneteken, csapatgyakorlatoknál, harctéri gyakorlatoknál stb. valamint a helyőrségben való oly kivonulásoknál öltendő fel, midőn a legénység ujjassal vagy posztózubbonyval van ellátva.

A zubbonyt szabad viselni közönséges sétáknál, kocsikázásnál, lovaglásnál, és oly esetekben, midőn kényelmesebb ruházat megengedhető.

A zubbony viselése el van tiltva: a legfelsőbb udvarnak valamely helyen való jelenlétekor, azután Bécsben és a külföld valamennyi fővárosában, továbbá nagy nyilvános sétatérteken (corso) körséta idejében, ünnepélyeken, bálokban, udvari színházakban és más színházakban akkor, ha ott valamely ünnepély folytán diszeldadás tartatik, diszbedeknél és végre nem magán jellegű gyülekezeteknél.

A posztó-nadrág a gyalog-legénységi magyar nadrághoz hasonló szabású és csizmában viselésre, finom buzérvörös posztóból zsinórzat *nélkül* van készíthető.

A nadrágszárok oldalvarrásain a posztó akként van megtűzve, hogy az némileg felálló csekély duzzadékot képezzen.

E nadrág viselésére nézve az *általános határozványoknál* mondottak irányadók.

A kékszürke pantalló a legénységi kékszürke pantalló szabása s alakja szerint finom posztóból van készítve, s oldalvarrásain $1\frac{5}{10}$ milliméter szélességű buzérvörös posztó-szegélylyel ellátva.

E pantalló szolgálaton kívül és a belső (laktanyai) szolgálatban és azon esetekben hordható, midőn a szolgálati jelvény viselése nincs megszabva.

A kékszürke pantalló oly bálókban, ebédeknel stb. és egyáltalában minden oly magánjellegű alkalmaknál, midőn a tisztnek nem kell vörös nadrágban megjelennie, a csáköval viselhető.

A nyári pantalló fehér vászonból vagy (vitorla-vászon-szintű) szürke gyapjuszövetből, a kékszürke pantalló alakja szerint van készítve.

Mindazon esetekben, midőn a legénység a zsávolynadrágban vonul ki, a tisztek a nyári szürke vitorlavászon-pantallót viselhetik, minél azonban az egyforma öltözködés a tisztek között szigorúan fenntartandó. Ezenkívül meg van engedve, hogy a tisztek a nyári pantallót a belső szolgálatban, azután szolgálaton kívül viselhessék.

Lábbeliek. A tiszt teljes diszben, diszben, háboruban és nagyobb gyakorlatoknál, szóval mindazon esetekben, midőn a vörös nadrágot viselni tartozik, a később leírt lovassági csizma szabása szerint, nem lakkozott borjubőrből készült, magyar csizmát használ.

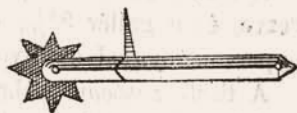
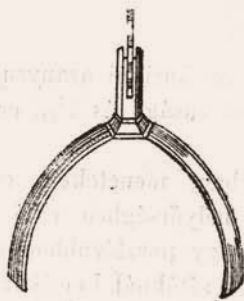
E csizma szárának vége egyszerű fekete bőrrózsával és sima bőrszegélylyel van ellátva.

A pantallókhoz a tiszt nem lakkozott borjubőrből készült *cipőt* vagy *fél-száru csizmát* is viselhet, mindkettőnek azonban feketítettnek és sima fejűnek kell lennie.

A lovasított fő- és törzstisztek *vassarkantyui* egy darabból vannak kovácsolva, tisztára köszörülve és felszínükön fényesre sikkálva.

A sarkantyú a nyakból és az ezzel kapcsolatos két hajlott ágból, végre az ezen részek egyesülési pontja fölött lévő bűtüből áll.

a t. n. $\frac{1}{3}$ -da.

A 4 centiméter hosszúságú *nyak* szabad végén hasitékkal bir, melybe 2 centiméter átmérőjű kékre futtatott csipkés taraj, nyolcz nem fölötte hegyes 7 milliméter hosszúságú foggal, mozgathatóan van beszegecselve.

Az 1 centiméter szélességű ágak belülről teljesen laposak, külső felszínükön azonban a középvonaltól a szélek felé ferde lapokká, végeik pedig csúcsossá vannak köszörülve. Az ágak végeinek egymástól való távolsága 8 centiméter, középmélységük pedig 6 centiméter.

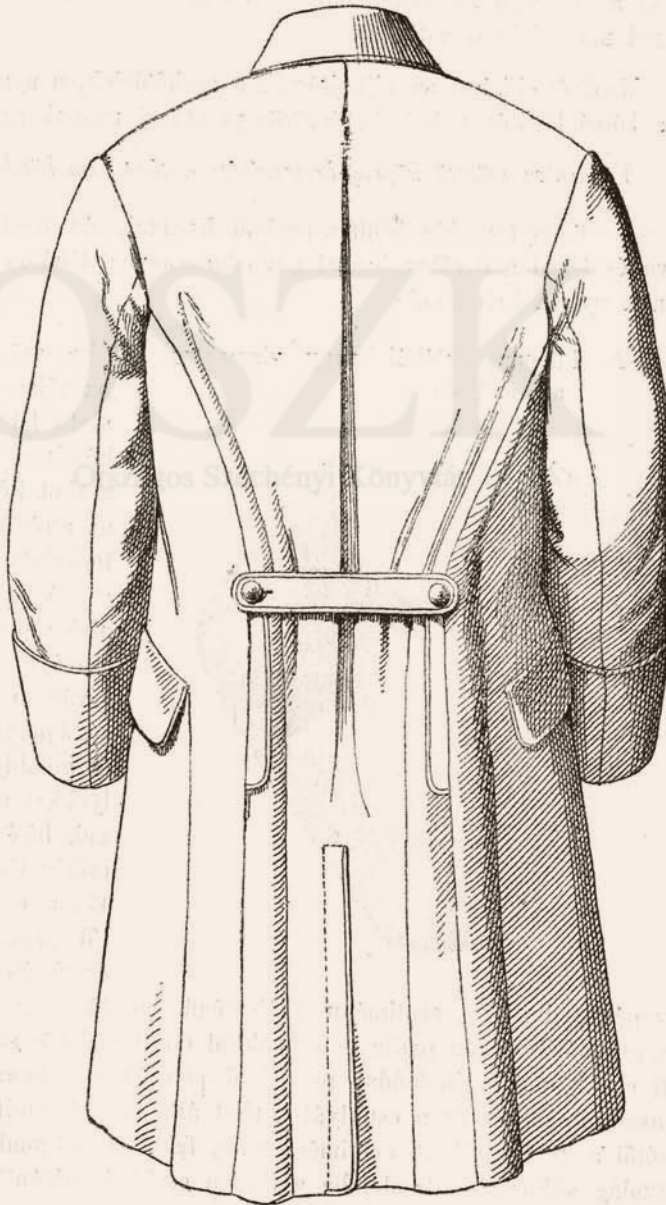
A *bürü* $1\frac{5}{10}$ centiméter magasságu, felső szélén $1\frac{5}{10}$, az illesztéknél pedig 1 centiméter szélességű.

A nyak illesztéke mögött minden sarkantyú tövissel van ellátva, melylyel valamint az ágak véglyukaiba dugott csavarokkal, a sarkantyú, a csizma sarkához akként erősítendő, hogy az ágaknak és a saroknak felső szélei egy színvonalba essenek.

A lovasított fő- és törzstisztek bálókban taraj nélküli *gombos* aczélsarkantyúval tartoznak megjelenni.

Az ujjas köpeny kékszürke posztóból szürke béléssel, vagy vizmentes guttapercha-szővetből bélés nélkül, a legénység köpenyének szabása és alakja szerint, de vállszalag nélkül van készítve, két sorban hat-hat aranyozott fémgommbal ellátva és a lábikrák közepéig ér.

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

A gallér kékszürke bársonyból van készítve, és azon fölül buzérvörös hajtókákkal és egy-egy kis aranyozott fémgombbal ellátva.

A hátrészen a deréktermet záratától lefelé, mindkét oldalon egy-egy darab 21 centiméteres hosszúságú zseb van bevágva és $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességű zsebfüddel fűdve. E zsebek felső szögletéhez egy-egy derékszalag-gomb van erősítve, melyekre az $5\frac{5}{10}$ centiméter szélességű, egy darabból álló s mindkét végén elgömbölyített derékszalag gomboltatik.

Továbbá az alsó széltől 37, egész 47 centiméternyire fölfelé függőleges hasíték van alkalmazva, mely a jobboldali részen négy kis aranyozott fémgombbal felszerelt boritékkal, a baloldalon pedig álboritékkal és a megfelelő gomblyukakkal van ellátva, melyekkel a hasíték, felöltött köpenynél elzárható.

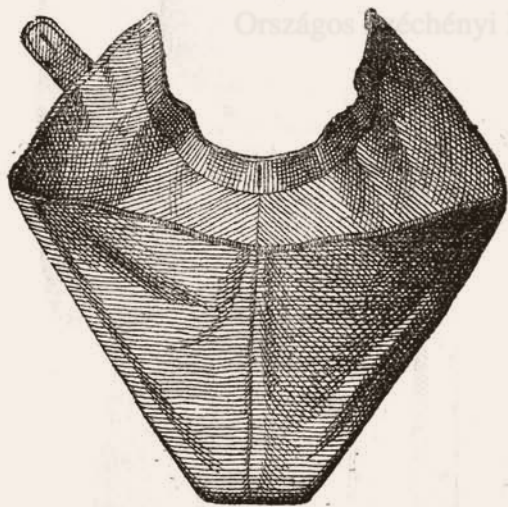
Az első zsebfüdelek 8 centiméter szélességűek, 21—25 centiméter hosszúságúak; a baloldali zsebfüddel alatt 13 centiméter hosszúságú bevágat van, melyen a kard markolata dugatik át.

Mindkét előrész, az ujjhajtások, a zsebfüdelek, a nyakszalag, a derékszalag és a hátsó hasíték szélei, buzérvörös posztóval vannak szegélyezve.

Vizmentes szövetű köpeny beszerzésére a tiszt nem kötelezhető.

A köpenyt csakis felöltve szabad hordani, és pedig elől mindig begombolva és hátul a derékszalaggal egybekapcsolva; lóháton azonban a hátsó hasítéknak nyitva kell lennie.

A köpenyposztóból vagy vizmentes szürke szövetből készített *csuklya* a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

az ujjas köpeny bársonygalléra alatti fel- és legombolhatásra van készítve. Alakja lefelé keskenyülő zsákot képez és a fölrészből és az alrészből áll, melyeknek közös torkolata 53 centiméter szélességű. A fölrész közepén $26\frac{5}{10}$, az alrész pedig 31 centiméter hosszúságú. Az alrész félkör alakú kivágata $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességű posztóboritékkal, és ez utóbbi öt gomblyukkal van ellátva, melyekkel az ujjas-köpeny gallérjának bélés-oldalán lévő gombokhoz erősítettetik. Az alrész hátsó oldalán a bal csücsktől 13, a bal széltől pedig 2 centiméternyire, 16 centiméter hosszúságú, végein 2,

közepén pedig $5\frac{5}{10}$ centiméter szélességű posztószalag van egyik végével fölvarrva, másik végén pedig gomblyukkal ellátva; ha e szalag a tiszt fejére húzott csuklyánál, a jobboldal megfelelő pontján alkalmazott fekete csontgombra akasztatik, akkor az a csuklyát a tiszt álla alatt leszorítja. A posztószalag illesztésétől a közép felé 16 centiméternyire, fekete csontgomb van fölvarrva, melyre a szalag akkor akasztandó, ha a tiszt a csuklyát hátán viseli.

E esuklyát a tiszt szolgálatban a köpenyen minden alkalommal köteles viselni, szolgálaton kívül pedig tetszése szerint hordhatja.

A kékszőrke posztóból készített *kerek köpeny* szabása köralku lapot képez, melynek félátmérője a nyak és a térd közti távolság által határoztatik meg.

A kerek köpeny elől nyitva van, és a jobboldali külső szélén alkalmazott 12 kis aranyozott fémgommbal és az ezeknek megfelelő gomblyukakkal záratik el.

A nyakvágathoz $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességű és gomblyukakkal ellátott posztó-boríték van illesztve, melynek első végein az ujjas-köpenyhez hasonlólag egy hurokdarab és egy peecekdarab van alkalmazva.

Ha a kerekköpeny az ujjas köpenynyel együtt hordandó, akkor az előbbi gallér-borítékának az ujjas-köpeny gallérjának belés-oldalán levő, gombokba való begombolása után, az ujjasköpeny hurokjai a kerekköpeny hurokjain át-huzandók.

Lóháton való meneteknél a kerekköpenyt, ha az a testre nincs felöltve, a megkívántató hosszúságban laposra összehajtva kell hátul a nyereghez három köpenyszíjjal erősíteni.

A kerek köpenynek ujjas köpeny nélkül is hordhatása végett, az előbbinek, az utóbbiéhoz hasonló lehajtott gallérral kell ellátva lennie, mely vagy e gallér oldalán alkalmazott gombokkal a posztó-borítékba gomboltatik, vagy a kerek gallér nyakvágatához varrva lehet.

A kerek köpenyt minden tiszt, szolgálaton kívül, meneteken és háboruban az időjárás viszonyaihoz képest, ujjasköpenynyel, vagy e nélkül is hordhatja.

A lovasított fő- és törzstisztek a kerekköpenyt szolgálatban, valamint a csapatokkal való meneteken is használják.

A kerekköpeny beszerzése a lovasított fő- és törzstisztekre nézve kötelező, a többieknek pedig tetszés szerinti.

Köpenyszij, mint a legénység részére, csakhogy lakkozott bőrből.

A kesztyűk mosható fehér bőrből, az altisztek bőrkesztyűinek alakja szerint készítvők.

Fehér sikkőr (glacé) kesztyűk viselése csak bálókban engedtetik meg.

A nyakravaló fekete selyem- vagy gyapju-szővetből, a legénység nyakravalójának alakja szerint van készítve, és szintén fehér nyakszegélylyel látandó el, mely a vászonba fektetett és a nyakravaló széle fölött $3\frac{5}{10}$ milliméterre kiálló gömbölyű zsinór által képeztetik.

A kard a pengéből, a fogantyuból és a hüvelyből áll.

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

A rugonyacél *penge* mérsékeltén van hajlítva, hosszasága: 79, egész 87 centiméter, a fogantyunál való szélessége 3 centiméter, hegyétől 24 centiméternyire két élű, innen pedig a markolat előtt 2 centiméterig egy élű, és mindkét lapján homorrágattal bír.

A penge fokának, legnagyobb vastagsága: 8 milliméter, és a penge oly ívben van hajlítva, hogy ha a penge hegyét fokának végpontjával egyenes vonallal egybekötve képzeljük, ezen vonalon a penge hegyétől 45 centiméternyire az ív 11 milliméter magassága.

A *fogantyú* lefelé hajlitott kengyeles szurlap-alaku markolat-keresztből, a kupakból a markolatkarikával együtt, továbbá a fekete borjubőrrel vagy czápabőrrel bevont, és ezüstözött sodronnyal megköttözött marko-

latfából áll. E részek a penge-nyakon vannak egymásra dugva, és a kupak felső végéhez szegecstokkal erősítve.

A *hüvely* a penge alakja és méretei szerint van készítve, s alsó végén csusztató-vassal ellátva. A kardkötőnek beakasztása végett, a torkolat alatt 8 centiméternyire a test felé fordított lapon hosszukás, innen pedig 12 centiméternyire a keskenyebb oldalon, gömbölyű hordkarika van a hüvelyhez szilárdan erősítve.

Felöltött köpenynél a kard markolata a baloldali zseb melletti bevágaton dugandó át.

A gyalogtiszti forgópisztoly a lovasságihoz hasonló, és csak méretei kisebbek.

A toknak a löklemez felső végén, azzal egy darabból készített irányzéka van.

Az irányél magassága és a nézeny helyzete akként vannak meghatározva, hogy 50 lépés távolságu czéltárgynál, az iránypont és a találat-pont egybeesik.

a t. n. $\frac{1}{2}$ -de.

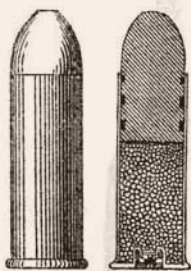
A nyolekszögletes cső 12 centiméter hosszáságu, és 9 milliméternyi űrmérettel bír.

A furat hat darab $\frac{2}{10}$ milliméter mélységű huzaggal van ellátva, melyek az ormózatokkal egyenlő szélességűek, és csavarzat-hosszaságuk 42 centiméterre rug.

A 23 centiméter hosszáságu forgópisztoly sulya 770 gram.

A töltény a hüvelyből, a lőportöltetből, a papir-korongból és a lövedékből áll.

Természetes nagyságban.

A $2\frac{5}{10}$ gram nehézségű sárgaréz-hüvely Rothféle gyúkészülékkel van ellátva és fene-kén a czégjegy és a gyártás kelte beverve.

A lőportöltet $1\frac{1}{10}$ gram puskaporból áll.

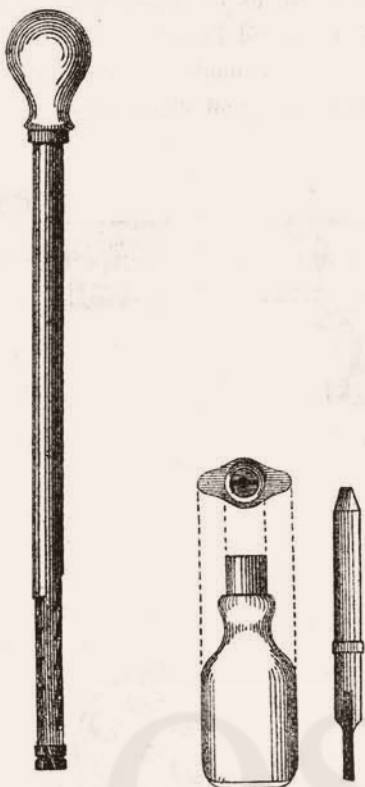
A $15\frac{91}{100}$ milliméter hosszáságu, $9\frac{3}{10}$ milliméter űrméretű lövedék $10\frac{2}{10}$ gramot nyom; tojásalakú csúcsa $6\frac{58}{100}$ milliméter hosszáságu; a lövedéknek három darab $7\frac{2}{120}$ milliméter mélységű hornyolata 7 sulyrész űrtüfaggyuból és 1 sulyrész sárga viasz-

ból álló zsírmártalékkal van kitöltve. A lövedék, hengerded részének felső végén $5\frac{5}{100}$ milliméternyire tétetik a hüvelybe, és ennek széle a lövedék csúcsához sajtoltatik.

A lövedék és a lőportöltet közé kártyapapir-korong van fektetve.

A $32\frac{3}{10}$ milliméter hosszáságu teljes töltény $13\frac{9}{10}$ gramot nyom.

A forgópisztoly fatisztítóvesszővel és nyeles csavarhuzóval láttatik el.

a t. n. $\frac{1}{2}$ -de.

A 20 centiméter hosszúságú *tisztítóvessző* kemény fából van készítve, s a szárból és gombból áll.

A 8 milliméter vastagságú szár szabad végén 4 centiméternyi kajmacsos rovátkozattal bir, melyre a tisztító-rongy tekerendő.

A $2\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú és 2 centiméter átmérőjű körte-alaku gomb furatában a szár van megerősítve, s az érintkezésnél sárgaréz karikával fölszerelve.

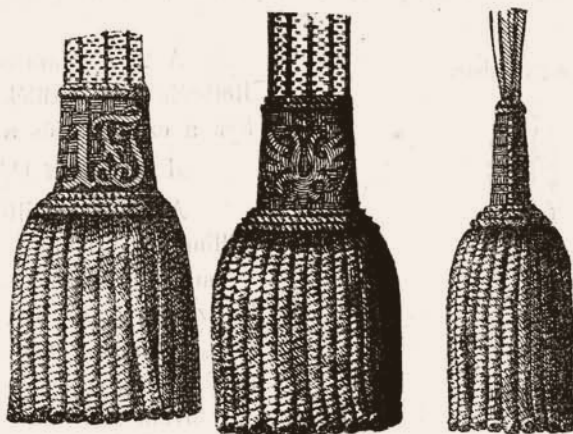
A 7 centiméter hosszúságú *csavarhuzó* egyik vége lapos éllel, másik vége pedig szög alakú toldattal bir.

A $6\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú csavarhuzó-nyél kemény fából van készítve, vékonyabb végén furattal bir, mely oly hasadéku aczélpupakkal szereltetik föl, hogy abba a csavarhuzónak mindkét vége szorosan beillesztethessék.

A *lapos* csavarhuzó-él, a forgópisztoly összes csavarainak ki- és be-tekergetésére, a *szeg alakú* csavarhuzó- vég pedig, a csőcsavarnak gyors kicsavarására való, midőn is a szeget az említett csavar csupjának lyukába kell dugni.

A kardkötő, a tiszthelyetteséhez hasonló, csak hogy a hordszijak, fekete selyemmel átszőtt hasonló himzeti *arany* paszománynyal vannak borítva, s a fémesatok megaranyozva.

A kardbojt aranyból van, a bojtból és a szalagból áll.

a t. n. $\frac{1}{2}$ -de.

A *bojt* a gomb és az erről szabadon lelógó sodradékok által képeztetik. A gomb lapos puhafa-bélből áll, mely arannyal koczkaszerűen van beszőve, s az összes honvédtisztek kardbojtjainak egyik lapján Ő Felségenek arannyal himzett 1. F. J. névjelvényével, másik lapján pedig a császári királyi kétféjű arany sassal van díszítve.

A *sodradékok* $5\frac{6}{10}$ centiméter hosszúságúak, 3 milliméter vastagságúak, külső rétegük fényes aranyból, a tölték pedig arannyal átszőtt fekete selyemből áll.

A 82 centiméter hosszúságú, 2 centiméter szélességű arany szalag hosszában három fekete vonallal van csíkozva, sárgabőrrel bélelve, s mindkét szabad végével a bojtgomb felső részéhez erősítve. A szalag illesztéke két, a lelógó sodradékoké pedig három sor fényes sodradékkal van fűdve.

A kardbojtnak a kardhoz erősítése végett, a szalag kettős vége hurok módjára jobbról a markolat körül vezetendő, azon a bojt átdugandó, s a szalag szorosan meghuzandó. Ez után a szalag a szurlap mentében a markolatkengyelig kiterjesztetvén, e körül kétszer hajtogatandó, s a bojt hátulról, a szalag és a szurlap között akként dugandó át, hogy az lefelé lógjon, és Ő Felségének névjelvénye *kifelé* legyen fordítva.

A deréköv 30 darab 3 milliméter vastagságú és 79 centiméter hosszúságú, egymáshoz fektetett narancsszínű finom ispahán gyapot-zsinórból áll, melyek hurkos végeihez a 7 centiméter hosszúságú, 5 milliméter vastagságú kettős arany zsinórból képzett gombrész, másik végéhez pedig a hasonló zsinórból képzett hurokrész van erősítve.

a t. n. $\frac{1}{4}$ -de.

A deréköv egyenesre kihuzott hurokrészével együtt, tulajdonosának deréktermetéhez képest, 105, egész 120 centiméter hosszúságú lehet.

A *gombrész* az ispahán-zsinórokhoz való erősítésénél, mozdíthatlan aranyzáru, fekete selyemmel átszőtt *gyűrűvel*, szabad végén pedig $3\frac{6}{10}$ centiméter hosszúságú, 1 centiméter vastagságú és fekete selyemmel átszőtt hengerded aranyzáru *gombbal* van ellátva, s ettől $1\frac{6}{10}$ centiméternyire a kettős zsinór aranykötéssel egybehuzva.

A gombrész gyűrűjétől 6 centiméternyire az ispahán-zsinórok 5 milliméter szélességű aranyzáru *gyűrűkötéssel* vannak egybeszorítva, innen pedig 18 centiméternyire, három darab egymáshoz erősített és fekete selyemmel átszőtt 4 centiméter hosszúságú aranyzáru *fonadékkal* egybefoglalva.

E ponttól öt-öt centiméternyire, az ispahán-zsinórok még három-három ily fonadékkal vannak összeszorítva.

Az utolsó fonadékoktól 19 centiméternyire még egy darab 5 milliméter szélességű arany gyűrűkötés van alkalmazva.

A *hurokrésznek* az ispahán-zsinórok végéhez való erősítésénél fekete selyem-

mel átszött aranyszálu mozdíthatlan gyűrű s innen a test méretének megfelelő távolságokban még két ily gyűrű van alkalmazva. A kettős hurokrész a harmadik és második fonadék között kétszer négy ispahán-zsinór alá huzódva, a 4 centiméter szélességű, $3\frac{5}{10}$ centiméter magasságu középrózsát képezi, s ennek alsó szélétől $2\frac{5}{10}$ centiméternyire lelóg, hol hozzá a három centiméter hosszúságu és fűnt 11, lent pedig 7 milliméter vastagságu, fekete selyemmel átszött aranyszálu gomb-szárak erősítvők.

Az utóbbiakhoz erősített *gubacsgombok* nyírott ispahán-gyapjuból 3 centiméternyi hosszúságban és $2\frac{5}{10}$ centiméternyi szélességben vannak készítve, és száraikhoz való illesztékükön arany fonatu tárcsával fűdve. A hurokrész-zsinór lelógó vége feketesárga toló gyűrűvel van egybekapcsolva.

A gyalog-tisztnak szolgálati jelvényét képező derékövet akként kell az atillára vagy a zubbonyra felkötni, hogy a középrózsa az arcz középvonalával egybeessék.

A tábori vállöv arany-sárga és fekete selyemből van készítve; a szalagból és annak két

a t. n. $\frac{1}{3}$ da.

végéhez erősített bojtokból áll.

A $6\frac{5}{10}$ centiméter szélességű, a testhez képest $3\frac{11}{100}$ — $3\frac{50}{100}$ méter hosszúságu szalag négy párhuzamos, egymástól 1 centiméternyire eső 7 milliméter szélességű fekete csikkal van díszítve, s ezek sárga selyemmel átszőve.

A két külső fekete csik a széltől 7 milliméternyire esik.

A bojt lapos sárga selyemmel befűt puhafa gombból áll, melynek lapjain — (az összes ily vállövet viselő honvédtiszteknél) az egyik oldalon Ő Felségének 1. F. J. névjelvénye, a másikon pedig a kétéjtű császári királyi sas van a kardbojthoz hasonlóan behímezve. A gomb alsó széléhez több réteg szabadon lelógó rojt van erősítve.

A 24 centiméter hosszúságu rojtok külső rétege sárga, belső rétege pedig fekete, mely utóbbi össze van huzva.

A rojtok illesztéke négy-szeres, a szalagnak a bojtgombnál való illesztéke pedig kettős selyemsodradékkal van fűdve.

A tábori vállöv a szalag egész szélességében válszalagszerűleg (en écharpe) — a lovastisztek által a tölténytáskaszij alatt — viselendő.

A vezérkari teendőikkel megbízott tisztek a vállövet a *jobb*, a segéd- és parancsőrtisztek azonban a *bal* vállon, az ellenkező csipő felé, viselik.

A vállövvel ellátott tiszt derékövet nem visel.

A vállöv szalagát akként kell összetűzni, hogy az egyik bojtos szalagvég a másiktól $5\frac{5}{10}$ centiméternyire essék.

A hurkos szalagvégen áthuzott bojtok fölötti szalagrészek, a hurok négy oldalához akként erősítendő, hogy az első bojt $10\frac{5}{10}$, a hátsó pedig 16 centiméternyire lógjon le.

A szalagnak a test nagyságához képest akként kell igazítva lennie, hogy belső metsző pontja, az atilla vagy zubbony deréktermetétől $6\frac{5}{10}$ centiméternyire a csipőre essék és a bojtok a kardhüvely mögé jussanak.

A tábori vállöv lecsuszásának meggátlása végett, az atilla és a zubbony vállán — vörös selyemmel átszőtt — egyszerű arany-zsinórból hurok van alkalmazva, mely a gallér közelében, kis aranyozott fém-gombra akasztandó.

Lószerelvény

a lovasított fő- és törzstisztek számára.

A lószerelvény:

- a **kantárból,**
- a **nyeregszerszámból,**
- a **málhatáskából** és
- a **forgópisztolytokból** áll.

A lovas tisztekéhez hasonló **kantár:**

- a *kantárfejből,*
- az *állazó zablából,*
- az *állazó láncból* kamójával együtt,
- az *állazó kantárszárakból,*
- a *csikófékből,*
- a *csikózablából,* és
- a *csikószárakból* áll.

A nyeregszerszám:

- a *nyereg*ből,
- a *lópokróc*ból,
- a *felső heveder*ből,
- az *alsó heveder*ből,
- a *kengyelszija*ból,
- a *kengyelek*ből,
- a *málhaszija*kából,
- a *szűgyszerszám*ból és
- a *kötőfék*ből akasz-szijával (lánczával) együtt áll,

A *nyereg* barna fejbőrből a szokásos angol lapnyereg (Pritsche) alakjára van készítve, hátul *kápdával*, elől pedig mindkét oldalon sárgaréz kapcsokkal ellátva, melyek a

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

sztigyszerszám megerősítésére szolgálnak. A nyereg fején bőresukor, a térdpárnák külső szélein pedig két-két félgömbölyű bőrkarika van, a málhatáskák megerősítésére, valamint hátul a nyereg-tömlő alatt három bőrkarika a köpeny fölcsatlására, alkalmazva.

A bőrkarikák közül a középső a többinél hosszabb, és a kápát körülövezi.

A nyereg felakasztására a nyereg fején alkalmazott bőrkarika szolgál, melyhez a kötőfék-akasz-szija is megerősíthető.

A forgópisztoly megerősíthetése végett, a nyeregülés jobb oldala és a párna közt 2, és a jobboldali nyeregtakaró fül-szélén pedig 1 kis bőrkarika van alkalmazva.

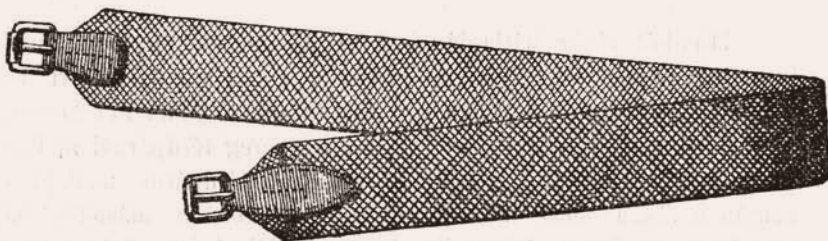
A vastag vasbádogból készített kápa, a nyeregtömlőhöz csavarral van erő-

sítve, barna bőrrrel bevonva s a középső málhaszija áthuzhatása végett, hosszukás sárgarézzel szegélyezett keresztlyukkal ellátva.

A nagyobb nyeregtakaró-fülek alatt három-három hevedercsatlék van alkalmazva (1 darab tartalékban).

Az alsó hevederek fekete czernából vannak készítve, és mindkét végükön egy-egy ónozott görccsattal ellátva, melybe a heveder-csatlékok csatoltatnak.

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

A két darab alsó heveder hosszúsága egyenkint 116 centiméter, szélessége 8 centiméter.

Lópokrócz (háborúban)
Felső heveder
Kengyelszija,
Kengyelek,
Szükszerszám
Málhaszija,
Kötőfék akasz-szija stól

a lovas-tisztek lószerelevényével egyenlők.

Béke idején diszben, a lópokrócz helyett, fekete nemez-takaró használandó. A kötőfékhez akaszlánc használható.

A barna fejbőrből készült málhatáskák két egyenlő málhatáskából és a középdarabból állanak.

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

A táskák lent elgömbölyített zsákok képeznek, hosszúságuk: 29 centiméter vastagságuk pedig: $6\frac{5}{10}$ centiméter. A táska torkolata, a hátlaphoz illesztett fűdéllal záratik el mely mindkét oldalon takaróbőrrel van ellátva.

A fűdél az előlap közepéig ér, külső oldalán 2 centiméter szélességű és 16 centiméter hosszúságú csatlékkal van ellátva, melylyel az előlap megfelelő pontján alkalmazott csatdarabbal egybekötöttik.

Mindkét táska hátlapjának felső közepéhez egy-egy darab 29 centiméter hosszúságú, középső részén hosszában egybehajtva összevarrt csatlék és ennek megfelelőleg az alsó közepén egy csatdarab, továbbá két keresztesukor van alkalmazva, mely csatlékokkal a táska a nyereg térdpárnái mellett lévő két bőrkarikához erősítettik. E végre a csatlék a térdpárna melletti felső bőrkarikán, azután a táska felső kereszt-esukorján, továbbá a második bőrkarikán és az alsó keresztesukoron áthuzatik, és a csatlékvég az alsó csatdarabba csatoltatik.

A két táska középdarab által van egybekapcsolva, mely mindkét hosszoldalán ívalakúan van kivágva, felső közepén börgombbal és gomblyukcsatlékkal ellátva, melylyel a málhatáska a nyeregfej bőresukorjához erősítettik.

A közép-darab első végén a baloldali táska mellett csatdarab, a jobboldali mellett pedig ferdén előre illesztett 24 centiméter hosszúságú csatlék van fölvarrva, melyek egymáshoz kapcsolva, a táskákat a nyergen szilárd helyzetben tartják.

A táska és a fűdél széle, valamint a középdarab, szegélyszijakkal vannak beszegve.

A málhatáskába a szükséges fehérneműt, mosdóeszközöket stb. kell elrakni, s azt a nyereg elő részén, a köpenyt pedig a három köpenymálhaszijjal hátul fölcsatolni. Ez utóbbi czélból a málhaszijek a nyeregtümlőn alkalmazott bőrkarikákon, elülről hátrafelé, s a középső ezenkívül még a kápa keresztlyukán is fölülről lefelé áthuzandó.

A kötőféket a kantár alatt kell a ló fejére tenni, és az akasztásját, a ló szűgy-güdrének magasságában a nyereg-fejbőr karikáján áthuzni, és szabad végén hurokba kötni.

A forgópisztolytok vörös bagaria-bőrből ékalakúan van készítve, s az egyik oldalon 24, a másikon $31\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú, a torkolatnál 21, lent pedig 5 centiméter szélességű.

E tok az előlapból, a fűdéllal egy darabból szabott hátlapból, és a közép választékból áll, melyek az 5 centiméter szélességű oldallap által tárczaszerűen akként vannak egybekapcsolva, hogy a tok ürege a közép választék által két rekeszre osztassék.

A $10\frac{5}{10}$ centiméter szélességű és elgömbölyített szögletekkel bíró fűdél,

a t. n. $\frac{1}{4}$ -de.

a tok torkolatát befűdi, s az arra ferde irányban felvarrott 12 centiméter hosszúságú, 2 centiméter szélességű csatlékkal, és az előlap megfelelő pontján alkalmazott csatdarabbal elzáratik.

A középválaszték felső végén alkalmazott, és gomblyukkal ellátott 4 centiméter szélességű *födélnek*, az előlapon lévő aczélgombra akasztása által, a tok első rekesze elzárható.

A hátlap külső felszínének felső szélén, két darab 9 centiméter hosszúságú, 2 centiméter szélességű csatléknak alsó része van 4 centiméternyire felvarrva, s egy-egy toló csukorral ellátva.

A hátlap rövidebb hosszoldalán továbbá, 21 centiméter hosszúságú vízszintes csatlék tolócsukorral együtt, s ennek megfelelőleg az előlap küloldalán, egy csatdarab is van alkalmazva.

A *csatok* (göröcsatok) sárgarézből vannak.

A forgópisztolytok, két hordesatlékjával a kardkötő derékszíjára akasztva, a jobb csípő alatt hordatik, vagy lóháton a nyereg jobb oldalán, a két hord csatlékkal és a vízszintes csatlékkal, az e célra a nyergen alkalmazott bőrkari kához erősítetik.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

II.

L O V A S S Á G.

Huszárok, dsidások.

Országos Széchényi Könyvtár

A magyar királyi honvéd-lovasság altisztjei és közhonvédei számára rendszeresített ruhá

Á t n é z e t i

A leírásnak lap- száma	A felszerelési cikkek megnevezése			R e n d i f o										
				köz- huszár	köz- dsidas	köz- huszár	köz- dsidas	lovasszázad trombitás	tizedes	osztály- trombitás	vezető		ezred trombitás	
											szakasz-	törzs-		
				lovatlan	lovási- tott									
136	R u h á z a t	Csákó, lőszőr-bokrétával	darab	1	.	1	.	1	1	1	1	1	1	
224		Csapka, lőszőr bokrétával	"	.	1	.	1	1	1	1	1	1	1	
138		Tábori sapka	"	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
139		Mente	"	1		1	.	1	1	1	1	1	1	
226		Ulánka	"	.	1	.	1	1	1	1	1	1	1	
144		Huszár-zubbony	"	1	.	1	.	1	1	1	1	1	1	
228		Dsidás-zubbony	"	.	1	.	1	1	1	1	1	1	1	
146		Köpeny	"	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
149		Lövész kitüntetés	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
149		Nadrág	"	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
150		Kékszőrke eszimanadrág	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
150		Nadrágszij	"	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
150		Haskötő	"	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
150		Ing	"	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
150		Gatya	"	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
150	Kapeza	pár	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2		
151	Nyakravaló	darab	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
151	Csizma	pár	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
152	Sarkantyú	"	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
153	Fejeskesztyű	"	1	1	1	1	.	.	.	.	.	.		
154	Bőrkesztyű	"	.	.	.	.	1	1	1	1	1	1		
154	Altiszti tárcza	darab	.	.	.	.	1	1	1	1	1	1		
154	Kardbojt	"	.	.	.	.	1	1	1	1	1	1		
155	Fegyverzet	Lovas-legénységi kard	"	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
217		Lovas-tiszti kard	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
158		Karabély	"	1	1	1	.	.	.	.	.	.	.	
158		Forgópisztoly	"	.	.	.	1	1	1	1	1	1	1	
230		Dsida	"	.	1	.	1	.	.	.	.	.	.	
158	Legénységi szereplvény	Málhatáska	"	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
160		kard-	kötő	"	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
161			markolatszija	"	1	1	1	1	.	.	.	.	.	
162		Tölténytáska	"	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
163		Tölténytáska derékszija	"	1		1	1	1	1	1	1	1	1	
164		Karabély-takaró	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
165		Karabélyszija	"	1	1	1	.	.	.	.	.	.	.	
166		Forgó- pisz'oly	tok hordszijaastól	"	.	.	.	1	1	1	1	1	1	1
167			hordzsinór	"	.	.	.	1	1	1	1	1	1	1
168		Kürt sippal **)	"	.	.	.	.	1	.	1	.	.	1	
168		Kürt-zsinór	"	.	.	.	.	1	.	1	.	.	1	
168		Köpenyszija	"	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
168		Tiszthelyet- tesi	kardkötő	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
168			szolgálati jelvény	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.

zati, fegyverzeti, légénységi és lőszerelvényi cikkeknek, valamint a tábori eszközöknek
t á b l á z a t a.

k o z a t							*)			M e g j e g y z é s
őrmester	számvívő őrmester	hadapród	tiszthelyettes	szekerész	tisztiszolga	segédmunkás	gyógykovács	puskamives	század szíjgyártó	
1	1	1	1	.	.	1				
1	1	1	1	.	.	1				
1	1	1	1	1	1	1				A tiszti szolgák gyalogsági (kék) tábori sapkát viselnek.
1	1	1	1	1	1	1				
1	1	1	1	1	1	1				
1	1	1	1	1	1	1				
1	1	1	1	1	1	1				
1	1	1	1	1	1	1				
.	.	.	.	.	.	.				Minden első osztályú lövész számára egy darab.
1	1	1	1	1	1	1				
.	.	.	.	.	.	1				
1	1	1	1	1	1	1				Főleg téli hadjáratban használandó.
1	1	1	1	1	1	1				
2	2	2	2	2	2	2				A kik hat hónapon fölül tettelesen szolgálnak, minden hat hó lefolyta után egy-egy darabot, illetőleg párt kapnak.
2	2	2	2	2	2	2				
2	2	2	2	2	2	2				
1	1	1	1	1	1	1				
1	1	1	1	1	1	1				
1	1	1	1	1	1	1				
.	.	.	.	1	1	.				Nyári hadjáratban letéteményeztetnek
1	1	1	1	.	.	1				
1	1	1	1	.	.	1				Azon hadapródok, kik csak címzetes altisztek, valamint a tiszt-helyettesek is, ezen tárgyakat saját költségükön veszik.
1	1	1	1	.	.	1				
1	1	1	.	1	.	1				
.	.	.	1	.	.	.				és 32 lovasított közdsidas századonként.
.	.	.	.	.	.	.				
1	1	1	1	.	.	.				A lovasított dsidasok közül csak a dsidával fölfegyverzett egyének kapnak forgópisztolyt.
.	.	.	.	.	.	.				A karabélylyal ellátott 32 lovasított dsidas kivételével századonként a lovatlanok dsidái a század tartalék-készlete gyanánt őrzendők meg.
1	1	1	1	1	1	1				
1	1	1	.	1	.	1				
.	.	.	.	1	.	.				
1	1	1	.	.	.	.				
1	1	1	.	.	.	.				
.	.	.	.	.	.	.				Minden karabélylyal ellátott egyén számára
.	.	.	.	.	.	.				és 32 lovasított közdsidas századonként.
1	1	1	1	.	.	.				A lovasított dsidasok közül csak a dsidával fölfegyverzett egyének kapják e tárgyakat. A tiszt-helyettes e tárgyakat csak hadrake-lésnél viszi magával.
1	1	1	1	.	.	.				
.	.	.	.	.	.	.				
.	.	.	.	.	.	.				
1	1	1	1	1	1	1				
.	.	.	1	.	.	.				
.	.	.	1	.	.	.				

A leírásnak lap- száma	A felszerelési cikk megnevezése		R e n d i f o									
			köz- huszár	köz- dsidas	köz- huszár	köz- dsidas	lovasszad trombitás	tizedes	osztály- trombitás	vezető		ezred trombitás
			lovatlan		lovási- tott					szakasz-	törzs-	
231	Ló-sze- relvény	Dsida-puzdra övestől	pár	.	.	.	1	.	.	.	.	.
232		Dsida-karszija fonó-szijasától	darab	.	.	.	1	.	.	.	.	.
170	Ló-sze- relvény	Teljes lovagló és nyeregszerszám kötőfélékkel együtt	"	.	.	1	1	1	1	1	1	1
188		Lótisztító szerszám	"	1	1	1	1	.	.	.	.	.
189	T á b o r i ö z z k ö z s z e r e s i r e s	Tábori palaczk hordzsineggel együtt	"	1	1	1	1	1	1	1	1	1
189		Tábori főző-edény	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.
189		Főző-edényszija	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.
189		Főző-edényzsák	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.
190		Aprólékos kéziszer	készülék	1	1	1	1	1	1	1	1	1
190		Sátor-balta	darab	.	.	.	.	.	.	.	.	.
190		Sátor-baltatok	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.
107		Kötszertarisznya	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.
190		Lábnyitig	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.
191		Itató-veder	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.
192		Zabos-zsák	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.
193		Abrakos tarisznya	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.
193		Takarmány-kötél	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.
194		Ló-czövek	"	.	.	.	.	.	.	.	.	.
208		Utászser- számok	csákány	"	.	.	.	.	.	.	.	.
208			hegyesásó	"	.	.	.	.	.	.	.	.
209			öregfejsze	"	.	.	.	.	.	.	.	.
210			szekereze	"	.	.	.	.	.	.	.	.
210		Szerszám-táska szerelékstől		"	.	.	.	.	.	.	.	.
219		Vasutbontó szerszámok	fejtő véső	"	.	.	.	.	.	.	.	.
219			sulyok	"	.	.	.	.	.	.	.	.
219			kovácsoló	poncz	"	.	.	.	.	.	.	.
219			kézi		"	.	.	.	.	.	.	.
219			átverő		"	.	.	.	.	.	.	.
219		egyszerű francia csavarkulcs		"	.	.	.	.	.	.	.	.

*) A gyógykovácsok ruházata és felszerelése a XII-ik, a puskmíveseké a XIII-ik, a szíjgyártóké pedig a XIV-ik fejezetben van leírva.

**) Az F-ben hangolt század-kürtökön kívül, minden lovas-ezred törzsénél 2 darab A-ban hangolt kürt azon trombitások részére tartandó készletben, melyek összpontosított lovas-dandárnál, ennek parancsnoka mellett trombitásokul alkalmaztatnak.

Megjegyzés. A gyógyoszolga gyanánt alkalmazott lovas honvéd ebbeli működésének tartama alatt, karddal fegyverzendő fel; — ha ezen egyén forgópisztolylyal is el volt látva, akkor ezt is megtartja a karabély és dsida azonban a lovas-osztályi füdeles szerelékkoesiban szállítandó.

A melegebb évszakban az újonczok oktatásához, minden kézi munkához és átvételezéshez,

k o z a t							*)			M e g j e g y z é s	
őrmester	számvívó őrmester	hadapród	tiszthelyettes	szekerész	tisztiszolga	segédmunkás	gyógykovács	puskamives	század szíjgyártó		
.	.	.	.	.	.	.	Minden dsidával fölfegyverzett lovasított dsidás számára.				
.	.	.	.	.	.	.	A kötőfűk békében lánccsal és szárral, háboruban csupán szárral látandó el.				
1	1	1	1	.	.	.					
.	.	.	.	.	.	.					
1	1	1	1	1	1	1					
.	.	.	.	.	.	.	Két-két embernek egy-egy darab.				
.	.	.	.	.	.	.					
1	1	1	1	1	1	1	Két-két darab hét-hét ember számára.				
.	.	.	.	.	.	.	Egy-egy darab lovas-osztályonként.				
.	.	.	.	.	.	.	Egy-egy darab minden legénységi lóhoz.				
.	.	.	.	.	.	.	Egy-egy darab öt-öt lóhoz.				
.	.	.	.	.	.	.	Egy-egy darab minden legénységi lóhoz.				
.	.	.	.	.	.	.					
.	.	.	.	.	.	.	1	d a r a b	5	d a r a b	A honvéd-lovas-ezredek, 4-ik századainak 4-ik szakaszai részére.
.	.	.	.	.	.	.	2		10		
.	.	.	.	.	.	.	1		5		
.	.	.	.	.	.	.	1		5		
.	.	.	.	.	.	.	1	d a r a b	4		A honvéd-lovas-ezredek 4-ik századainak 4-ik szakaszai részére.
.	.	.	.	.	.	.	2				
.	.	.	.	.	.	.	2				
.	.	.	.	.	.	.	2				
.	.	.	.	.	.	.	4				
.	.	.	.	.	.	.	1				
.	.	.	.	.	.	.	2				

továbbá a laktanyai és istálló szolgálatban, végre az első időszakbeli lovaglási oktatáshoz kizárólag a vállszalag nélküli zsávoly-zubbony és zsávoly-nadrág használandó. Ezen utóbb említett lovaglási oktatás megkezdése előtt a zsávoly-nadrághoz (belgazdászatiilag beszerzendő) talpallók erősítendőek, és azokról ezen oktatás befejezése után leveendőek.

Külső őrségi szolgálatban, valamint a szolgálaton kívül, a zsávoly-ruházat föl nem öltendő.

A zsávoly zubbony és nadrág a gyalogság hasonló czikkeinek alakja szerint van készítve, csak hogy a zubbonynak vállszalagai nincsenek.

A tiszthelyettes azon kitüntetési jelek és tárgyak beszerzésére, melyek a többi legénységétől eltérnek, kinevezetésekor egyszer s mindenkorra 15 forint átalányt kap.

A

magyar királyi honvéd-lovasság ruházatának, fegyverzetének, tiszti, legénységi és lőszerelvényének valamint tábori eszközeinek

LE Í R Á S A.

A) Huszárok.

a) Legénység.

R u h á z a t.

A huszár-csákó, a csákófejből, szemernyőből, fejsziből, veritékbőrből és állsziből áll, és czimerrel, rózsával, lőszörbokrétával, és vitézkötéssel van díszítve.

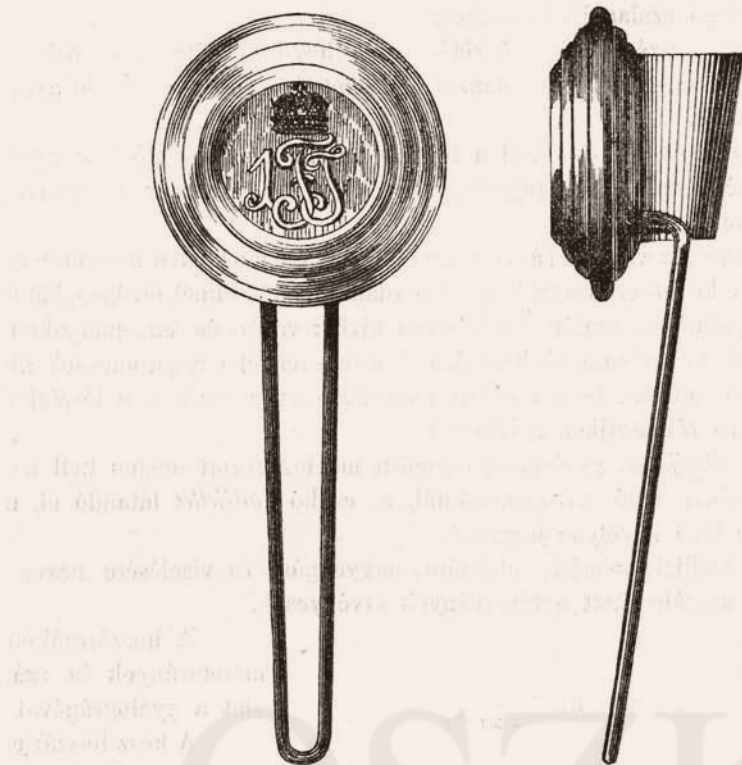
Országos a t. n. 1/4-de. Könyvtár

A csákófej, szemernyő, fejszib, veritékbőr, állszib és a czimer, a hat első honvéd-kertület gyalog-legénysége csákóinak ezen alkatrészeivel egyenlő.

A sárgaréz *csáklórózsza* is ezen utóbbi csákókéhoz hasonló, csak hogy hátlapjához kúpdad *hüvely* van forrasztva, melybe a lőször-bokréta dugatik be.

Természetes nagyságban.

A lószőr-bokréta 12 centiméter hosszáságú fehér — trombitások számára azonban vörös — fölfelé álló lószőresomagból áll, mely $7\frac{5}{10}$ centiméter hosszáságú sodrony-nyelvhez, négyes sodrony-kötéssel van erősítve.

a t. n. $\frac{1}{2}$ -e.

A lószőr-bokrétát akként kell nyelvével a rózsa hüvelyén át, a csákórózsa hüvelyébe dugni, hogy a bokréta szőrszállai, a kúpdad hüvely fölött $10\frac{5}{10}$ centiméternyire álljanak.

A vitézkötés $5\frac{5}{10}$ centiméter vastagságú négyélű meggyszintű zsinórból áll, mely kétrét van fektetve, és mindkét végén $5\frac{5}{10}$ centiméter átmérőjű gömbölyű fonadékkal el látva.

A fonadékok szélességüknek egyharmadában egymást fűdik, és a zsinór két ága fölöttük tologyűrűvel van egybefoglalva.

A kétrét fektetett zsinór többi része még más három tologyűrűvel van egybefoglalva, s a csákófejhez varrva.

A gömbölyű fonadék alsó végeinek a csákó alsó szélével egy színvonalba kell esnie. A fölöttük levő tologyűrű akként legyen a csákófejhez erősítve, hogy a belőle fölfelé kiágazó zsinórreszek felső szélei a vörös posztó felső szélét érintsék. A hátsó tologyűrű alsó széle a csákó alsó szélétől $2\frac{5}{10}$ centiméternyire essék. A baloldali tologyűrű

felső széle, a posztóéval egy színvonalban legyen, — a czimer alatti tologytírt pedig annak lelógó szalagjával érintkezzék.

Egy huszárcsákó vitézkötéssel és lószőr-bokrétával 42 dekagrammot nyom.

A huszár-csákón alkalmazandó *kütiintetési jelek*, a honvéd gyalog-altisztekével egyenlők.

A csákót akként kell a fejre tenni, hogy annak előrsze egyenesen, és az arcz középvonala fölött függőlegesen álljon, és a huszár a szemernyő alól akadálytalanul kinézhesen.

A csákót az általános határozványokban megemlített eseteken kívül, még a következő esetekben kell hordani: temetéseknél, őrségen, küldöncz- és ügyeleti szolgálatban, azután szolgálton kívül: vásár- és ünnepnapokon oly állomásokon, hol ezt a viszonyok kívánják, és erre a rendelet a parancsnok által kiadatik.

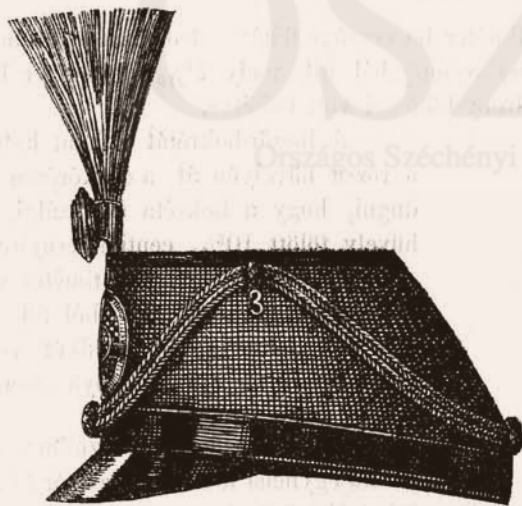
Esős időben, és a csuklya használatakor a rózsa s a lószőrbokréta a csákóban lévő rózsaszijhoz erősítendő.

Az állszijat a gyalogság számára meghatározott módon kell használni.

Diszben való kivonulásoknál, a csákó *hadijellel* látandó el, mely a rózsa hátlapján lévő hűvellyebe dugandó.

A hadijel nemére, alakjára, nagyságára és viselésére nézve a gyalogság számára megállapított határozványok érvényesek.

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

A huszárcsákónak beosztása méretarányok és százalékok szerint a gyalogságéval egyenlő.

A kész huszár-csákó méretei a gyalogságéval egyenlők.

A rózsán lévő kúpad hűvellye hosszasa: 2 centiméter, felső átmérője: $1\frac{5}{10}$ centiméter, alsó átmérője pedig 1 centiméter.

A baloldali tologytírt, illetőleg altiszti paszomány alsó széle alatt $\frac{5}{10}$ centiméternyire *csapatjel*-ül az illető honvéd-lovas-ezred számát előtintető, $2\frac{5}{10}$ centiméter magasságu s arányos szélességű *sárgaréz-szám* akként van a csákóhoz erősítve, hogy a számnak hosszvégein lévő egy-egy lyukon erős fonál a posztón és nemezen keresztülhuzatik és bent egybekötetik.

A tábori sapka nedvesítetlen buzérvörös posztóból, bőr szemernyővel, a gyalogsági sapka szabása és alakja szerint van készítve.

A lovassági tábori sapkán alkalmazandó *csapatjel*, a honvéd-lovas-ezred számát előtintető: $3\frac{3}{10}$ centiméter magasságu s arányos szélességű *sárga-posztó-számjegyből* áll, mely a nyakvéd jobboldali szárnyán, a szemernyő vége fölött $1\frac{5}{10}$ centiméternyire függőlegesen varrandó fül.

A tábori sapka a következő esetekben viselendő: a laktanyában és istállóban, a részletes és a lovaglasi oktatásnál, kisebb osztagokban való tábori gyakorlatoztnál, a lovak kivezetésénél és átvételezésénél, és

végre *szolgálaton kívül* azon esetekben, midőn a csákó viselése nincs meg-hagyva.

Egy tábori sapka 16—16⁸/₁₀ dekagramot nyom.

A tiszti szolgák gyalogsági sötétkék tábori sapkát viselnek.

A mente gyapjufestett sötétkék posztóból van készítve, kívül fehér báránybőrrel pré-mezve, finom gyapjuból kötött meggyeszintű zsinórokkal és galambkosarakkal diszítve, az ujjakon bélés-vászonnal, a derékban és az aljakban pedig fehér báránybőrrel bélelve.

a t. n. ¹/₈-da.

A mente a felső derékből, a két ujjból, az aljakból, és a gallérból áll, oly bőven lévén szabva, hogy alatta a zubbony kényelmesen viselhető.

A *felső derék* két előrészszel (mellrészszel) bir, melyek két oldalrészszel és az egy darabból szabott hátrészszel egybekapcsolvák. A felső derék elől, fölülről a deréktermetig öt mellzsinórral és öt makkgombbal gomboltatik be.

A két első elől elgömbölyített aljrész, a hátsó aljrészhez van varrva, s a felső derék alsó széléhez oly módon illesztve, hogy abból a két hátvarrás vona-lában, enyves vászonból készült [betét által, egy-egy ráncduzzadék képeztessek.

A két első alrészben bélés-vászonból egy-egy zseb akként van alkalmazva, hogy a zsebníllás az első szélbeli illesztékszsinórtól fent 16 centiméternyire, lent pedig 24 centiméternyire essék. A zsebníllás felső széle kétrét fektetett meggy-szintű zsinórral van szegélyezve, mely fent a deréktermet varratán túl egyszerű, lent pedig hármás karikát képez, és a báránybőr-szegélyzet szélességének fe-léig ér.

A bal mellrész belső oldalán, a nyak záratától 16 centiméternyire, 16 centiméter nyílású vászonzseb van a báránybőr-bélésben alkalmazva.

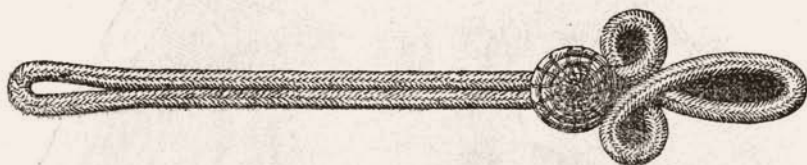
A két előrész és aljrész széle körüskörül $5\frac{5}{10}$ centiméter szélességű fehér báránybőrrel van prémezve, és ezen prémezet alsó szélén $7\frac{1}{10}$ centiméter szélességben befelé hajtv.

Az álló gallér szintén fehér báránybőrrel van készítve, első végein elgömbölyítve, és belül vászonbetéttel ellátva.

A gallér és az egész prémezet illesztéke körüskörül egyszerű meggyiszintű zsinórral van borítékolva, mely a gallér közepétől lefelé hármaskarikát képez.

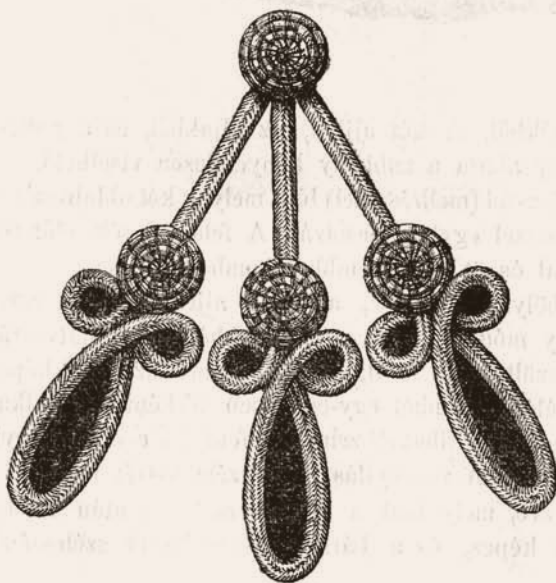
A kétrét fektetett meggyiszintű zsinórokból képzett *mellzsinórok* egyik végükön 6 centiméter hosszasságú hármaskarikát képeznek, mely galambkosárral van fűdve.

a t. n. $\frac{1}{2}$ -de.

A mellzsinórok, melyek hosszassága fölülről lefelé fokozatosan kisebbül, a következő módon vannak fölvarrva: a legfelső mellzsinór 2 centiméternyire a gallér záratától, az alsó pedig a deréktermet varratán, a három középső egyenlő távolságokban oly módon, hogy mind az öt mellzsinór képezte közök egyenlők legyenek. A baloldali mellzsinórok gombhurokjai az illesztékszsinóron túl, a jobboldaliak pedig legombolva az illeszték zsinórig érnek, hol egy sárgaréz makkgomb van fölvarrva.

a t. n. $\frac{1}{2}$ -de.

A két hátvarrás a deréktermetig érő egyszerű zsinórral van borítékolva. Ez fönt hármaskarikát képez és lent galambkosárral van fűdve. Ezen galambkosarak mindegyikétől széthajló irányban három egyszerű zsinór ágazik ki, melyek mindegyike 4 centiméter hosszasságú hármaskarikában végződik, és az alsó illeszték a zsinórtól $7\frac{1}{10}$ centiméternyire esik. Minden hármaskarika egy-egy galambkosárral van fűdve.

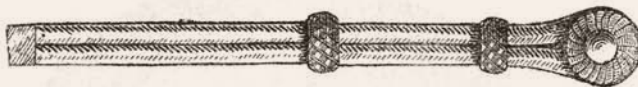
Az *ujjak* mindegyike egy darabból van, és egy varrással bir; a torkalaton 17 centiméter hosszasságú hasítókkal van ellátva, az alsó szélén $5\frac{5}{10}$ centiméter szélességű báránybőr-prémmel, és

a felső ujj közepén 13 centiméter hosszáságú berakott vattával, gömbölyűre alakított macskával borítékolva.

A felső hasíték-résznek és a prémezet szélének mentében azután a macska mindkét oldalán zsinór van fölvarrva, mely az utóbbi fölött hármaskarikát képez.

A ujjak hasítékai két-két pár kapocscsal zárhatók el.

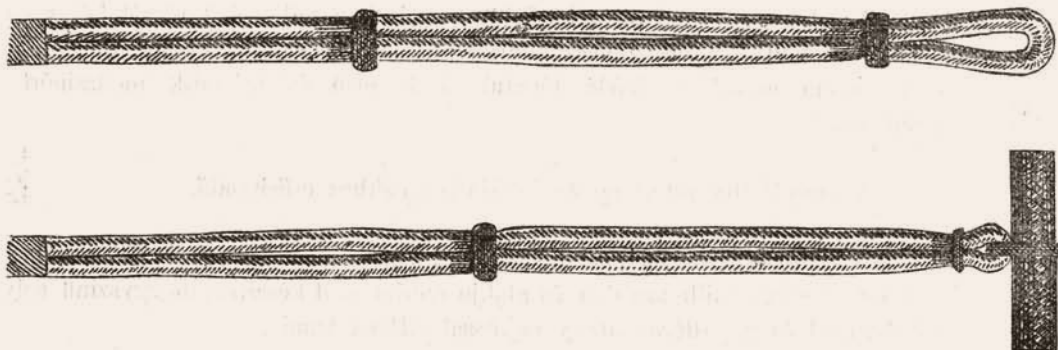
a t. n. $\frac{1}{2}$ -e.

A bal vállon az ujj-varrásba kétrét fektetett meggyezintű *vállzsinór* van bevarrva, mely a gallér illesztékétől $1\frac{5}{10}$ centiméternyire fölvarrt, és a gyalogsági atillához hasonló réz-rózsácskára (gombra) huzatik, és a forgópisztolyok kard-szijának lefoglalására való. A sárgarézgombtól 7 centiméternyire meggyezintű keresztcsukor van a posztóba eresztve, melyen a vállzsinór áthuzandó. A vállzsinór hurkos végére meggyezintű tologyűrűt von huzva, mely a gombra akasztott vállzsinórnak az előbbihez való szorítására szolgál.

Az első gallér-végeknél, a kétrészből álló *mentekötő* akként van a gallér illetékéhez varrva, hogy mindkét rész 24 centiméternyire álljon ki.

a t. n. $\frac{1}{2}$ -e.

A mentekötő jobboldali részének hurkos vége peczekkel van ellátva, a baloldali rész pedig két mozdíthatlan tologyűrűvel, két hurokra osztva.

Az összes négyélű zsinórok $\frac{5}{10}$ centiméter vastagságúak.

A *makkgombok* a gyalogsági atilla makkgombjaival egyenlők.

A *karsujtást* a mentére hasonló módon kell fölvarrni, mint a gyalogsági atillára.

Egy mente $2\frac{315}{1000}$, egész $2\frac{815}{1000}$ kilogramot nyom.

A mentét vagy felöltve és a mellzsinórokkal zárva, vagy pedig a bal vállra panyókába vetve kell hordani.

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

Országos Széchényi Könyvtár

Az első esetben a mentekötő künn marad, a mikor két részét kétszer egymás körül kell forgatni, a peczekdarabot a hurokdarabhoz erősíteni, mindkettőt elől a prém mentében lefelé lógatni, s az első és második mellzsinórt reá gombolni.

A panyókába vetett mente kötője a nyakhoz erősítendő.

A hadapródok szolgálaton kívül (saját költségükön készített) atillát viselhetnek, melynek a tiszti atilla szabása és alakja szerint kell készítve, meggyeszintű selyemzsinórzattal és a galléron arany sujtással ellátva lennie.

A mente beosztása méterarányok és százalékok szerint.

Méterarányok	1	2	3	4
Százalékok	8	20	60	12

A kész mente méretei.

A részek megnevezése				1	2	3	4
				m é r e t a r á n y			
Az előrész	hosszasága a gallértól a deréktermetig			45 ⁵ / ₁₀	44 ⁵ / ₁₀	43	42
	szélessége a mellen át a karlyukig prém nélkül			26			
	bősége a deréktermetnél			29			
Az oldalrészek	hátsó	átmetszeti hosszasága		40 ⁵ / ₁₀	39	38	37
	első			27	26	24 ⁵ / ₁₀	23 ⁵ / ₁₀
	bősége a deréktermetnél			14 ⁵ / ₁₀			
A hátrész	hosszasága a gallértól a deréktermet végéig			49	48	47	46
	legnagyobb vállszélessége			49			
	bősége a deréktermet végénél			7			
Az első aljrész	hosszasága			20	18 ⁵ / ₁₀	17	16
	alsó bősége			62	61	60 ⁵ / ₁₀	59 ⁵ / ₁₀
A hátsó aljrész	felső bősége a kanyarulat mentében			10			
	alsó bősége			24 ⁵ / ₁₀	23 ⁵ / ₁₀	22 ⁵ / ₁₀	22
A nyak-prém	egyenlő magassága a gömbölyítvényig			4 ⁵ / ₁₀			
	hosszasága az illeszték-varrás mentében			53			
Az ujjak	hosszasága a felső legmagasabb vállponttól a kézcsuklóig			68	67	65 ⁵ / ₁₀	64
	felsőfél	bősége		21 ⁵ / ₁₀			
	alsófél			16 ⁵ / ₁₀			
A zsebek	hosszasága a nyílásnál			13			
	diszítése	teljes hosszasága		20			
		hármaskarikájának hosszasága		6			
A belső szőrös bőrboríték	legnagyobb szélessége		főnt	7			
			lent	4 ⁵ / ₁₀			
A galambkosarak		átmérője		2			
A mentekötő	jobb	oldali	nyakzsinórjának hosszasága	34			
	bal			34			
	peczkének		hosszúsága	5 ⁵ / ₁₀			
			vastagsága	1 ⁵ / ₁₀			

A részek megnevezése				1	2	3	4	
				Méretarány				
A jobboldali	1	gombhurok	hosszasága	16 ⁵ / ₁₀				
	2			16				
	3			15				
	4			14				
	5			12 ⁵ / ₁₀				
A baloldali	1	mellzsinór			21			
	2			20 ⁵ / ₁₀				
	3			20				
	4			18 ⁵ / ₁₀				
	5			17				
A diszítés	hosszasága		a hátrész-aljon	16	14 ⁵ / ₁₀	13	12	
			a vállon	6 ⁵ / ₁₀				
A vállzsinór	hosszasága			16				
Az ujjdiszítés	magassága			21				
A diszítés	mélysége a gallérilleszték varrásának közepétől lefelé			8 ⁵ / ₁₀				

Huszár-zubbony. A sötétkék posztóból (korez nélkül) készült *huszár-zubbony* a gyalogság a t. n. 1/8-da.

e nemű ruhadarabjához hasonló, csak hogy jobboldali vállzsinórral *nem* bir és mellrészén zsinórral diszitett makkgombokkal, zsinórhurkokkal és ujjain vitézkötéssel van ellátva.

A bal váll a forgópisztolyok hordszijaának megerősítésére, a mentéhez hasonló vállzsinórral van felszerelve.

A gallér záratánál egy kapocspárral és szélein — a gyalogsági zubbonyéhoz hasonló — zsinór-diszitással bir.

A mellzsinórzat öt gombhurokjának legfelsőbbike a gallér záratától 2 centiméternyire, a legalsó gombhurok pedig a zubbony alsó szélétől 13 centiméternyire van fölvarrva, s a három középső gombhurok egyenlő távolságokban al-

a t. n. $\frac{1}{2}$ -de.

kalmazva. A gombhurkok összes hosszasaága $8\frac{5}{10}$ centiméter, belső végükön 2 centiméter hosszasaágú makkkal vannak diszítve; hurkos végeiknek a zubbony mellrészének szélétől fönt $5\frac{8}{10}$ centiméternyire, lent pedig $4\frac{5}{10}$ centiméternyire kell esniök.

A makkgombok zsinórjai az előbb leirtakhoz hasonlóak, csak hogy két águk szorosan egymás mellé van illesztve és végüknél a makkgomb a zubbonyhoz varrva. Ezen zsinórok hurkos végei a zubbony szélétől $\frac{7}{10}$ centiméternyire esnek.

A zubbony jobboldali mellrészének széle a gallér függőleges keskeny oldalával egy színvonalba, a bal mellrésznél pedig a gallértól $6\frac{5}{10}$ centiméternyire esik.

A sárgaréz-makkgombok $2\frac{5}{10}$ centiméter hosszasaágúak, közepükön 1 centiméter vastagságúak és fölületük hét tekercses bordával bir.

Az ujjon lévő vitézkötés hosszasaága $10\frac{5}{10}$ centiméter, legnagyobb szélessége $5\frac{5}{10}$ centiméter.

A huszár-zubbony az imént leirt eltéréseken kívül a gyalogsági zubbonyhoz hasonló, s a gallérra fölvarrandó *kétiüntetési jelek* egyenlő módon alkalmaztatnak, a *karsujtás* azonban akként varrandó föl, mint a gyalogsági atillára.

Egy huszár-zubbony 1 egész $1\frac{250}{1000}$ kilogramot nyom.

A huszár tisztiszolgák zubbonyai a gyalogsági tisztiszolgákéval egyenlők.

A huszár-zubbony beosztása méretarányok és százalékok szerint.

Méretarányok	1	2	3	4
Százalékok	—	25	50	25

A kész huszár-zubbony méretei a gyalogsági zubbonyével egyenlők.

A zsávoly-zubbony a gyalogságiboz hasonló, csakhogy vállszalagai nincsenek.

A lovassági köpeny csuklyával, gyapjufestettű sötét barna posztóból van készítve, felső

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

derekában bélés-vászonnal béleelve; összes méretei oly nagyok, hogy alatta a zubbonyt és a mentét lehet viselni, s a honvéd teste a nyaktól egész a lábikrákon alul teljesen befödessék.

A köpeny a derékből, az ujjakból, a gallérból és a csuklyából áll.

A derék és az ujjak szabása olyan mint a gyalogságnál, csak hogy a két előrész begombolt köpenynél 17 centiméternyire fekszik egymáson és a két legalsó gomb az alsó szélről 70 centiméternyire esik, azután a balzseb nyílásánál 21 centiméter hosszáságú posztóval borítékolt kardhasíték van bevágva, mely egy darab a fölrrészen alkalmazott posztószalaggal, s egy a zsebborítékon lévő gombbal bezárható. A lovassági köpenyen az aljrészek behajtására szolgáló himkapesok és czérnahurkok hiányzanak.

Az álló és mindkét végén elgömbölyített *gallér*, végeinek küloldalán egy-egy buzérvörös hajtókával van ellátva.

A háromszögletes zsákalaku és lent elgömbölyített hegyű *csuklya*, torkolatának egyik részével akként van a gallér küloldalán az illesztékvarrás mentében fölvarrva, hogy mindkét vége a gallér záratától 3 centiméternyire esik.

A csuklya külső része, a felső szélnek közepétől lefelé $8\frac{5}{10}$ centiméter hosszáságú asalszerű bevágattal bir, mely behuzó varrással van elzárva; a csuklya ez által jobban simul a honvéd hátához.

A csuklya alrészé külfölületének mindkét oldalán, a szélektől $6\frac{5}{10}$ centiméternyire, s a gallérillesztéktől $4\frac{5}{10}$ centiméternyire, két részből álló nyakszalag van ferde irányban fölvarrva, a jobboldali rész fekete csontgombbal, a baloldali pedig gomlyukkal ellátva, melyekkel az esetleg a honvéd fejére húzott csuklya, annak álla alatt összetartható.

A *köpeny-hurokkötés* sötétbarna gyapjuból, a gyalogsági hurokkötés alakja szerint van készítve.

A *köpeny felakasztására* a gallér alsó szélének közepén fölvarrt 1 centiméter szélességű és 9 centiméter hosszáságú bélés-vászon-hurok szolgál.

A *vállszalagok* a gyalogsági köpeny vállszalagaival egyenlő méretűek.

Egy köpeny $2\frac{80}{1000}$, egész $3\frac{90}{1000}$ kilogramot nyom.

A lovassági köpeny beosztása méretarányok és százalékok szerint.

Méretarányok	1	2	3	4
Százalékok	2	25	50	23

A kéz lovassági köpeny méretei.

A részek megnevezése			1	2	3	4
			mére arány			
Az előrész	hosszasága az első szélén		139	127 ⁵ / ₁₀	125	122
	szélessége a mellen át a karlyukig		35			
A hátrész	hosszasága a közepén a gallértól az alsó végeig		132	129 ⁵ / ₁₀	127	124
	vállszélessége		17 ⁵ / ₁₀			
	hasítékának hosszasága		38			
Alsó bőség az átmetszeti hosszaságban az előrész első végétől a járhasítékig			181	179	177	175
Az ujjak	hosszasága a vállvarrástól a kézcuklók alsó végeig		68	67	65 ⁵ / ₁₀	64
	bősége	a könyöknél	26		25 ⁵ / ₁₀	
		a kézcuklónál	20			
	hajtásának szélessége		13			
A gallér	átmetszeti hosszasága az illesztéken		54 ⁵ / ₁₀			
	közép magassága		6 ⁵ / ₁₀			
A csuklya	legnagyobb bősége a fölrész illesztéki végeinél		53			
	középhosszasága	az alsó részén	34			
		a fölrészen	30 ⁵ / ₁₀			
A csuklya-szalagok	közép hosszasága		14 ⁵ / ₁₀			
	egyenlő szélessége a gömbölyítvényig		5 ⁵ / ₁₀			
A vállszalagok	legnagyobb hosszasága		17 ⁵ / ₁₀			
	egyenlő szélessége a gömbölyítvényig		5			
A félderékszalag	közép hosszasága		13 ⁵ / ₁₀			
	egyenlő szélessége a gömbölyítvényig		5			
A zsebhasíték-szalag	közép hosszasága		4			
	egyenlő szélessége a gömbölyítvényig		3 ⁵ / ₁₀			
A zsebfüdelek	felső hosszasága		25			
	közép szélessége		7 ⁵ / ₁₀			
A gallérhajtokák	alsó átmetszeti hosszasága		8 ⁵ / ₁₀			
	hátsó magassága		6			
A zsebek	szélessége a nyílásnál		21			
	közép mélysége		22 ⁵ / ₁₀			
A derékbélés	hosszasága a hát közepén		50			
	hosszasága elől a gallér záratánál		63	58		
A hurokkötés	peczekdarabjának hosszasága		9			
	hurokdarabjának hosszasága		10 ⁵ / ₁₀			

A köpeny a hidegebb évszakban és esős időben zubbonyra öltve, gyalog zárt, lóháton pedig nyitott derékszalaggal viselendő. Ha a kard a lovas derekán lóg: akkor annak könnyebb kiránthatása végett, a markolatot a bal oldali zsebhasítékon át kell dugni, s a köpenyen kívül hordani.

Nyáron, kétes időjáráskor való kivonulásoknál, a köpeny összehajtogatandó

és vállöv alakban a köpenyszíjjal összeacsatlandó, és lóháton a nyereghez erősi-tendő, gyalog pedig a bal vállon a jobb csípő felé vállövszerűleg hordandó.

A köpenynek vállövvé összehajtogatása végett, azt egész lapjával akként kell lefektetni, hogy bélés-oldala lefelé essék, ujjai kinyújtva, s a köpeny elő-részeivel párhuzamosan állítva legyenek. Rövidebb vagy hosszabb vállöv esetén-kénti szükségéhez képest, a két alj szöglei kisebb vagy nagyobb mértékben az oldalzebekre akként hajtandók át, hogy az aljak hegyei a csuklya felé fordítva legyenek. Erre aztán a köpeny alsó részét a hasíték magasságáig, a csuklya felé behajtjuk, a köpenyt egész hosszában a gallértól lefelé egybegöngyöl-jük, közepén behajtjuk, és a köpeny két végét a szélről a tenyér négy ujjának szélességére a köpenyszíjjal összeacsatoljuk.

Hirtelen beálló esőnél szabad a köpenyt a nyakba akasztani, s a köpeny-hurokkötéssel megerősíteni.

Meneteken tartós esőzéseknél a köpenyt felöltve kell hordani, a minél az a hurokkötéssel és a gombokkal egybekapcsolandó és a derékszalag nyitva hagyandó.

Szakadó esőben, zivataros időben és nagy hidegben a csuklya a fövegre huzandó, s a nyakszalaggal megerősítendő.

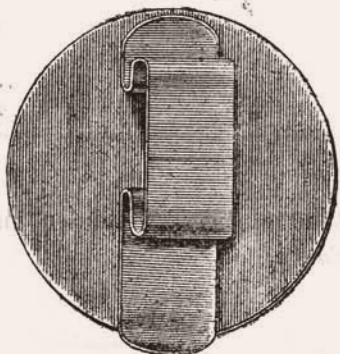
A csákóról ezen esetben, a lószőr-bokrétát és rózsát le kell venni és a csákó üregében lévő rózsaszíjhoz erősíteni.

A lövész-kitüntetés aranyszínű ötvényből van sajtolva és $4\frac{4}{10}$ centiméter átmérőjű kokárdát képez, melynek $3\frac{1}{10}$ centiméter átmérőjű vörös közép-mezeje a karabély és forgópisztoly jelvényével van díszítve.

A kokárda hátlapján $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű rugós pánt van alkalmazva.

Egy lövész-kitüntetés $1\frac{53}{100}$ — $1\frac{17}{100}$ dekagramot nyom.

E kitüntetés a mente vagy zubbony jobb melloldalán a leg-felső mellzsinór alatt viselendő. E helyen $1\frac{3}{16}$ centiméter széles-ségű és 4 centiméter hosszúságu csukor két rétet fektetett kék posztóból akként van fölvarrva, hogy ha a lövész-kitüntetést a rugós pánttal e csukorra akasztjuk, a kokárda a gallér zárata alatt $5\frac{3}{10}$ centiméternyire, s a gombsortól szintannyira essék.

A lovassági nadrág gyapjufestett búzavörös posztóból van készítve és *négyléli* meggy-szintű zsinórokkal díszítve.

A nadrág a két czombrészből (nadrágszárból) áll, melyek az ülepnél kibővítvők, és a lábikráknál szorosan illőleg szabvák. A nadrág hasrésze hasítékkal bír.

A lovassági nadrág a gyalogsági posztónadrághoz hasonló, csak hogy a czombrészeinek oldalvarráisai is négyéltű zsinórokkal vannak diszitve, melyek csak a lábhasítékig terjednek.

A lovassági nadrágok méreteit az alábbi táblázat tünteti elő.

Egy lovassági nadrág $750/1000$, egész $765/1000$ kilogramot nyom.

A lovassági nadrág beosztása méretarányok és százalékok szerint.

Méretarányok	1	2	3	4
Százalékok	8	20	60	12

A kész lovassági nadrág méretei.

A részek megnevezése		1	2	3	4
		méretarány			
Hosszaság	a csipőtől az alsó végig	105	102	99 ⁵ / ₁₀	97
	az ágazattól az alsó végig	80 ⁵ / ₁₀	78 ⁵ / ₁₀	76	74
Félbőség	az ágazatnál	38	37 ⁵ / ₁₀	37	36 ⁵ / ₁₀
	a lábikráknál a hasíték fölött	17 ⁵ / ₁₀	17	16 ⁵ / ₁₀	
	lent a bokacsontnál	12 ⁵ / ₁₀			
A vitézkötés	legnagyobb szélessége	7			
	hosszasága	36	35	34	
A zsebek	bősége a nyílásnál	13			
	közép mélysége	18			
A talpalló	hosszasága	26 ⁵ / ₁₀			
	szélessége	2 ⁵ / ₁₀			
A láb hasíték	hosszasága	15			
A korcz	szélessége	4			
Az első hasíték hosszúsága		25			

A kékszurke csizmanadrág tisztiszolgák részére hasonló szabásu mint a lovassági posztónadrág, csak hogy zsinórzata nincs.

Nadrágszija,
 hasköteje,
 ing,
 gatyája,
 kapcsa,

} mint a honvéd-gyalogságnál.

A nyakravaló a gyalogságéhoz hasonló, csakhogy a kötő mindkét széle fekete bőrrrel van szegélyezve.

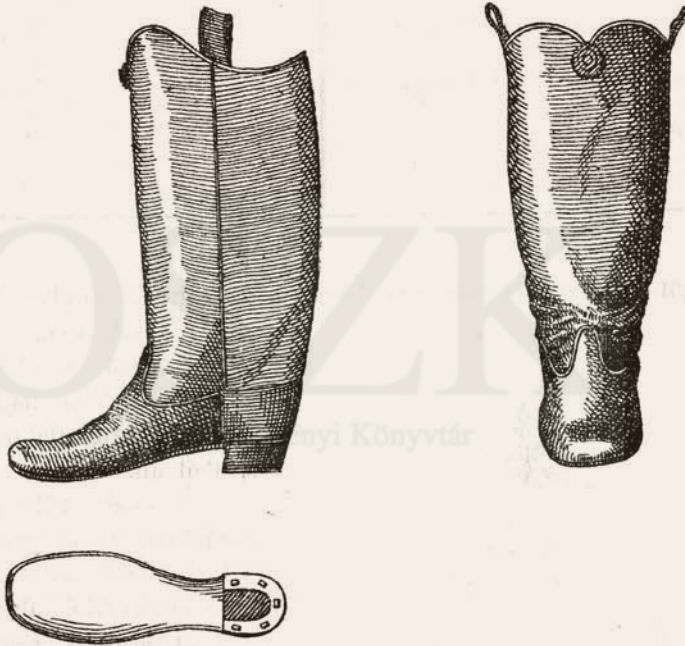
A lovassági nyakravaló, nyakszegély *nélkül* viselendő.

A kötény négyszögű vastag fehérített vászonból (vagy a *belgazdászati*lag való készítésnél egyéb vászonneműből is) van készítve, hosszasa: 79, szélessége: 66 centiméter. A kötény felső és alsó széle be van szegve s a felsőtől $2\frac{5}{10}$ centiméternyire 73 centiméter hosszasa és $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű kötőszalaggal ellátva.

Köténynyel (istálló-i szolgálatra) minden közhuszár el van látva, s azt menet alkalmával a bal málhatáskába teszi.

Lovassági csizma. A szekérsz-csizmához hasonló, csakhogy hosszabb száru és magasabb sarku *lovassági csizma* szintén cseresávás marhabőrből, egy lábon hordhatólag

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

van készítve, és fontos talpbőr-, vagy német gubacs talpbőr talppal ellátva. E csizmák szárai a szekérsz-csizmákhoz hasonlóan, fönt kanyaros szegélyűek, és hármás bőrrózsákkal vannak ellátva.

A sarkok hét sarkfoltból állanak, és a szekérsz-csizmához hasonlóan patkóval vannak ellátva.

Egy pár lovassági csizma $1\frac{290}{1000}$, egész $1\frac{680}{1000}$ kilogramot nyom.

A lovassági-csizma beosztása méretarányok és százalékok szerint.

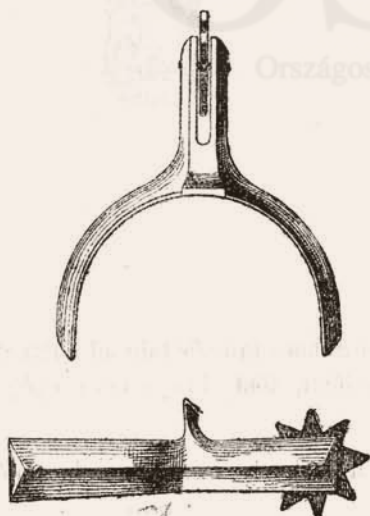
Méretarányok	1	2	3	4	5	6	7	8
Százalékok	1	4	12	18	20	24	15	6

A kész lovassági csizma méretei.

A részek megnevezése		1	2	3	4	5	6	7	8
		méretarány							
A szárak	magassága a középvarrás mentében a sarkok illstékétől kezdve	40				37 ⁵ / ₁₀			
	felső félbőssége	18 ⁵ / ₁₀				17			
A talp	közép hosszúsága	32 ⁵ / ₁₀	31	29 ⁵ / ₁₀	29	28 ⁵ / ₁₀	27 ⁵ / ₁₀	27	26 ⁵ / ₁₀
	lábizom szélessége	10 ⁵ / ₁₀	10	9 ⁵ / ₁₀				9	
A sarok	közép hosszúsága és szélessége	6							
	magassága	3							
A bőrszegély	szélessége kívül	3 ⁵ / ₁₀							
A bőrrózsák	közép koronájának átmérője	1 ⁵ / ₁₀							
	csipkés aljzatának átmérője	2 ⁵ / ₁₀							
A csizmafülek	félhosszasága	11							
	szélessége	3							

A sarkantyú kovácsolt vasból van készítve, tisztára köszörülve, és külfülletén síkálva.

t. n. $\frac{1}{2}$ -de.

A sarkantyú, a nyakból és az ettől kétfelé ágazó, a csizmaszárak domborulatának megfelelően hajlitott ágakból, és az ezen részek csatlakozási pontja fölött lévő bürüből áll.

A nyak szélesebb oldalai s az ágak külfüllete, a középvonaltól az alsó és felső szél, valamint az ágak szabad végei felé, ferde fölletekké köszörülvén.

A nyak 4 centiméter hosszúságú, 1 centiméter vastagságú, az illesztéknél $1\frac{3}{10}$ centiméter, szabad végén pedig $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességgel bír, és ez utóbbin 3 centiméter hosszúságú hasitékkal van ellátva. Ezen hasitékban nyolcz nem szerfűlött éles, 6 milliméter hosszúságú csipkével ellátott, 3 centiméter átmérőjű taraj mozgathatóan van beszegecseelve.

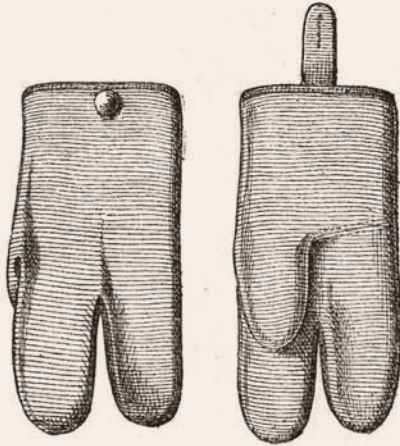
Az ágak szabad végeiken $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességűek és 5 milliméter vastagságúak, az illesztéknél való szélességük $1\frac{5}{10}$ centiméter, ottani vastagságuk pedig 4 milliméter; $4\frac{5}{10}$ centiméter nyiltabeli közép szélességnél, az ágak végei 7 centiméternyire esnek egymástól.

Az 1 centiméter magasságú bürü felső szélén $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű, és kifelé 5 milliméter szélességben ferdén ki van köszörülve, és az illesztéknél mindkét oldalt kikanyarítva.

Mindkét ág végeibe, valamint a bürübe egy egy szegecslyuk van furva, melyeken át a sarkantyú lapos fejtű vasszőgcecsekkel a sarkkéreghez, még pedig akként erősítettik, hogy a sarkantyú alsó széle, a sarokvarrás színvonalába essék.

Egy pár sarkantyú 145, egész 160 gramot nyom.

A lovassági fejeskesztyű, gyapjufestettű sötétbarna posztóból van készítve, és ugyan-
a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

azon minőségű posztóval béleelve. E fejeskesztyű a gyalogságéhoz hasonló, csak hogy az ujjrészek, valamint a torkolat hosszabbak, és hogy az ujjrész két egyenlő részre van hasítva, még pedig olyképen, hogy a ló könnyebb vezethetése végett, a mutató- és középujj az egyik, a növendék- és kisujj a másik félbe dugathassék. Az egyik keztyű fölrészen fémgomb van fölvarva.

Egy pár fejeskesztyű 22 egész 24 de kagramot nyom.

A lovassági fejeskesztyű beosztása méretarányok és százalékok szerint.

Méretarányok	1	2
Százalékok	40	60

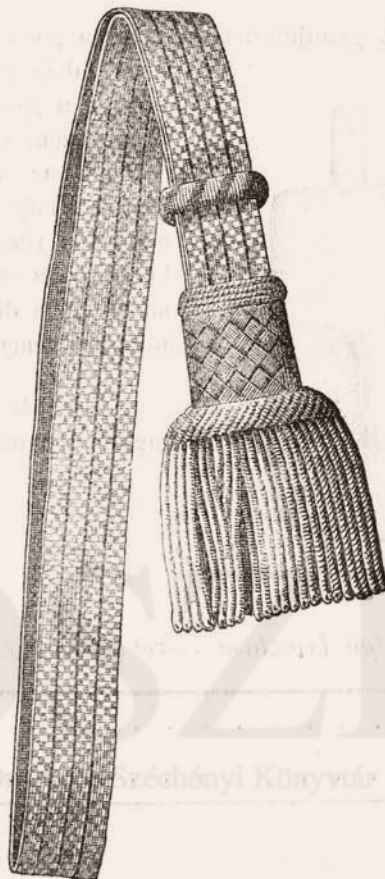
A kész lovassági fejeskesztyű méretei.

A részek megnevezése.			1	2
			méretarány	
A fejeskesztyű	legnagyobb	hosszasága	32	31
	legkisebb		21	20
	szélessége	a gömbölyítvény előtti átmetszetnél	13	
		az alsó szélén	13	
A hüvelyktyű	középhosszusága		10	
	alsó átmetszeti szélessége		6	
A gombhurok	hosszasága az illesztéssel együtt		$6\frac{3}{10}$	
	egyenlő szélessége a gömbölyítvényig		$2\frac{5}{10}$	

Börkesztyü, { mint a gyalogságnál.
altiszti tárcza }

A lovassági kardbojt, altisztisztek számára finom feketesárga gyapjuból, a hadapródok

a t. n. $\frac{1}{2}$ -de.

részére pedig aranysárga és fekete selyemből van készítve, s a bojtból, a szalagból és a tolócsukorból áll.

A bojt a fejből, és három rétegű szabadon lelógó rojtból áll.

A fejet $2\frac{5}{10}$ centiméter hosszáságú és $3\frac{5}{10}$ centiméter szélességű türes mag képezi igen könnyű fából, mely alsó végén fekete gyapjuszövettel van bevonva, és küloldalán finom aranysárga sodrott gyapjúval befonva s a széles oldalakon három sor fekete csipkés csikkal díszítve.

A rojtok két külső rétege $\frac{2}{10}$ centiméter vastagságú és 6 centiméter hosszáságú aranysárga gyapju zsinórkákból, a belső réteg pedig $\frac{5}{10}$ centiméter vastagságú és $4\frac{5}{10}$ centiméter hosszáságú fekete pamut-zsinórkákból van készítve.

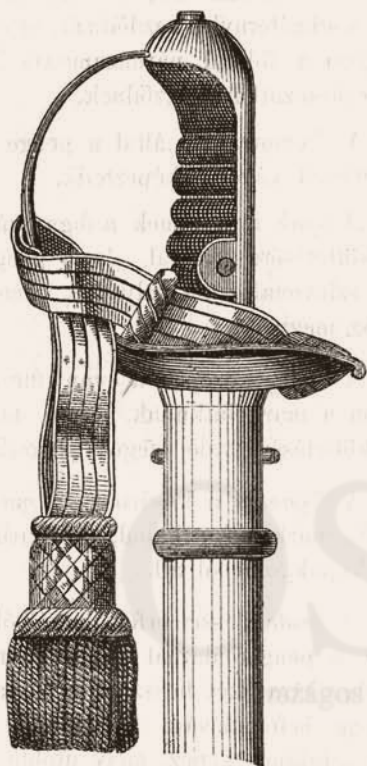
A 2 centiméter szélességű szalag, kétrétben $32\frac{5}{10}$ centiméter hosszáságú s aranysárga gyapjuból van készítve, és hosszában három egymástól egyenlő távolságra eső párhuzamos fekete csikkal átszőve. E szalag fekete borjubőrrel van bélelve, és mindkét szabad végével fent a bojt fejéhez erősítve.

A szalag, valamint a bojtok illesztéke egy-egy sárga gyapjuból horgolt koszorueskával van fűdve.

A $6\frac{5}{10}$ milliméter szélességű *tolócsukor*, fekete csikokkal keresztben átszel-
delt sárga gyapjuból van készítve, és kártyapapírbetéttel feszesítve; a tolócsu-
kor a kétrét egymáson fekvő szalagra huzatván, ennek összehúzására szolgál.

Egy lovassági kardbojt 4, egész 5 dekagramot nyom.

a t. n. $\frac{1}{3}$ -da.

A kardbojt szalagjának vége, a kard
szúrlapjának első hosszukás nyílásán felülről
lefelé, ezután a második nyíláson alulról föl-
felé átdugatván, a bojt a szalag hurkos vé-
gén átnyomatik és a szalag szorosan össze-
huzatik. Erre a szalagot a szúrlap mentében
és a markolatou kívül, a kosár kengyele
körül kell hajtani s a bojtot a szalag és a
szúrlap között akként átdugni, hogy az a
szúrlap első része előtt szabadon lelőgjon, a
tolócsukor pedig a markolattal érintkezzék.

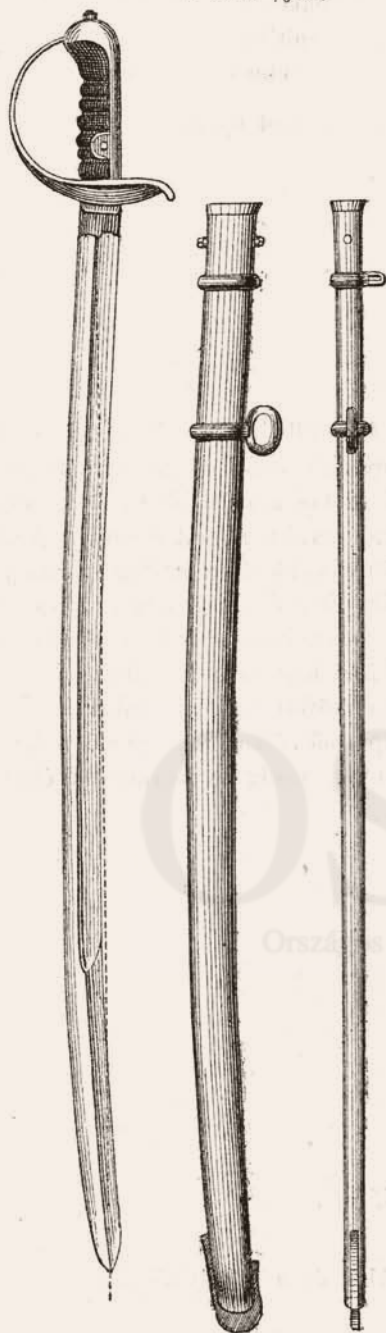
Fegyverzet.

A lovas legénységi kard a pengéből, a fogantyúból és a hüvelyből áll.

Az edzett és síkalt *penge*, a nyakkal együtt finomított aczélből van készítve.

A penge hosszúsága nyak nélkül ez utóbbi középvonalának irányában mérve :
86 centiméter, szélessége a penge-toldatnál : 32 milliméter. A penge foka a nyak-
toldatnál : $8\frac{3}{10}$ milliméter vastagsága, és a penge hegye lefelé élbe megy át.

Ha a penge hegyét és a fok végét egyenes vonallal egybekötjük, és
ezen a nyaktól kezdve 43 centimétert mértünk ki : akkor e ponton a fok az
egyenes vonal alá 22 milliméternyire süllyed, azaz a penge ezen mérték szerint
van hajlítva.

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

A penge átmetszete ékalaku, vastagságában és szélességében a nyaktól kezdve fokozatosan egybefut, és a $24\frac{7}{10}$ centiméter hosszúságú kétélű *csúcszatban* végződik. A kosár előtt $2\frac{5}{10}$ centiméternyire, az él tompává válik.

A penge mindkét szélesebb oldalán egy-egy homorrággal bír, melyek a kosártól $2\frac{5}{10}$ centiméternyire kezdődnek, egyenlő szélességben a fokkal párhuzamosan húzódnak és a csúcszatban végződnek.

A homorrágot által a penge élén az úgynevezett vágóék képezetik.

A *nyak* a pengének a fogantyúval való összeköttetésére szolgál, és a penge éle és foka színvonalai alá süllyedve, hengeralku tövisbe megy át.

A *nyak*, közepén át van furva, mely furaton a markolatkupak, és a markolatfa összeköttetésére való szegecs dugatik át.

A *fogantyú* a kosárból, a markolatkupakból, markolatkarikából, a markolatfából és a kupakgombból áll.

A *kosár* Bessemerféle aczélből van készítve, a pengetoldatnál a kardmarkolatszij átdughatására két hosszas nyílással bír, és a penge befogadására nyuladékos hüvelyű áttört szűrlepet képez, mely utóbbi az ököl megvédésére meg van hajlítva, és kézbe fogott kardnál a jobboldalon szélesebb.

A szűrlepet a kupakgomb felé ívalaku kengyelbe megy át, és mindkét szélén domborléczekkel van ellátva.

A kosár hüvelye a nyaklyuk hosszabítványát képezi, és a fűszerelt pengének szilárdabb tartására szolgál.

E hüvely szintén Bessemerféle aczélből van készítve, a kosárral összealapálva és sárgarézzel egybeforrasztva.

A Bessemerféle aczélből gyártott *kupak*, a markolatfa fokát befüdi, és gombját körülkeríti; fűlszine tisztára van síkálva, s a kupakgomb melletti végén a kengyel domborléczeinek befogadására megfelelően kivájva. A kupak alsó részében lévő *karajok*, a markolatfán és a penge nyakán átdugandó szegecs befogadására, valamint a markolatnak a pengével való szoros összeköttetésére szolgálnak.

A kupak csúnya a nyaktövis befogadására át van törve.

A Bessemerféle aczélből készült *markolatkarika*, a markolatfát a kupakkal köti össze.

a t. n. $\frac{1}{3}$ -da.

A *markolatfa* szívós bikkfából van készítve, s a pengenyak befogadására való furattal ellátva.

A markolatfa fent csupban végződik, melytől lefelé két bordával van ellátva, melyek közül a kupak karajai alá esők megfelelőleg ellapítva vannak.

A markolatfa, fokán összevarrt feketített borjubőrrel van bevonva.

A *kubakgomb* vertvasból van készítve, s a nyaktüvis végének lealapálásánál szögecsstokul, illetőleg aljzatul szolgál.

A 6. számú Bessemerféle aczélbádoggal csikokból készült *kardhüvely* a penge rejtésére szolgál; alakja a penge alakjának megfelelő.

A bádoggalcsik tüvis fölött behajlított, és sárgarézzel összeforrasztván, megfelelőleg alakíttatik.

A hüvely fölvergott alsó végéhez a *csusztatóvas* van sárgarézzel forrasztva.

A hüvely nyílásának közelében mind az él-, mind a fokrészen, egy-egy *szemölcs* van a hüvelybe eresztve, azzal összekalapálva, és sárgarézzel egybeforrasztva.

E szemölcsök furataiba, nőcsavarok metszvék, melyekbe a szájkariacsavarok becsavartatnak.

A kardhüvely *szájkarikával* és két *hordpánttal* van felszerelve, tisztára leköszörítve és halványra csiszolva.

A kardhüvely ürege két *fenyőszilánkkal* van bélelve.

A rugony-keménynyé edzett aczélbádoggal készült *szájkarika*, a hüvely nyílásának és a kosár hüvelyének megfelelőleg alakított karikából áll, mely a hüvely lapjaihoz dűleszkedő rugonyokkal van felszerelve.

A szájkarika a hüvelynyílás szélének megóvására, rugonyai pedig a hüvelybe rejtett kard kiesésének meggátolására valók.

A szájkarika a kardhüvely nyílásába tolatván, ahhoz a szemölcsökön átvergott *csavarokkal* erősítettik.

E csavarok vertvasból vannak készítve és keménynyé aczélozva.

A *hordpántok*, illetőleg *hordkarikák* czeмент-vasból vannak készítve, s a hüvelyre alulról felhuzva.

A felső hordpánt karikája hosszukás, és a kardhüvely belső oldalán a foktól az élhez fölfelé huzódó irányban van alkalmazva.

A második hordpánt karikája kerülekalku, s e hordpánton és a hüvely fokán merőlegesen áll.

A *faszilánkok* száraz, szívós fenyőfából vannak készítve, simára gyalulva és lenmagolajban áztatva.

Ezen hüvely fenekétől a szájkarika rugonyai hajlatáig érő szilánkok, a penge és a hüvely közti tért kitöltvén, a kard csörgésének mérséklésére, s a penge jókarbantartására valók.

Egy kard hüvelyestől $1\frac{757}{1000}$ kilogramot nyom.

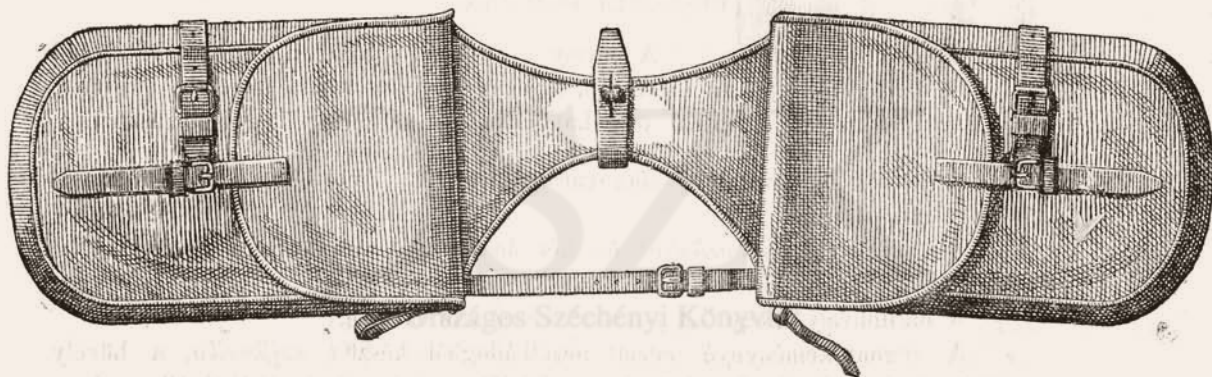
A tiszthelyettesek lovas-tiszti kardot hordanak.

A hátultöltő karabély és a lovassági forgópisztoly az illető utasításokban van leírva.

Legénységi szerelvény.

A kettős málhatáska bőrszínével kifelé fordított fejbőrből van készítve és két egyenlő táskából áll, melyek egy kötdarabbal vannak egybekapcsolva.

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

A zsákalaku táskák magassága 35 centiméter, szélessége 21 centiméter. E táskák alsó végeiken el vannak gömbölyítve, és torkolatuk fődéllel elzárva.]

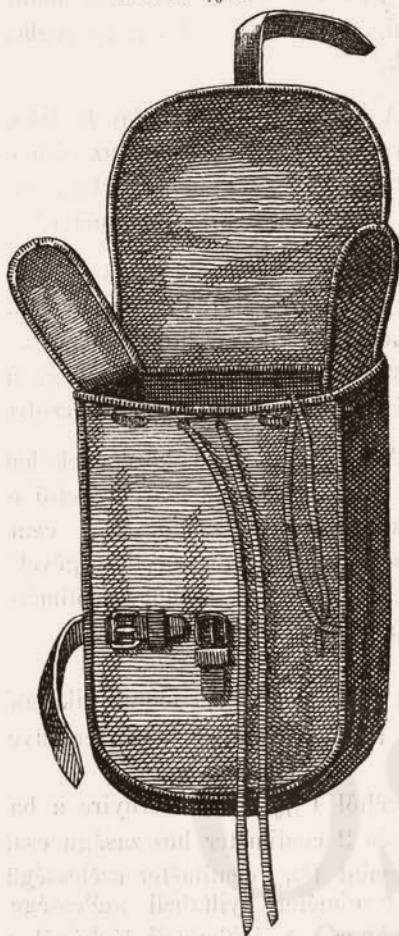
A táskák *hátlapja* a kötdarab közepén tul $4\frac{5}{10}$ centiméterig egy darabból van vágva, s a csatlakozatnál két párhuzamos varrással összetűzve.

Az elő- és hátlap mindkét oldalon és lent egy *oldallaphoz* varrásszegélylyel van erősítve. Ezen oldallap szélessége fönt 10 centiméter, lent pedig 6 centiméter. A zsák torkolata az elő- és oldallapnál bőrrel van szegélyezve.

Az előlap felső szélének mentében hat, és az oldallapon két lyuk van vágva, s ezeken két fűzősij áthuzva, melyek a táska torkolatának összefűzésére szolgálnak.

E két darab 1 centiméter szélességű és 63 centiméter hosszúságú fűzősij egyik vége a hátsó szegélyes varráshoz van erősítve, másik vége pedig a lyukakon akként áthuzva, hogy e szijak az előlap két középső lyukán kijöjjenek és ott egybekapcsoltassanak.

A t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

A nedvességnek a táskában való behatolásának meggátolása végett, a két oldallap felső szélén, a szegélyzethez egy-egy bőrfül van varrva, melynek hosszasa $12\frac{5}{10}$ centiméter, szélessége 9 centiméter; e fülek a torkolatra fektetendők.

A torkolat elzárására, a hátlap felső széle mentében, a 25 centiméter szélességű, és $26\frac{5}{10}$ centiméter hosszasa *födél* van fölvarrva, melynek első szöglei elgömbölyítvők, és szélei bőrrrel beszegvők.

A födél küloldalának közepén, 4 centiméternyire az alsó szélétől, $18\frac{5}{10}$ centiméter hosszasa, 2 centiméter szélességű csatlék van fölvarrva, melylyel a födél az előlap függőleges csatjához erősítetik.

A táskák előlapjának közepén, a fenék szegélyes varrásától $6\frac{5}{10}$ centiméternyire, $5\frac{5}{10}$ centiméter hosszasa, és 2 centiméter szélességű csatdarab van alkalmazva, s ehhez $\frac{3}{10}$ centiméter vastagsága, 2 centiméter nyiltabeli szélességű, és $1\frac{3}{10}$ centiméter nyiltabeli magassága ónozott vascsat, valamint $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű csatesukor erősítve. E csat tövise fölfelé van irányozva.

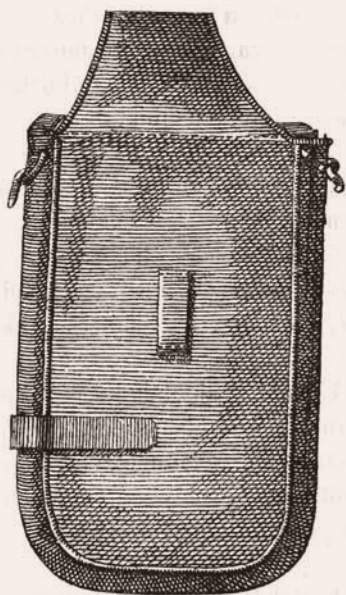
A táskák előlapjának közepe táján, közvetlenül az előbb említett csatok fölött, egy-egy vízszintes — és csatesukorral ellátott — csatdarab akként van alkalmazva, hogy illesztékének vége az alsó szegélyes varrástól $11\frac{5}{10}$ centiméternyire essék, az illeszték-varrás pedig csak a csatesukorig érjen, és a csatdarabhoz erősített csat mindenestől le- és föl mozgatható legyen.

A csatdarab szélessége az illesztéknél: $2\frac{5}{10}$ centiméter, a csatnál pedig: $2\frac{2}{10}$ centiméter; hosszasa 5 centiméter; $\frac{3}{10}$ centiméter vastagságú ónozott vasgörcsatjának nyiltabeli szélessége $2\frac{5}{10}$ centiméter, nyiltabeli magassága: $1\frac{8}{10}$ centiméter. A csatesukor $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű.

Ezen vízszintes csatdaraboknak megfelelőleg, a táskák hátlapján egy-egy $2\frac{2}{10}$ centiméter szélességű, és 27 centiméter hosszasa csatlék akként van alkalmazva, hogy illesztékének vége az alsó szegélyes varrástól $11\frac{5}{10}$ centiméternyire, az oldalától pedig $10\frac{5}{10}$ centiméternyire essék. Ezen csatlékokkal a málfatás-kák, a nyeregtakaró bőrkarikáihoz csatoltatnak.

A hátlap külfölületének közepén, továbbá a födélilleszték varrásától 10 centiméternyire lefelé, $7\frac{5}{10}$ centiméter hosszasa, és 3 centiméter szélességű függőleges csukor van keskenyebb végével a bőrhöz tűzve.

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

Ezen csokrokra kell azon málhaszijat áthuzni, melylyel a táska a nyereghez erősítetik.

A kötődarab hosszoldalai ivalakuan akként vannak kivágva, hogy az első oldalon a hűrtől való legnagyobb távolság 11 centiméter, hátul pedig $4\frac{5}{10}$ centiméter.

A kötődarab hasonló szabásu egy daraból vágott fölrésszel van erősítve, mindkét rész pedig a kikanyarított széleken bőrral szegélyezve. A kötődarab két vége a földel illesztékvarrásával van egybekapcsolva.

A kötődarab felső közepének hátsó oldalán bőrgomb, és ez alatt a belső oldalon 18 centiméter hosszaságú, $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességű csatlék van egyik végével a szegélyzetbe varrva, s a szélétől 1 centiméternyire a kötődarabhoz tűzéssel erősítve.

Ha e gomblyukkal ellátott csatlék az első nyeregágas fonatkarikáján áthuzatik, és a bőrgombra akasztatik, akkor a táska a nyereghez van erősítve.

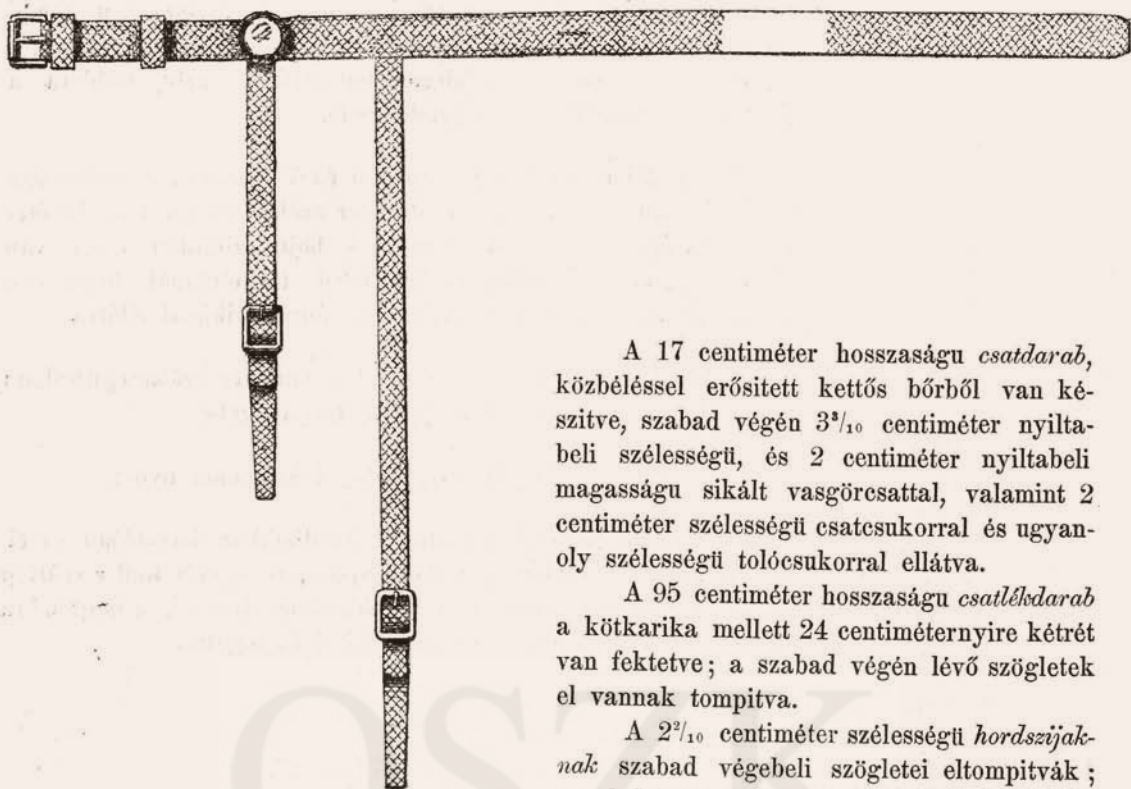
A kötődarab alsó lapján az első szélétől $1\frac{5}{10}$ centiméternyire a baloldali táska mellett, $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű és 2 centiméter hosszaságú csatdarab van varrva, és ehhez ónozott vasesat, valamint $1\frac{3}{10}$ centiméter szélességű csatcsukor erősítve. A csat vastagsága $\frac{2}{10}$ centiméter, nyiltabeli szélessége $1\frac{5}{10}$ centiméter és nyiltabeli magassága 1 centiméter. A jobboldali táskánál, a kötődarab első szélétől $1\frac{5}{10}$ centiméternyire, $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű és $24\frac{5}{10}$ centiméter hosszaságú csatlék van előre ferdén fölvarrva. Ha a csatlék a csathoz kapcsoltatik, a táskák a nyergen egyenletes irányban tartatnak.

A jobboldali táska torkolatának első szöglete melletti lyukon a sátorbalta megerősítésére szolgáló $68\frac{5}{10}$ centiméter hosszaságú és 1 centiméter szélességű kötőszij huzatik át. A baloldali táskánál hasonló helyen 35 centiméter hosszaságú és 1 centiméter szélességű azon kötőszij van áthuzva, mely a lócsövek megerősítésére szolgál.

Egy kettős málhatáska $1\frac{590}{1000}$ egész $1\frac{680}{1000}$ kilogrammot nyom.

A kardkötő bagariaszerűleg készített vörös fejbőrből van gyártva, — a derékszijból, 2 hordszijból és 2 csatdarabból áll.

A 3 centiméter szélességű derékszij két részből, vagyis a csatdarabból és a csatlékdarabból áll, melyek $3\frac{5}{10}$ centiméter átmérőjű vaskarikával vannak összekötve.

a t. n. $\frac{1}{4}$ -da.

A 17 centiméter hosszúságú *csatdarab*, közbéléssel erősített kettős bőrből van készítve, szabad végén $3\frac{3}{10}$ centiméter nyiltabeli szélességű, és 2 centiméter nyiltabeli magasságú síkált vasgörcsattal, valamint 2 centiméter szélességű csatcsukorral és ugyanoly szélességű tolócsukorral ellátva.

A 95 centiméter hosszúságú *csatlékdarab* a kötkarika mellett 24 centiméternyire kétrét van fektetve; a szabad végén lévő szögletek el vannak tompítva.

A $2\frac{2}{10}$ centiméter szélességű *hordszija*-nak szabad végebeli szögletei eltompítvák; az első hordszija 26 centiméter hosszúságú s

a derékszija-kötkarikához a csatdarab és a csatlékdarab között, — az 50 centiméter hosszúságú hátsó hordszija pedig a csatlékdarabhoz ennek behajtása között 8 centiméternyire a kötkarikától két keresztvarrással van megerősítve. Mindkét hordszija függőlegesen lóg le.

A hordszija-hoz való két *csatdarab* színbőrből van készítve; szélességük 2 centiméter, hosszúságuk 14 centiméter; egyik végükön egy-egy darab $2\frac{2}{10}$ centiméter nyiltabeli magasságú és $2\frac{2}{10}$ centiméter nyiltabeli szélességű síkált vas büröcsattal vannak ellátva. E csatdarabok másik végeinek szögletei el vannak tompítva.

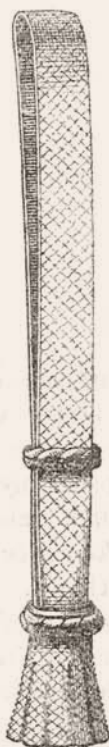
A csatdarabok a kard beakasztására valók, mely célból csatlékos végük a kardhüvely karikáin és a büröcsaton áthuzatik, s ez utóbbiba a hordszija csatlékos vége fölöttük becsatoltatik.

Egy kardkötő 218, egész 224 gramot nyom.

A kardkötőt a zubbony alatt akként kell a derékre kötni, hogy az első hordszija a bal felső czomb mentében lógjon és a kard szúrlapja a zubbony alsó szélével egy színvonalba essék.

A kard ide-oda ittódésének a lovaglaskor való meggátlása végett, a hátsó hordszija akként kell csatolni, hogy a kard általa is egyenletesen tartassék.

A kardmarkolatszija bagariaszerű vörös fejbőrből van készítve, a kéziszija-ból bojtjal együtt, és két fonatkarikából áll.

a t. n. $\frac{1}{4}$ -de.

A $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességű, 68 centiméter hosszúságú *kéziszi*, $6\frac{5}{10}$ eméter hosszúságban az 1 cm-ternyi legkisebb szélességre van keskenyítve és ugyanott $2\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú gomblyukkal ellátva. A kéziszij másik vége a bojtba van vezetve, s $1\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú bőrgombbal ellátva, mely utóbbira a bojtba szintén betolt szijvég gombolandó.

A bojt 28 centiméter hosszúságú és 7 centiméter szélességű bőresikből van készítve, s 1 centiméter szélességű és 4 centiméter mélységű csipkés rojtokkal ellátva. A bojt szilárdan össze van hajtva, $2\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú, felső torkolatánál össze van varrva, és ott 1 centiméter szélességű fonatkarikával ellátva.

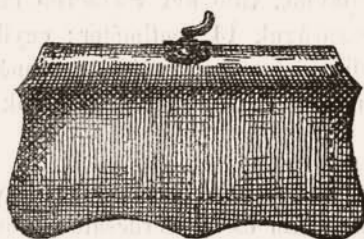
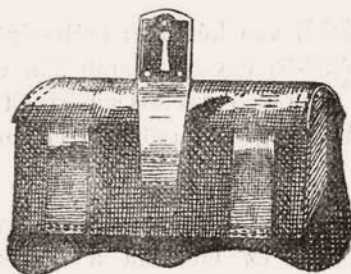
A kétrét fektetett *kéziszijat* az 1 centiméter szélességű tolható fonatkarika, az ugynevezett *tológyűrű*, tartja egybe.

Egy kardmarkolatszij $5\frac{3}{10}$ — $5\frac{7}{10}$ dekagramot nyom.

A kardmarkolatszij az altiszti kardbojthoz hasonlóan erősítendő a kardhoz, csak hogy a kéziszijat csak egyrét kell a szúrlap két hátsó hosszukás lyukán és a tologyűrűn áthuzni, a bőrgombra gombolni s aztán a kard kengyele körül hajtogatni.

A tölténytáska a táskából, a két hordesukorból és a fűdélből áll.

A négyszögű hasábalaku *táska* az előlapból, a hátlapból, a két oldallapból és a fenékből áll, mely alkatrészek cseresávás világos fénybőrből vannak készítve.

a t. n. $\frac{1}{4}$ -de.

A hátlap külfelületén az oldalszéltől 1 centiméternyire két hordesukor van alkalmazva, melyeken a tölténytáska-derékszij huzatik át.

E hordesukrok egyik vége a hátlap felső szélétől $1\frac{5}{10}$ centiméternyire két vízmentes tűzővarrással van a hátlaphoz erősítve, azután áthajtva, és másik lefelé fektetett végével a fenékvarráshoz erősítve és $\frac{5}{10}$ centiméterrel följebb a hátlaphoz tűzve.

E hordesukrok szélessége $2\frac{5}{10}$ centiméter, nyiltabeli hosszúsága $5\frac{5}{10}$ centiméter.

A hátlap közepének alsó szélétől $2\frac{5}{10}$ centiméternyire, $9\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú és $3\frac{5}{10}$ centiméter középszélességű kallantyucsatlék van a hátlaphoz két tűzővarrással erősítve.

E csatlék levarrott végétől 5 centiméternyire egy a gyalogsági tölténytáskáknál leírt ütköző lemez van a csatlékhoz erősítve.

Az oldalain és alján kanyarosan kivágott előlap felső része, a táskának torkolata fölé fűdél gyanánt nyulik és e részen oldalt 1 centiméter szélességű fülekkel bír.

A fűdél hosszassági és szélességi közepén egy a gyalogsági tölténytáskánál leírt kallantyukészülék van erősítve.

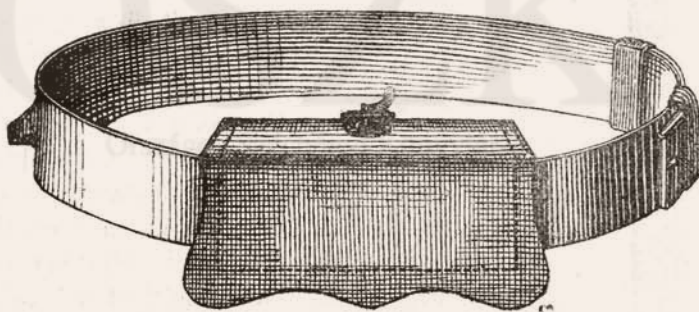
A táska hosszassága $15\frac{5}{10}$ centiméter, szélessége $5\frac{5}{10}$ centiméter és magassága 7 centiméter.

Egy lovassági tölténytáska átlag 19 dekagramot nyom.

Minden lőfegyverrel ellátott lovas a tölténytáskába háboru idején 24 teljes karabély- vagy forgópisztolytöltényt tesz, és azt a tölténytáska-derékszíjra huzva, kallantujával arcának középvonalába helyezi.

A tölténytáska a lovas által ügyeleti vagy parancsóri szolgálatban gyalog vagy lóháton a legfelső öltöny fölött *szolgálati jelvényül* viselendő.

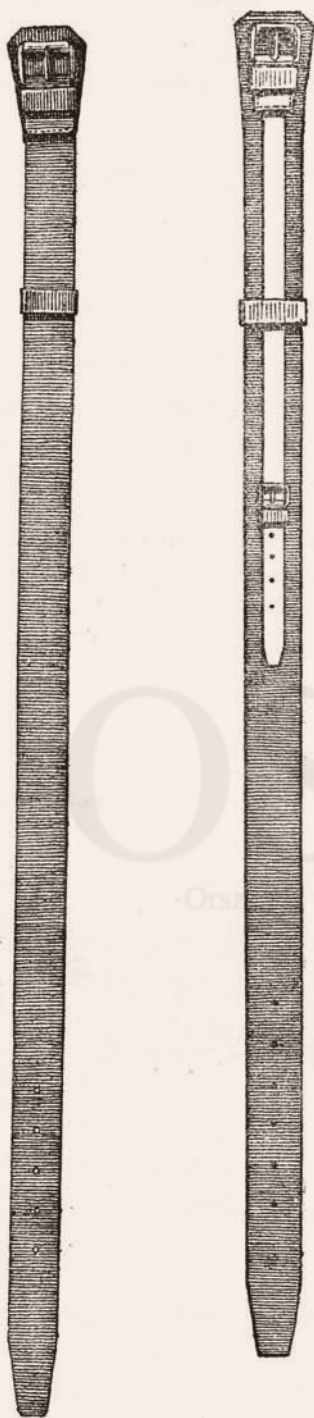
t. n. $\frac{1}{4}$ -de.

Az olajos palaczkocska a nyeles csavarhúzó és törő vászonrongyba tekergetve, a tölténytáskában hordozandó.

Az altiszt ezenkívül a tölténytáskában, a fűntebbi tárgyakkegyütt, begöngyölt rugonyszoritót is hordja.

A tölténytáska-derékszíj bagariaszerűleg készített vörös fejbőrből van gyártva; szélessége 5, hosszassága $110\frac{5}{10}$ centiméter. E derékszíj egyik vége egyttal a csatlékhöz is képezi, mely 14 centiméternyi hosszasságban megszélesbül, külső szélén 5 centiméter szélességű s ott letompított szögletekkel bír. A derékszíj ezen végén a szélesebb karimától 4 centiméternyire, $2\frac{5}{10}$ centiméter nyiltabeli magasságu $5\frac{3}{10}$ cen-

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

Hogy a testről levett derékszijról a tölténytáska le ne csusz hassék, a derékszij végei összecsatolandók.

timéter nyiltabeli szélességű ónozott vasgörcsat, 5 centiméter szélességű, $4\frac{5}{10}$ centiméter hosszaságú csatdarabba van varrva s oda 2 centiméter szélességű csatesukor erősítve.

A derékszij másik vége 9 centiméternyi hosszaságban $3\frac{5}{10}$ centiméterig keskenyebbre van vágva és szögletein eltompítva. A keskenyebb szélről $17\frac{5}{10}$ centiméternyire, öt tövislyuk van $3\frac{3}{10}$ centiméternyi közökben alkalmazva.

A lovas hátán fekvő karabélynak megszoríthatása végett, a derékszij külső oldalának hosszközepén, 2 centiméter szélességű, $47\frac{5}{10}$ centiméter hosszaságú csatlék (karabélycsatlék), és 2 centiméter szélességű, $4\frac{5}{10}$ centiméter hosszaságú csatdarab van alkalmazva, és ehhez $1\frac{8}{10}$ centiméter nyiltabeli magasságú és $2\frac{2}{10}$ centiméter nyiltabeli szélességű ónozott vas görcsat és $1\frac{3}{10}$ centiméter szélességű csatesukor erősítve.

A karabélycsatlék szabad vége kissé keskenyebbre van vágva és szélétől 11 centiméternyire, 2 centiméternyi egyenlő közökben, öt tövislyukkal ellátva. A csatlék másik vége a derékszij csatdarabja alatt, annak keresztvarrása által, felső s alsó szélén pedig $1\frac{5}{10}$ centiméternyi hosszaságban van letűzve. A karabély-csatléknak csatdarabja, a derékszij csatos végétől 37 centiméternyire van megerősítve. A derékszij 2 centiméter szélességű tolócsukorral is el van látva, melylyel a karabélycsatlék az előbbihez szoríttatik.

Egy tölténytáska-derékszij 276, egész 311 gramot nyom.

A derékszij akként csatolandó a zubony fölött a derékre, hogy csatja a bal csipő mögé, a karabély-csatlák csatja pedig a lovas jobb csipőjére essék.

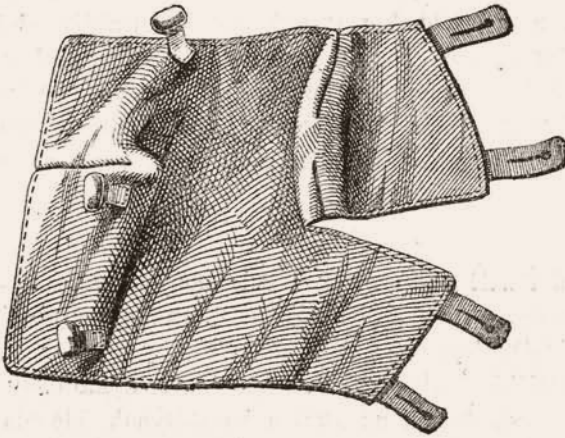
A derékszij csatlékos vége, a bal csipő mögötti tolócsukorba dugandó.

A derékszij felöltött köpenynél közönségesen ez alatt, a gyalog tűzharcban azonban a köpeny fölött viselendő.

Karabély-takaró. A hátsó lómálhának kimélése végett, a karabély zárhengere menetek

és menetgyakorlatoknál, takaróval látandó el, melyet a csapatok az elnyűtt köpenyekből, a kincstár terhelhetése nélkül, belgazdászatiilag előállítani tartoznak.

a t. n. $\frac{1}{4}$ -de.

A karabély-takaró vászon-
nal bélelt ferde négyszögű posztó
darabból áll, melynek jobb része
8 centiméter mélységű hasítékkal
bir,* és négy darab 6 centiméter
hosszaságú gomblyukcsatlékkal
van felszerelve. A posztó külfölü-
letének másik oldalán, a bal
széltől $5\frac{5}{10}$ centiméternyire, há-
rom bőrgomb van fölvarrva.

A baloldal a közép felé 8
centiméternyire, a jobb felső rész
felülről lefelé $5\frac{5}{10}$ centiméter-
nyire, alulról fölfelé pedig $2\frac{5}{10}$

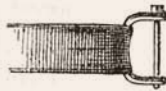
centiméternyire akként van bevágva s összevarrva, felső és alsó szélén pedig oly
módon behúzva, hogy ez által a zárhenger alakjának megfelelő domborodások
képződjenek. Ezen helyek a bélésoldalon bőrrrel vannak borítékolva, hogy ez
által a kakas átdörzsölő hatása megakadályoztassék.

A karabély-takarót akként kell a zárhengerhez és sátorvashoz erősíteni,
hogy a kisebb bőrbélés a sátorvasra, a nagyobb a závárazatra, a gombok pedig
a karabély küloldalára jussanak, és a két középső gomblyukcsatlék a közép-
gombra akasztassék.

A karabély-takaró használaton kívül a málhatáskában teendő el.

A karabély-szij húsos oldalával kifelé fordított barna marhabőrből van készítve, és két
szíjdarabból, t. i. az alrészből és fölrészből áll, melyek göresattal szükség sze-
rint hosszabbra vagy rövidebbre csatolhatók.

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

A $84\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú és $3\frac{5}{10}$ centiméter szélességű *alrész* felső
végén 2 centiméter szélességű és 3 centiméter nyiltabeli hosszúságú keresztesu-
korrall, alsó vagyis belső végén pedig hasonló szélességű és $4\frac{5}{10}$ centiméter nyil-
tabeli hosszúságú keresztesukorrall van ellátva.

A 33 centiméter hosszúságú és $3\frac{5}{10}$ centiméter szélességű *fölrész*, mindkét
végén egy-egy göresattal van ellátva. E göresatok nyiltabeli szélessége $3\frac{5}{10}$ cen-
timéter, nyiltabeli magassága 2 centiméter. A belső göresat $10\frac{5}{10}$ centiméter hosz-
zaságú és szabad végén $5\frac{3}{10}$ centiméter szélességű aljazattal van ellátva, mely
a fölrészszel három varrás által van egybekötve és annak szélességébe megy át.

A fölrész szabad végén lévő csat, 2 centiméter szélességű csatcsukorrall, és

19 centiméter hosszáságu csatlékkal van ellátva, mely szabad vége felé $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességig keskenyül.

A karabélyszijnak a karabélyhoz erősítésénél az alrészt a fölrésztől el kell választani, és az alrészt, a szélesebb keresztesukorral, a karabély alsó szíjkengyelén föltülről lefelé akként áthuzni, hogy a keskenyebb keresztesukor nyílt része kifelé fordítva ütődjék a kengyelhez, erre az alrészt a keskenyebb keresztcsukron át kell huzni, és jól megszorítani. Továbbá az alrész a fölrésszel megint egyesítendő, a csatlék a felső szíjkengyelbe akként csatolandó, hogy a csat kifelé álljon.

A karabély hordmódja.

A karabélyt torkolatával fölfelé akként kell a balvállon hordani, hogy az előág a lovas hátán, a zárhenger a jobb csipő mögött, és a karabélyszij nagy csatja a lovas mellének baloldalán legyen.

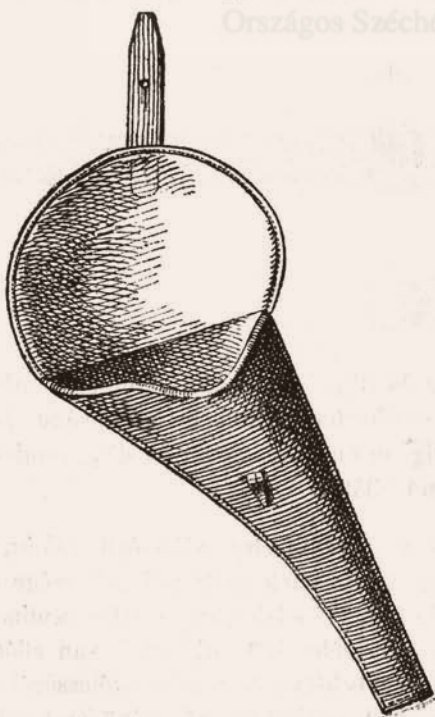
A derékszij karabély-csatlékja ekkor a zárhenger fölött a karabély körül hajtogatandó, s a derékszijhoz csatolandó, mi által a karabélynak ide-oda ütődése lovaglás közben megakadályoztatik. A karabélynak levétele végett a karabély-csatlék kioldandó, a karabélyszij teljesen megeresztendő, s a karabély a lovas feje fölött leemelendő.

Panyókába vetett mentével, vagy felöltött köpenynyel való kivonulásoknál, a karabély ezen ruhadarabok fölött hordandó.

Meneteken meg van engedve, a karabélyt váltakozva a jobb vállon is hordani.

A forgópisztoly-tok az előlapból, a hátlapból, a fődélből és a hordszijból áll, melyek barna marhabőrből vannak készítve.

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

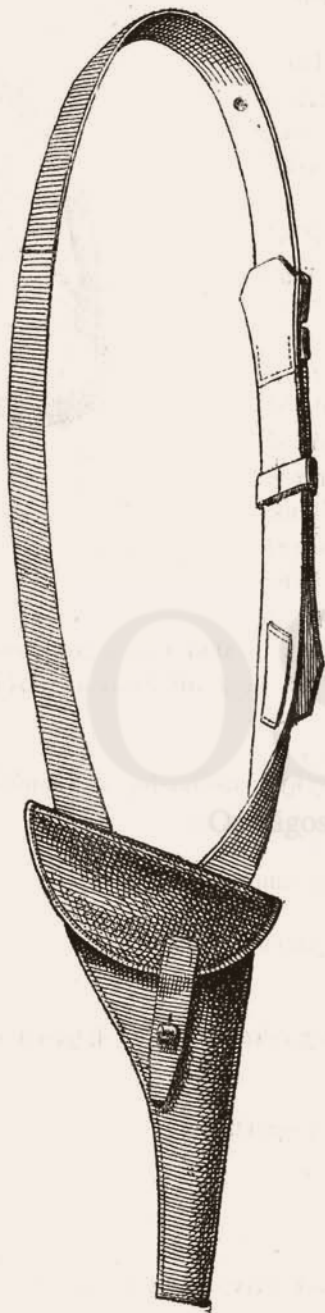
A felső szélén kikanyarított előlap, a lapos hátlapnál $3\frac{5}{10}$ centiméterrel szélesebb. Mindkét rész oldalszélein tűzővarrással van egybekapcsolva, és lent $2\frac{5}{10}$ centiméter átmérőjű kör alakú fenékkal elzárva.

A félkör-alaku fődél a hátlappal egy darabból van vágva, és közepén 22 centiméter szélességű, $16\frac{5}{10}$ centiméter hosszáságu és szélén $7\frac{1}{10}$ centiméter szélességű bőrrel szegélyezve.

A fődél küloldalán az ívnek közepén 16 centiméter hosszáságu csatlék van fölvarrva; ez az illesztéknél $2\frac{5}{10}$ centiméter, szabad végén $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű, amott elgömbölyített, itt pedig tompított alakú, e csatlék továbbá gomblyukkal is bír, melylyel a fődél az előlap alsó szélétől 21, egyenes oldalszélétől pedig $5\frac{5}{10}$ centiméternyire eső $2\frac{5}{10}$ centiméter hosszáságu bőrgömbhöz erősítetik.

A 4 centiméter szélességű hordszij, a $126\frac{5}{10}$ centiméter hosszáságu csatlékból, és a 63 centiméter hosszáságu csatdarabból áll, melyek elgömbölyített illesztéki végükkel a

hátlap külfölületén összehajló irányban, és pedig a csatlék a kanyaros oldalon, a fődél hajlatától 2, a csatdarab pedig az egyenes oldal mellett, a fődél hajlatától $4\frac{5}{10}$ centiméternyire, széleik mentében 5 centiméternyire le vannak tűzve.
a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

A csatléknak második vége, $6\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságban, 3 centiméternyire le van tompítva és 8 tövislyukkal ellátva. A csatdarab szabad vége $4\frac{5}{10}$ centiméter vastagságu ónozott vas göröcsattal van ellátva, melynek nyiltabeli magassága 3, nyiltabeli szélessége pedig 4 centiméter. E göröcsatnál 2 centiméter szélességű *csatcsukor*, és hasonló szélességű *tolócsukor*, továbbá a csat alatt $8\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságu, az illesztéken 4, a szabad végen pedig 6 centiméter szélességű tompított szögletű *aljázat* van alkalmazva.

A csatlék belső oldalán az illesztéki végtől $1\frac{5}{10}$, a csatdarabnál pedig $15\frac{5}{10}$ centiméternyire, egy-egy darab 2 centiméter szélességű, 7 centiméter hosszúságu csukor van fölvarrva, melyen a derékszij huzatik át.

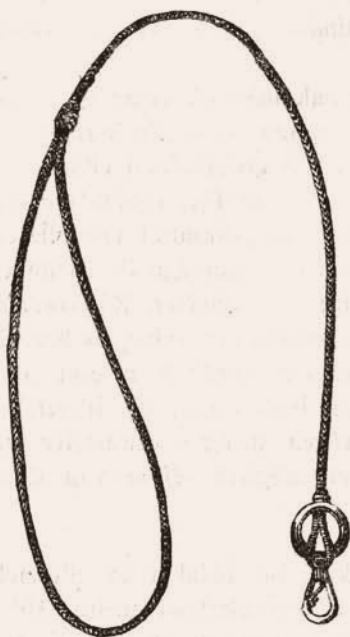
Egy forgópisztolytok 47, egész 51 dekagramot nyom.

A forgópisztolytokot akként kell a hordszijjal a bal vállra akasztva a jobboldalon viselni, hogy a hordszij csatja a lovas bal mellére jusson, és a hordszij két csukrán hátulról előre áthuzandó tölténytáskaderékszij azt leszorítsa.

A forgópisztolytok felső szélének tenyérnyi távolságban kell a jobb csipő alá esnie, valamint a hordszijnak oly hosszúra csatolva lennie, hogy a tok súlya, a hordszijra s a tölténytáska-derékszijra egyenlő mérvben legyen szétosztva.

Panyókába vetett mentével vagy felöltött köpenynyel való kivonulásoknál a forgópisztolytok ezen ruhadarabok alatt viselendő.

Forgópisztoly-hordzsínór kamóval együtt. E hordzsínór pamut bélszál fölé feketére festett ispahán gyapjuból van fonva, vastagsága $\frac{7}{10}$ centiméter, hosszúsága 153 centiméter. E hordzsínór egyik végén $47\frac{5}{10}$, másikon pedig $4\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságu hurok van kötve.

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

A hurkok kötése össze van láncszolgatva és $1\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú makkgombot képez.

A nagy hurok nyakba akasztásra szolgál, a kisebbhez pedig a rugós kamó erősített.

A vertvasból készített, síkált rugós kamó $3\frac{5}{10}$ milliméter vastagságú, 2 centiméter nyíltsági átmérőjű sodrony karikából áll, melynek alsó részén 1 centiméter szélességű, $3\frac{5}{10}$ milliméter vastagságú mozgatható körtealaku kamó van alkalmazva. A

Természetes nagyságban.

kamó egy része lent ferdén át van metszve, és fönt sarkazattal mozgathatóan akként megerősítve, hogy befelé nyitható, s a bent alkalmazott acélrugonnyal elzárható.

A karikához a hordzsinór kisebb hurokja erősítendő, a kamóra pedig a forgópisztoly karikája akasztandó.

Egy hordzsinór $2\frac{2}{10}$, egész $2\frac{1}{10}$ dekagramot,

egy rugós kamó $1\frac{75}{100}$, egész 2 dekagramot nyom.

A lovas-századi kürt F-re van hangolva, s a gyalog-századi kürttel teljesen egyenlő.

A kürtzsinór és megerősítési módja a gyalogságéval egyenlő.

A köpeny-szija a gyalogságéval egyenlő.

A tiszthelyettesi kardkötő a gyalogságéval egyenlő.

A tiszthelyettesi szolgálati jelvényt tölténytáska képezi, mely feketére lakkozott bőrből, a főtisztekével egyenlő nagyságban és alakban, de fémszegélyzet nélkül van készítve, s az összes honvéd-lovassági tiszthelyetteseknél: Ó Felségének, a magyar koronával fődött sárgaréz 1. F. J. névjelvényével diszítve.

A vörös bagariabőrből készült tölténytáskaszija lent, bőr tolócsukor van alkalmazva, melynek alsó végéhez a föntebb leírt rugós kamó erősített.

a t. n. $\frac{1}{4}$ -de.

A hordszj бүртесатја, felső tolócsukorja és szivalaku végkupakja, síkált aczélból készitvék.

A rugós kamó bőr csukorja $6\frac{5}{10}$ centiméter hosszasağı és 2 centiméter szélességű.

A tölténytáska hordszjával a bal vállra akasztva, a jobb csipő mögött akként hordatik, hogy a csatnak peczke fölfelé állva, a vállapoczkára jusson, a tölténytáska a háton fekdűdjék, és a rugós kamó a jobb csipőnél lőgjon.

A tiszthelyettes a tölténytáskát azon esetekben viseli, midőn a tisztnek töltény- táskával kell megjelenennie; felöltött köpenynél a tölténytáskát a köpeny fölött kell hordani.

A tiszthelyettes béke idején csak karddal van fölfegyverezve; forgópisztolya, tokjával és hordzsinórával együtt, valamint tölténytáskája letéteményezendő, és csak hadrakelésnél leszen kiszolgáltató.

Lószerelvényi cikkek.

Ezek a **kantárból**,
a **nyeregszerszámból**,
a **kötőfékből**, és
a **lótisztító szerszámból** állanak.

A kantár, a *kantárfejből*, az *állazó zablából*, az *állazólánczából kamójával* együtt, az *állazó kantárszárból*, a *csikófékből*, a *csikó-zablából* és a *csikó-szárból* áll. Ezen tárgyak összes bőrkatrészei, a bőr színével kifelé fordított fekete fénybőrből, a fémrészek pedig, ónozott vertvasból készítvék.

A *kantárfej* a fejszijből, torokszijjal együtt, két pofaszijből zablacsatlékkal, a homlokszijból és az orrszijból van összetéve.

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

A fejszij $26\frac{5}{10}$ centiméter hosszasanban egész darabban 4 centiméter szélességű, és innen kétfelé van hasítva. Az első részek, melyekbe a pofaszijak csatoltatnak, 2 centiméter szélességűek, és $23\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságúak; a hátsó részek ellenben 2 centiméter szélességűek, melyek közül a baloldali, vagyis a torokszijcsatlék $23\frac{5}{10}$ centiméter, a jobboldali, vagyis a torokszij pedig 63 centiméter hosszúságú.

A *torokszij* szabad végén $3\frac{5}{10}$ milliméter vastagságú, $1\frac{5}{10}$ centiméter nyiltabeli szélességű, és ugyanoly magasságú csattal van ellátva, melybe a torokszijcsatlék csatoltatik.

A 23 centiméter hosszúságú és 2 centiméter szélességű *pofaszijak*, mindkét végükön egy-egy darab $3\frac{5}{10}$ milliméter vastagságú, 2 centiméter nyiltabeli szélességű, $1\frac{5}{10}$ centiméter nyiltabeli magasságú csattal, valamint egy szilárd csatesukorral, ezen kívül a felső végeken egy tolócsukorral, az alsó végeken pedig $3\frac{5}{10}$ centiméternyire fölfelé, egy második szilárd csukorral vannak ellátva, s a felső csattal a fejszijhez erősíttetnek.

A pofaszijak alsó végeinek hátlapjához a csat alatt, egy-egy darab 24 centiméter hosszúságú, 2 centiméter szélességű csatlék, vagyis a zablacsatlék van fölvarrva. A pofaszijak alsó csatesukorjai fölött 1 centiméternyire a zablacsatlékok és a pofaszijak között, az orrszij áthúzására nyílások vannak.

A lószerelvényi cikkek összes csattöviseinek hegyei mérsékelten letompitva legyenek.

A *homlokszij* szélessége: 2 centiméter, hajtás nélküli hosszúsága: 38 centiméter. E szij mindkét vége egy-egy darab $4\frac{5}{10}$ centiméter szélességű csukrot képez, melyeken a fejszij két ága a hasítékokig át van dugva.

E csukrok belsejében a hajlatokhoz mindkét oldalon tűzött betét által még egy-egy darab második 3 centiméter szélességű csukor képeztetik, melyek a csikófék áthuzására szolgálnak.

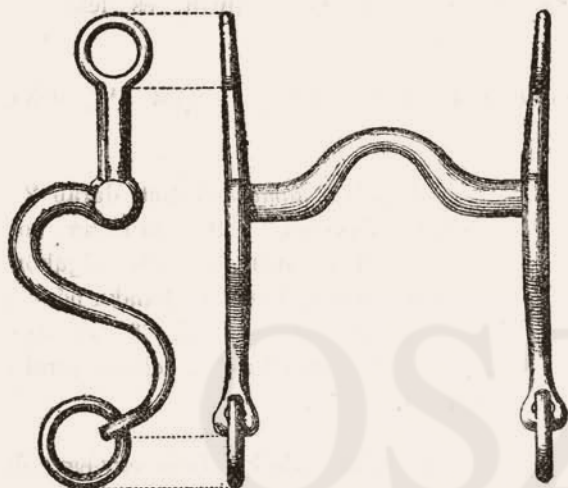
Az *orrszija* szélessége 2, hajtás nélküli hosszúsága 74 centiméter. Az egyik végebeli $5\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú hajtásba, egy (a fűtebb leirtakkal egyenlő méretű) csat és egy szilárd csatesukor van bevarrva. Az orrszija szabad végére egy tolócsukor huzatik fel.

A kantárfej összes csat- és tolócsukorjainak szélessége: $1\frac{5}{10}$ centiméter.

A kantárfej $28\frac{2}{10}$ egész $31\frac{5}{10}$ dekagramot nyom.

Az *állazó zablá* főrészét a zablarúd képezi, melynek mindkét végével egy-egy felső és alsó zablaszárból álló rész van összecsapolva.

a t. n. $\frac{1}{3}$ -da.

Az állazózabla két nagyságban készítették; az egyik méretű zablának zablarúdjá: 11 centiméter, a másikénak pedig $10\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú.

A zablarúd közepén gömbölyítvénynyel az ugynevezett *patkóval* bir; ennek szélessége a zablarúd tengelyvonalaiban mérve: $4\frac{5}{10}$ centiméter, közép magassága pedig: $2\frac{5}{10}$ centiméter. A két egyenlő szárnak teljes hosszúsága 14 centiméter. A 2 centiméter átmérőjű zablacsap középpontjától mérve a felső szár $4\frac{5}{10}$ centiméter, az alsó zablaszár pedig 9 centiméter hosszúságú.

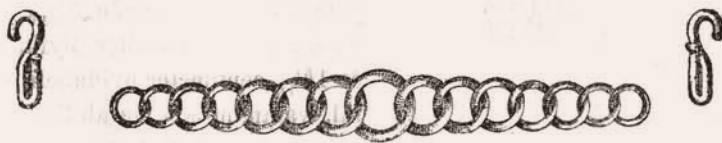
Jól igazított zablánál, a mindkét oldalú száraznak teljesen egyenlő helyzetűeknek és hosszúságúknak, egymással párhuzamosoknak és a zablarúdnak azokba merőlegesen, mozdulatlanul beszegezve kell lenniök. Ha a zablát egyik oldalából tekintjük, akkor a száraznak, szemlyukaknak és szemkapsoknak egymást teljesen fűdniök kell.

Hogy a zablá a lószáj szélességének pontosan megfeleljen, és oly lovaknál, melyek feje a szájrés fölött közvetlenül szélesbedik, a zablá szemlyukai a fejhez ne ütődjenek, a zablá szemlyukainak felső részei akként vannak kifelé hajlítva, hogy az azok közti felső távolság a zablarúd hosszúságát 1 centiméterrel túlhaladja.

A kantárfej pofaszijai a zablá szemlyukaiba, az állazó kantárszárazak pedig az alsó kapocskarikákba csatoltatnak.

Egy állazó zablá (láncz nélkül) $50\frac{57}{100}$ egész $54\frac{3}{10}$ dekagramot nyom.

a t. n. $\frac{1}{3}$ -da.

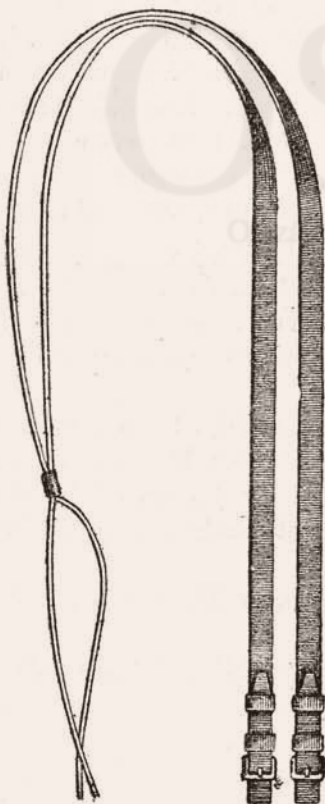

Az állazó láncz jól hegesztett és megónozott vertvasból van készítve. E

láncz köralakú karikákból, az úgynevezett lánczszemekből áll, melyek akként vannak hajlítva és egymásba akasztva, hogy lapos, közepén $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességű, s a végek felé fokozatosan keskenyülő, ott pedig 2 centiméter szélességű lánczot képezzenek. Az állazó láncz két nagyságban, t. i. tizenhárom lánczszemmel 19, és tizenöt lánczszemmel 22 centiméternyi hosszúságban készíttetik, $12\frac{3}{10}$ egész $14\frac{9}{10}$ dekagramot nyomván. Az állazó láncz kamó nélkül a zablarud másodfél hosszúságával egyenlő legyen, minél jól beakasztott láncznál 2—3 tartalék-szem marad, melyek jobbra és balra elosztatnak. Minden állazó-lánczhoz két darab kamó tartozik, melyek $4\frac{5}{10}$ milliméter vastagságú órozott aczél-sodronyból vannak készítve. Minden kamónak fönt fülcse van, mely a zabla szemlyukába akasztatik, és ott mozgathatóan megerősíttetik. E kamó alsó része lapos rügös kamót képez, melynek vége fölfelé áll, és a jobboldalánál jobbra, a baloldalánál pedig balra, és kissé kifelé van hajlítva, és felső végén kis sarokkal ellátva.

Egy darab 4 centiméter hosszúságú lánczkamó $1\frac{3}{10}$, egész $1\frac{4}{10}$ dekagramot nyom.

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

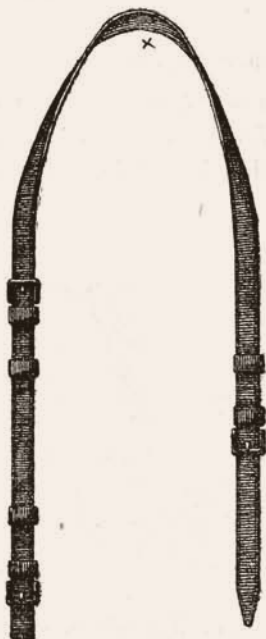
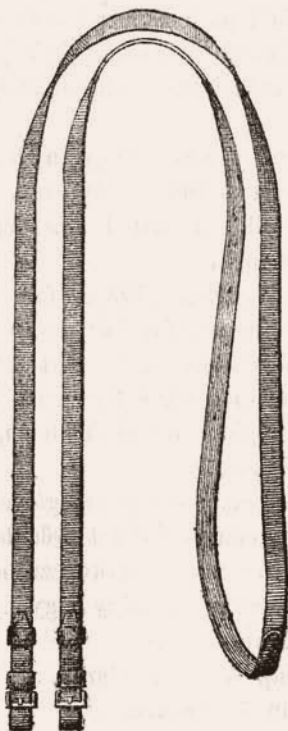
Az állazó kantárszár két darab 2 centiméter szélességű, 139 centiméter hosszúságú szíjból áll, melyek egyik végükön laposan egymásra fektetve, ékalakú bőrbetéttel 4 centiméternyire vannak összevarrva és $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű tolócsukorral egybetartva.

E szíjak másik végén egy-egy darab $3\frac{5}{10}$ milliméter vastagságú, 2 centiméter nyiltabeli szélességű s $1\frac{5}{10}$ centiméter nyiltabeli magasságú csat, továbbá 2 darab 2 centiméternyire egymástól fölvarrt csatesukor, és végre a hátsó oldalon egy-egy darab $22\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú ellencsatlék van alkalmazva, melyekkel a kantárszár a zablakapocs karikaiba akasztatik és becsatoltatik.

Egy kantárszár $25\frac{8}{10}$ egész $27\frac{6}{10}$ dekagramot nyom.

A csikófék a hosszú s a rövid pofaszíjból és a két csikócsatlékból áll, mely szíjak szélességei 2 centiméter.

A 80 centiméter hosszúságú nagyobb pofaszíj egyik végén $3\frac{5}{10}$ milliméter vastagságú, 2 centiméter nyiltabeli szélességű, és $1\frac{5}{10}$ centiméter nyiltabeli magasságú csattal, valamint két darab $3\frac{5}{10}$ centiméternyire egymástól fölvarrt csatesukorral, végre a hátulsó oldalon $22\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.a t. n. $\frac{1}{3}$ -da.a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

ellenesatlékkal, vagyis a *csikócsatlékkal* van ellátva, míg a másik vég a rövidebb pofaszij csatlékát képezi.

A 23 centiméter hosszúságú kisebb *pofaszij*, mindkét végén egy-egy csattal és csatesukorral, és felső végén egy tolócsukorral bir, alsó végén pedig a nagyobb pofaszijhoz hasonlólag második csatesukorral és ellenesatlékkal is van ellátva, mely utóbbi a csikókarikába csatoltatik.

Az összes csatok és csatcsukrok szélessége: $1\frac{5}{10}$ centiméter.

Egy csikófék $14\frac{40}{100}$ egész $15\frac{75}{100}$ dekagramot nyom.

A *csikózábla* szívós ónozott vertvasból van készítve, és két darab, közepén sikatyzszerűleg egybefüggő domborléczből áll, melyek hátrafelé hajlitva, és külső végeiken 2 centiméter átmérőjű golyóalaku toldattal ellátva vannak.

Ezen toldatok középebe egy-egy lyuk van fúrva, és ebbe $5\frac{5}{10}$ milliméter vastagságú, és $1\frac{5}{10}$ centiméter átmérőjű karika dugva, mely fölfelé álló $5\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú peczekkel bir. Ez utóbbi szabad vége felé meglapul, megvékonyodik, és mérsékelten kifelé van hajlitva. A zablarúd-részek golyótoldataiknál $1\frac{3}{10}$ centiméter vastagságúak, és karikatoldatukig $\frac{9}{10}$ centiméterig megvékonyulnak.

A csikókarikákba a csikófék és a csikószárak csatoltatnak be.

A csikózáblának peczke közötti hosszúsága: 15 centiméter, súlya pedig $26\frac{25}{100}$, egész $28\frac{90}{100}$ dekagram.

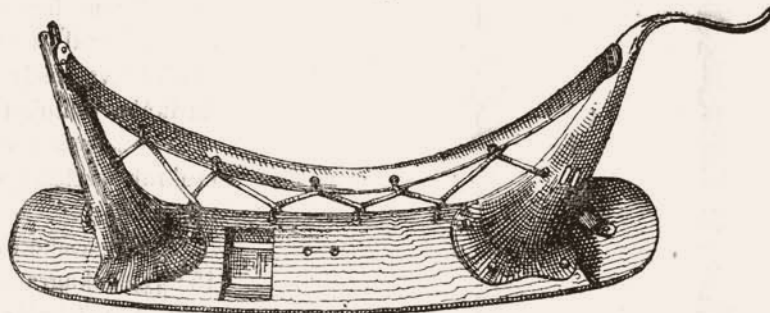
A *csikószár* két darab 2 centiméter szélességű, $127\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú szijból áll, mely az állazó kantárszárhoz hasonlólag csatokkal, kettős csatcsukrokkal és ellenesatlékokal bir,

míg másik végén a részek $3\frac{5}{10}$ centiméternyire egymásra fektetve és összetűzve vannak.

Egy csikószár 21, egész $22\frac{75}{100}$ dekagramot nyom.

A nyeregszerszám a nyeregből, a nyeregtakaróból, a nyereglapbélésből, a lópokrócból, a felső és az alsó hevederből, a kengyelszíjből, a kengyelekből, a málhaszíjakból, a patkótáskából és a szűgyszerszámból áll. E tárgyak bőralkatrészei a bőr színével ki- felé vannak fordítva.

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

A *nyereg* a két nyereglapból, a két vas ágasból, a nyers marhabőről készült ülőszíjból van összetéve s akként készítve, hogy ha a nyeret a ló hátára tesszük, a fölött nyílt kamra képződjék.

Az *oldallapok* száraz, könnyű szívós puhafából (hársból, fehér fűzből, nyárfából) vannak készítve, első és hátsó végükön félköralakuan elgömbölyítve, felső hosszoldalukon kikanyarítva, s akként alakítva, hogy alsó lapjuk teljesen a ló hátához simuljon. A nyereglapok felső felületének első és hátsó vége le van faragva, mi által a középrész magasabb sarkat képez, melynek oldalaihoz az ágasok széthajló irányban szegecselve vannak.

Mindkét nyereglap középrésze a felső szélétől 4 centiméternyire, $3\frac{5}{10}$ centiméter hosszaságú és a nyereglap hosszközepénél párhuzamos kettős és négyszögletes kengyelszíjlyukkal van ellátva. Ezen 4 centiméter szélességű lyukaknak az első kápa mellett levő fennálló oldalai ez utóbbi talpának szélétől, közepükön 2 centiméternyire esnek.

A kettős kengyelszíjlyukak akként vannak vésve, hogy a közbeeső rész kifelé lapos, fönt elgömbölyített oly súlyosított bürüt képezzen, hogy ha a lyukakba huzott kengyelszija e bürütre akasztatik, e szija lapjai az oldallapok színvonalából, se kint, se bent ki ne emelkedjenek.

A kengyelszíjlyukak belső szélétől, a nyereglap közepe felé $2\frac{5}{10}$ centiméternyire, s a nyereglap felső szélétől 5 centiméternyire két darab egymástól 2 centiméternyire eső $7\frac{1}{10}$ centiméter átmérőjű lyuk, és ezek alatt $2\frac{5}{10}$ centiméternyire két darab hasonló lyuk van a nyereglapon akként atfurva, hogy két-két ugyanazon magasságban fekvő lyuk, a nyereglap belső felületén, $4\frac{5}{10}$ milliméter szélességű csatornával legyen egybekötve.

E lyukak az alsó heveder és a csatló megerősítésére szolgálnak.

A heveder a jobb, a csatló pedig a baloldalon akként erősítettnek a nyereglapokhoz, hogy kötőszijaik háromszoros keresztesomót képezzenek.

Mindkét oldallap felső szélétől 2 centiméternyire négy-négy lyuk van alkalmazva, melyeken az ülőbőr feszítő szijai áthuzatnak.

Az alsó kápák alatt, mindkét nyereglap kivésett részén, két lyuk van atfurva, melyek alsó torkolata csatornával van összekötve.

E lyukakba félkör alakú, $2\frac{5}{10}$ centiméter átmérőjű nyers marhabőrből készített fonatkarika van erősítve, melyen az első málhaszija huzatnak át.

A jobboldali nyereglap hátsó felső fölületének kivésett részén hasonló fonatkarika van két lyukba huzva. E fonatkarikához a főzőedényszij erősítettik.

Az ágasok vasból (puha öntvényből) vannak sajtolva.

Az első ágas két talpból és az ezeket összekötő tojásalakú ívet képző első kápából áll, mely a nyereglapok felé homorú, az ülőbőr felé pedig domború.

A talpak falevélalakúak, és a nyereglapok középrészeinek széléhez három szegeccsel vannak erősítve.

E szegecssek fejei a nyereglapok alsó fölületének színvonalába esnek, száraik pedig a nyereglapokba fúrt lyukakon átnyulnak és végeik a talpak külfölületére szilárdan lekalapált szegecsfejeket képeznek.

Az első kápa belső széle bordaszerű erősítvénynyel bír.

Az első kápa homorú részének mindkét oldalán egy-egy darab $5\frac{5}{10}$ milliméter vastagságú, $2\frac{5}{10}$ centiméter nyílatabeli szélességű és $1\frac{5}{10}$ centiméter nyílatabeli magasságú vaskapocs van a kápa-hoz erősítve.

E kapcsok a szűgyszerszám megerősítésére valók.

E vaskapcsok közelében a bordaszerű erősítvény mellett mindkét oldalon egy-egy lyuk van az első kápa-ba furva, melybe az ülőbőr feszítőszijainak végei kötö-zvék.

Az első kápa tetejének befelé eső részén három lyuk van furva, melyeken az ülőbőrt tartó csavarszegek huzatnak át.

Az első kápa tetejének előre eső részébe két lyuk van furva, s azokba a nyeregtakaró megerősítésére szolgáló fonatkarika behuzva.

A hátsó ágas a két talpból, a két oldaltámból és a tojásalakú ívet képző, és fönt kanálban végződő hátsó kápából áll, mely belső alsó szélén vastagabb, belső felső szélén pedig vékonyabb bordaszerű erősítvénynyel van ellátva.

A hátsó ágasnak, az elsőé-hoz hasonló talpai, szintazon módon vannak a nyereglapok-hoz erősítve, mint az az első ágasnál leiratott.

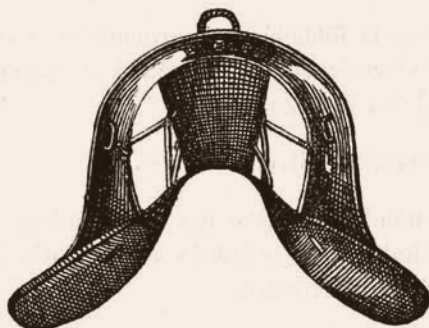
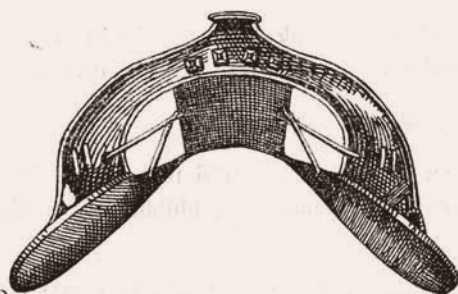
Az oldaltámbok, végeiken derékszögben (talpacskákat képzőleg) hajlitott vaslemezek, melyek egyik talpacskája a nyereglapok-hoz van szegeccselve, másik talpacskája pedig a hátsó kápa homorú oldalához két szegeccsel erősítve.

A bordaszerű alsó erősítés mellett a hátsó kápa oldaltámbjai felső talpacskáinak közelében egy-egy gömbölyű lyuk van furva, melyekbe az ülőbőr feszítőszijainak végei kötö-zvék.

Ezen talpacska mellett két hosszukás lyuk van mindkét oldalon a hátsó kápa-ba vágva. E kettős lyukak az oldalmálhaszija áthuzására valók.

A kápa kanálalakú részén lévő vízszintes hosszukás lyuk a közép málhaszija áthuzására való. E lyuk alsó belső széle bordaszerű erősítvénynyel van övezve, melynek hosszközepétől a kápa alsó részén egy-egy bordaszerű erősítvény a széleken lévő erősítvényekig nyulik.

A hátsó kápa tetejének alsó részén négy lyuk van furva, melyeken az ülőbőrt tartó csavarszegek dugatnak.

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

Az ülőbőr első végén 10, hátsó végén pedig 11 centiméter szélességű nyers marhabőrből áll, mely az első kápához három, a hátsóhoz pedig négy csavarcsapszeggel van erősítve. Ezen 3 centiméter hosszúságú és $\frac{7}{10}$ centiméter átmérőjű csavarcsapszeggel az ülőbőr és a kápa megfelelő lyukain átdugatván, fejük és az ülőbőr közé vas szorítólemez fektetjük, csavaros végeikre pedig négyszögletes, csonka gula alakjára készített sárgaréz nőcsavarok akként csavartatnak, hogy a himcsavar metszetei legalább $\frac{7}{10}$ centiméternyire kilátszassanak.

Az ülőbőr mindkét hosszoldalának szélétől $\frac{7}{10}$ centiméternyire öt-öt lyuk van alkalmazva, melyeken és a nyereglapok megfelelő lyukain a feszítő szíjak húzatnak át.

A két ágas helyzete az ülőtér által határozatik meg, mely mind a négy méretarányu nyeregnél egyenlő.

Ehez képest tehát az ágasok széthajló irányban akként vannak a nyereglapokhoz erősítve, hogy a kellő ülőtér képződése mellett nem csak elegendő mélységű kézfordítás, hanem a lóra ülés és leszállás is lehetőleg könnyítve legyen.

Az ágasok belső terének (kamrájának) magassága és tágsága, valamint a nyereglapok helyzete, a ló hátának növése szerint igazodik, mely tekintetben négy méretarányt különböztetünk meg, t. i.:

1. szerfölött széles hátú lovak számára,
2. mérsékelt „ „ „ „
3. közönséges hátú „ „
4. keskenyhátú és magasmaru lovak számára.

Az ülőbőrnek ivalakuan akként kell kifeszítve lennie, hogy legmélyebb pontja a közepén, a nyereglapok felső széleinek szintezete fölött körülbelül 5 centiméternyire essék.

Ha a nyeret lapjainak alsó szélével vízszintes fölületre fektetjük és egyik kápájánál meglóditjuk, akkor annak megakadás nélkül kell közepétől hátra és egyarányuan mozgathatónak lennie. A nyereg minden része különben a ló testalkatának lehetőleg megfeleljen.

A nyereglapok be nem festendők, hanem csak lenfirnásszal bevonandók. A vasrészek fekete olajos festékekkel vannak bevonva.

Egy nyereg átlagosan $3\frac{5}{10}$ kilogrammot nyom.

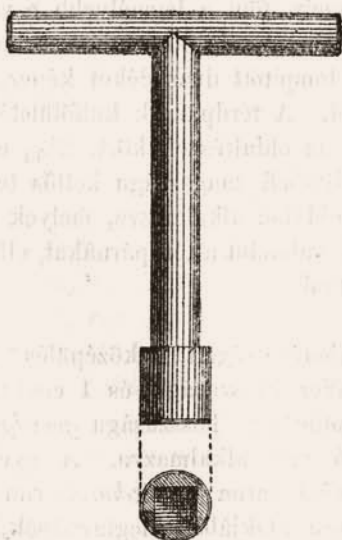
A nyereg beosztása méretarányok és százalékok szerint, de csak a gyártásra vonatkozólag.

Méretarányok	1	2	3	4
Százalékok a csapatok általi kiválasztásnak megszorítása nélkül . . .	10	20	40	30

A kész nyereg méretei.

A részek megnevezése					1	2	3	4
					méretarány			
A nyereg- lapok	legnagyobb hosszúsága				52			
	átlagos szélessége				12			
A kamra	szélessége	az első	ágas felső szegecsénél	a nyereglap felső szélei között kívül mérve	12 ⁵ / ₁₀	12	11 ³ / ₁₀	11
		a hátsó			14	13	12 ³ / ₁₀	12
	magassága	az első			8 ⁵ / ₁₀	9	9 ⁵ / ₁₀	10
		a hátsó			7 ⁵ / ₁₀	8	8 ⁵ / ₁₀	9
Az ágások	felső	szegecseinek távolsága a nyereglap belső oldalán mérve			23			
	alsó				33			
Az ülőbőr első végének távolsága a hátsó kápa nyílásáig					47			
Az első	ágas magassága	a nyereglap felső szélétől az ágas belső hajla- tának közepéig mérve			9 ⁵ / ₁₀	10	10 ⁵ / ₁₀	11
A hátsó					9		9 ⁵ / ₁₀	10

A nyereg-kulcs. Ötven-ötven nyereghez, az ülőbőrt tartó sárgarézt nőcsavarok ki- és becsavarására, egy-egy darab nyereg-kulcs szolgál.
a t. n. $\frac{1}{2}$ -de.

A nyereg-kulcs vertvasból van készítve; a fejből, a szárból és a keresztkarból áll.

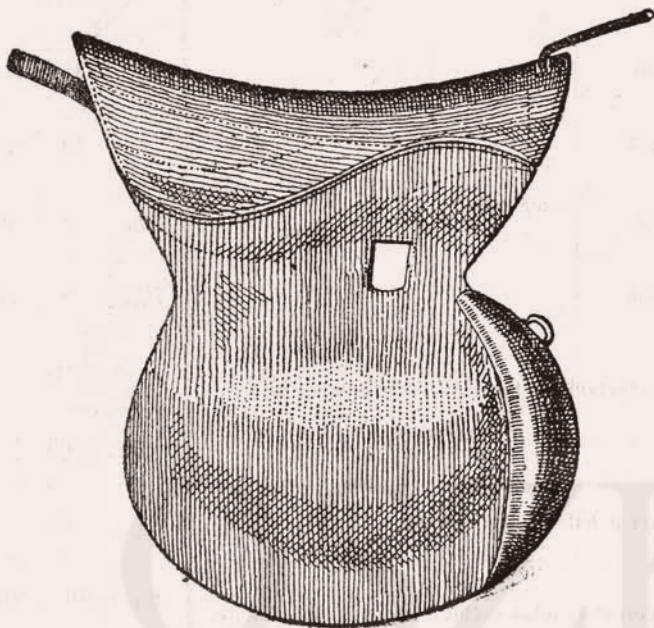
A 2 centiméter külső átmérőjű, és szintoly hosszúságú fej, négyélű mélyítvénnyel bir, melynek a sárgarézt nőcsavarok palástfőületére kell illenie.

A fejhez csatlakozó 8 centiméter hosszúságú, $1\frac{5}{10}$ centiméter átmérőjű szár felső végéhez, az 1 centiméter átmérőjű és 9 centiméter hosszúságú keresztkar közepe van erősítve.

A nyeregtakaró a középtülséből és a két oldalrészből áll, melyek a nyereg ülőterének megfelelőleg vannak egymáshoz erősítve.

A nyeregtakaró a nyeret, a hátsó kápától kezdve az első ágas első széleig befűdi, és mindkét oldalon a nyereglapok alsó szélei alatt 28 centiméternyire lelóg.

a³/₄t. n. 1/₆-da.

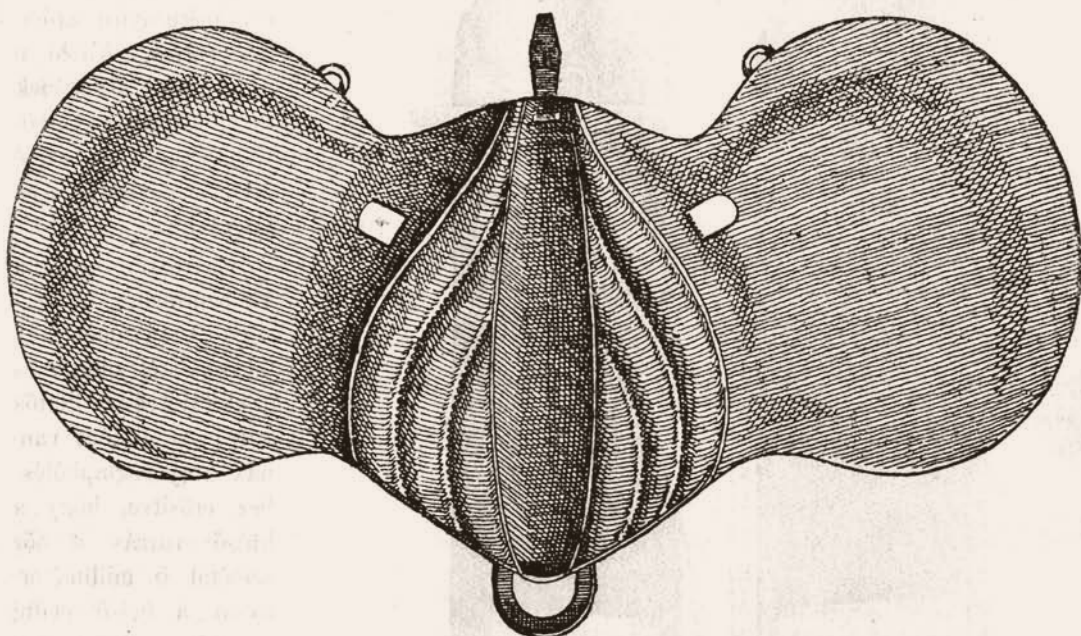

A nyeregtakaró középtülsége barna fejbőrből, az oldalrészek pedig csercsávás fényes terezbőrből vannak készítve, s ez utóbbiak a bőr színével kifelé fordítva és halzsírral beeresztve. A középtülség az ülőbőr alakja szerint van vágva, és az oldalrészekkel varrás-szegély közvetítésével összevarrva. A két oldalrész és a középtülség a nyereg felé eső részen akként van barna juhbőr-béléssel ellátva, hogy a nyereg ülőbőre részére a kö-

zépen üres tér maradjon. Az őz-szőrrel párnázott bélés akként van letűzve, hogy a párnázat mindkét oldalon három oly duzzadékot képezzen, melyek legkisebbike a közép, legnagyobbika pedig az oldalrész felső széle felé esik.

Mindkét oldalrész külső fölületének első szélén egy-egy térdpárna van alkalmazva, mely őz- vagy tisztított tehénszőrrel tömött bélésvászonból van alakítva, és terezbőrral bevonva. Ezen térdpárna, mely fűnt a legmélyebb bevágástól 1 centiméternyire kezdődik, és felső végétől alsó csücséig 30 centiméter hosszúságú, lent hegyes, fűnt pedig $3\frac{5}{10}$ centiméternyire tompított duzzadékot képez, mely az oldalrész közepe felé fokozatosan szélesbül. A térdpárnák külfölületének felső szélétől 14 centiméternyire lefelé, azok és az oldalrészek közt, $2\frac{5}{10}$ centiméter nyiltabeli szélességű és $1\frac{5}{10}$ centiméter nyiltabeli magasságú kettős terezbőrből varrott, félgömbölyű *bőrkarika* van mindkét oldalon alkalmazva, melyek a málhátáskák megerősítésére valók. A középtülsét, valamint a térdpárnákat, elkészítésük előtt ványoló deszkákon kell kellőleg alakítani.

A nyeregtakarónak a nyereghez erősíthetése végett, a középtülség első végének szélétől $1\frac{5}{10}$ centiméternyire 3 centiméter hosszúságú és 1 centiméter szélességű, köröskörül letűzött *lyuk*, $4\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú *gomblyuk-csatlék*, és a középtülség belseje felé egy *szücs-gomb* van alkalmazva. A nyeregtakaró hátsó alsó végéhez, $5\frac{5}{10}$ centiméter szélességű barna fejbőr-*hurok* van mindkét végével varrva. Hogy a középtülség domboru alakjában megtartassék, a hurok

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

közötti tér, valamint a lyuk melléke bőrborítékokkal van ellátva, s a párnázat hátsó szélé bőrrel szegélyezve.

A kengyelszijaknak áthuzhatására mindkét oldalrész megfelelő helyen egy-egy fönt egyenes, $4\frac{5}{10}$ centiméter szélességtű, lent pedig gömbölyű, 5 centiméter hosszúságú lyukkal van ellátva.

A nyeregtakaró a nyeregbe fektetve, hurokja a hátsó kápara akasztatik, lyukába pedig az első kápa fonatkarikája huzatván, a gomblyukcsatlék azon előlről hátra átnyomatik, és a szűcsgombra gomboltatik.

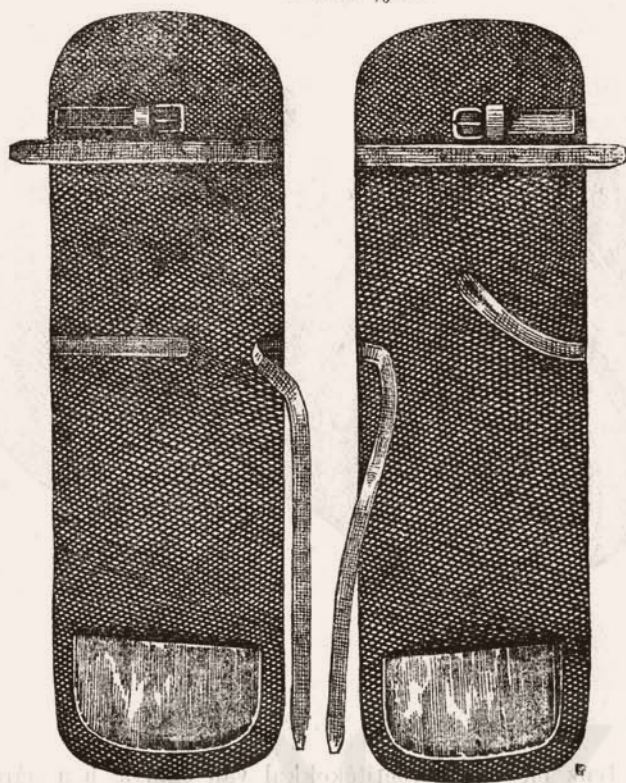
Mind négy méretarányu nyereghez csak egyféle nyeregtakaró kell.

Egy nyeregtakaró $1\frac{60}{1000}$, egész 2 kilogramot nyom.

A nyereglapbélés az elviselt lópokróczoknak simán és peremek nélkül áttűzött, kellőleg szélezve varrott négy rétegéből van készítve s egy bőrtokkal, egy pár kötőszíjjal, és egy pár csatlószíjjal ellátva.

Minden nyereghez egy darab *jobb-* és egy darab *baloldali* lapbélés szükséges.

Mindkét nemű nyereglapbélésnél a *pokróczrétegek* elgömbölyített sarku négyszöget képeznek; hosszúságuk: $60\frac{5}{10}$, szélességük: $18\frac{5}{10}$, vastagságuk körülbelül: $1\frac{5}{10}$ centiméter.

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

a bőrtok szögletétől 22 centiméternyire, a *hosszabb kötőszíj* van a bőrtok felé fölhajló irányban varrva.

Az ellenkező oldalon, a bőrtok ottani szögletétől 22 centiméternyire, a *rövidebb kötőszíj* van a bőrtoktól kissé elhajló irányban megerősítve.

A 2 centiméternyire levarrott hosszabb kötőszíj szélessége a varrásnál: 16, a végén pedig csak 5 milliméter; összes hosszasa: 32 centiméter.

A 2 centiméternyire levarrott rövidebb kötőszíj szélessége mindenütt: 16 milliméter, hosszasa: 11 centiméter; belső végétől 2 centiméternyire hosszközepébe 3 centiméter hosszasa lyuk van vágva.

A nyereglap baloldali szélén, a bőrtoktól 37 centiméternyire, a 22 centiméter hosszasa *csatlék* van (a hosszabb kötőszíjhoz párhuzamosan) felvarrva, — a jobboldali szélén, a bőrtoktól 40 centiméternyire pedig, a $8\frac{5}{10}$ centiméter hosszasa *csatdarab* van alkalmazva.

A 2 centiméternyire levarrott csatlék és csatdarab szélessége: $1\frac{8}{10}$ centiméter.

A csatdarab 1 centiméter nyiltabeli magassága és 2 centiméter nyiltabeli szélességű göröcsattal és 1 centiméter szélességű csatcsukorral van ellátva.

A baloldali nyereglapbélés kötőszíjai, csatlékja és csatdarabja, a jobboldali lapbélés e nemű tartozékaival ellenkező oldalakon vannak felvarrva.

A nyereglapbélés használatakor, a nyereglap első vége a bőrtokba dugandó s a csatlószíjak a hátsó kápa támasza mögött összeecsatolandók, — azután pedig a kötőszíjaknak egymáson átdugása és kétszer összegöröcsölése által, a nyereglapbélés a nyereglaphoz szoritandó.

A nyereglap-béléshez első végétől $1\frac{6}{10}$ centiméternyire erősített *bőrtok*, kifelé a nyereglap első végének megfelelően elgömbölyített alakú, és befelé 13 centiméternyi nyílással bír.

A bőrtok hosszasa 16 centiméter, szélessége 9 centiméter. A bőrtok két oldala és gömbölyítvénye kettős varrással akként vannak a nyereglapbéléshez erősítve, hogy a külső varrás a bőr szélétől 5 milliméternyire, a belső pedig amattól szintannyira essék.

A jobboldali nyereglap baloldali szélén

A lópokrócz jól válogatott és tisztított erdélyi fehér gyapjából, négy nyíttal keresztben akként van szöve, hogy lágy fogásu legyen. A pócrócznak nem szabad bogos-

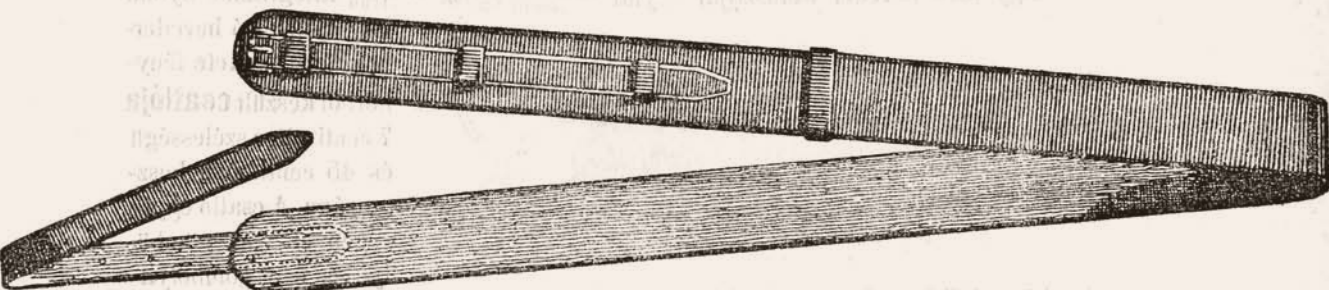
nak lenni, hanem egyarányos fogatúnak, jól nemezeltnek és csipkedettnek, valamint mindkét felén szőr mentében felbolyhozottnak kell lennie.

A 153 centiméter hosszúságú és szélességű lópokrócz jól kiszáradt állapotban: $3^{60}/_{1000}$ egész $4^{200}/_{1000}$ kilogramot nyom.

Felső heveder. A legjobb minőségű terezbőrből vágott felső heveder, a tulajdonképeni hevederből, a csatdarabból, meg a csatlékból van összetéve, és tolócsukorral ellátva.

A mindkét végén elgömbölyített hevederszélessége: 8, hosszúsága: 171 centiméter.

A $3^{5}/_{10}$ centiméter szélességű, 37 centiméter hosszúságú *csatdarab*, $5^{5}/_{10}$ milliméter vastagsága, $2^{5}/_{10}$ centiméter nyiltabeli magassága és $3^{5}/_{10}$ centiméter nyiltabeli szélességű órozott vas görcsattal, továbbá három szilárd csukorral van
a t. n. $1/6$ -da.

ellátva, melyek közül egyik a csat közelében, a másik kettő pedig 12 centiméter további távolságokban van alkalmazva. A csatdarab egész hosszával akként van a heveder külülületének egyik végén, és középvonalának irányában felvarrva, hogy a csat külső szögletei a heveder gömbölyítvényén belül fektüdjenek.

A $3^{5}/_{10}$ centiméter szélességű, $55^{5}/_{10}$ centiméter hosszúságú *csatlék* akként van a heveder külülületének másik végéhez három varrással erősítve, hogy a heveder végétől szabadon lógó része $45^{5}/_{10}$ centiméter hosszúságú legyen.

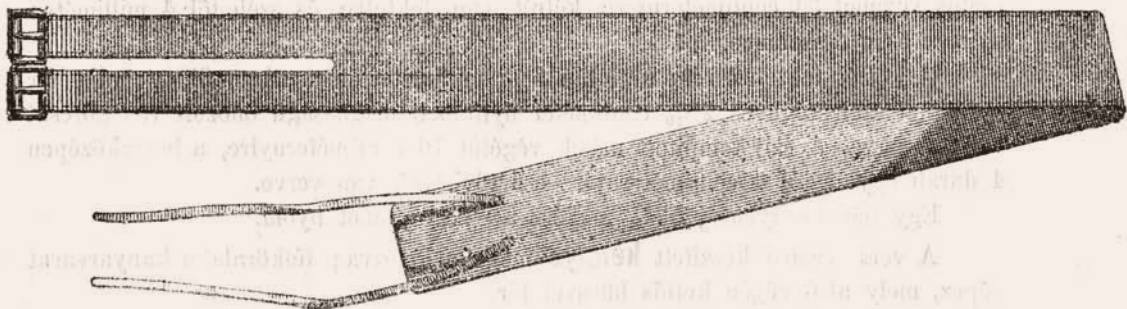
A csatlék belső végén el van gömbölyítve, szabad végén pedig eltompítva; öt egymástól 4 centiméternyire eső tövis-lyukkal bir, melyek elseje a csatlék belső végétől $14^{5}/_{10}$ centiméternyire esik.

A 2 centiméter szélességű *tolócsukor* külső részén, és pedig belől, aljazattal van ellátva, melynek végei akként vannak két-két varrással a csukorhoz erősítve, hogy ezáltal 4 centiméter hosszúságú csukornyílás képződjék, melyen a szükséghez képest a csatlék vége, és magán a tolócsukron, az alsó heveder huzatik át.

Egy felső heveder $77^{6}/_{1000}$, egész $87^{0}/_{1000}$ kilogramot nyom.

Az alsó heveder. A legjobb minőségű fekete fénybőr színéből vágott alsó heveder, a tulajdonképeni hevederből, egy kötőszíjból és két csatból áll.

a t. n. $1/6$ -da.

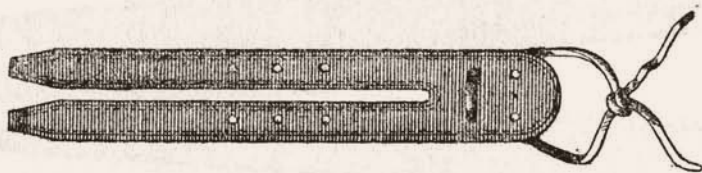
A 8 centiméter szélességű, $147\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú heveder egyik vége el van gömbölyítve, s ezen végétől $4\frac{5}{10}$ centiméternyire két sorban két-két lyuk verve, melyek egymástól 4 centiméternyire, az oldalszélektől pedig 2 centiméternyire esnek, és a $68\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú, 1 centiméter szélességű kötőszij áthuzására valók. E kötőszijjal a heveder a nyereghez erősítetik.

A heveder vége 34 centiméterre be van hajtva, és hosszközepén 25 centiméter hosszúságú és 1 centiméter szélességű kivágattal két egyenlő részre osztva, mely részek hajlatukon egy-egy darab $5\frac{5}{10}$ milliméter vastagságú, $3\frac{5}{10}$ centiméter nyiltabeli szélességű és $2\frac{5}{10}$ centiméter nyiltabeli magasságú ónozott vas görcesattal vannak ellátva.

E csatdarabok mindkét szélük mentében tűző varrással erősítvék.

Egy alsó heveder kötőszijjal együtt $650\frac{0}{1000}$, egész $720\frac{0}{1000}$ kilogramot nyom.

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

Az alsó hevedernek tartós fekete fénybőrből készült **csatlója** 7 centiméter szélességű és 45 centiméter hosszúságú. A csatló egyik végén el van gömbölyítve, s e gömbölyít-

vény közepétől 8 centiméternyire kivágat által két darab 3 centiméter szélességű részre osztva, melyek két csatlékot képeznek. A csatló hátlapjának hosszközepe a csatlékoknál 2 centiméter, fent pedig $5\frac{5}{10}$ centiméter szélességű fénybőrrel van erősítve, s e boríték a szélektől 1 centiméternyire felvarrva.

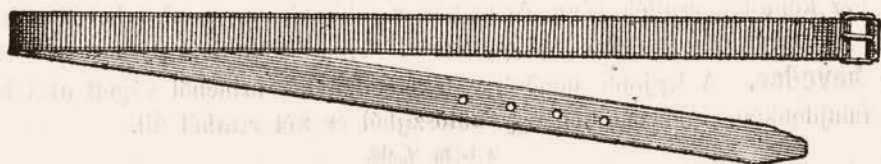
A csatló elgömbölyített végén a hosszközéptől $3\frac{5}{10}$ centiméternyire és az oldalszélektől 2 centiméternyire, két lyuk, és ezektől 4 centiméternyire lefelé még két lyuk van a bőrbe verve, melyek $68\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú és 1 centiméter szélességű kötőszij áthuzására és ezzel a csatlónak a nyereghez erősítésére valók.

A csatló csatlékjainak szabad végei el vannak tompitva, s azoktól 22 centiméternyire három, egymástól $3\frac{5}{10}$ centiméternyire eső tűvislyukkal ellátva.

Egy csatló 175, egész 190 gramot nyom.

A kengyelszij, legjobb minőségű fekete fénybőrnek legerősebb részéből legyen vágva; hosszúsága a hajtás nélkül 142 centiméter, szélessége: $3\frac{5}{10}$ centiméter. E szij

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

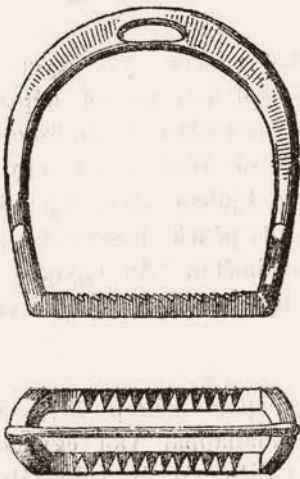
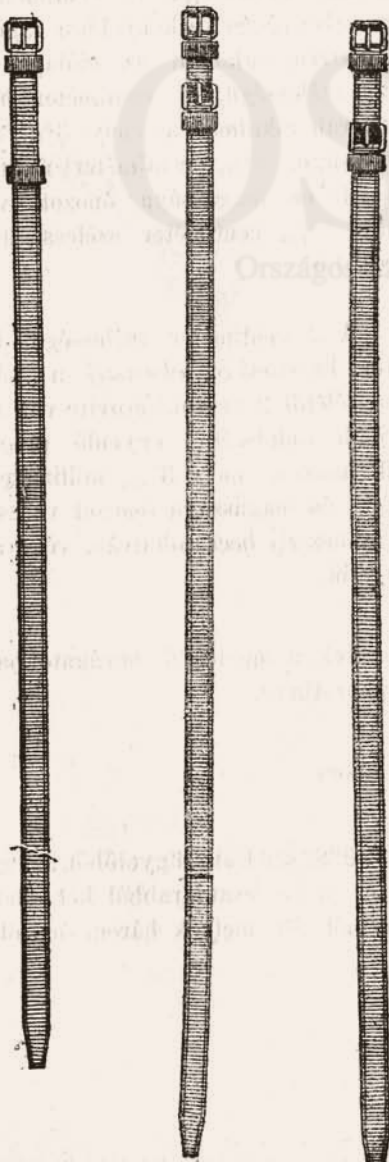
csatos végénél 34 centiméternyire kétrét van fektetve, és széleitől 4 milliméternyire erősen összefűzve.

A kétrét fektetett rész hajlatán $5\frac{5}{10}$ milliméter vastagságú, $3\frac{5}{10}$ centiméter nyiltabeli szélességű és $2\frac{5}{10}$ centiméter nyiltabeli magasságú ónozott vas görcesat van bevarrva. A szij tompított másik végétől 16 centiméternyire, a hosszközépen 4 darab egymástól 4 centiméternyire eső tűvislyuk van verve.

Egy pár kengyelszij $57\frac{8}{10}$, egész 59 dekagramot nyom.

A vert vasból készített **kengyel** meg van ónozva; félkör alakú kanyarvasat képez, mely alsó végén kettős bürüvel bír.

A kanyarvas alsó gömbölyű részén 1 centiméter vastagságú, és fölfelé la-

a t. n. $\frac{1}{4}$ -de**A málhaszjak** fekete fénybőrből készítvék.a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

possz lesz, a hol is a közepén $\frac{9}{10}$ centiméter szélességű és $\frac{7}{10}$ centiméter vastagságu. E helyen $\frac{3}{10}$ centiméter nyiltabeli szélességű, és $\frac{9}{10}$ centiméter nyiltabeli magasságu taraj van, mely a *kengyelszíjlyukat* képezi.

Az $1\frac{3}{10}$ centiméter szélességű és $1\frac{1}{10}$ centiméter vastagságu bőrük végei tompa szögben végződnek, és kanyaros hajlatban egybefutva, a kengyel kanyarvasához csatlakoznak.

A kengyel nyiltabeli magassága: $11\frac{5}{10}$ centiméter, a bőrük nyiltabeli hosszasaága 10 centiméter, a kengyel nyiltabeli szélessége a kanyarvas alsó csatlakozatánál $12\frac{5}{10}$ centiméter.

Egy pár kengyelvas átlag $1\frac{150}{1000}$ kilogrammot nyom

Minden egyes lószerezvényhez öt darab ily szíj szükséges, és pedig:

2 darab első málhaszj,

2 darab hátsó oldalmálhaszj, és

1 darab hátsó középmálhaszj.

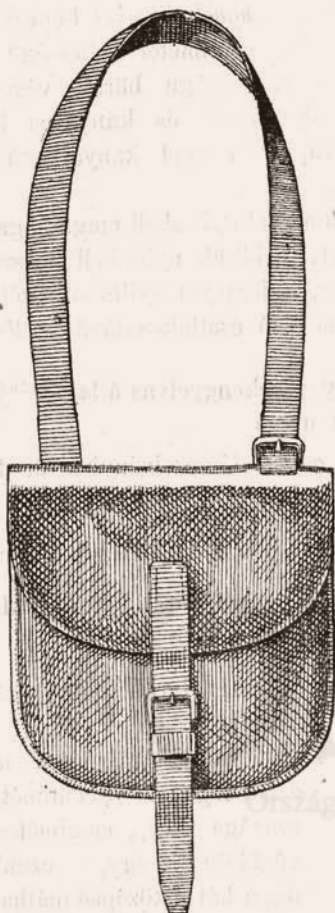
A három hátsó málhaszj szélessége: $2\frac{5}{10}$ centiméter, hosszasaága $89\frac{5}{10}$ centiméter; egyik végükön egy-egy, — ezenkívül pedig a hátsó középső málhaszj $5\frac{5}{10}$ centiméternyire, a két másik málhaszj pedig 8 centiméternyire egy-egy *második* $4\frac{5}{10}$ milliméter vastagságu, $2\frac{5}{10}$ centiméter nyiltabeli szélességű és 2 centiméter nyiltabeli magasságu *görccsattal* látvák el, mely csatok 14 centiméter hosszasaága hajtásba varrva, és $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű csatcsukrokkal fölszerelve vannak.

A két első málhaszj szélessége: $2\frac{5}{10}$ centiméter, hosszasaága: 82 centiméter, egyik végükön $5\frac{5}{10}$ centiméter hosszasaága hajtásban, a hátsó málhaszjakhoz hasonló görccsattal és csatcsukorral és $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű tolócsukorral vannak ellátva.

Egy-egy (öt darabból álló) málhaszj készülék $59\frac{5}{10}$ —63 dekagrammot nyom.

A patkótáska a bőrszínével kifelé fordított barna terezbőrből van készítve, és a táskából meg az akaszszijból áll.

a t. n. $\frac{1}{4}$ -de.

A főt egyenes és egyenszögű, lent pedig elgömbölyített zsákot képző *táska* az előlapból és a hátlapból van összetéve, mely utóbbinak első vége azzal egy darabból álló fődél alakjában az előlap közepéig ér. Az előlap közepének hosszasa és szélessége 17 centiméter. Az egyenlő szélességű hátlapnak hosszusa a fődéllel együtt: 28 centiméter.

Az előlap és hátlap $3\frac{5}{10}$ centiméter szélességű oldallappal van egymáshoz kapcsolva, és szélén szegélylyel ellátva.

A fődél megerősítésére, külfüületének közepén a belső szélétől 6 centiméternyire 2 centiméter szélességű, 12 centiméter hosszúságú, alsó végén keskenyebbre vágott csatlék van varrva, valamint az előlapon 2 centiméter szélességű, 4 centiméter hosszúságú csatdarab alkalmazva, mely $3\frac{5}{10}$ milliméter vastagságú, $1\frac{5}{10}$ centiméter nyiltabeli szélességű és magasságú ónozott vascattal, azután $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű csatcsukorral bir.

A 2 centiméter szélességű, 54 centiméter hosszúságú *akaszszij* a hátlap bal oldalszélétől 2 centiméternyire van fölvarrva.

A jobb oldalszélétől egyenlő távolságra 2 centiméter szélességű csatdarab van alkalmazva, mely $3\frac{5}{10}$ milliméter vastagságú, $1\frac{5}{10}$ centiméter nyiltabeli szélességű, és magasságú ónozott vascattal bir. Ezen tövisével fölfelé fordított csatba az akaszszij becsatoltatván, vége a fődélen a csat mellett alkalmazott bevágatba dugatik.

A csatdarab és az akaszszij illesztékei a megfelelő bevágatokba vannak süllyesztve, és a táska üregében a hátlaphoz tűzve.

Egy patkótáska átlag 270 gramot nyom.

A fekete fénybőrből készült **szükszerszám** két szügyelőből, az ugrószijból egy ellencsatlékkal együtt, a nyakszijból és a két csatdarabból két ellencsatlékkal együtt, végre egy szügykarika-aljzatzból áll, melyek három ónozott vaskarikával tartatnak össze.

t. n. $\frac{1}{6}$ -dű.

centiméter szélességű vékonyabb bőrrel bélelve, a nyakkarikákhoz erősítve.

A 13 centiméter hosszaságú, 2 centiméter szélességű csatdarabok, egyik végükkel a nyakkarikákhoz vannak erősítve, másik végükön pedig $3\frac{5}{10}$ milliméter vastagságú, $1\frac{5}{10}$ centiméter nyiltabeli szélességű és magasságú ónozott

A $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességű és $51\frac{5}{10}$ centiméter hosszaságú *szügyelő* alsó $10\frac{5}{10}$ centiméter hosszaságú hajtásukkal a a szügykarikához, felső szintoly hosszaságú hajtásukkal pedig a $4\frac{5}{10}$ milliméter vastagságú és $2\frac{5}{10}$ centiméter nyiltabeli átmérőjű ónozott vas nyakkarikákhoz vannak erősítve.

A $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességű és 58 centiméter hosszaságú *ugrósíj*, $10\frac{5}{10}$ centiméter hosszaságú hajtásával a szügykarikához van erősítve, másik végén pedig $4\frac{5}{10}$ milliméter vastagságú, $2\frac{5}{10}$ centiméter nyiltabeli szélességű és 2 centiméter nyiltabeli magasságú ónozott vasesattal, $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű csatcsukorral, és egyenlő szélességű tolócsukorral ellátva. A csat alatt egyenlő szélességű és 78 centiméter hosszaságú ellencsatlék van fölvarrva, mely egy-egy talócsukorral összetartva hurkot képez, mely a két nyeregheveder behuzására való. Ezen ellencsatlék segítségével az ugrósíj a szükséghez képest hosszabbra vagy rövidebbre igazítható az által, hogy annak szabad vége az ugrósíj csatjába csatoltatik.

Az $5\frac{5}{10}$ milliméter vastagságú, 4 centiméter nyiltabeli átmérőjű *szügykarika* kör alakú nyelv szerű aljazattal bir, mely vékonyabb fénybőrből van készítve, őzszőrrel párnázva és az ugrósíjhoz varrva.

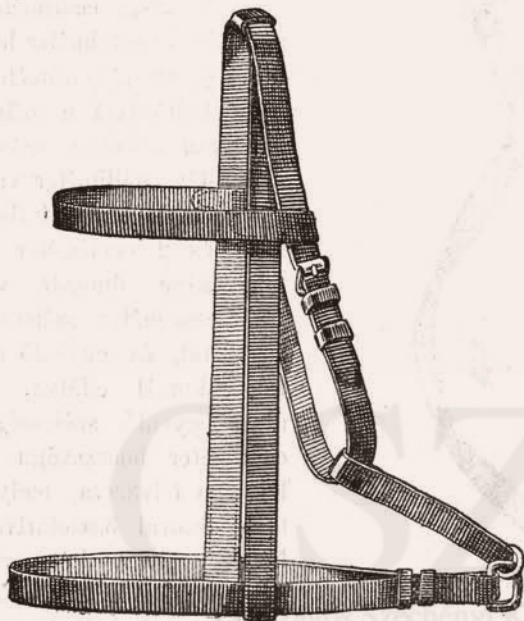
A 20 centiméter hosszaságú *nyaksíj*, mindkét hosszoldalán ívalakuan van vágva, közepén 4 centiméter, két végén pedig $2\frac{5}{10}$

vascsattal ellátva, mely 1 centiméter szélességű csatcsukorral és egyenlő szélességű tolócsukorral bir.

A $3\frac{5}{10}$ centiméter hosszáságú, 2 centiméter szélességű *ellenecsatlékok*, egyik végükön $3\frac{5}{10}$ centiméter hosszáságú hajtással birnak, melynek felső csucsan 1 centiméter szélességű csukor van fölvarrva. Ezen ellenecsatlékok másik végükkel a csatdarabhoz csatoltatnak.

Egy szügyzserszám átlag $560/1000$ kilogrammot nyom.

A kötőfék a két pofaszíjból, a homlokszíjból és az orrszíjból, azután a torokszíj-köt-csukorból áll. Ide tartoznak még: a bőr-kötőfékszár és a kötőfékláncz, mely utóbbi csak béke idején használandó.

A $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességű, 85 centiméter hosszáságú jobboldali pofaszíj, mindkét végén $8\frac{5}{10}$ centiméternyire kétrét van fektetve, és oldalszélein akként összetűzve, hogy a hajlaton 3 centiméter szélességű, az orrszík áthuzására való, csukor képez-tessék.

A 3 centiméter szélességű, 112 centiméter hosszáságú baloldali csatos pofaszíj egyik végén $\frac{4}{10}$ centiméter vastagságú, 3 centiméter nyiltabeli szélességű, és 2 centiméter nyiltabeli magasságú ónozott vasgörcsattal, valamint

$1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű csatcsukorral, és egyenlő szélességű tolócsukorral van ellátva.

Mindkét pofaszíj, a homlokszík első csukorjain, aztán egymást átmetszve, a ló tarkója fölé jutó $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű tolócsukron, továbbá a homlokszík hátsó csukrán áthuzatik, és a *jobboldali pofaszíj* szabad vége a torokszík kötesukron átvezetetik, és a baloldali résznek csatjába csatoltatván, ez által a torokszík képeztetik.

A homlokszík szélessége: $2\frac{5}{10}$ centiméter, hosszásága: 45 centiméter, mindkét végén $8\frac{5}{10}$ centiméternyire befelé hajtván, maga a vég összetűzetik, és az ekként képzett csukor közepe függőlegesen áttűzetik, miáltal a homlokszík mindkét végén két-két darab 3 centiméter szélességű csukor képeztetik, melyeken a pofaszíjak, és pedig előbb az első, aztán a felső (tarkóbeli) tolócsukron keresztül való átdugás után a hátsó csukrokon is áthuzatnak.

Az *orszík* szélessége $2\frac{5}{10}$ centiméter, hosszásága kétrétű fekvésében mérve: 42 centiméter. Az orrszík a pofaszík két alsó csukorján át van huzva, és belső végrészén $4\frac{5}{10}$ centiméternyire hármasan összetűzve, végének hajlatán pedig $5\frac{5}{10}$ milliméter vastagságú, $2\frac{5}{10}$ centiméter nyiltabeli magasságú és $3\frac{5}{10}$ centiméter nyiltabeli szélességű ónozott vas félkarikával, azután két darab $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű tolócsukorral ellátva.

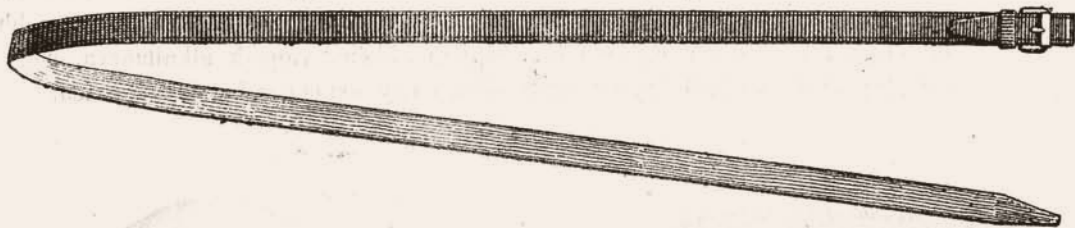
A *torokszík-kötcsukor* 2 centiméter szélességű, 16 centiméter hosszáságú két-

rétű szijból van képezve, melynek 5 centiméter szélességű belső hurokján a baloldali pofaszij csatos vége áthuzatik, és alsó vége az orrszj félkarikájában — bőrkarika közvetítésével — mozgatható.

Egy kötőfék $50\frac{3}{10}$, egész $51\frac{6}{10}$ dekagramot nyom.

A bőr-kötőfékszár $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességű és 187 centiméter hosszáságú szijból áll, mely egyik végén $5\frac{5}{10}$ centiméter hosszáságú hajtásban $4\frac{5}{10}$ milliméter vastagságú, 3 centiméter nyiltabeli szélességű és 2 centiméter nyiltabeli magasságú

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

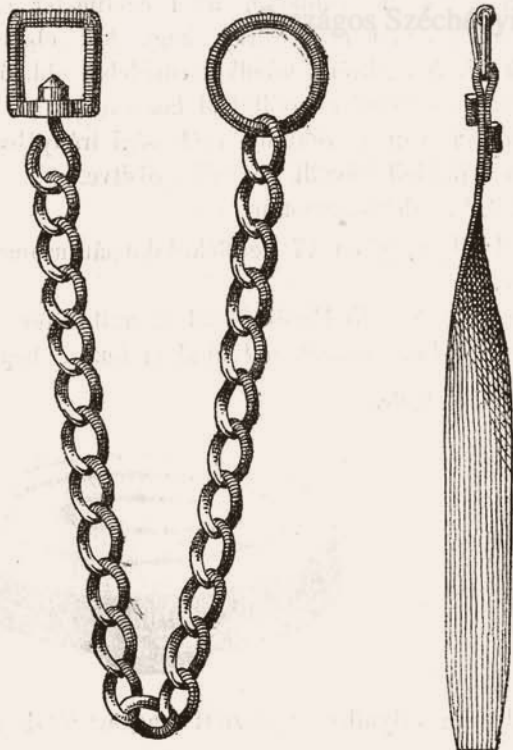
ónozott vas görcsattal, valamint $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű csatcsukorral bir, és a csat alatt ellencsatlékkal van ellátva. E szj másik vége 2 centiméternyire hegyesre van vágva.

Az ellencsatlék, melylyel a kötőfék-szár a kötőfék orrszjájának karikájába csatoltatik, $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességű, 24 centiméter hosszáságú, szabad végén hegyesre van vágva, és innen 8 centiméternyire tövislyukkal ellátva.

Egy bőrkötőfékszár $24\frac{50}{100}$ — $26\frac{25}{100}$ dekagramot nyom.

A kötőfékláncz ónozott vertvas lánczból és a csatlékokból áll.

a t. n. $\frac{1}{3}$ -da.

A láncz 24 darab $4\frac{5}{10}$ milliméter vastagságú, 7 milliméter nyiltabeli szélességű és 2 centiméter nyiltabeli magasságú behajlitott lánczszemből áll, és egyik végén 7 milliméter vastagságú, $3\frac{5}{10}$ centiméter nyiltabeli átmérőjű gömbölyű karikával, a csatlék becsatolhatása végett pedig, másik végén négyszögletes karikával van ellátva.

A négyszögletes karikának nyiltabeli magassága : 3 centiméter, nyiltabeli szélessége fönt: $2\frac{5}{10}$, lent pedig 2 centiméter ; alsó bűrtíje 1 centiméter átmérőjű lyukkal bir, melyben a kapocskamó kupalaku feje mozgathatóan van megerősítve, és karikaszertűen zárt kamóval az utolsó lánczszemmel összekapcsolva.

Az 55 centiméter hosszáságú láncz átlag 250 gramot nyom.

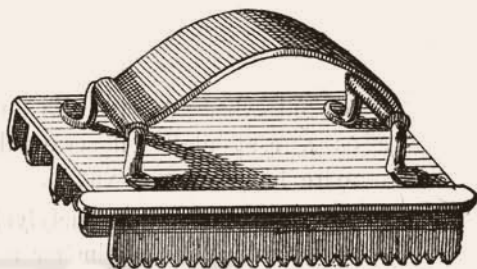
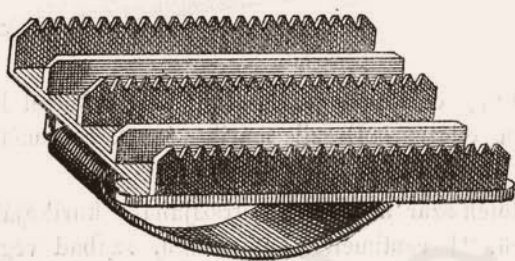
A csatlék feketített fénybőrből van készítve, szélessége: $2\frac{5}{10}$ centiméter, hosszasa: 20 centiméter, egyik végén kissé keskenyebbre van vágva, másik végén pedig $4\frac{5}{10}$ milliméter vastagságu, 2 centiméter nyiltabeli magasságú s ugyanoly szélességű ónozt vasgüresattal, és $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű felső és ehhez csatlakozólag a hátlaon egy hason mérettü alsó csatcsu-korral ellátva. E csatlék átlag 50 gramot nyom.

A csatlék által a kötőfékláncz a kötőfékkel köttetik össze.

A lótszító szerszám a lóvakaróból és a lókeféből áll.

Az ónozt vasbádógból készült lóvakaró $14\frac{5}{10}$ centiméter hosszasa 7 centiméter szélességű szekrényt képez, mely három fogas és két sima gerebből áll, melyek keresztben egyenlő távolságban akként vannak alkalmazva, hogy a szekrény első és hátsó hajlata egyuttal egy-egy fogas-gerebet is képezzen.

a t. n. $\frac{1}{3}$ -da.

A fogas gerebek magassága 2 centiméter, mélysége $4\frac{5}{10}$ milliméter, a sima gerebek magassága $1\frac{5}{10}$ centiméter. A belső gerebek a szekrényhez két-két laposfejű szegeccsel vannak erősítve.

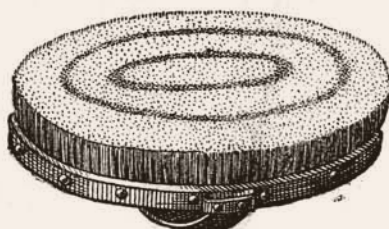
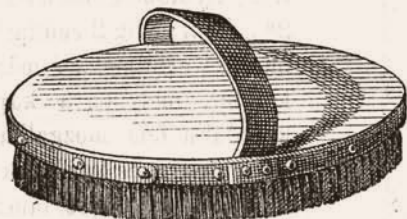
A szekrény külfölületének egyik hosszoldalán, az 1 centiméter szélességű kiporzó vas, négy szegeccsel akként van megerősítve, hogy két elgömbölyített vége 1 centiméternyire nyulják ki. A szekrény mindkét rövidebb oldalától $1\frac{5}{10}$ centiméternyire egy-egy darab $2\frac{5}{10}$ centiméter nyiltabeli hosszasa 1 centiméter nyiltabeli magasságu vaskapocs van a szekrény szélességi irányában fölsze-szegeccselve, s ezekhez a barna fejbőrből készült kéziszij erősítve.

Egy lóvakaró körülbelül $34\frac{1}{10}$ dekagramot nyom.

A lókefe kerülekalku bikkfa-deszkából áll, melyben 17 kerülekalku párhuzamos sorban, lószórtincsek vannak beeresztve.

A tincsek, melyek mindegyike 90—95 lószórból áll, 2 milliméter vastagságuak és finom kendermadzaggal akként vannak a lyukakba huzva, hogy 2 cen-

a t. n. $\frac{1}{4}$ -de.

timéternyire álljanak ki s a deszka vályuiba stüesztett madzag által illető lyukakban megtartassanak.

Az 1 centiméter vastagságu *deszkának* hossz tengelye 20 centiméter, szélességi tengelye pedig $11\frac{5}{10}$ centiméter.

A deszka fölülete barna juhborrel van bevonva, és az 1 centiméter szélességű, $52\frac{7}{10}$ centiméter hosszúságú szegélyszíjjal és 14 vasszeggel a deszka szélén megerősítve. A deszka szélességi tengelyének mentében a 17 centiméter hosszúságú és 2 centiméter szélességű fekete fénybőrből készített kéziszíj, két rövid szeggel akként van a deszka széléhez erősítve, hogy az alája dugott kéz, a deszkán kissé fölemelve fektüdhessék.

Egy lókefe 27, egész $31\frac{5}{10}$ dekagramot nyom.

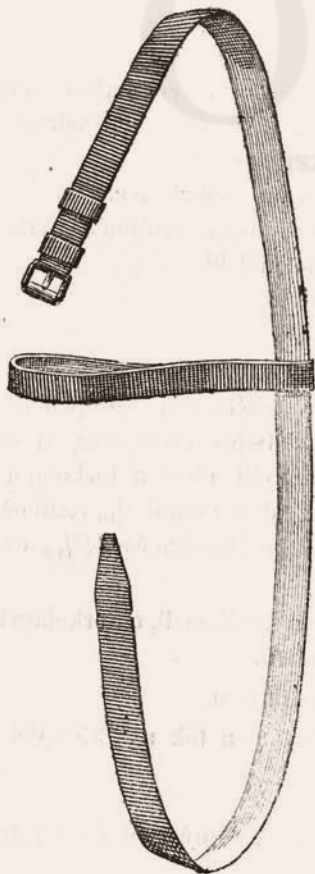
Tábori-eszközök.

Tábori palaczk, mint a gyalogságnál.

Tábori főzőedény, mint a gyalogságnál, csakhogy a kondér kapocscsal ellátva nincs.

A fekete fénybőrből készített *lovassági főzőedényszíj* a hordszíjból és a csukordarabból áll.

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

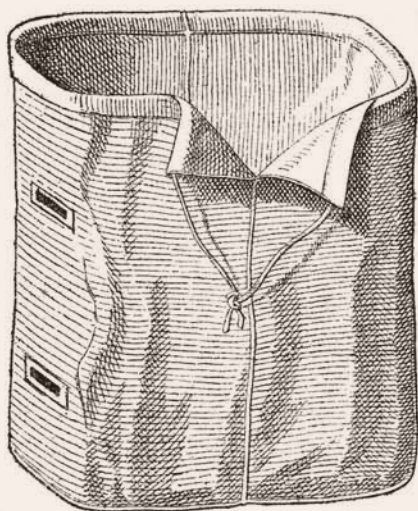
A $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességű, $141\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú *hordszík*, $6\frac{5}{10}$ centiméternyire behajtott egyik végén $4\frac{5}{10}$ milliméter vastagságu, $2\frac{5}{10}$ centiméter nyiltabeli magasságu és 2 centiméter nyiltabeli szélességű ónozott vasgöresattal, valamint $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű csatesukorral és egyenlő szélességű tolócsukorral bir, másik végén pedig keskenyebbre van vágva.

A kétrétben fektetett 25 centiméter hosszúságu, 2 centiméter szélességű *csukordarab* akként van összevarrva, hogy egyik végén $8\frac{5}{10}$, másik végén pedig 3 centiméter szélességű csukrot képezzen.

A keskenyebb csukron a hordszík huzatik keresztül, míg a szélesebb a felső hevederhez való erősítésre szolgál.

Egy lovassági főzőedényszíj 210, egész 227 gramot nyom.

A sátorzsávolyból, a tábori főzőedény alakja szerint készült **főzőedényszák** magassága 27 centiméter, kétrétben való szélessége

a t. n. $\frac{1}{4}$ -de.

pedig 32 centiméter. E zsák egy fölrészből és egy fenékből áll; a fölrészt varrása a fenéktől fölfelé $18\frac{5}{10}$ centiméternyire czérna-erősítéssel van elzárva, s a zsák szélességének közepén fekszik. A hasíték hosszúsága $8\frac{5}{10}$ centiméter. A kerülékalakú fenéknek hosszabb tengelye 24, rövidebb tengelye 16 centiméter.

A zsák fent nyitva van, és széle $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű korcsczal van ellátva, s ebbe 2 milliméter vastagságú sodrott madzag van húzva, melylyel a zsák az abba tett főzőedény fölétt összehuzatik.

A varrástól mindkét oldalon 13 centiméternyire két-két darab 6 centiméter hosszúságú barna fejbőrrel szegélyezett nyílások vannak alkalmazva, melyek közül az 1 centiméter szélességű nyílások a fenéktől $2\frac{5}{10}$

centiméternyire, és ezek fölétt 10 centiméternyire a $4\frac{5}{10}$ centiméter szélességűek fekszenek.

Az alsó nyílásokon az üst kapesai, a felsőkön pedig a kondér karikái dugatnak át.

Egy főzőedényzsák 13, egész 14 dekagramot nyom.

Aprólékos kézi szerek, mint a gyalogságnál.

A sátorbalta jó minőségű vertvasból ékalakúan van készítve, 7 centiméter hosszúságú élére $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességben acél van hegesztve, és ez megedzve. A balta foka 15 centiméter hosszúságú, és $4\frac{5}{10}$ centiméter szélességű.

A fok furata hátul egyenes, elől pedig el van gömbölyítve.

A keményfa-nyél 26 centiméter hosszúságú és $16\frac{5}{10}$ centiméternyire arányos vastagságú, felső végén pedig a fok furatának megfelelő.

Egy sátorbalta $57\frac{75}{100}$, egész 63 dekagramot,

Nyele $12\frac{25}{100}$, „ 14 „

összesen 70, egész 77 dekagramot nyom.

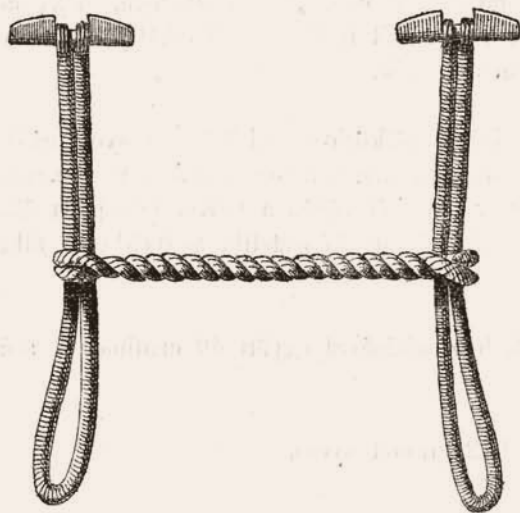
A sátorbaltatok barna terezbőrből van készítve, mely szélességi közepén össze van hajtva, mindkét oldalszélén és pedig az egyiknek teljes hosszában, a másiknál pedig 6 centiméternyire összevarrva. A negyedik nyílt oldal a torkolatot képezi, melynél a hasíték mellett az oldalszéltől és az alsó széltől $\frac{7}{10}$ centiméternyire egy-egy lyuk van verve, s ebbe $4\frac{5}{10}$ milliméter szélességű és $44\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú kötőszij huzva.

A tok hosszúsága 8 centiméter, szélessége a fenéken 9, a torkolatnál pedig 8 centiméter, hol is a szögletek le vannak tompítva.

Egy sátorbaltatok $2\frac{6}{10}$, egész 3 dekagramot nyom.

A sátorbalta élével a tok torkolatába dugatván, a tok a kötőszijjal a nyélhez erősítettetik.

A lábnyűg kenderkötélből van készítve, két nyűgzóból, egy középrészből és két fapeczekből állván.

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da

Egy-egy nyűgző 74 centiméter hosszáságú, 1 centiméter vastagságú kötél (posztó boríték *nélkül*), mely kétrét van összeróva, és végén keményfa peczekkel ellátva.

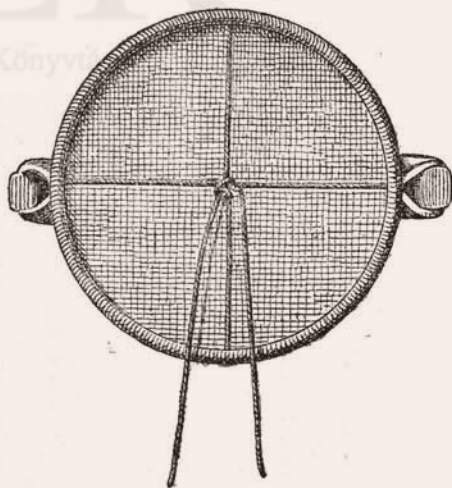
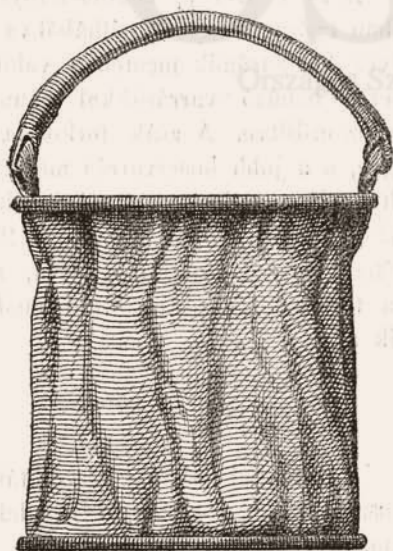
Ez utóbbinak hosszásága 10 centiméter, közepén $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességű, 1 centiméter mélységű kivágattal van ellátva, a honnan végei felé keskenyül, és felszínén lehetőleg el van gümölyítve.

A középrész vastagsága 2 centiméter, hosszásága 34 centiméter; hurkokban végződik, melyek a nyűgzők hosszközepéig tolnak.

A nyűgzők e szerint egy-egy hurkot képeznek, melyek a ló első lábai körül hajtogatva, a peczek által megerősítettnek.

Egy lábnyűg $15\frac{8}{10}$, egész $19\frac{25}{100}$ dekagramot nyom.

Az itatóveder hat nyüstös vizmentes, lenfonalszövetből van készítve, $26\frac{5}{10}$ centiméter magasságú és átmérőjű hengeralakú zsákot képez, mely mozgatható füllel van ellátva.

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

A zsák felső része kettős varrással összekapcsolt *egy* darabból áll, melynek a fenékkal való kapcsolatán spanyol nád akként van bevarrva, hogy az ez által alakult karika, 1 centiméter magasságú sarkot képezzen. A fenék külfölületén 3 milliméter vastagságú sodrott madzag keresztben van fektetve, és végeivel a karika alá erősítve. E madzag keresztelési pontján egyenlő vastagságú, 155 centiméter hosszáságú sodrott madzag van erősítve, mely az itatóvedernek a nyereghez kapcsolására való.

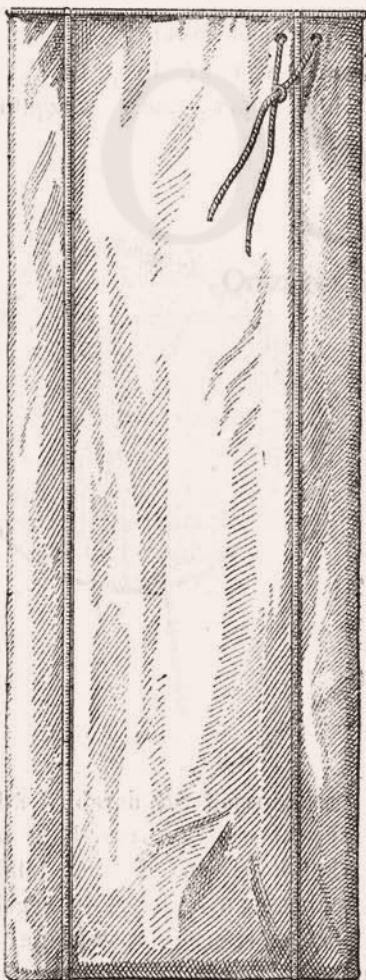
A torkolat külső szélébe hasonló spanyolnád-karika van varrva. Továbbá az itatóveder belső oldalán két darab $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességű, $6\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú hordszalag-csukor van kétrét fektetett szövetből alkalmazva, melyekhez a fül végei mozgathatóan erősítvők.

A fül két egymás mellett fekvő, félkörben hajlitott spanyol nádból áll, mely vízmentes lenfonalszövettel van bevonva s a két nád között összevarrva. E szövet-borítás oly hosszúságú, hogy mindkét végén a szövet behajtása által egy-egy darab $2\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú hurok képeztetik, melyekkel a fül a veder hordesukoraiba akasztatik.

A fül hosszúsága a hurkok leszámításával együtt 49 centiméter, szélessége $2\frac{5}{10}$ centiméter.

Egy itatóveder 490, egész 512 gramot nyom.

A zabos zsák 154 centiméter hosszúságú és $56\frac{5}{10}$ centiméter szélességű négyszögletes zsák csinvatból, melynek torkolatához 136 centiméter hosszúságú, 2 milliméter vastagságú sodrott madzag van erősítve, mely is a zsák összekötésére való.

A zsák $155\frac{5}{10}$ centiméternyi hosszúságban egész és egy fél pálhából van szabva, melyek hosszúságuk mentében valamint lent is erős behúzó varrásokkal vannak egymáshoz erősítve. A zsák torkolata be van szegve, s a jobb hosszvarrás mellett a felső szélről $2\frac{5}{10}$ centiméternyire lefelé két darab gömbölytlen kivarrott, egymástól $2\frac{5}{10}$ centiméternyire eső lyukkal ellátva, melyeken át a torkolat elzárására való madzag húzódik át.

A két napi zabadag elszállítására való zaboszsák $77\frac{9}{10}$, egész $81\frac{4}{10}$ dekagramot nyom.

Az abrakos tarisznya $43\frac{5}{10}$ centiméter hosszáságú, 34 centiméter szélességű négyszögletes zsákból és a hordszalagból áll, melyek csinvatból vannak készítve.
a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

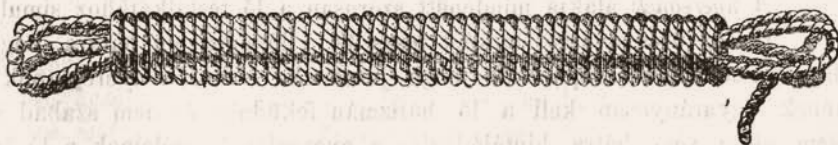
A zsák kétrétben fektetett egy darabból van szabva, két lapot képezvén, melyek az egyik oldalon és a fenéken össze vannak varrva, felső nyílt torkolatuk pedig, szélé mentében beszegve.

A 104 centiméter hosszáságú, 3 centiméter szélességű hordszalag kétrétben összehajtott csinvatból áll, mely hosszoldalának alsó (belső) részén össze van varrva, és végeivel a zsák két oldalához, és pedig bent a torkolat szélétől $6\frac{5}{10}$ centiméternyire, akként megerősítve, hogy ez utóbbi $5\frac{5}{10}$ centiméternyi szélességben lehajtható legyen.

Egy abrakos tarisznya $16\frac{4}{10}$ egész $18\frac{4}{10}$ dekagramot nyom.

A takarmánykötél négy darab kettős zsinegből van készítve és hurokban végződik, vastagsága $7\frac{5}{10}$ milliméter, hosszásága $9\frac{5}{10}$ méter.

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

Egy takarmánykötél $37\frac{6}{10}$ egész 42 dekagramot nyom.

A 42 centiméter hosszáságú és 4 centiméter átmérőjű **lőczövek**, akáczfából gömbölyűre van faragva, lent meghegyesítve, fönt pedig lapos karikával vasazva és vas kapocskarikával ellátva.

a t. n. $\frac{1}{4}$ -de.

A 2 centiméter szélességű, $3\frac{5}{10}$ milliméter vastagságú lapos karika oldallyukkal bír, melyen keresztül megerősítés végett szeg veretik hátul a czövekbe. A lapos karika felső szélétől 4 centiméternyire lefelé, vaskapocs van a czöveken átdugva, melynek két hegye a hátsó oldalon, egymástól $2\frac{5}{10}$ centiméternyire, a fába vissza van verve. Ezen kapocs fülében $5\frac{5}{10}$ milliméter vastagságú, 4 centiméter nyílta-beli átmérőjű vaskarika van mozgathatólag alkalmazva, mely a lónak a kötőfékszárrel való ki-kötésére szolgál.

A czövek vasrészei feketítve vannak.

Egy lóczövek átlag 49 dekagramot nyom.

Határozványok a nyergelésről, a málházatról és a kantározásról.

A nyergelés.

A lovasság mozgékony-sága és kitartása lényegesen a jó nyergeléstől függ, mert a rosszul igazított nyergek nyeregnyomást idéznek elő, és a ló szabad járatát és légzését akadályozzák.

A négy méretarányú nyergek helyes kiválasztása, és a nyereglapoknak a ló hátához való helyes illesztése, az első és legfontosabb eszköz nyeregnyomások ellen; ez a század-parancsnok legfontosabb ügyködéseinek egyike, mert csak jól igazított nyergekkel lehet hosszabb menetire megnyugvással indulni.

A nyeregnek alakja mindenütt szorosan a ló testalkatához simuljon.

Ha az üres nyerget akként tesszük a ló meztelen hátára, hogy a nyereglapok első végei a lapoczkák mögé jussanak: akkor a nyereglapok alsó föltületeinek egyarányosan kell a ló hátizmán feküdnie, és nem szabad a nyeregnek sem előre sem hátra hintálódznia; a nyereglapok széleinek a ló hátától kifelé minden irányban elgömbölyítve kell lenniök, és nem szabad a ló hátára nyomást gyakorolniok.

A nyeregnek a ló meztelen hátán való ezen helyzetében az ágasok kamrájának a hátgerincztől 8— $10\frac{5}{10}$ centiméternyire, az ülőbőr legmélyebb hajlatá-

nak pedig még körülbelül 5 centiméternyire kell elállania, a minél ha a nyeret a ló marjára toljuk, e között és az első ágas kivágata között, még mindig legalább $2\frac{5}{10}$ centiméternyire hézagnak kell maradnia.

Minden oly nyereg, mely ezen lehető legnagyobb szabadsággal végrehajtandó vizsgálatnál, az említett követelményeknek meg nem felel, mint alkalmatlan kieserélendő, vagy megfelelőleg helyreigazítandó, mert máskülönben a nyeregnyomások el nem kerülhetők.

Ha a kiválasztott nyereg, a ló háta szélességének megfelelő, a nyereglapok azonban hosszúságuk irányában egyes helyeken szerfőlött a lóra támaszkodnak, — a mi nagyon domboru hátú lovaknál a középen, beesett hátú lovaknál pedig a végeken fordul elő —: akkor az illető részt, fokozatosan ellapítva, kell leráspolni, úgy azonban, hogy mélyedés ne támadjon. E czélt gyakran üvegdarabkával való mérsékes vakarás által is el lehet már érni.

A nyereglapok ezen leráspolásának azonban csak akkor szabad megtörténnie, ha teljesen meggyőződünk a felől, hogy a meglevő nyergek közül egyik sem illik az illető lóra.

Azon hely megválasztása, hová a nyeret föl kell fektetni és a ló hátához illeszteni, a legnagyobb fontossággal bír.

Ezen hely nem minden lónál egyforma, — mert az ott fekszik, a hová a nyereg a ló derekának alkatához, és a ló egész alakjához képest, járására való tekintettel, minden lovaglás után mulhatlanul jutni fog.

Ezen minden egyes lónál a nyereg számára természetszerűleg kijelölt helyet legkönnyebben akként lehet meghatározni, hogy a nyergeknek valamely menet utáni helyzetét szigorúan megfigyeljük. A nyeregnyomások leginkább az által keletkeznek, hogy a nyergek nem ezen helyhez vannak illesztve.

Már a pótlovak idomításánál kell arra törekedni, hogy a nyereg számára biztos és állandó helyet kapjunk — miért is a nyeret fáradhatlanul mindig helyes állásába kell visszacsatolgatnunk, bár mennyiszer csuszszék is az előre. Ez által azt fogjuk serénységünk eredményét elérni, miszerint a nyereg oly megállapodott helyzeti fekvést kap, hogy az még gyöngébben meghuzott hevedernél is, helyéből nem mozdul.

Az e tekintetben való felügyeletet tehát menetek alkalmával, főleg ha még a lovak tartós megterheléséhez nem szoktak, és könnyen elfáradnak, — teljes szigorral kell gyakorolni, és soha sem szabad a lovasnak megengedni, hogy az hanyagon üljön a lovon, ingadozzék, avagy aludjék. A hevedereknek ily esetekben mindig akként kell meghuzva lenniök, hogy a honvéd, főleg ha takarmánnyal menelünk, teljes szerrel lóra ülhessen, a nélkül, hogy a nyeret helyzetéből kirántaná.

Menetek alkalmával a legnagyobb gondot kell a nyergelésre fordítani. Bárminő okból történő megállásnál és leszállásnál minden lovas a hevedereket azonnal ereszsze meg, a nyeret és a lópokróczot emelje föl, a heveder benyomatát kezével dörgölgesse, s a nyergelést, málházatot és a patavasalatot vizsgál-gassa meg. A hevedereket csak a „nyergelő” jelre szabad megint meghuzni.

A minden egyes háttas lónak megfelelő méretarányu nyereg, a ló-anyakönyvben nyilvántartandó.

A nyereg ide-oda csuszásának, illetőleg a nyomásoknak elhárítása végett, a föntebb leírt *nyereglapbélések* alkalmazandók.

A *lópokrócz*, nyeregpárna gyanánt szolgál, miért is lágynak, tömöttek,

gyapjasnak és tisztának kell lenie. Toldott vagy foltozott pokróczok nem használandók.

A lópokróczot használatakor négyrét kell összehajtani, és oly módon a ló hátára tenni, hogy nyílt szélének végei balra és hátra essenek.

A négyrét összehajtott lópokrócz a legsoványabb lovat is megóvja a nyeregnyomástól, föltéve, hogy a nyereg a föntebbiek értelmében pontosan a ló hátához illesztetett. A pokrócznak elől $10\frac{5}{10}$ centiméternyire, a jobb és baloldalon pedig egyenlő mértékben kell a nyereglapoktól esnie.

A lópokróczot béke idején minden lovaglás után, háboruban pedig annyiszor a mennyiszer csak lehet, jól meg kell szárítani és kiporozni.

Nyergelésnél legelőször is a ló hátát szőrmentében tisztán és simán le kell törölni, aztán az összehajtott pokróczot a ló marjától hátrafelé, akként a ló hátára huzni, hogy a pokrócz első vége a ló marjára, közepe pedig a ló hátgerinczére jusson. Ezután a nyereglapok első végén a ló lapoczkái mögé fektetendők, a pokrócz elől és hátul az ágasok mögé emelendő, hogy a ló hátgerincze a levegőnek kitéve maradjon, és a nyereg megcsatlása után, a lópokrócz ne feszüljön, mert máskülönben a ló mozgásánál szerföltti surlódás fog előidéztetni, mi által a ló háta gyuladást kap, vagyis *nyeregnyomás* áll be. A lópokrócznak eme felhuzása az ágasok közé, főleg a melegebb évszakban és nagyobb menetek előtt a legnagyobb fontossággal bír.

A *kengyelszíjakat* akként kell a nyereghez csatolni, hogy azokba a kengyeleknek beakasztása s a csatlékok végeinek a takaró kivágatán, aztán a nyereglapok kengyelszij-lyukán alulról fölfelé való áthuzása után, a kengyelszíjcsatok a nyeregtakaró alá jussanak, hol is a nyereglap felső széléig tolandók.

Az *alsó heveder* meghuzásánál, azt előbb a már megelőzőleg fölillesztendő szlúgyszerszám ugrószíjának csukorán kell átdugni, s a nyeret, meghuzás közben, a ló hátának közepén folyvást jobb kezünkkel tartani.

Szabályos alkatu lovaknál, az alsó hevedert a vaskápájú nyereg meglevő két lyukához kell erősíteni. A heveder ezen esetben, kissé a has közepe előtt vagyis a ló csuklótól jól megmért egy arasznyra fog esni, hol is legbiztosabb helyzete van. Az alsó hevedert soha sem szabad egyszerre, hanem csak fokozatosan egymás után nagyobb időközökben, és pedig oly módon meghuzni, hogy a has és a heveder közé tenyerünket beszoríthassuk. Az alsó hevedernek oly hosszúnak kell lennie, hogy csatjai a nyereglap alól kiálló pokróczrésre jussanak, a ló testét azonban soha se érintsék.

Az alsó hevedernek a ló hasa közepén, ennek nagy mérvben benyomásával való szerföltti meghuzása igen ártalmas, mert ez által a ló belei összenyomatnak, légzése terhessé válik, és a ló a legnagyobb nyugtalanságnak tétetik ki, továbbá ez által gyakran heveder nyomások és nyeregnyomások idéztetnek elő, végre a heveder szerföltti meghuzása, a ló csökönösségének, valamint a lóra ülésnél és a megindításnál való rossz szokásoknak egyedüli okát képezi.

A felső heveder szintén az ugrószíj hurokján áthuzandó, és az alsó heveder megerősítése után, a nyereg közepére akként teendő, hogy csatja a ló baloldali csuklójával egy színvonalba essék, a tolócsukor pedig, — melynek aljzatába a csatlék vége dugandó, — és melyen az alsó heveder maga is áthuzandó, a ló hasa alá jusson. A felső hevedert soha sem szabad az alsó hevedernél erősebben, vagy éppen akként meghuzni, hogy ez utóbbi ránczokat kapjon, mert ez mindenesetre nyeregnyomást idézne elő.

A hevederek, főleg az alsó heveder, mindig lágyak és hajlékonyak legyenek, belső lapjuknak nem szabad egyenetlenségekkel, vagy élekkel birnia, miért is esetleges kijavítások alkalmával a foltillesztékek mindig külső lapjukon alkalmazandók.

A szűgyszerszámot akként kell igazítani, hogy a szűgykarika a szűgygödör közepére, a nyakszij a nyak és a ló marja között, a legmélyebb pontra jusson, a szűgycsont és az ugrószij közt pedig, egy nagy ökönyi hézag maradjon. A szűgyszerszám ezen helyzetében az első nyereg-ágas két kapcsához, ellencsatlékával erősítendő.

Az ellencsatléknak a nyereghez való erősítése végett, szabad vége az első ágas kapcsán, aztán az ellencsatlék másik végén lévő csukron átdugatik és meghuzatik, aztán pedig a csatdarabhoz csatoltatik.

A málházat.

A helyes nyergeléshez hasonlóan a málházat is nagy fontossággal bír, mert már magában a málha súlyának növekedése is a nyeregnyomás veszélyét aránylag növeszti, és továbbá a málha egyarányos elosztása és kellő megerősítése által, a ló mozdulatai és kitartása még legkevésbé csökkentetnek.

A lovas málhájának elhelyezésére a *kettős málhatáska* szolgál, melynek mindkét táskája folyvást teljesen megrakva, és gyors kivonulhatásra mindig kész legyen.

A jobboldali táskába a következő tárgyak málházandók:

1 igazolványi könyv,

2 ing,

2 gatyá,

zsebkendő és tiszta kapezák, fejes kesztyű (nyár idején menetekén),

tábori sapka,

ruha-kefe, tűkör, fésű, szappan, vászonrongyba takarva;

a varróeszköz, melyben a szükséges tűkön, czérnán és gombokon kívül, két sarkantyú-taraj, 1 olló, 1 árr, 6—8 kis talpszeg, aztán néhány darab madzag teendő el.

A tokjával borított *sátorbalta*, nyelével lefelé fordítva, a jobb táská első széléhez csatolandó, és éle hátrafelé fordítva, fent a sátorbalta-kötőszíjjal, lent pedig a táská-málhaszíjjal megerősítendő.

A baloldali táskába a következő tárgyak málházandók;

a lókefe és lóvakaró a törülő rongyba tekerve, a zsírszelencze, a mázkefe, sárkefe és fénykefe,

egy kötény (altiszteknél elmarad), a vasalkatrészek tisztítására szolgáló vászonrongy,

az evőeszköz bőrtokban,

a gombfüző,

1 fa-sótartó sóval és paprikával,

1 csavarhúzó nyéllel együtt,

1 törülő, 1 lobbantókefe,

1 palaczkocska tiszta faolajjal,

vászon és posztó rongyok,

továbbá

az abrakos tarisznya, és *háború idején* 24 teljes tartaléktöltény.

A lócvövek a baloldali táskához, fönt a kötőszij, lent pedig a táskamálhaszijjal erősítették meg. A karikával előre fordított lócvövek felső végének nem szabad az első nyeregágas fölé emelkednie.

A nyereg málházata. Menetöltözet tábori eszközökkel.

A nyereg málházása a következő módon történik:

Málhatáska. Az előbb leírt módon megrakandó málhatáska kötdarabja az első ágason belül a nyeregbe fektetve, közepén lévő csatlékjával és bőrgombjával az ágas fonatkarikájához erősítetik.

A két táskát a hátsó szögletein alkalmazott csatlékjaival a térdpárnák bőrkarikáihoz csatolandó.

A térdpárnákon lévő bőrkarikák, valamint mindkét táskának azokhoz való erősítésére való csatjai és csatlékjai, a netaláni szükséghez képest, lefejtethők és följebb vagy lejjebb varrhatók.

A táskáknak a nyereglapokhoz való erősítésére, az első málhaszijek valók. Ezek legelőbb a táskák hátlapján lévő csukrokon, aztán a nyereglapok fonatkarikáin elülről hátrafelé áthuzatván, a táskát körül hajtják, és akként csatolják, hogy a csatok a táskák közepére jussanak.

A táskák hátlapján lévő csukrokat akként kell elhelyezni, hogy azok a málházatnál a nyereglapok fonatkarikáihoz jussanak.

Végre a kötdarab első kanyarulatának külső szélén lévő kötőszijek össze-csatolandók, hogy a táskákat a nyergen lehetőleg nyugodt és arányos helyzetbe hozzuk.

A megtöltött zaboszsák. A zabos zsákot, zabbal való megtöltése előtt ki kell fordítani, zárt végét szélességének irányában több egymásra fekvő ráncba szedni, s a végtől tenyérnyi szélességre madzaggal megkötni. A zsák ezután megint visszafordítandó, s a megkötött ráncok kiegyenlítették. Erre a zsákba a kellő mennyiségű zab töltve, a zsák nyílt vége hasonlóan ráncoltatik, bekötetik, és a ráncok kiegyenlítettnek.

A zabmennyiség azután lehetőleg két egyenlő részre osztva, a zsák közepén összekötetik. Ezután minden egyes fél zab-mennyiség még egyszer két, azonban nem egyenlő, részre osztatik, és akként kötöttetik össze, hogy a zabnak nagyobb mennyisége a zsák végeihez, a kisebb pedig a kápához jusson. Az ekként négy részre osztott zsák közepénél megfogtatván, ezzel a hátsó kápára fektetetik, és a három hátsó málhaszijek első csatjaival a nyereghez csatolják. A zsák két vége, a lovas czombjainak közepe alá jusson.

Ha két napnál rövidebb időre kell zabot elvinni: akkor a zaboszsák megfelelően rövidebbre kötendő.

A kenyeret egyenlő részekre osztva, kell a zaboszsák két végére tenni.

Ha ellenség előtti gyors etetés végett az abraknak kezünk ügyében kell lennie: akkor azt az abrakos tarisznyába téve, a patkótáska fölé a hátsó ágashoz lehet erősíteni.

Az üres zsák kétrét fektetve hosszában összehajtogattatik, és mindhárom hátsó málhaszijekkel megcsatolják.

Köpeny. Ha a köpenyt a nyeregbe kell csatolni: akkor az oly módon hajtják össze, mint a vállhevederszerű hordásnál, mire a köpeny a zaboszsák mögött, a hátulsó málhaszijek második csatjaival akként erősítetik a nyereghez, hogy a köpeny

alsó lapja, a ló háta fölé egy tenyérnyire jusson, a köpenyvégék nyílt része pedig a baloldalon legyen.

A középső málhaszj vége, a nyeregtakaró alá rejtendő, az oldalmálhaszjak végei pedig, a köpeny és a zaboszsák közé dugandók.

Evöcsésze. Az evöcsésze a köpenyen kívül akként alkalmaztatik, hogy torkolata a köpenyen fektüdjék. A középső málhaszj az evöcsésze fülein áthuzatván, az a köpenynyel együtt, az említett szij második csatjával megcsatoltatik.

Ha a lovas köpenyét felöltötte, s a zsákban zab nincsen: akkor az evöcsésze az előbbihez hasonló módon a hátsó ágashoz a középső málhaszjval erősítetik.

Lovatlan honvédek az evöcsészt, a málhatáska külső lapján lévő egyik csatcsukorhoz erősítik.

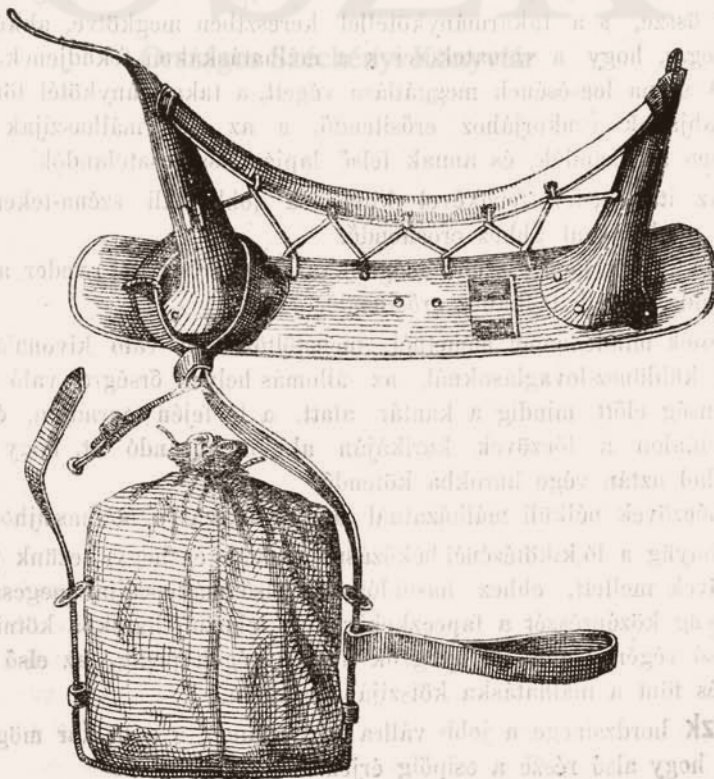
Patkótáska. A patkótáska akaszszijával a hátsó ágas baloldalához erősítendő. E födelével kifelé fordított táskának akként kell a nyeregtakarón lógnia, hogy a felső széle a nyereglappal egy színvonalba essék. A becsatolt akaszszij a födél illető kivágatába rejtendő.

A patkótáskában egy-egy *pontosan igazított* első és hátsó patkó, 24 megsziszott patkószeg, egy patatisztító fából, és télen ezenkívül 16 csavartámszeg csavarkulcsal együtt vászonzsákba téve, és lehetőleg laposan fektetve, málházandó.

A patkók vászonrongygyal betakarandók és a szegek kis szalmatekeresbe szurandók.

A patkótáskának mindig a nyereghez kell csatolva lennie.

Tábori főzőedény. A tábori főzőedényt akként kell zsákjába tenni, hogy ennek hasitékos a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

része, a sodrony-kengyel fölé előre jusson, a kapcsok és a fülek pedig, mindkét oldalon az illető nyílásokból kiálljanak.

Az ekként zsákjába tett főzőedény az illető szíjjal a hátsó ágas jobb oldalához erősítettik, és a zabos zsák alatt akként csatoltatik meg, hogy kondérjának feneké, a karabély-tusához ne ütődjék. E végre a főzőedényszíj csatlékos végével a hátsó nyereglap fonatkarikáján áthuzandó s az ágas körül hajtogatandó, aztán pedig saját tolócsukorján a főzőedény fülein és kapcsain átnyomatván, oly módon csatolandó meg, hogy a zsák hasitéka a sodrony-kengyellel együtt kifelé jusson. A főzőedényszíj csatja künn, azaz a főzőedény hátsó felső szélén legyen.

A főzőedény ingásának meggátlása végett a főzőedényszíj csukordarabján, maga e szíj és a felső heveder huzandók át.

E csukordarab, a főzőedénynek a felső heveder felé fordított fülecskapcsa között, vízszintes helyzetben legyen.

A főzőedényben esetleg két lovas 24 órai hadtápjá szállittatik.

Főzésnél a táborifőzőedény a szíj megnyitása által veendő le a nyeregről. A főzőedényszíj mindig a nyergen marad.

A főzőedények kimélése végett béke idején azok csak akkor vitetnek el, ha a közétek megfőzésére okvetlenül szükségeseek.

Takarmánykötél. A takarmánykötél a széna megerősítésére és szállítására való.

Ha szénát nem viszünk magunkkal: akkor a takarmánykötél körülbelül 13 centiméter hosszúságban összehajtogatandó, a megtöltött zaboszsákra fektetendő, s ezzel egyidejűleg a hátsó ágashoz erősítendő.

Ha a zaboszsák türes: akkor a takarmánykötelet abba kell tenni.

Széna. Ha szénát viszünk magunkkal: akkor azt megfonva, összehajtogatva, két tekercshe rakjuk össze, s a takarmánykötéllal keresztben megkötve, akként teszszük elől a nyeregbe, hogy a szénatekercsek a málhatáskákon fektüdjének.

A széna leesésének meggátlása végett, a takarmánykötél fönt a málhatáska kötdarabjának csukorjához erősítendő, s az első málhaszíjak végei, a széna-tekercsen áthuzandók, és annak felső lapján összezsárolandók.

Itató-veder. Az itató-veder fenekével kifelé, a jobboldali széna-tekercshez illesztve, sodrott madzagával ahhoz erősítendő.

Ha szénát nem viszünk magunkkal: akkor az itató-veder a málhaszíj alatt a jobboldali málhatáskához erősítendő.

Kötőfék. A kötőfék mindennemű menetnél, menetöltözethen való kivonulásoknál, riasztásoknál, küldöncz-lovaglásoknál, az állomás-helyen őrésre való felvonulásnál és az ellenség előtt, mindig a kantár alatt, a ló fején maradjon, és a kötőfékszár a baloldalon a lóczővek karikáján akként huzandó át, hogy a sztyüggödörig érjen, hol aztán vége hurokba kötendő.

Lóczővek nélküli málházatnál a kötőfékszár a málhaszíjhoz kötendő.

Lábnyüg. A lábnyüg a ló kikötésénél békózásra szolgál, és hogy kezünk ügyében legyen, a lóczővek mellett, ehhez hasonlóan az első málhaszíjjal megcsatoltatik. Ennél a lábnyüg középrészét a fapeczekig kell lehuzni, hurokba kötni, s ezt a lóczővek alsó végére tolni, a nyügzők hurkos végeit pedig, az első málhaszíjon áthuzni és fönt a málhatáska kötszíjába csatolni.

A tábori-palaczk hordzsinege a jobb vállra akasztandó, s a balkar mögött akként hordandó, hogy alsó része a csipőig érjen.

A málházott nyereg föltevése.

Miután a málházott nyereg kezelése, nagyobb súlyánál és terjedelménél fogva, nehezebbé válik, a nyeregnek lóra föltevésénél fokozott figyelmet kell arra fordítani, hogy a lópokrócz helyéből ki ne mozduljon, és ránczokat ne képezzen. Együttal nagy figyelemmel kell arra is ügyelni, hogy a lópokrócz kellőleg az ágasok alá nyomassék.

A főződedényt, a lábnyügöt és a szénát csak bevégezett nyergelés után kell a nyereghez erősíteni.

A kantárzat.

Helyes kantárzás nélkül teljes lehetetlen a lovat kellőleg idomitani, vagy egy már idomitott lovat, akarattunkhoz képest, és testünk egyensúlyban tarthatása mellett, lovagolni. Ennélfogva tehát a kantárzásra szakadatlanul a legéberebb figyelem és legnagyobb gond fordítandó.

A legjobb kantárzás sem fog azonban céljának megfelelni, ha a lovat előbb a csikófékkal való idomítás által nem képesítjük arra, hogy az állazó zabla keményebb hatását kiállhassa, és továbbá ha a lovas az állazó zablának a kantáron vezetés általi befolyását a lóra, a czomb hatása által támogatva, s a ló természetes érzékenységéhez képest, meg a szándékolt célnak megfelelőleg alkalmazni nem tudja, — mert a legezészerűbb kantárzás is holt eszköz marad, melyet csak a lovas van hivatva céljainak kivitelére gyakorlatilag alkalmazhatni.

A tapasztalás tanítja, hogy a gyakorlatlan kéz a leggyöngébb zablaruddal is erős hatást idéz elő, valamint hogy a gyakorlott és művelt kéz, a legkeményebb zablaruddal érzékenyebb lovat is tud a nélkül vezetni, hogy annak fájdalmat okozna. Kelleténél többször keressük tehát valaminek okát a zablában, a mit tulajdonképen kezünk tulajdonságában kellene keresnünk. Mindamellett tökéletesen igaz marad, hogy valamely jól idomitott, és rendes alkatú ló, hozzá nem illő zablával, a legjelesebb kantáron-vezetés mellett sem fog oly jól menni, mintha természeti tulajdonságainak megfelelőleg kantároztatott volna.

A csapatlovak kantárzásánál tekintettel kell lenni, hogy a zabla hatása a legénységnek rendszerint durva és nehéz keze, valamint a gyorsabb hadozásnál előforduló kiméletlenebb kantáron-vezetés által, amugy is már fokoztatik.

Ennélfogva tehát általában véve mindig a könnyebb kantárzásra kell törekednünk.

A kantár leglényegesebb alkatrészét az állazó zabla képezi.

Az állazó zabla egyes részei a következők:

- 1-ször a *szemlyukak*, t. i. a pofaszijak becsatlására való két lyuk,
- 2-szor a *felső zablaszár* és az *alsó zablaszár*, vagyis a zabla oldalrészei,
- 3-szor a *zablarud* a csappal, vagyis azon részek, melylyel a zablarud a zablaszárakba van illesztve,
- 4-er a *szemkapcsok*, melyek a kantárszárak becsatolására valók; a zablához tartozik még:

5-ör az *állazóláncz*, és

6-or a két *állazóláncz-kamó*, melyek az állazóláncz beakasztására valók.

Patkónak a zablarud nagyobb-kisebb közép gömbölyítvénye neveztetik, — az egyenes oldalrészek pedig, *csapgerendelyeknek* hivatnak.

Zablavonálnak azon egyenes vonal neveztetik, mely a szemlyuk közepét a csap közepével, és az alsó zablaszár végeivel összeköti.

A *felső zablaszár* azon pontnál kezdődik, hová azt az állazó láncz kamói a kantár meghuzásánál lenyomva tartják; e pont nyugvópontnak tekintetik. A felső zablaszár ott végződik, hol a zablarud az állkapocsra támaszkodik.

Az *alsó zablaszár* ott kezdődik, hol a zablarud az állkapocsra támaszkodik és a szemkapocsban végződik.

Osztóvonalnak azon vonal neveztetik, mely a felső zablaszárt az alsótól elválasztja.

Jó kantározásnak elérése végett a zabláknak a ló szájához és alkatához helyesen igazítva, valamint az állkapocsra való támaszkodás pontjának helyesen választva kell lennie.

A zablá összes részei, a ló szájának szélessége és az állkapocs magassága szerint igazodnak.

Állkapocsnak az állkapocza fogatlan széle neveztetik a száj türegében; az állkapocza külső széle, hová az állazóláncz simul, *állgödörnek* neveztetik; az állkapocsnak az állgödörtől való távolsága az *állkapocs magasságát* képezi.

A száj szélessége a zablá bőségét vagy a zablarud szélességét határozza meg, melynek pontossága a helyes kantározás lényeges feltételét képezi. Ha a zablá kelleténél szélesebb, akkor a zablarúd a ló szájában ide-oda csoszog, és az állazóláncz, a ló állához nem tapadhatván, annak csak egyes részeit nyomja; ha a zablá kelleténél szűkebb, akkor a ló gembája fölötte nagy mérvben a zablarud alá tolatván, ezáltal nyomatik és megsértetik.

Az állazóláncz hosszúságának kamók nélkül, éppen a zablarud másodfél szélességi méreteivel kell egyeznie, minél jól beakasztott állazó láncznál még 2—3 tartalékszem marad, melyek jobbra és balra szétosztandók.

Az állkapocs magassága éppen a felső zablaszár magasságával egyenlő legyen, mindezt a nyugvóponttól az osztóvonalig mérve. A felső zablaszár háromnegyed része az állazóláncz kamóinak hosszúságát képezi. Az állkapocs-magasság kétharmad része a nyelvesatorna közönséges szélességének felel meg, minélfogva tehát a zablarud-patkó szélessége az állkapocs magasságának (felső zablaszár magasságának) csak mintegy fele legyen, hogy a patkó könyökei az állkapocson ne csoszogjanak, azt meg ne sértsék, vagy egyoldalulag fájósan ne nyomják.

Az állkapocs kettős magassága, vagyis a felső zablaszár kettős hosszúsága az alsó zablaszár hosszát házározza meg. Az alsó zablaszár hosszúságát nem szabad kanyarodásai szerint mérni, hanem a zablavonal méretét kell számba venni; e kanyarodások a ló ugynevezett zablakapásának elhárítására valók.

Számos ló szájának mérése eredményetül az derül ki, hogy a száj szélessége a legtöbb háts lónál $10\frac{5}{10}$, egész $11\frac{2}{10}$ centiméter, az állkapocs-magasság pedig majdnem mindenütt $4\frac{6}{10}$ centiméter.

Ennek következtében tehát a különféle szájnagyságokra csak két méretarányu zablá van rendszeresítve, melyek csak az által különböznek egymástól, hogy zablarudjaik hosszúsága $10\frac{5}{10}$, illetőleg 11 centiméter. A felső zablaszár mindenütt $4\frac{5}{10}$ centiméter, az alsó zablaszár pedig 9 centiméter.

Minthogy a rendszeresített kétféle méretarányu állazó zabláknak csupán a zablarud bősége által különböznek egymástól, valamely ló szájához illő zabláknak kiválasztásánál csakis a ló szájának szélességét kell megmérni.

E végre $39\frac{5}{10}$ centiméter hosszáságú vesszőt azon pontokra kell a ló nyelve fölé tenni, hol a zablarudnak feküdnie kell. E mérésnél a vessző végeit ökölbe szorított kezeinkkel, a mutatóujjaknak fölfelé nyújtása mellett kell megfogni és mindkét kezünket addig egymás felé nyomni, míg azok a ló gambáit gyöngéden nem érintik. Erre aztán az öklök mozdulatlanul összeszoríttatnak, a vessző a ló szájából kivéttetik és ennek szélessége a vesszőre metszendő vonások által meghatároztatik.

A lovasságnál rendszeresített állazóláncz egyszerűen pikkelyes. A jó állazóláncz egyes szemei akként vannak készítve, hogy azok az állgödörnek nem egyes pontjaira nyomnak; rosszul készített és szerföltött nagy, hajlitott szemekből álló állazólánczok a lónak hasztalanul fájdalmat okoznak, sőt az állgödört is megsérthetik.

A zablarudnak a ló szájában az állgödör átellenében kell az állkapeson feküdnie; him lovaknál e pont az agyarak fölött fekszik. Az állazó zablának kissé magasabb helyzete czélszerű lehet oly lovaknál, melyek fejüket kissé lent hordani szokták, míg ellenben ugynevezett égnézőknél, a zablának kissé mélyebb helyzete lehet.

Az állazó láncznak az állgödörben kell feküdnie. Az állazó lánczot akként kell beakasztani, hogy ha a kantárszárak nincsenek meghuzva, alája két ujjat könnyű szerivel bedugni lehessen és az alsó zablaszárak, a kantárszárak meghuzásánál, körülbelül 35 fokra visszamozdulhassanak.

Ha az állazólánczot kelleténél lazábban akasztjuk be, akkor a felső zablaszárak messzire a 35 foknyi hajlási szögön túl előre mennek, vagyis amint mondani szoktuk: *a zablá keresztülesik*; ha ellenben az állazó lánczot szerföltött szorosán akasztottuk be, akkor a zablaszárak megfeszülnek, azaz a 35 foknyi hajlásu szöget el nem érhetik, vagyis, amint mondani szoktuk: *a zablá torlódik*. Az állkapca az első esetben kelleténél nagyobb mérvben szorul a zablarud és az állazó láncz közé, a nyelv a szükséges hézagot elveszti és a ló az által próbál a kiállhatatlan fájdalomtól menekülni, hogy a kantárszárak huzásának ellenszeregtil vagy teljesen azok mögé buvik.

Helyes kantározásnál mindig a zablarud hatásának kell tulnyomónak lenni, az állazóláncz hatásának rovására.

Ha az állazóláncz helyesen van beakasztva, akkor az az állgödörhöz egyarányosan simul a nélkül, hogy a kantárszárak meghuzásánál abból kiemelkedjék, vagy teljesen laza kantárszáraknál abból kilógjon.

Az állazóláncz emelkedése, a zablának igen magas helyzete, szerföltött hosszú felső zablaszárak, vagy kelleténél rövidebb kamók által idéztetik elő, míg az állazóláncz lógásának oka, a zablának kelleténél mélyebb helyzetében, kelleténél rövidebb felső zablaszárakban, vagy szerföltött hosszú állazólánczban keresendő.

Ha a zablá a ló szájához pontosan illik, akkor a zablarud helyesen beakasztott állazó láncznál, mindig az állgödör átellenében fekszik, miért ha ilyenkor a zablá a kantárszárak meghuzásánál mindamellett is keresztülesik: akkor a felső zablaszárak esetleg az állazóláncz kamói is kelleténél rövidebbek, az állazóláncz pedig szerföltött hosszú. Ha azonban ily esetben a zablá torlódik, akkor a felső zablaszárak, vagy esetleg az állazóláncz kamói is szerföltött hosszúak, az állazóláncz ellenben kelleténél rövidebb.

Az állazólánczot a csikózablá alatt kell beakasztani.

A csikózablára is kellő figyelmet kell fordítani; annak t. i. a zablarud és nyelv fölött akként kell feküdnie, hogy a ló szájának szögleteit könnyedén érintse,

azokat azonban fölfelé ne huzza; ha a csikózabla kelleténél mélyebben lóg le, akkor könnyen az állazó-zablarúd alá nyomulhat és a támaszkodást csökkentheti.

Az állazózabla hatása műtani elveken alapszik, t. i. az egykaru emeltyű elméletén.

Képzeljünk magunknak közönséges emelőrudat, melylyel, aránylag csekély erő kifejtése mellett is, súlyos terheket lehet továbbmozdítani. Azon pont, melyre az emeltyű támaszkodik: nyugvó pontnak, a mozdítandó test: tehernek, a mozgás eszköze pedig: erőnek nevezetetik.

Egykaru emeltyűnél, mint például az emelőrudnál, a nyugvópont az emeltyű egyik végén, az erő pedig a másik végén, a teher pedig a kettőjük közt van. Az erő nyilvánulásánál a teher azon oldalra mozdíttatik, hová az erő irányul.

Teljesen ily módon hat a zabla, a ló állkapcsára. Mindkét felső és alsó zablaszárak, melyeket a zablarúd szilárdan és mozdulatlanul köt egymással össze, a kantárszárak meghuzásánál egyidejűleg és egyformán, *egykaru emeltyű* gyanánt hatnak.

A nyugvópontot ezen emeltyűnél az állazóláncz képezi.

Ha a valamely lónak szájában fekvő zablát *kiakasztott* állazó lánczczal tekintjük, és magunknak a kantárszárakat meghuzva képzeljük, akkor a felső zablaszárak addig fognak előre, az alsó zablaszárak pedig hátra forogni, míg azok a kantárszárakkal egy színvonalba nem esnek, a zabla tehát ezen esetben nem fog emeltyűszerűleg hatni.

Ha azonban az állazóláncz be van akasztva, akkor a felső zablaszárak a kantárszárak meghuzásánál csak addig mennek előre, meddig azok az állazóláncz által vissza nem tartatnak; ekkor aztán a zabla emeltyűszerű hatása nyilvánul, mert az emeltyű ott kapja nyugvópontját, hol a felső zablaszárak előre irányzott mozgásukban az állazóláncz ellenhatása által megakadályoztatnak. Tehát csak midőn az állazóláncz, az állgödörben magát megfészkeli, fog a zablának egykaru emeltyű gyanánti hatása, azaz a zablarúdnak az állkapocsra való nyomása bekövetkezni, a minél a nyugvópont a zabla szemlyukába, a teher a zablarúd által az állkapocsra, és az erő a kantárszárak által a szemkapocsokba helyeztetik át.

Ha a nyugvópont, valamint a teher és az erő támadási pontjai eme vonalba esnek, akkor a zabla *vonalba igazított*nak nevezhető; hol azonban e pontok közül csak kettő esik a helyes vonalba, ott az alsó zablaszár vagy e vonal előtt vagy a mögött van, a zabla tehát hiányos.

Minél rövidebb az emeltyű, azaz minél közelebbre esnek az erő és a teher támadási pontjai egymáshoz, annál gyöngébb annak hatása, vagyis ugyanazon teher megmozdítására nagyobb erőt kell használnunk; az emeltyűbeli erő tehát az emeltyű hosszabbodásának arányában szintén növekedik.

A felső, főleg azonban az alsó zablaszár hosszúsága a zabla hatására lényeges befolyással bír; minél hosszabb az alsó zablaszár a felső zablaszárral szemközt, annál nagyobb a zabla hatása is.

Kelletnél vékonyabb zablarúd a ló állkapcsára érzékenyebben fog hatni, mint a vastagabb, miután ez utóbbi az állkapocsnak nagyobb felületére nyomva, erejében megfogytokzik.

A legkönnyebb zabla tehát az leendő, mely igen vastag zablarúddal és rövid alsó zablaszárakkal bír; a legerősebb zablának ellenben az fog nyilvánulni, melynek zablarúdja igen vékony, alsó zablaszárai pedig aránylag hosszúak.

A zablarúd a ló állkapcsára való nyomásának azt kell előidéznie, hogy a ló

a kantárszár meghuzására engedelmeskedjék, történjék bár ez a fejfőligazítás, vagy a ló fejének jobbra vagy balra hajlítása, a lónak fordítása, járatának lassítása, a lónak megállítása vagy hátrálása céljából. A kantárszárak hatása azonban nem csak az állkapocsra való fokozott nyomásban, hanem ennek a kantárszárak megeresztése általi csökkentésében is áll, a minél a ló, fejével és nyakával való engedés által, a támaszkodásban, vagyis az állkapocsnak a zablarudra való gyöngre dülésében megtartandó.

Az egykaru emeltyű elmélete szerint, azon erő hat legsikeresebben, mely derékszög alatt alkalmaztatik, ennél fogva tehát a kantárszárak azon meghuzása léssen a legerőteljesebb, melynek iránya a zablavonallal derékszöget képez.

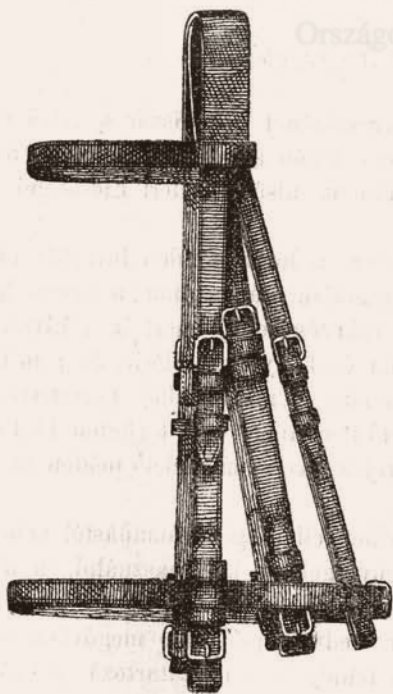
A legtöbb lóra nézve, a legezelszerűbb fejtartásnak az nevezhető, a midőn a ló feje függőlegesen, és orra csipői magasságában áll.

A ló fejének és nyakának eme tartásánál, és kezünk kellő helyzeténél, a zablavonal a kantárszárak vonalával derékszöget képez, a kantárszárak meghuzása tehát derékszögben történik, és e szerint leghatásosabb akkor leendő, ha a ló szája a csipővel egy magasságba esik. Minél mélyebbre ereszti tehát a lovas kezét a szabályos helyzeten alól, vagy minél magasabbra emeli kezét azonfelül, annál gyöngébbek lesznek a kantárszárak meghuzásai, a ló szabályszerű fejtartásánál.

Ezen elvből kiindulva tehát bebizonyítható, hogy minden, a vonal elé vagy mögé igazított zabla hatástalanabb és rosszabb a rendesen vonalba igazítottnál, mivel oly zablánál a kantárszárak meghuzásai hegyesebb vagy tompább, de nem derékszögben történnek.

A kantárszás.

Először is a csikóféket kell a kantárfejen lévő csukrokba akként behuzni, a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

hogy a hosszabb pofaszij a bal, a rövidebb csatos pofaszij pedig a jobb oldalra jusson.

A pofaszijaknak, a kantár fejszijától lefelé, a pofacsontlágycokok mögött egyenes irányban a ló szájrésze felé kell lelőgniök.

A kantárfej és a csikófék pofaszij csatjai, a ló szemének külső szögletei fölé essek, a minél azonban tulságos pontosságú méregetésre nincs éppen szükség, hogy a különféle kantárok csatjai teljesen egyenlő helyzetűekké váljanak.

Ha az állazóablát, vagy a csikóablát magasabbra vagy mélyebbre kell csatolni, akkor ez rendszerint, fent a pofaszijcsatoknál és nem lent, a csatlékoknál eszközölendő. Két vagy három tövislyuk elegendő arra, hogy a kantár alkatrészeinek helyzetéből való azon eltérése, mely a kötőféknek alája tevésénél, vagy csikófék gyanánti használatánál mutatkozik, kiegyenlítettessék.

A homlokszija a fejszija a fülek mögötti helyzetében megtartja a nélkül, hogy azt előre huzná, és annak, valamint a pofaszijaknak hátracsuszását megakadályozná.

A torokszijat akként kell csatolni, hogy közte, és a gég közt öklünket átdughassuk.

Az orrszij akként lészen becsatolandó, hogy az orresontnál két ujjunkat könnyű szerével bedughassuk. E szij csatja a baloldali pofaszij mögé 4 centiméternyire essék és tövise előre legyen fordítva.

A kantáráshoz a lovas, balkarján tartott kantárral, az állásában megfordított lóhoz, baloldaltól lép, és jobb kezével a fejszijat fogván, a ló fejére teszi, balkezével pedig az állazó zablát és a csikó-zablát a ló szájába tolja, melynek kinyitására a lovat, állkapcsának fogtalan részére mutatóujjával való nyomással bírja reá, minek megtörténtével aztán a fejszijat a ló fülei mögé húzza.

Ezután az állazolánczot kell a csikózabla alatt beakasztani. Ezt oly módon kell végrehajtani, hogy a balkéz hüvelyke és mutatóujja a baloldali, a jobbkez pedig a ló álla alatt, a másik kamót megfogja, és egy szemet a másik után, vagyis az egész állazó lánczot jobbraforgatással kilapítja, és ennek helyes megtörténte után utolsóelőtti szemével fölülről lefelé a kamóra akasztja.

Ha az állazoláncz szerfölött hosszú, akkor a jobboldalon két tartalék-szemét is lehet hagyni, vagy szükség szerint a lánczot ki is cserélni, soha sem szabad azonban az állazó lánczot egyik vagy másik szemének kiakasztása által hasztalanul megrövidíteni, mert az akként kezelt lánczot nem lehetne aztán más, szélesebb állú lónál használni.

Végre a torokszijat és orrszijat kell megfelelőleg becsatolni.

Lekantárzás.

A lekantárzásnál legelőször az állazolánczot kell kiakasztani, a torokszijat kicsatolni, és a kantárt levenni.

Lemálházás és lenyergelés.

A ló lemálházásánál és lenyergelésénél legelőször a felső hevedert kell levenni, az alsó hevedert megereszteni, aztán a szűgyszerszámot, a szénát és a főződedényt eltávolítani, és csak ezután az alsó hevedert kicsatolni és a málházott nyeret a lóról levenni.

A *szolgálati szabályzat* értelmében a lovat minden lovaglás után, az istállóba vezetése, lekantározása és lenyergelése után, azonnal szárazra le kell törülni és letisztítani. Ez meneteken annál szükségesebb, mert igen kívánatos, hogy a ló minél előbb a szükséges nyugalmat és kényelmet elérje, és a ló hátának esetleges sérülései azonnal észrevétesse, és megfelelőleg kezeltessenek.

Ha nyeregnyomás fordul elő, akkor annak okát rögtön ki kell puhatolni, nevezetesen ha a hiba a nyeregben rejlik, azt a megfelelő módon azonnal ki kell javítani.

Még háborúban is, a mennyiben ellenséges támadástól nem kell tartani, minden hosszabb tartamú „pihenőt” lenyergelésre kell használni, a ló hátát megsemmisíteni, jól és szárazra letörülni és megtisztítani.

A lópokrócznak fektanyázáskor nedvességtől való megóvása végett, két-két lenyergelt ló nyergeit egymásra kell tenni, és a hozzátartozó pokróczokat közbük fektetni.

Üres nyereggel való kivonulás.

Üres nyereggel való kivonulásnál, a három hátsó málhaszj még akkor is a nyergen marad, ha köpenyt nem vesszünk magunkkal. Ily alkalommal a közepe hátsó málhaszjat csigázatba kell tekerni, a másik két málhaszj hosszabb részeit pedig, a bőrnyeregtakaró és a hátsó ágas alatt átnyomni, a kápa körül hajtani, és végeiket a málhaszjak rövidebb részeinek csatjaihoz erősíteni.

Az első málhaszjak azonban mindig a málhatáskánál maradnak, és e körül összehajtogatva összezsacatolandók.

Az újonczok lovaglási oktatásához és a pótlovak idomításához való segédeszközök.

Az újonczok lovaglási oktatásánál, és a pótlovak idomításánál a csikófőket csikózáblával és alzáblával, aztán a fejszegő szárt és az ugratószíjat kell az oktatási szabályzat 27-ik §-ának értelmében használni. A szükséges orrszíjak, és állsíjak, aztán a fejszegő szár — a kincstár terhelhetése nélkül — belgazdásztalig készítendő.

Az alzábla, szívós ónozott vertvasból van készítve, és két darab, közepén sikattyuszer-
a t. n. $\frac{1}{4}$ -de.

leg egybefüggő tojásdad domborléczből áll, melyek csatlakozatuktól kezdve, külső végeik felé vastagulnak, és az utóbbi pontokon félgolyóalakúan elgömbölyítve vannak.

A két vég szélességének közepén egy-egy lyuk van furva és ebbe $4\frac{5}{10}$ milliméter vastagságú, 4 centiméter nyiltabeli átmérőjű karika, mozgathatóan erősítve.

Az alzábla karikaival együtt 23 centiméter hosszúságú, és $17\frac{7}{10}$, egész 19 dekagramot nyom.

Az ugrató szíj színével kifelé fordított fekete fénybőrből van készítve, a karikaszi-
a t. n. $\frac{1}{4}$ -e.

A karikaszi 4 centiméter szélességű, 17 centiméter hosszúságú szíj, melynek alsó végebeli $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességű hajtásába a szűgyszerszámszat, és 1 centiméter szélességű csatesukor van bevarrva.

E szíj a csatesukor fölött hosszában két egyenlő részre van hasítva, mely részek szintén hosszúságuk irányában duzzadékosan összevarrvák, és szabad végétüknek $2\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú hajtásába varrt kis szűgyszerszám-karikával ellátvák.

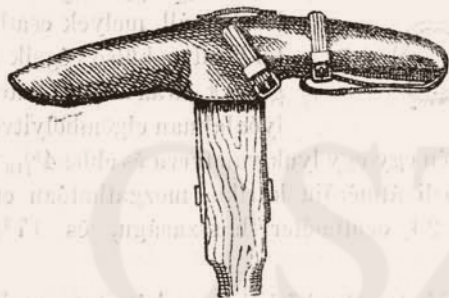
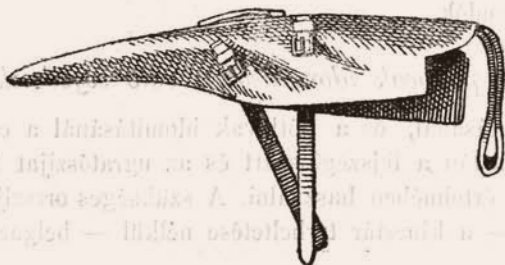
A $20\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú csatlék a karikaszi hátsó lapjához a csatrészmögött van fölvarrva, két tövislyukkal ellátva, és szabad vége 2 centiméternyire keskenyítve.

Egy ugratószíj $8\frac{3}{10}$, egész $9\frac{2}{10}$ dekagramot nyom.

Utász-szerszámok.

A csákány a gyalogságéval egyenlő, s a lovon való szállíthatás végett, külön szerkezeti tokkal, és két szerszámmálhaszijjal van ellátva.

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

A természetes barna színével kifelé fordított terezbőrből készült *tok*, a csákány vasrésze alakjának megfelelőleg, egész darabból akként van vágva, hogy az egyik oldalon a csákány hegyes ágának befogadására való csúcsos zsákot, másik nyílt oldalán pedig három szárnyat képez, melyekkel a csákány lapos ága befűdetvén, azok a csákányon két csatlékkal és csattal, valamint barna fejbőrből készült hurokkal tartatnak össze.

Az egyik csatlék a tok kupakalaku részének szélesebb végén ferde irányban, a másik csatlék pedig a tok nyílt részén derékszögben, az egyik küloldalon van alkalmazva, és ezeknek megfelelőleg a másik küloldalon két csatesukor, valamint a tok nyílt végén a hurok fölvarrva, mely utóbbin a derékszögű csat-

lék a tok összezsírozása előtt áthuzandó.

A tok felső közepén csukor van alkalmazva, melyen a felső szerszámmálhaszij huzatik át.

Egy tok $16\frac{3}{10}$, egész $18\frac{1}{10}$ dekagramot nyom.

A szerszámmálhaszijk színével kifelé fordított fénybőrből vannak készítve, szélességük $2\frac{5}{10}$ centiméter, és ónozott vas göröcsattal, csatesukorral és tolócsukorral bírnak; a felső $110\frac{5}{10}$, az alsó pedig 42 centiméter hosszúságú. A hosszú málhaszij 13, egész 14, a rövid pedig $6\frac{1}{10}$, egész $6\frac{6}{10}$ dekagramot nyom.

Egy csákány tokkal és szerszámmálhaszijkakkal együtt átlag $3\frac{9}{10}$ kilogramot nyom.

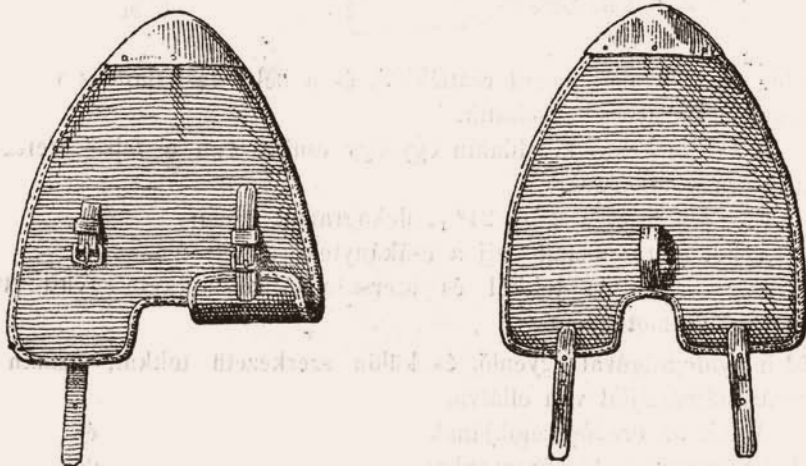
A hegyes ásó a gyalogságéval egyenlő, s a lovon való tovasszállíthatás végett külön szerkezeti tokkal, és három szerszámmálhaszijjal van ellátva.

A *tok* az ásó lapátjának megfelelőleg vágott két egyenlő terezbőr- részből áll, melyek ivalaku oldalaik mentében, 22 centiméternyire a csüestől, külső tűzővarrással egybekötvék.

A tok alsó nyílt oldala a torkolatot képezi. A két laprészen, az alsó szélnek közepétől felfelé, egy-egy darab 7 centiméter magasságú, fönt $4\frac{5}{10}$, lent pedig 5 centiméter szélességű kivágat van alkalmazva. Ez által mindegyik laprészen két, szögletein elgömbölyített szárny képeztetik, melyek az ásónak a tokba rejtésekor, az ásó lábajtékán keresztül, egymásra fektettetnek, és a laprészekhez erősített két csattal és csatlékkal összekapcsolatnak.

Az $1\frac{5}{10}$ centiméter nyiltabeli szélességű, és 1 centiméter nyiltabeli magasságú ónozott vas csatok, töviseikkel lefelé fordítva, egy-egy darab $1\frac{5}{10}$ centiméter

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

ter szélességű, 4 centiméter hosszáságú csatdarabba vannak a tok első külfölületén, a szárnyak közepe fölött 11 centiméternyire varrva, hol $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű csatosukrok is alkalmazvák. Ezeknek megfelelőleg, a tok hátsó külfölületén, a szárnyak közepe fölött $3\frac{5}{10}$ centiméternyire, két darab $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű, 14 centiméter hosszáságú, szabad végén hegyesre vágott csatlék van fölvarrva. A csatlékok és csatdarabok barna fejbőrből készitvék.

A két csatlék között a kivágot közepe fölött 1 centiméternyire merőleges irányban $5\frac{5}{10}$ centiméter hosszáságú, $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességű terczbőr-csukor van alkalmazva.

A tok összes bőralkatrészei a bőr színével kifelé forditvák.

A tok csúcsa két ónozott vasbádogrészből összeforrasztott, lapos kupakkal van fölszerelve, mely közepén 5 centiméter magasságú, egyenes alsó szélén $15\frac{5}{10}$ centiméter szélességű, s annak mentében három-három szegeccsel van a laprészekhez erősítve.

Egy ásótok $69\frac{6}{10}$, egész $75\frac{7}{10}$ dekagramot nyom.

Az utász szerszámmálhaszijkak a csákánytokhoz tartozó szijkak anyagából készitvék, és ugyanazon csatokkal fölszerelvék. Az első málhaszijk hosszásága $110\frac{5}{10}$ centiméter, a másodiké 95, a harmadiké pedig 42 centiméter.

A szerszámmálhaszijkak súlya:

az elsőé $13\frac{1}{10}$, egész $14\frac{6}{10}$ dekagram,

a másodiké $11\frac{4}{10}$, egész $12\frac{7}{10}$ dekagram,

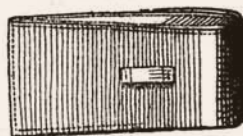
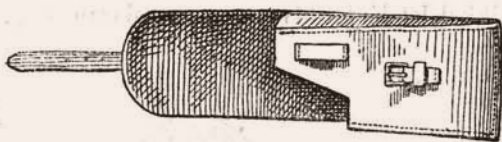
a harmadiké $6\frac{1}{10}$, egész $6\frac{6}{10}$ dekagram.

Összesen $30\frac{6}{10}$ egész $33\frac{3}{10}$ dekagram.

Egy ásó tokkal és szerszámmálhaszijkakkal együtt $2\frac{3}{10}$, egész $2\frac{9}{10}$ kilogramot nyom.

Az öreg fejsze a gyalogságéval egyenlő, és a lovon való szállithatás végett külön szerkezetű tokkal, és két szerszámmálhaszijkjal van ellátva.

A bőrszínével kifelé fordított barna terczbőrből készült tok lapos táskát képez, melybe a fejsze vasrészének megfelelő ékalaku asaly van beeresztve. A tok a külső táskalappal egy darabból álló nyelvvalaku fődéllel elzáratik, és az

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

utóbbi, az azon alkalmazott csatlékkal, és a belső táskalaphoz varrott csattal és csatesukorral egybekapcsolatlik.

A két táskalap küloldalán egy-egy csukor van a felső szerszámmálhasziji áthúzására alkalmazva.

Egy tok $20\frac{6}{10}$, egész $21\frac{9}{10}$ dekagramot nyom.

A két szerszámmálhasziji a csákánytokéval egyenlő.

Egy öregfejsze tokkal és szerszámmálhaszijkakkal együtt $3\frac{22}{100}$, egész $3\frac{42}{100}$ kilogramot nyom.

A szekercze a gyalogságéval egyenlő, és külön szerkezetű tokkal, azután két egyenlő szerszámmálhaszijkal van ellátva.

A tok az öregfejszetokjának anyagából van készítve, és ugyanazon csatokkal felszerelve. Alakja azonban a szekercze méreteinek felel meg.

Az előlap hátsó széle ferde irányu egyenes vonalban van levágva, a hátlap pedig alsó hátsó szélén 6 centiméternyire, fölfelé és hátrafelé terdén kivágva, innen kezdve födelet képezvén.

A fűdél csatlékja, valamint a csat és a málhasziji számára való két csukor, oly módon vannak fölvarrva, mint az öregfejsze tokjánál, csak hogy a csat az alsó szélétől $6\frac{5}{10}$ centiméternyire, a felső szélétől pedig 4 centiméternyire, az első csukor az első szélétől 9, a felsőtől pedig $1\frac{5}{10}$ centiméternyire, végre a hátsó csukor az első szélétől 8, a felső szélétől pedig 4 centiméternyire esik.

Egy szekerczetok $17\frac{9}{10}$, egész $19\frac{3}{10}$ dekagramot nyom.

A két szerszámmálhasziji a csákánytokéval teljesen egyenlő.

Egy szekercze tokkal és szerszámmálhaszijkakkal együtt $1\frac{604}{1000}$, egész $1\frac{695}{1000}$ kilogramot nyom.

Az utászszerszámtáska a gyalogságéval egyenlő.

Abban a következő szerszámok hordandók:

- 1 harapófogó,
- 1 izfűrés,
- 1 foglaló kapocs,
- 1 darab 7 milliméteres furó,
- 50 " 8 centiméteres
- 25 " $10\frac{5}{10}$ " } sodrony szeg
- 2 " 16 " borítószeg.

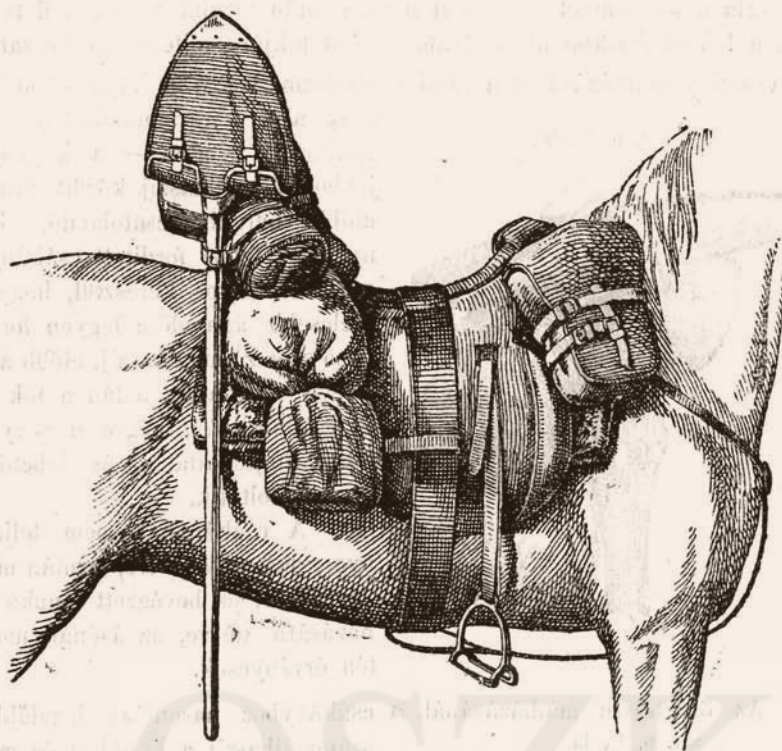
Egy szerszámtáska a szerszámokkal együtt $2\frac{460}{1000}$, egész $2\frac{490}{1000}$ kilogrammot nyom.

Az utászszerszámok málházata.

Az utászszerszámoknak a nyergelt lovon való szállíthatása végett, azok tokjaikba tétetvén, a málházott nyereg hátulsó jobb oldalához a következő módon erősítettnek:

Ásó. Az ásó málházásánál a két hosszabb szij, vagyis a toksziji és a felső szerszámmálhasziji a jobboldalon akként hajttnak a kápa körül, hogy a csatok végei a

a t. n. 1/8-da.

kápa fölé, s a bőrtakarónak a kápán fekvő része alá essenek. A tokszijnak, a szerszámszij fölött kell lennie. A harmadik szij vagyis az alsó szerszámmálhaszij, a köpenygöngy és a hátsó ágas jobboldali málhaszija közt áthuzatik. Erre aztán a két másik szerszámmálhaszij, — melynek csatlék-végei a tolócsukrokon áthuzatnak, — egy-egy önálló hurkot képezve összezsatosztatik, e két hurkon a nyelével lefelé fordított ásó átdugatik, és a málhához akként illesztetik, hogy a keresztesukros tokrész jusson a málha felé, és az ásó jobboldali lábhatéka, teljes málházatu nyeregnél a köpenyen, részletes málházatunál pedig a zaboszsákon, avagy a köpenyen egyedül fektüdjék.

Végre a tokszij csatlékvége a tolócsukron, aztán a tok hátsó részén alkalmazott csukron átdugatván, csatjába csatosztatik.

Ha a ló nincs teljesen fölmalházva, vagy csak türes nyereggel ellátva, akkor az ásó lapátja a ló farcsikára való esésének meggátlása végett, a felső szerszámmálhaszijat rövidebbre kell csatolni, s ez által az ásó lapátját fölemelni.

Az ásót csakis a felső szerszámmálhaszij hordja, míg a tokszij csak arra való, hogy a tok levett szerszámnál a nyergen maradjon.

A tokszijat nem szabad erősen, hanem mindig csak lazán meghuzni; e szijnak nem szabad a szerszámot az előbbi szijjal együttesen hordani, mert máskülönben a csukor kiszakíthatnék.

Az alsó szerszámmálhaszij arra való, hogy a szerszám, a ló gyorsabb jármódjainál, sem a málhához, sem a lovakhoz ne lökessék, vagy az által a mellék ló háborgattassék. E szijnak nem szabad szorosan meghuzva lennie, hanem azt oly hosszúra kell hagyni, hogy a lelógó nyél előre és hátra szabadon inoghasson.

Ha az ásót a munkára le kell venni: akkor csak a tokot kell kinyitni, és abból az ásót kivenni, nyelét pedig a szerszámmálhaszijk hurkaiból kihuzni.

Ha a szerszámot bevégezett munka után megint a lóra kell tenni: akkor a nyél a két szijhurkon átdugatván, az ásó tokjába rejtetik, és becsatoltatik.

Csákány. A csákány málházásánál a felső szerszámmálhaszij a kápa körül hajtogatandó,

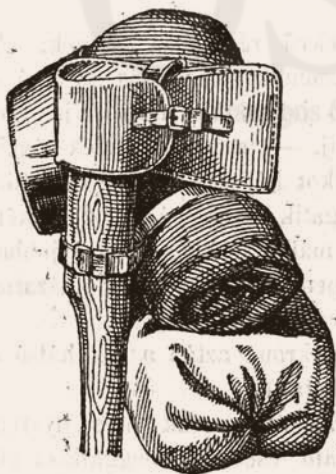
a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

s az alsó szerszámmálhaszij — az ásónál gyakorlott módon — a köpenygöngy és a jobboldali málhaszij között áthuzandó és ez utóbbi hurokba csatolandó. Erre aztán a nyelével lefelé fordított csákány akként dugatik e hurkon keresztül, hogy vasrészének szélesebb ága előre legyen fordítva, mire a felső szerszámmálhaszij, előbb a csákány szélesebb ága alatt, aztán a tok felső csukorján áthuzatván, végre a hegyes csákányág körül hajtogatatik, és lehetőleg szorosan összezsátoltatik.

A csákánynak nem teljes málházatu nyereghez erősítésére, azután munkához való levételére, és bevégezett munka utáni fölmálházására nézve, az ásónál mondottak szintén érvényesek.

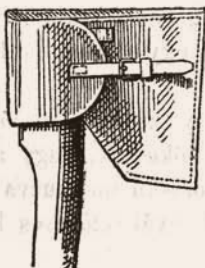
Öregfejsze. Az öregfejsze málházásánál, a csákányhoz hasonlóan legelőbb a két szerszámmálhaszij a kápához és a nyeregmalha hátsó jobb szijához erősítettik, azután a nyelével lefelé fordított fejsze, az alsó málhaszij hurokján akként dugatik át, hogy az előre irányzott fejszeék a köpeny jobb végén fekdüjék, mire a felső szerszámmálhaszij a tok két csukorján és füdele alatt áthuzatik és szorosan összezsátoltatik.

Az öregfejszének nem teljes málházatu nyereghez erősítésére, aztán a fejszének a dologhoz levételére, és bevégezett munka utáni fölmálházására nézve, az ásónál mondottak érvényesek.

Szekercze. A szekercze az öregfejszéhez hasonló módon erősítettik a nyereghez, csak-hogy vasa nem fekszik a málhán, hanem lapja jobbra fordított éllel a malha hátsó oldalához simul.

a t. n. $\frac{1}{2}$ -de.

Az öregfejszére nézve megszabott egyéb határozványok, a szekerczére nézve is mérvadóul tekintendők.

Az utászszerszámtáskát hordszíjával a jobb vállra akasztva, és a bal testrész felé fordítva, akként kell hordani, hogy a táska felső széle a lovas bal csipőjének színvonalába essék.

Vasútbontó szerszámok.

A vasutak elrontására a következő szerszámok valók:

fejtő vésők,
sulykok,
kovácsoló
kézi } *ponczok,*
átverők és
egyszerű francia csavarkulcsok.

E szerszámok a lovas-osztály szerelékkesijában szállítandók és a honvéd-lovas-ezredek 4-ik századainak 4-ik szakasza által kezelendők.

Lőhátón végrehajtandó hadi kiküldéseknél, e szerszámok szállítására külön hordozó készülékek használandók, melyekkel a lovas a szerszámot vállhevederszerűleg hordja, és kényelméhez képest azokat az első, a fejtő vésőt pedig fölváltva a hátsó nyeregalmára fektetheti.

b) Fő- és törzstisztek.

Ruházat.

A csákó, alakjára, méretére és színére nézve a legénységi csákoval egyenlő, csak hogy *csmere, rózsája, és állszíjának csatja* meg van aranyozva; a vitézkötés kétrétben

a t. n. $\frac{1}{3}$ -da.

fektetett 5 milliméter vastagságú négyéltű vörös csíkozatu arany zsinórból áll, melynek gömbölyű, Ő Felsége 1. F. J. névjelvényével ellátott 5 centiméter magasságú és 7 centiméter összes szélességű részben egymásra fektetett fonadéakai, végükön $4\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú gubacsalaku diszítéssel bírnak.

A huszártiszti csákó *csapatjellel* (ezredszámjegy) ellátandó.

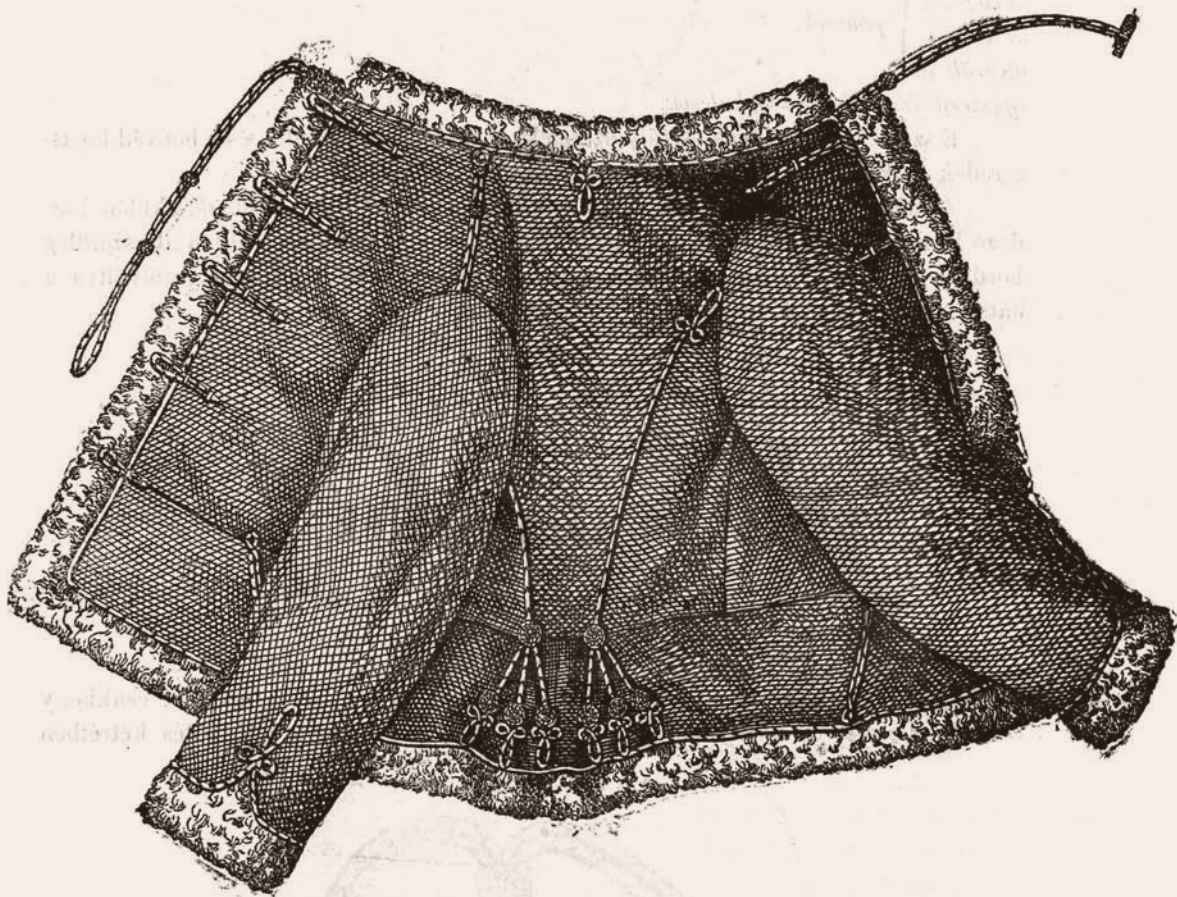
A *kitüntetési jelek* a gyalogsági fő- és törzs-tisztekéivel egyenlők.

A csákó viselésére nézve az *általános határozványokban* és a legénység csákóinak leírásánál mondottak — (az ünnepnapokon való csákóviselés kivételével) — a tisztek számára is érvényesek.

A tábori sapka a gyalog tisztekével egyenlő.

A mente finom sötétkék posztóból, általában a legénység mentéjének szabása szerint van készítve, fehér báránybőrrel szegélyezve és béleelve.

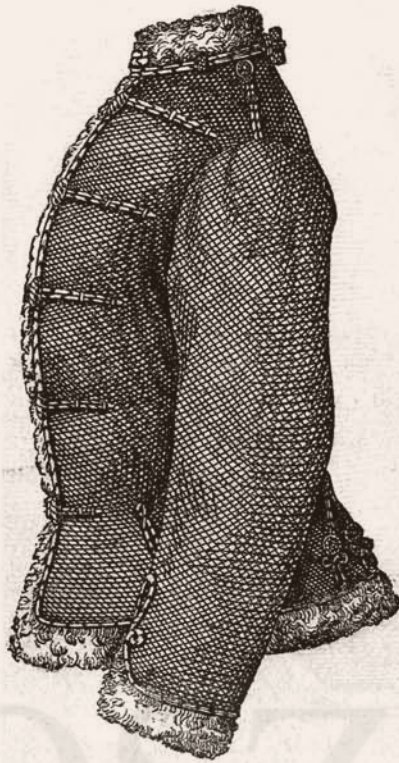
a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

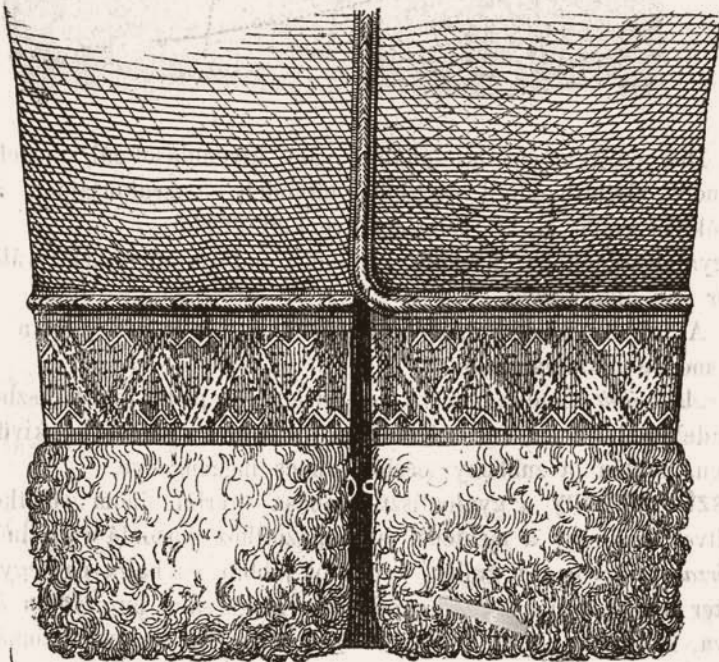
A *malckgombok* és a vállzsinór *rózsdecskája* aranyozottak, a mell-zsinórok pedig a gyalogtiszti atilla-zsinórzat méretei és alakja szerint vannak készítve. A tiszti mente hátulso diszitése a legénységi menteéhez hasonló, csak hogy a zsinórok és galambkosarak vörös selyemmel csikozott arany szálakból készítvők.

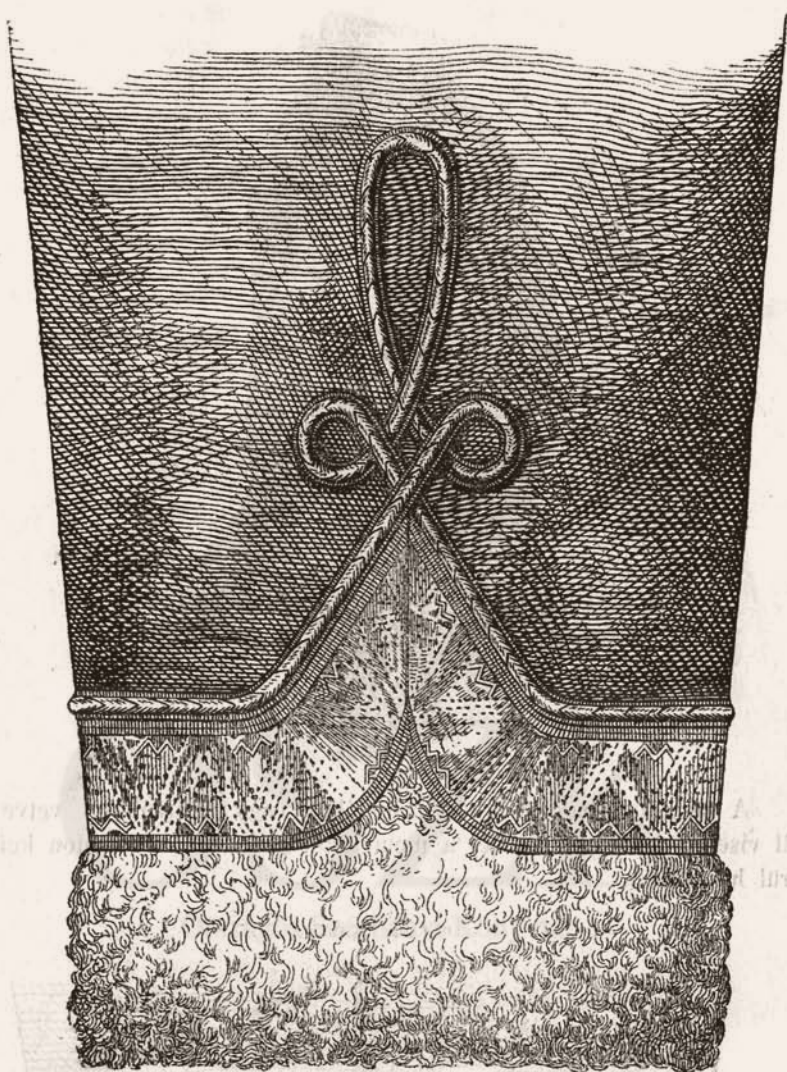
A mente ujjai a főtiszteknél hármaskarikával, a törzstiszteknél pedig ezen kívül $3\frac{2}{10}$ centiméter szélességű hegyes arany paszománnyal és ennek valamint a hármaskarikának szélein vékony arany sujtással vannak diszítve.

A gyalogtiszti atillának zsinórjával egyenlő vastagságú s alakú mentekötő a nyakprém külső oldala első végeinek közepén $3\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságban van a nyakvágat illesztékvarrásával párhuzamosan fölvarrva. A mentekötőnek oly hosszúságúnak kell lenni, hogy a hurok-darab és a peczek-darab elől egymásra, aztán mindkét oldalán hátra fektetve, s a peczekkel összekötve, felöltött menténél a nyakprém alsó széléhez simuljon.

a t. n. $\frac{1}{2}$ -de.

A mentét a legénységhez hasonlólag vagy panyókába vetve vagy felöltve kell viselni; felöltött menténél a mentekötőt az előbb leírt módon kell a nyakprém körül hajtogatni.

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

Diszben gyalog vagy lóháton való kivonulásoknál, meneteken, háboruban, valamely előljáró előtti — külön elrendelt — gyakorlatnál, a mentét nyáron panyókába vetve, télen pedig felöltve kell viselni.

Az atilla a gyalog-tisztekéhez hasonló, csak hogy bal vállán a mente-vállsinórral egyenlő zsinór van alkalmazva.

Az egyes rendfokozatbeli egyéneknek *kitüntetői jelei* a gyalog tiszteknél leírt módon alkalmazandók.

Az atillát mindig felöltve kell viselni, és pedig teljes diszben (gala), diszben (parade), háboruban és szolgálatban, valamint szolgálaton kívül mindazon esetekben, midőn a zubbony viselése nincs megengedve.

A huszár tiszti zubbony a gyalogtiszti szabása szerint finom sötétkék posztóból van készítve, csak hogy a menténél alkalmazotthoz hasonló vállzsinóron kívül, egyéb *zsinórzata nincsen*. A gallér záratától jobbra és balra egy-egy darab $8\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú és $3\frac{5}{10}$ centiméter magasságú buzérvörös *hajtórka* van alkalmazva, melyen a jelvéncsillagok és a törzstiszti arany paszomány akként alkalmazandók, hogy ez utóbbi alól a vörös posztó kissé kilátszassék.

A zubbony csak a belső (laktanyai) szolgálatban és az állomáshelyi viszonyokhoz képest (kivételesen) szolgálaton kívül is viselhető. Azon esetekben, midőn a gyalogtisztéknek a zubbony viselése meg van tiltva, a lovas-tisztéknek sem szabad zubbonyban megjelenni.

A vörös magyar nadrág finom buzérvörös posztóból, a lovaslegénységi nadrág szabása s alakja szerint van készítve, s a menténél alkalmazottakkal egyenlő arany zsinórokkal diszitve.

A szürke csizma-nadrág szürkére festett szarvasbőrből, vagy szürke posztóból, a vörös magyar nadrág szabása szerint, de *zsinórok nélkül* van készítve.

E nadrágot csak a lovagdában és kisebb gyakorlatoknál szabad viselni.

Kékszürke pantalló, mint a gyalog tiszték számára.

A nyári pantallóra nézve a gyalogsági tiszték részére fennálló határozványok érvényesek.

A csizmák (nem lakkozott) borjubőrből, a lovas-legénység csizmáihoz hasonló alakban vannak készítve, száraik végén egyszerű bőrrózsával és fekete sima bőrszegélylyel ellátva; díszben és teljes díszben (gala) azonban, a rózsza aranyból, a szegély pedig arany lánczolatból áll.

A pantallókhoz a lovas-tiszt nem lakozott borjú-bőrczipőt is viselhet, melynek azonban feketítettnek és sima fejűnek kell lennie.

A sarkantyú síkált aczélből, a legénység sarkantyuihoz hasonló alakban van készítve, csak hogy nyakának hosszúsága 4, szélessége az illesztéknél 1 centiméter, szabad végének szélessége 2, a taraj átmérője pedig $2\frac{5}{10}$ centiméter.

Az *ágak* szélessége a bürünél: 1, szabad végeiken pedig 2 centiméter.

A *bürü* 1 centiméter magasságu, szélessége a felső karimán $1\frac{5}{10}$, az illesztéknél pedig 1 centiméter. Minden sarkantyú a nyak illesztéke mögött nagyobb tartósság végett tüvissel van ellátva.

A tiszték bálókban taraj nélküli *gombos* aczél sarkantyúval tartoznak megjelenni.

A köpeny sötétbarna posztóból vagy vízmentes szövetből egyenlő színű béléssel, a legénység köpenyének szabása és alakja szerint, de vállszalagok nélkül van készítve. A *gallér-hajtókák* egy-egy kis aranyozott gombbal vannak ellátva; a gombok egyáltalában aranyozott fémből készítvők.

A hátrész mindkét oldalán a deréktermet záratától lefelé, egy-egy darab 21 centiméter hosszáságu zseb van vágva, 2 centiméter szélességű zsebfüddel ellátva, s ennek felső végén egy-egy gomb fölvarrva, melyekre a mindkét oldalon elgömbölyített és egy-egy darabból készített derékszalag gomboltatik. Továbbá az alsó 37, egész $47\frac{5}{10}$ centiméter hosszáságu hasíték, a jobboldalon posztóboritékkal és négy kis aranyozott gombbal, a baloldalon pedig a megfelelő gomblyuku színleges boritékkal van ellátva, melyekkel aztán a hasítékot a köpenynek gyalog használatánál össze kell kapcsolni.

Az első zsebfüdelek szélessége: 8, hosszúsága 21—25 centiméter.

Az álló gallér széle, valamint a két előrész, az ujjhajtások, a zsebfüdelek, a derékszalag, aztán a hátsó hasíték szélei buzérvörös posztóval szegélyezvők.

A bőrkezttyű,
a nyakraváló, } a gyalog tisztékével egyenlő.

A kard a legénységéhez hasonló, a markolat rovátkái azonban ezüstözött sodronnyal vannak megkötözve. A kosár át van törve, diszitve és finomra síkálva.

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

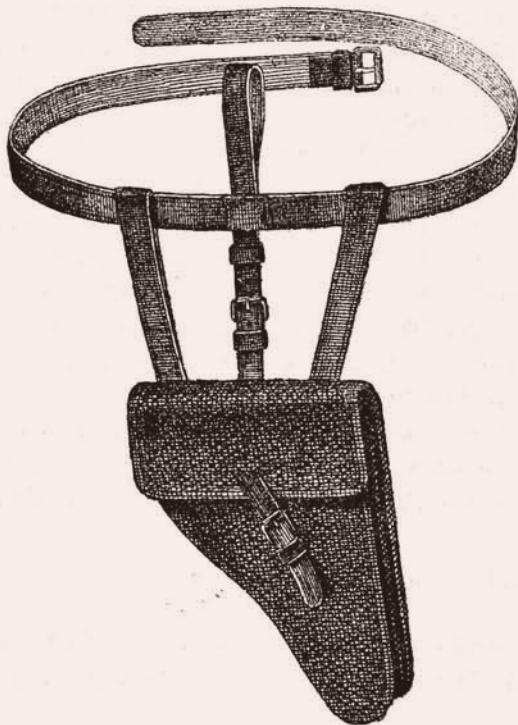
A kardköti a gyalog-tisztekével egyenlő.

A kardbojt a gyalog-tisztekéhez hasonló, csak hogy szalaga sárga bőrrel van béleelve, s a szalag anyagából készült tolócsukorral ellátva.

A kardbojtot, a lovas altiszti kardbojthoz hasonló módon kell a kardhoz erősíteni.

A forgópisztoly, szerkezetének lényegére nézve a lovas legénységével teljesen egyenlő, mi azonban annak diszesebb külső alakjára nézve korlátot nem képez.

A forgópisztolytok vörös bagariából van készítve, egyik oldalán 24, a másikon pedig $31\frac{5}{10}$ centiméter, hosszúsága torkolatán 21, lent pedig $5\frac{5}{10}$ centiméter szélességű.

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

A forgópisztolytok az előlapból, a fűdéssel együtt egy darabból szabott hátlapból és a középlapból áll, melyek $5\frac{5}{10}$ centiméter szélességű oldalrész által tárczaszerűleg akként vannak egybekapcsolva, hogy a tok türege a középlap által két részre osztassék.

A $10\frac{5}{10}$ centiméter szélességű, szögletein elgömbölyített fűdél, a tok torkolatát befűdi, és az azon ferde irányban fűlvarrt 12 centiméter hosszúságú, 4 centiméter szélességű csatlékkal, és az előlap megfelelő helyén alkalmazott csatdarabbal elzáratik.

A középlap felső szélén 4 centiméter szélességű gomblyukas fűdél akként van alkalmazva, hogy azzal és az előlap megfelelő pontján fűlvarrt, acélgombocskával a tok első osztályának torkolata elzárattathassék.

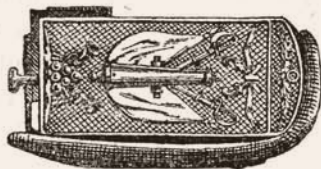
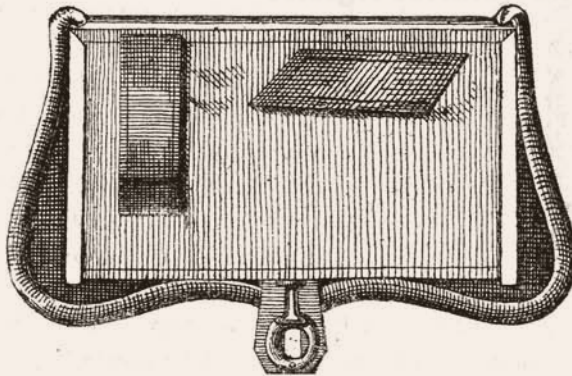
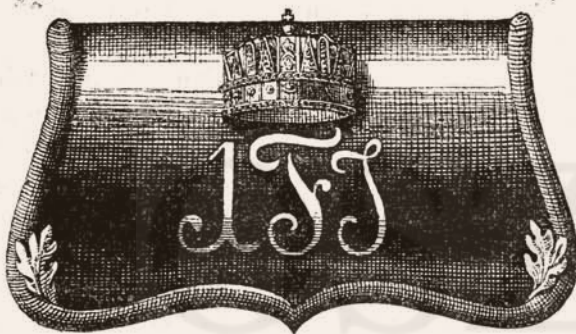
A hátlap két felső szögletének közelében egy-egy darab 2 centiméter szélességű és 13 centiméter hosszúságú hordesukor van fölvarrva, és azon $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességű derékszij áthuzva, melylyel a forgópisztolytokot derekunkra csatolva, a jobboldalon hordhatjuk.

A derékszij közepén $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességű csukor és a két hordesukor között a hátlap közepén egy hordesatlék, csattal és két csatesukorral együtt, van alkalmazva.

Ezen hordesatlék a derékszij csukorján kétszer áthuzva és a csathoz csatolva, oly csukrot képez, mely, ha a tölténytáskaszijra akasztatik, azt eszközö-lendi, hogy a forgópisztolytok úgy a derékszij, mint a tölténytáskaszij által egyarányosan hordatik.

A forgópisztolytok *görcsatjai* sárgarézből készítvék.

A tölténytáska $6\frac{5}{10}$ centiméter magasságú, előlapjain és hátlapjain 12 centiméter, az a t. n. $\frac{1}{2}$ -de.

oldallapokon pedig $3\frac{5}{10}$ centiméter szélességű fekete szattyánbortáskából áll, melynek torkolata és előlapja fekete lakbőrfödéllel van borítva, mely utóbbi zárba-doggal ellátott catlékjával a fenék külfölületébe mélyített zárszemöles-re akasztatik.

A domboru *födél* a két oldal felé szélesebb, alsó szögletein elgömbölyített és alsó szélén a közép felé ki van kanyarítva, belső oldalán fekete szattyánbőrrel bélelve, külső szélén aranyozott fémből domborlécczel és az összes honvéd-lovaszisztek táskáinak külfölületén Ő Felségének, a magyar koronával födött I. F. J. hasonanyagu névjelvényével diszítve.

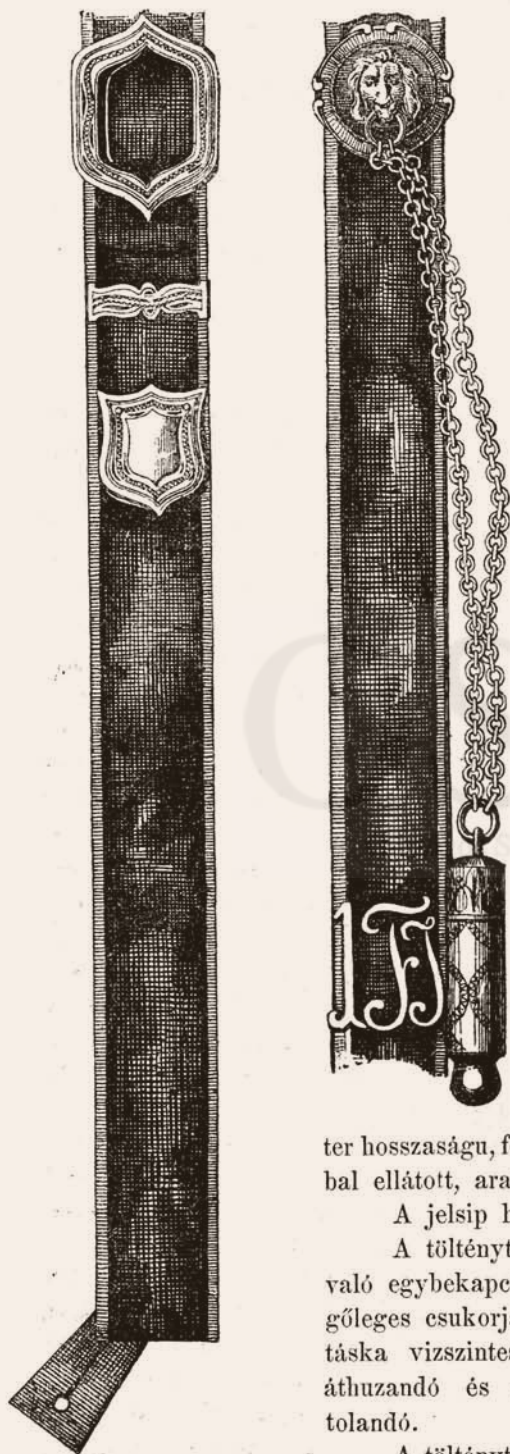
A fent elgömbölyített oldalak egy-egy diadalmi jelekkel diszített aranyozott fémlemezzel vannak burkolva.

A homoru hátlap külfölületének baloldalán egy függőleges, a felső jobboldali táskaszél mentében egy vízszintes szattyánbőr-csukor, a fenék baloldalán pedig

egy ferde irányu rövid csatdarab van, aranyozott csattal és csatesukorral együtt, a tölténytáska szijának megerősítése végett, alkalmazva.

A tölténytáska ürege 6 darab teljes lovassági forgópisztoly-töltény befogadására való bőrgyűszűkkel van ellátva.

A tölténytáskaszij fekete lakbőrből van készítve és buzérvörös posztóval akként béleelve,
a t. n. $\frac{1}{2}$ -de

hogy ez utóbbi a szij mindkét végén $3\frac{5}{10}$ milliméternyire kiálló szegélyt képezzen. A szij szélessége $2\frac{5}{10}$ centiméter és a csatdarabból meg a csatlékból áll.

A csatdarab felső végén aranyozott fémből készült бүrticsattal, és hasonanyagu tolócsukorral van ellátva, alsó végén kissé hegyesített csatlékot képezvén.

A бүrticsat hosszúsága $5\frac{5}{10}$ centiméter, szélessége 4 centiméter, a tolócsukor középszélessége 1 centiméter

A csatléknak a csatdarabbal érintkező vége 4 centiméter hosszúságu aranyozott fémből készült pajzsoeszkával van ellátva, alsó végén csukrot képezvén.

A csatlék végétől $5\frac{5}{10}$ centiméternyire $3\frac{5}{10}$ centiméter átmérőjű korong van, aranyozott fémből két pár körömmel a szijhoz erősítve. E korongnak $2\frac{5}{10}$ centiméter átmérőjű mélyített középmezéjében aranyozott fémből készült oroszlánfő van alkalmazva, a melynek állán átdugott karikán $22\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságu kettős aranyozott fémláncz lóg, melyhez az $5\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságu és 1 centiméter átmérőjű aranyozott fémből készült jelsip karikája van erősítve.

Az előbb említett korong alsó szélétől 21 centiméternyire aranyozott fémből készült 2 centiméter magasságu korona, ez alatt az összes honvéd-lovas-tisztek táskaszíjainak Ö Felségének $3\frac{5}{10}$ centiméter magasságu I. F. J. névjelvénye és mindkettő mellett a külső szélén, a 6 centiméter

hosszaságu, felső végén négy hármás levéllel, alsó végén pedig gombbal ellátott, aranyozott fémből készült siphüvely van erősítve.

A jelsip használaton kívül a siphüvelybe rejtendő.

A tölténytáskaszij két részének a бүrticsattal és tolócsukorral való egybekapcsolása után a csatlék csukorja a tölténytáska függőleges csukorján átnyomatván, a csatdarab csatlékja a tölténytáska vízszintes keresztesukorján, valamint a csatlék csukorján áthuzandó és végre a tölténytáska fenekén lévő csatba csatlólandó.

A tölténytáskát szíjával a vállsont és a keresztesukor között a bal vállra akasztva, akként kell a jobb csipő mögött hordani, hogy a jelsip lánczának közepe az arcz középvonalának meghosszabbításába essék.

A lovastiszt szolgálati jelvényét képező tölténytáska szolgálatban, diszben és a meghagyáshoz képest teljes diszben is (gala) hordandó.

Az általános határozványok értelmében tábori vállövvel ellátott lovassági segéd- és parancsőrtsztek, azt a tölténytáska szíja alatt viselik.

A kettős málhatáska a legénységéhez hasonló, csak hogy némileg kisebb méretű, és pedig: a táskák 29 centiméter hosszúságúak, az előlapon és hátlapon 20, az oldallapokon pedig $6\frac{5}{10}$ centiméter szélességűek, a takaróbőrök nem az oldallapokhoz, hanem a fűdél oldalaihoz vannak varrva, s ennélfogva az oldallapokon túl érnek. A csatok sárgarézből készítvék.

Lószerelvényi czikkek.

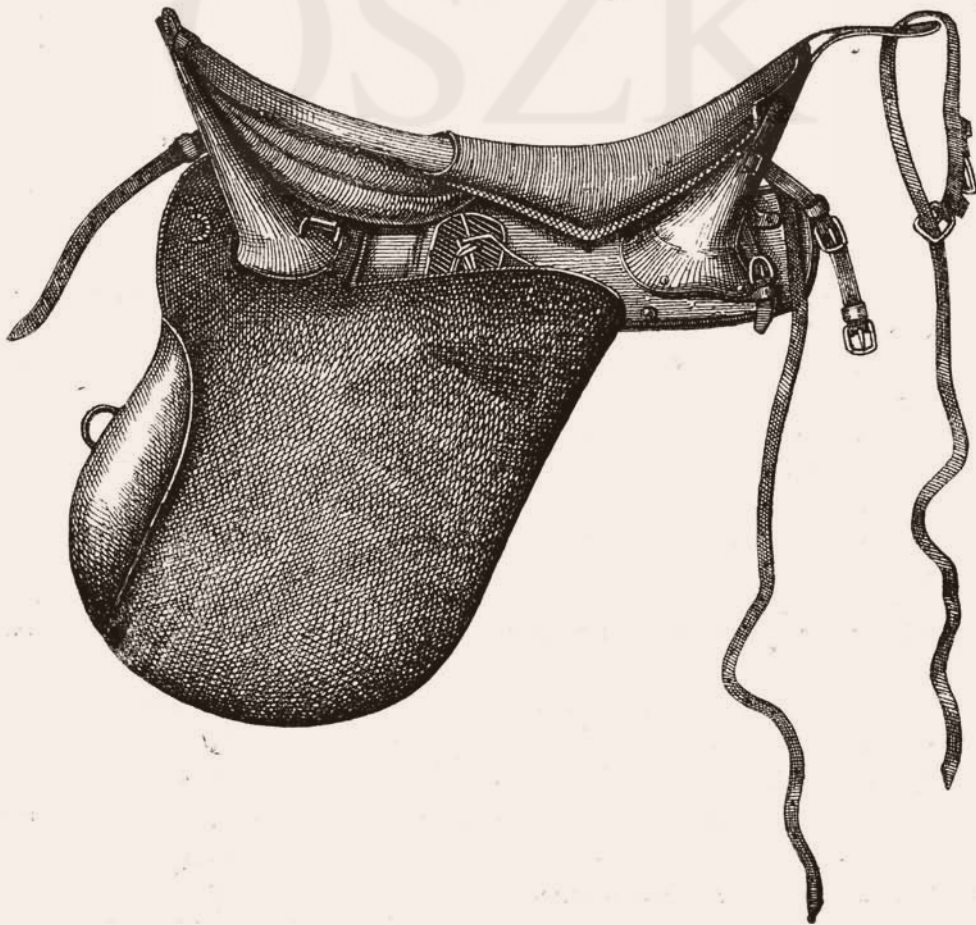
A kantár ugyanazon részekből áll, mint a legénység lószerelvénye. A bőrkatrészek Természetes nagyságban.

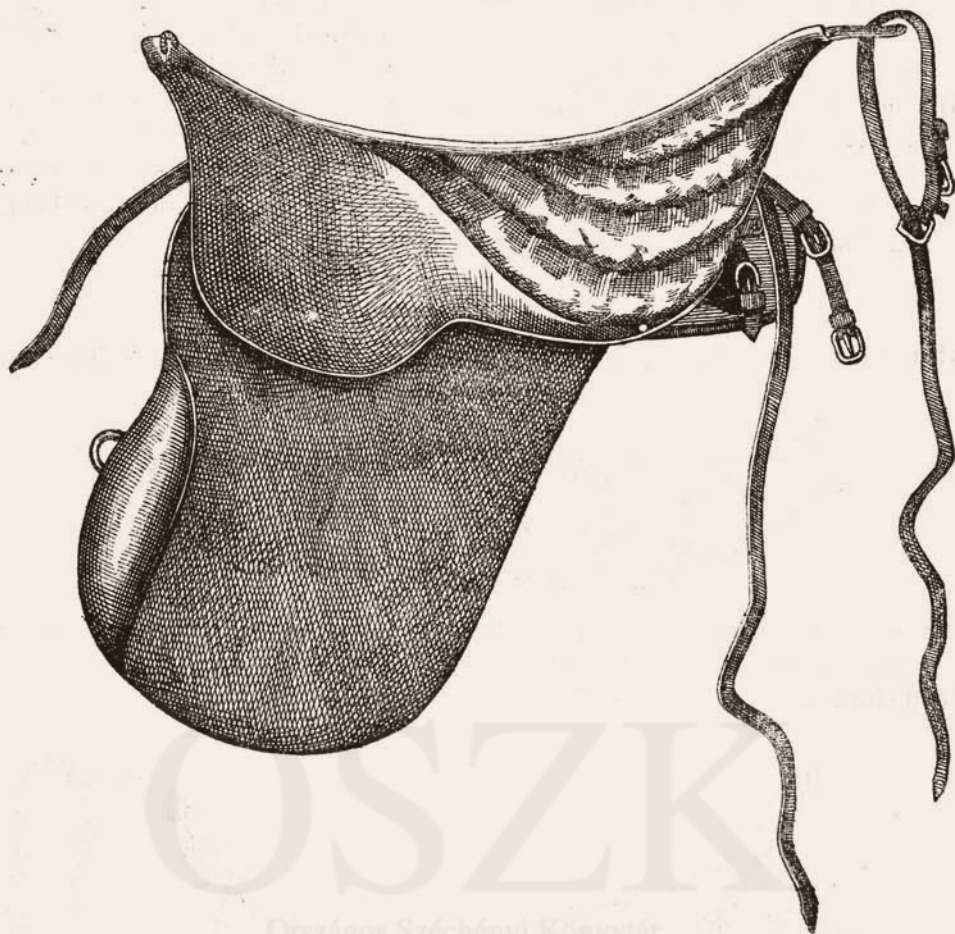

szintén feketé fénybőrből, a csatok azonban sárgarézből négyszögletesen készítvék, az állazoláncz kettős pikkelyű s a vasrészek síkáltak

A nyeregszerszám a legénységével egyenlő.

a t. n. $\frac{1}{9}$ -da.

A nyereg a legénységével egyenlő, csakhogy ágasainak kilátszó részei fekete bőrrel vannak bevonva.

A hátsó kápa sárgarézszel van szegélyezve és hosszukás lyuka ugyanazon fémmel bélelve.

A kengyelszíjak kapesai esigával vannak ellátva.

Az ülőszij mindkét oldalon egy-egy bőrpárnával van szélesítve.

A nyereg barna tehénbőrből készült levehető nyeregtakaróval van ellátva.

A nyeregtakaró közepétől a hátsó ágas felé mindkét oldalon, négy átvarrt, gyapjuval laposan párnázott duzzadékkal bír. E nyeregtakaró az ágasokra huzatván, megfelelő kivágataival 6 sárgaréz-szemölcsre gomboltatik. E szemölcsök közül kettő az első ágas első oldalán, kettő a hátsó ágas hátulsó oldalán és egy-egy a hátsó ágas illesztéke mellett van a nyereghez erősítve.

A nyereglapokhoz egy-egy térdpárnával ellátott bőroldalrész akként van erősítve, hogy középső része, hol t. i. az alsó heveder és annak csatlója fekszik, nyitva maradjon a végett, hogy az előbbi a szükséghez képest igazítani lehessen.

A lópokrócz méreteire nézve a legénységével egyenlő, csakhogy különben hasonló anyaga feketére van festve.

A felső heveder természetes barna színtű.

Az alsó heveder fekete fénybőrből ónozott göröcsatokkal van készítve, egyébkint pedig a legénységéhez hasonló.

A kengyelszijak természetes barna színű bőrből, sikált vas bürücsattal vannak készítve, egyébkint a legénységével egyenlők.

A sügyszerszám,

a kengyelek,

a málhaszijak,

a patkótáska,

a kötőfék,

a kötőfékszár,

a zabos zsák,

az abrakos tarisznya,

a lábnyüg,

a lócsövek,

a legénységéhez hasonló, csak hogy a lócsövek kivételével a többi tárgyak csatjai és karikái sárgarézből készítek, és a kengyelek sikálva vannak.

Az evöcsésze a legénységével egyenlő.

Málházat.

A málhatáskának a szükséges fehér ruhát, mosdó eszközöket sat. kell tartalmaznia, és az a nyergen elől, a köpeny pedig hátul akként csatoltatik föl, mint az a legénység számára meg van állapítva.

A zaboszsák egy napi ló táppal, aztán

az abrakos tarisznya,

az evöcsésze,

a lócsövek, és

a lábnyüg, csak hadrakelési kivonulásnál viendő el.

B) D s i d á s o k.

a) Legénység.

R u h á z a t.

A csapka, fekete báránybőrrel prémezett, és állszíjjal ellátott lengyel szabású főveg, mely a magyar állam czimerével és rózsás lószőrbokrétával van felszerelve.

a t. n. $\frac{1}{4}$ -de.

A csapka négy darabból kétrét egymáshoz erősített és kiűn buzérvörös posztóval bevont calicot-fűzőből áll, mely laposan hasított spanyolnád-szilánkokkal a fejszél körül gömbölyűen, fölfelé pedig kanyarosan van kifeszítve, és fent négyszögletes fűdéssel elzárva.

A fűdél négyszögletes, és vágások elleni védvül bent $6\frac{3}{10}$ milliméter vastagsága nemez-béllel van ellátva, mely mind négy oldalán egy-egy hasított spanyolnád szilánkkal van szégyelyezve, s a fűző fölrészéhez erősítve. A fűdél fűnt feketére lakkozott borjubőrrel van bevonva.

A fűző alsó széléhez a fekete báránybőrből készült, és félgömbölyű duzzadékat képző prémezet van varrva. Ezen duzzadék $5\frac{3}{10}$ centiméter szélességű, 63 centiméter hosszúságú és $6\frac{6}{10}$ milliméter vastagsága nemez-csik által képeztetik, mely a felső széltől $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű acél-rugony karikával van ellátva, bélésvászonral bevonva, és őz-szőrökkel párnázva.

A buzérvörös posztóboríték négy részből áll, melyek a fűző átlójának és négy szélének mentében vannak egymáshoz erősítve.

A fűdélnek egyik szögletével előre állított csapka baloldali első részének közepén, a fűző és a posztóboríték közt, fekete borjubőrből készült hűvely van alkalmazva.

Ezen kettős bőrből készült hűvely hosszúsága: 9, szélessége: fűnt $2\frac{5}{10}$, lent pedig $1\frac{5}{10}$ centiméter.

E hűvely a duzzadéktól a fűdél széleig ér, hol a borjubőr-borítékban ki-varrt 2 centiméter szélességű torkolatot képez, melyen keresztül a lószőrbokréta sodrony nyelvvel a hűvelybe tolatik.

A csapka baloldalyarratán a felső szöglettől 4 centiméternyire, $6\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú, 2 centiméter szélességű feketére lakkozott és gomblyukkal ellátott borjubőr szalag és ennek megfelelőleg, a prémezet felső szélén, hasonló bőrből szűcsgomb van alkalmazva, melylyel, illetőleg a szalaggal, az alsó részével hátrafejtetett lószőrbokréta a csapkához szoríttatik.

A csapka türege ezüstszürke calicottal van béelve, a fej szélén szattyánszerű juhbőrből készített fekete veritékbőrrel, és a fődél felé eső belérszész közepén, az állsziy hordesukrával ellátva.

Az állsziy a huszár-csákoéval egyenlő.

Egy-egy csapka $39\frac{3}{10}$, egész $44\frac{2}{10}$ dekagramot nyom.

A lószőrbokréta 24 centiméter hosszúságu fehér, a trombitások számára azonban vörös lószőrből van készítve, melynek szálai 4 centiméter átmérőjű, első felületén domboru korongkerületéhez fonvák. Ezen korong első oldalához $3\frac{5}{10}$ centiméter átmérőjű és 1 centiméter magasságu sárgaréz-rózsa van erősítve. E rózsa gümbszeletet képez, melynek övezete három bordaszerű lépcsőből áll, és kisebb előre fordított közép körlapján Ó Felségének dombornyomatu I. F. J. névjelvénye van alkalmazva.

A korong hátlapjának felső szélétől $1\frac{5}{10}$ centiméternyire, 8 centiméter hosszúságu, 1 centiméter szélességű sárgaréz-nyelv van a koronghoz erősítve.

Egy lószőrbokréta átlag 60 gramot nyom.

A lószőr bokkrétát akként kell nyelvél a csapka hüvelyébe dugni, hogy a rózsa közepe a fődél szélének színvonalába essék.

Hadíjelt a dsidásoknak, a huszárok számára megszabott nagyságban, a lószőr bokkréta mögé, ennyek hüvelyébe dugva, szintazon esetekben kell viselni, mely az előbbiek részére meg van állapítva.

A csapkát akként kell a fejre tenni, hogy fődélének első szeglete az arc középvonala fölé, a lószőrbokréta pedig balfelé jusson.

A csapkát a huszárok csákoínak hordására nézve megállapított határozványokhoz képest kell viselni.

Az állsziy hasonló módon kezelendő, mint a huszárok csákoínál.

A csapka beosztása méretarányok és százalékok szerint.

Méretarányok	1	2	3
Százalékok	5	40	55

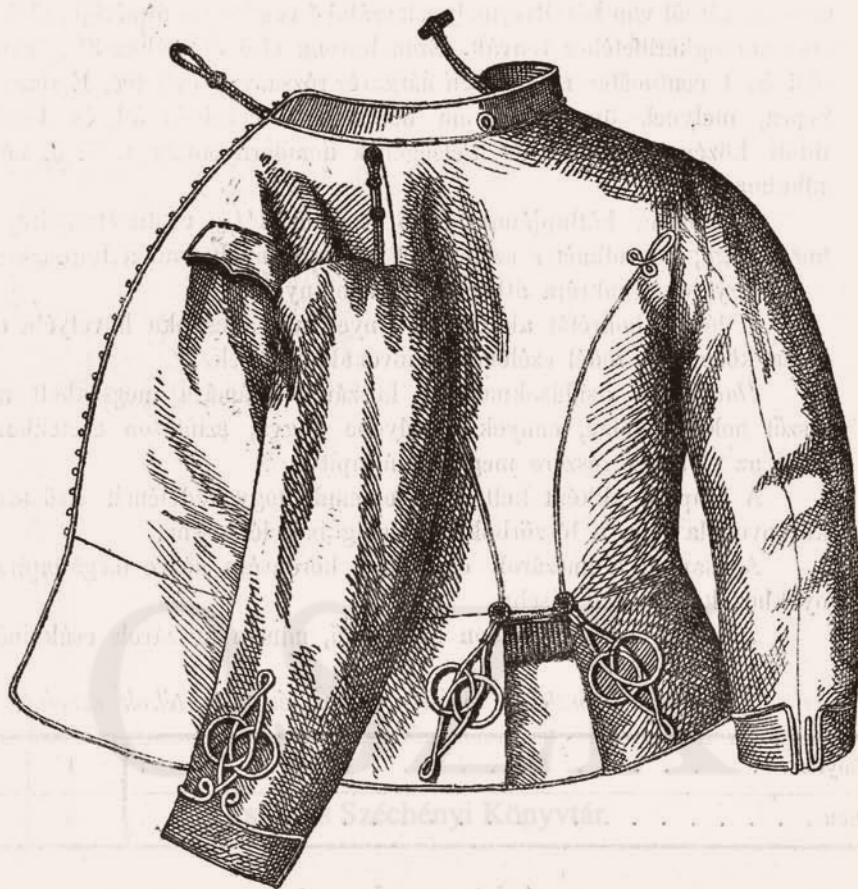
A kész csapka méretei.

A részek megnevezése		1	2	3
		méretarány		
A fejtorkolat körszélének mérete		60	$58\frac{5}{10}$	58
A prém-duzzadék	szélessége	$5\frac{7}{10}$		
	legnagyobb vastagsága	$2\frac{4}{10}$		
Az oldalrészek magassága a prém felső szélétől a fődél széléig egyenes vonalban mérve		$2\frac{5}{10}$		
A fődél szélessége és hosszúsága egyaránt		16		
A veritékbőr szélessége		6		

Tábori sapka mint a huszároknál.

Az ulánka beeresztett gyapjufestett sötétkék posztóból álló-gallérral akként van készítve, hogy alatta a zubbonyt kényelmesen viselni lehessen. Az ulánka derekán és ujjában bélésvászonnal, aljában pedig sötétkék pamutszövettel van bélelve.

a t. n. $\frac{1}{3}$ -a.

Az ulánka a felső derékből, a gallérból, az aljból, az ujjakból, a vállzsínorból, a derékrojtból és a kötőből áll.

A felső derék két mellrészszel bir, melyek a két oldalrészszel, valamint az egy darabból szabott hátrészszel összevarrva vannak.

A deréktermet varratától 29 centiméternyire, s azzal párhuzamosan, a mellrészek széleitől $10\frac{6}{10}$ centiméternyire egy-egy darab zseb van azokba vágva, és vörös posztó-szegélyezettű fűdéssel elzárva.

A mellrészek bélésoldalai egy-egy posztóboritékkel vannak ellátva.

A baloldali posztóboriték külső szélétől 1 centiméternyire kilencz himkapocs van abba eresztve, és ahhoz erősítve. E himkapcsok a gallér varratától a deréktermetig egyenlő közökben állnak el egymástól. E himkapocsnak megfelelőleg a jobboldali mellrész külső szélétől 2 centiméternyire szintannyi nőkapocs van a posztóba eresztve, és ahhoz erősítve.

A baloldali mellrész szélébe a posztó és a boriték közt 32 somalaku füles, tömör sárgaréz gombocskas van — diszítésül a gallértól a deréktermetig — bevarrva.

Az állógallér posztóbéléssel van ellátva, s e között és a gallér közt egyrétt

enyves vászonnal béleelve, miáltal formájában megtartatik, s egyuttal az ulánkát viselő dsidásnak nyakához is simul. A gallér végei akként vannak elgömbölyítve, hogy begombolt ulánkánál a felső szélén 4 centiméter nagyságu nyílás kép-ződjék.

A gallér fönt és lent meggyoszintü zsinórral van szegélyezve, mely a nyak-szirten $1\frac{5}{10}$ centiméter átmérőjü karikába megy át.

Az ulánka alja két előrészből és egy hátrészből akként van készítve, hogy az előbbieknak, a hátrésszel való összevarrási vonalától, lent mindkét oldalon egy-egy darab 5 centiméter szélességü ellenrácé képződjék.

Az ellenrácéczok felső szögleteitől, egy-egy ferde irányban fölvarrott, és vitézkötésben végződő kettős meggyoszintü zsinór akként van az ulánka aljára varrva, hogy e vitézkötés csucsa, éppen az alj széléig érjen.

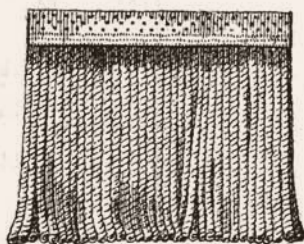
Az *ujjak* mindegyike egy darabból van szabva, és varrása lefelé fordítva. A varrás, végétől 8 centiméternyire, meggyoszintü zsinórral van borítva. E zsinór az ujj végén fölfelé, és a varrástól $5\frac{5}{10}$ centiméternyire lefelé kanyarodik, és a lapjával összetett ujj szélességének belső harmadában vitézkötést képez. E vitézkötésnek végágazata hasonló görbületekben az előbb említett varrás-zsinór külső végeig terjed.

Az ujjak belső végei 4 centiméter szélességü posztóborítékkal vannak ellátva.

Az ulánka mindkét hátvarrása meggyoszintü zsinórral van borítva, mely fönt egy-egy hármás karikát képez, és az alj kettős zsinórjainak csatlakozatánál egy-egy darab 2 centiméter átmérőjü galambkosárral van fűdve.

Az ulánka bal válla a mentéhez hasonló *vállzsinórral* van ellátva.

a t. n. $\frac{1}{2}$ -de.

A $6\frac{5}{10}$ centiméter hosszáságu, 6 centiméter szélességü *derék-rojt* finom aranysárga sodrott gyapjuból van készítve, végeivel az ulánka hátán lévő galambkosarak alá dugva és felső szélével a deréktermet varrása fölött 2 centiméternyire a posztóhoz erősítve.

Az ulánka *kötője* a huszár-mente kötő-jével egyenlő.

A *sárgaréz-rózsácska* (gomb) a gyalog-sági atillához hasonló.

A kiténtetési jelek az ulánkán akként alkalmazandók, mint a huszárok zubbonyán.

Egy ulánka átlag $1\frac{3}{10}$ kilogramot nyom.

Az ulánka a huszármენტéhez hasonlólag vagy felöltve, vagy panyókába vetve hordandó.

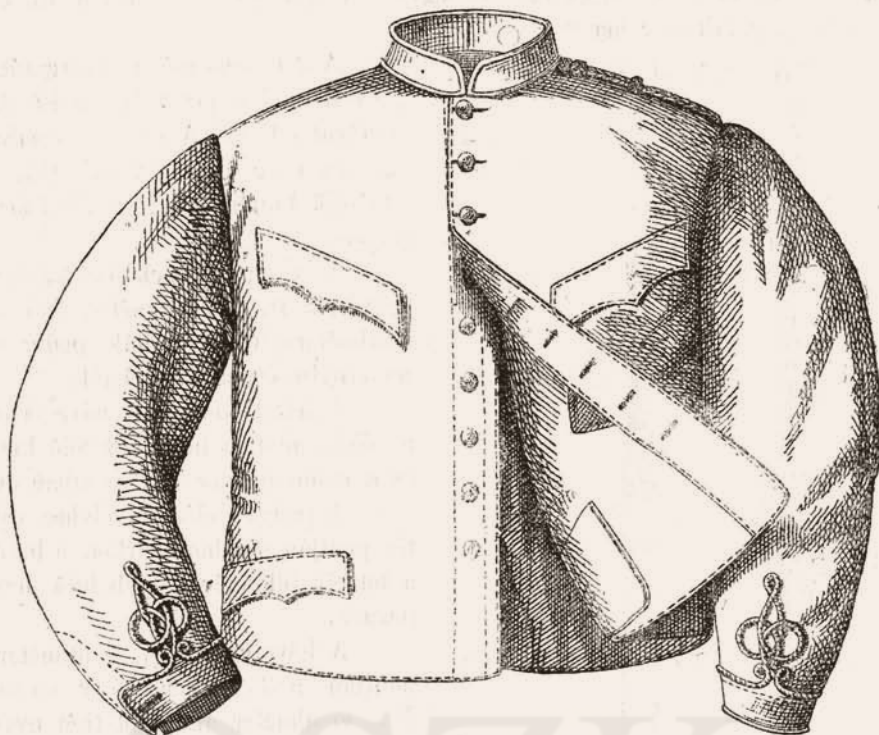
Az ulánka beosztása méretarányok és százalékok szerint.

Méretarányok	1	2	3	4
Százalékok	8	20	60	12

A kész ulánka méretei.

A részek megnevezése.		1	2	3	4
		méretarány			
Az előrész	hosszasága a gallértól a deréktermetig	$45\frac{5}{10}$	$44\frac{5}{10}$	$43\frac{5}{10}$	$42\frac{5}{10}$
	szélessége a mellen át az oldalrészig	36	34	$33\frac{5}{10}$	33
	bősége a deréktermetnél	46	$44\frac{5}{10}$	44	43
A hátrész	hosszasága a gallértól a deréktermetig	49	48	47	46
	legnagyobb vállszélessége	45	$44\frac{5}{10}$	44	$43\frac{5}{10}$
	szélessége a deréktermet záratánál	$5\frac{5}{10}$			
Az aljrészek	hosszasága	18	17	$16\frac{5}{10}$	16
	alsó bősége	60	59	58	$56\frac{5}{10}$
A gallér	hosszasága varratának mentében	46			
	egyenlő magassága a gömbölyítvényig	4			
Az ujjak	hosszasága a válltól a kézcsuklóig	$65\frac{5}{10}$	64	63	$61\frac{5}{10}$
	felszélessége	főnt			
		lent			
A zsebfüdelek	hosszasága	$14\frac{5}{10}$			
	közép szélessége	$6\frac{5}{10}$			
A somalaku gombocskák	hosszasága	a füllel együtt			
		fül nélkül			
	közép metszetének átmérője	$7\frac{7}{10}$			

A dsidás-zubbony a huszár-zubbonyéhoz hasonló, csak hogy a mellzsinórok helyett 9 darab a gyalogsági zubbonyéhoz hasonló sárgaréz gombbal, és ugyanennyi gomblyukkal van ellátva, s a vállzsinór rózsácskája helyett, szintén zubbonygomb alkalmazva.

a t. n. $\frac{1}{8}$ -da.

Zsávolý-zubbony,
köpeny,
lövész-kitüntetés
nadrág,
nadrágszij,
ing,
gatyá,
kapcza,
nyakravaló,
csizma,
sarkantyú,
fejes keztyű,
börkeztyű,
altiszti tárcza és
kardbojt

a huszárokéval egyenlő.

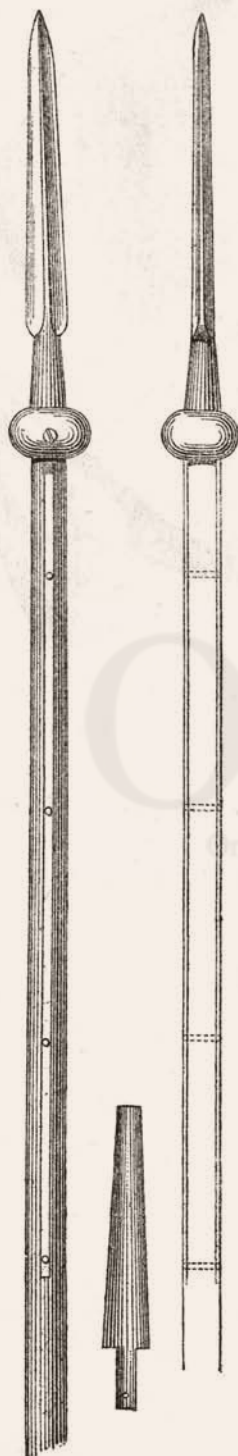
Fegyverzet.

Lovas-kard,
lovás-tiszti kard,
karabély,
forgópisztoly,

a huszárokéval egyenlő.

A dsida, a pengéből tartó készülékeivel együtt, a nyélből és a saruból áll, és összesen $263\frac{4}{10}$ centiméter hosszáságú.

A t. n. $\frac{1}{3}$ -de.

A 21 centiméter hosszásága két élű *penge* finomított aczélből van készítve, és két bordával ellátva. A penge 8 centiméter hosszásága, és a csatlakozatnál $1\frac{5}{10}$ centiméter átmérőjű kupdad vertvas *hüvely*hez van hegesztve.

A penge élének hosszásága a penge hegyétől: $18\frac{4}{10}$ centiméter, hol azok $2\frac{6}{10}$ centiméternyire, a bordák pedig $1\frac{3}{10}$ centiméternyire esnek egymástól.

A jelzett ponttól kezdve azonban úgy az élek, mint a bordák kifelé keskenyülnek és a dsida hegyén egy pontban összefutnak.

A penge élei a hüvelyhez való hegesztés pontján domború sarkot, a bordák pedig a hüvely fölületével egybefutó leveleket képeznek.

A hüvelynek $1\frac{5}{10}$ centiméter átmérőjű pontján a $3\frac{3}{10}$ centiméter vastagsága, és $5\frac{3}{10}$ centiméter átmérőjű (két egyenlő részből készült) ürös, tojásdad *gátlógomb* van — $\frac{7}{10}$ centiméter szárvastagsága csavarral — a hüvelyhez erősítve. E csavar a gátlógömb vastagságának közepén ezen a hüvelyen meg a nyélen keresztül megy, és egyik végén szegecsfejjé van kalapálva.

E csavarfurat tengelyének síkjában, és a penge hossz tengelyével párhuzamosan, a hüvely végén két darab $53\frac{3}{10}$ centiméter hosszásága, $\frac{9}{10}$ centiméter szélességű és 4 milliméter vastagsága, a hüvelylyel egy darabból készült *tartópánt* van alkalmazva.

Ezen a nyél fölületével egybeesőleg a nyélbe mélyített tartópántok, a gátlógömb alsó szélétől 8, $15\frac{5}{10}$, 38, és 53 centiméternyire, egy-egy darab $4\frac{5}{10}$ milliméter vastagsága szegeccsel vannak — a nyélt egymáshoz szorítólag — összekapcsolva.

A kúpdadon esztergált *nyél* szívós erdei bikkfából van készítve, s a gátlógömb felső széleig akként a hüvelybe eresztve, hogy ennek csavara a nyélen is keresztül menjen.

A nyél alsó végén $3\frac{1}{10}$ centiméter, a gátlógömbnél pedig $2\frac{6}{10}$ centiméter átmérőjű. Hosszasága a saru felső szélétől egész a gátlógömb alsó széleig: $218\frac{6}{10}$ centiméter.

A 16 centiméter hosszásága *saru* vertvasból, csonkakup alakúan van ké-

szítve, — bent $2\frac{5}{10}$ centiméter átmérőjű furattal, felső végén pedig két darab 4 centiméter hosszáságú, $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű, 2 milliméter vastagságú *karajjal* bir, melyek végétől $\frac{9}{10}$ centiméternyire egy-egy furattal vannak ellátva. E furatokon $4\frac{5}{10}$ milliméter vastagságú szegecs akként van átdugva, hogy a nyél a két karajjal szilárdan legyen egybekapcsolva.

a t. n. $\frac{1}{5}$ -de.

A saru torkolatának szélétől $1\frac{5}{10}$ centiméternyire, abba két lyuk van furva, melyekbe szintoly vastagságú s ugyanazon czélú második szegecs van dugva.

Ezen utóbbi szegecs tengelyvonala, a karajok szegecsének tengelyvonalával 90 fokot képez.

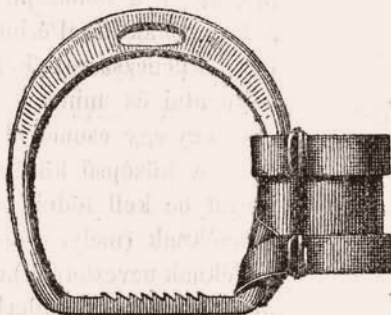
A saru végének átmérője $1\frac{5}{10}$ centiméter.

Egy dsida $1\frac{80}{1000}$ kilogramot nyom.

Legénységi szerelvény.

Kettős málhatáska,
kardkötő,
kardmarkolatszij,
tölténytáska,
tölténytáska-derékszij,
karabély-takaró,
karabély-szij,
forgópisztoly-tok,
forgópisztoly-hordzsinór,
századi-kürt,
kürtzsinór,
köpenyszij,
tiszthelyettesi kardkötő,
tiszthelyettesi szolgálatjel,
A dsidapuzdra övvel együtt.

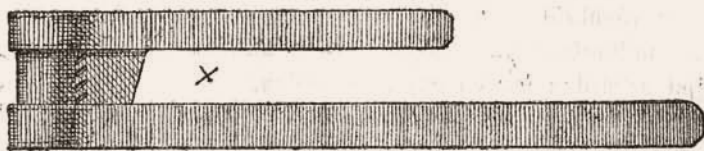
a t. n. $\frac{1}{4}$ -de.

mint a huszárok számára.

A *dsidapuzdra* színével kifelé fordított fekete fénybőrből van készítve, és 16 centiméter hosszáságú, 7 centiméter szélességű négyszögletes bőrrészből áll, mely szélességének közepén összehajtván kettős szárnyú kupdad hüvelyt képez, és nyers marhabőrből vágott szijacskaival a hüvely és a szárny közt át van fonva.

A szárny két része közt, a hüvely alsó torkolatának közelében két ékalaku bőrdarab akként van befektetve és oda varrva, hogy

a t. n. $\frac{1}{4}$ -de.

a hüvelyt a kengyelhez lehetőleg függőlegesen erősíthessük.

Ezen hüvely felső torkolatának külső szé-

lén $30\frac{5}{10}$ centiméter hosszásága, 2 centiméter szélességű, az alsó torkolatnál pedig 45 centiméter hosszásága, szintén 2 centiméter szélességű övszija (öv) van a hüvelyhez varrva. Ezen övszijkakkal és az ahhoz tartozó fonószijkakkal a puzdra a kengyelhez akként erősítetik, hogy a puzdra nyergelt lónál kifelé álljon. E végre a puzdrának a kengyel egyik kanyarvasát átkaroló szárnyrészei a fonószijjal szorosan egymáshoz kötöztetnek, aztán mindkét övvel körülfogatnak, mire a felső övet mindjárt, az alsót pedig a kengyel bűtüinek fölfelé álló hajlata körüli vezetése után, kell a puzdra és a kengyel közt ugyanazon fonószijjal megerősíteni.

Egy lószerelevényhez:

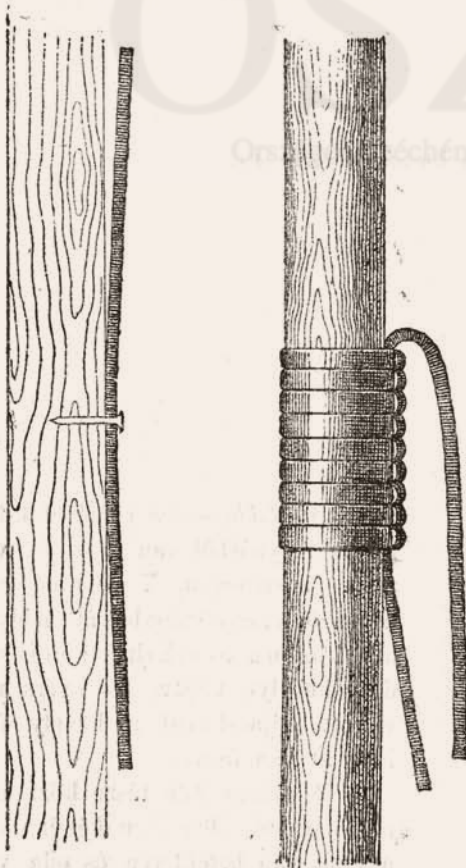
1 jobboldali	} dsidapuzdra
1 baloldali	

tartozik övvel együtt.

Egy pár dsidapuzdra $18\frac{4}{10}$, egész $21\frac{9}{10}$ dekagramot nyom.

A dsida-karszija fonószijával együtt bagariaszerűen készített fejbőrből van gyártva.

a t. n. $\frac{1}{2}$ -de.

A karszija szélessége: 1, hosszásága: 104 centiméter; a fonószija szélessége: 1 centiméter, hosszásága: 154 centiméter; mindkettő összevéve $8\frac{2}{10}$, egész $8\frac{5}{10}$ dekagramot nyom.

A dsida-karszija a fonószijjal, a dsida alsó végétől $1\frac{26}{100}$ méternyire a következő módon erősítetik meg:

A karszija, végén összevarratván, varrásával a véghez nyomatik és ahhoz vassodrony szeggel a varrás fölött $\frac{7}{10}$ centiméternyire erősítetik. E szeg fölött és alatt $2\frac{5}{10}$ centiméternyire a dsida nyelét fekete szuorkkal kell bekenni, s a fonószijat a nyél és a karszijnak azzal érintkező része körül kilencszer (erősen szorítva) hajtogatni és minden körülzárás után egy-egy csomóval megkötni.

A középső körülzárásnak a szeget be kell földni, s az összes csomóknak (melyek összevéve fonadéknak neveztetnek), egy és ugyanazon egyenes vonalba kell esniök.

Az összes kötés $5\frac{5}{10}$ centiméter szélességű legyen.

Ha a szeg meglazul, akkor ki kell húzni és megtárgult lyukába enyves faforgácsot verni, a karszijat pedig a szeg beverése által a nyél előbbi helyén megerősíteni.

Lószerelevényi czikkek.

**A kantár,
a nyeregszerszám,
a kötőfék,
a lőtisztítószerszám,
az ujonczok lovaglási oktatásához és
a pótlovak idomításához való segédeszközök**

a huszárokéval egyenlők, és minden dsidahordozó honvéd két kengyele egy-egy puzdrával látandó el.

Tábori eszközök.

**A tábori palaczk hordzsinegestől,
a tábori főzőedény,
a „ „ szij,
a „ „ zsák,
az aprólékos kéziszer-
a sátorbalta,
a sátorbalta-tok,
a kötszertarisznya,
a lábnyüg,
az itató-veder,
a zabos-zsák,
az abrakos tarisznya,
a takarmány-kötél,
a lőczövek,
utász szer-
szá-
mok,**

**a csákány,
a hegyes ásó,
az öreg fejsze,
a szekercze,
a szerszámtáska szerelékestől,**

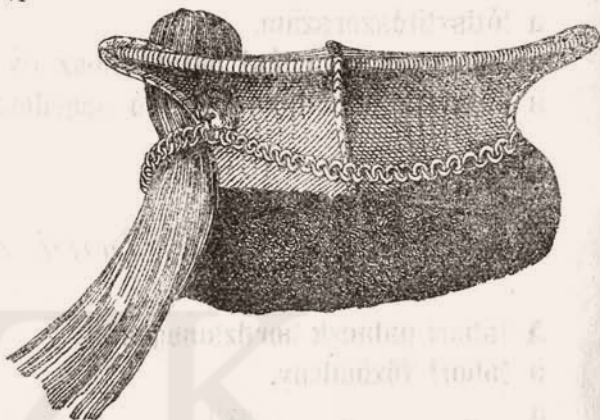
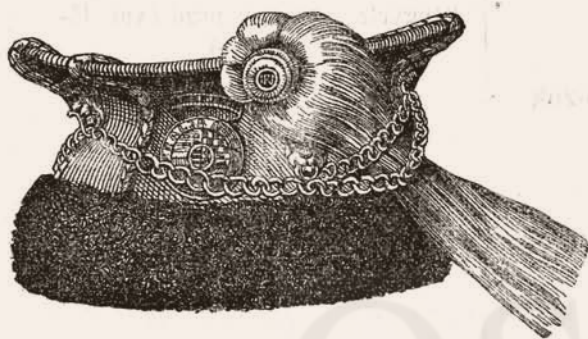
a huszárokéval egyenlők.

b) Fő- és törzstisztek.

Ruházat.

A csapka alakjára, méretére és színére nézve a legénységéhez hasonló, csak hogy födele is posztóval van bevonva s a varrásokon és a fődél átlóin $3\frac{3}{10}$ milliméter szélességű, vörös selyemmel átszőtt és kissé laposan készített aranyzsinórral borítékoltva.

a t. n. $\frac{1}{4}$ -de.

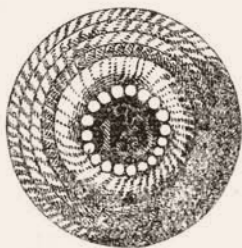
A *prémezet* a legfinomabb fekete báránybőrből készült és az állszíj csatja meg van aranyozva

Természetes nagyságban.

A *lőszörbokréta* megerősítésére, az aranyozott fémből készített vértlánczöcska és a három hasonló anyagu oroslán-fő való. A csapkán alkalmazott államczi mer szintén aranyozott fémből van készítve.

Természetes nagyságban.

A *lőszörbokréta rózsája* arany sodradékból van készítve, és vörös középmezén Ő fölségének I. F. J. arany himzetű névjelvényét tünteti elő.

A csapka viselésére nézve az *általános határozványokban* mondottak érvényesek.

A táborisapka a gyalogsági tisztkével egyenlő.

Az ulánka a legénység e ruhadarabjának szabása és alakja szerint finom sötétkék posztóból van készítve, vörös tibettel bélelve, és hátul a deréktermeten kettős soru fényes *arany sodradék-rojtokkal* borítva, melyek fönt fényes arany paszománykával szegélyezvők.

A gombok aranyozott fémből, *a vállzsinór* és *a kötő* vörös selyemmel átszőtt arany zsinórból készítvék.

A jelvénycsillagok és *jelvényszujtások* a huszár-tisztekével egyenlők.

Az ulánkát hadsorban való kivonulásoknál, a legénységhez hasonlólag, vagy felöltve vagy panyókába vetve kell hordani, hadsoron kívüli díszben (parade) azonban, továbbá teljes díszben (gala) és általában mindazon szolgálaton kívüli és beltüli esetekben, midőn a zubbony viselése nincs megengedve, az ulánkát mindig *felöltve* kell viselni.

A kötött felöltött ulánkánál, a huszár-tisztek mentekötőinek hordmódja szerint *kívül* kell viselni, és hurokdarabját megfelelő helyen beakasztani.

Zubbony, mint a huszártisztek részére.

A vörös magyar nadrág,
a szürke csizma-nadrág,
a kékszürke pantalló,
a nyári pantalló,
a csizmák,
a félszáru csizmák,
a sarkantyúk,
a köpeny,
a bőrkesztyű,
a nyakravató,
a kard,
a kardkötő,
a kardbojt,
a forgópisztoly,
a forgópisztolytok,
a tölténytáska,
a tölténytáska-szíj,

a huszár-tisztekével egyenlő.

Lószerelevény és málházat,

mint a huszártiszteknél.

III.

M. K. KORONAŐRSÉG.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A magyar királyi koronaörség legénysége számára rendszeresített ruházati, fegyverzeti és szerelvényi cikkek

Átnézeti táblázata.

A leírásnak lap- száma	A felszerelési cikkek megnevezése			Rendfokozat					Megjegyzése
				őrmester	szakaszvezető	dobos	köz.koronaőr	tiszti szolga	
239	Ruházat	Sisak sastollal	darab	1	1	1	1	.	A kik hat hónapon felül tettelegesen szolgálnak, minden hat hó lefolyta után egy-egy darabot illetőleg párt kapnak.
241		Sapka	"	1	1	1	1	1	
241		Vörös díszatilla	"	1	1	1	1	.	
241		Mente	"	1	1	1	1	.	
242		Zöld szolgálati atilla	"	1	1	1	1	.	
243		Zöld posztó zubbony	"	1	1	1	1	1	
243		Ujjas	"	1	1	1	1	1	
243		Zsávoly-zubbony	"	1	1	1	1	1	
243		Köpeny	"	1	1	.	1	1	
243		Dísznadrág	"	1	1	1	1	.	
244		Lovassági-nadrág	"	1	1	1	1	.	
244		Kékszürke pantalló	"					1	
244		Zsávoly-nadrág	"	1	1	1	1	1	
244		Ing	"	2	2	2	2	2	
244		Gatya	"	2	2	2	2	2	
244		Kapcza	pár	2	2	2	2	2	
244		Rojtos nyakravaló	darab	1	1	1	1	.	
244		Gyalogsági nyakravaló	"	1	1	1	1	1	
244		Nadrágszija	"	1	1	1	1	1	
244		Díszcsizma	pár	1	1	1	1	.	
245		Lovassági csizma	"	1	1	1	1	1	
245		Bőrkesztyű	"	1	1	1	1	.	
245		Gyalogsági fejeskesztyű	"	.	.	1	1	1	
245		Gyalogsági kardbojt	darab	1	1	.	.	.	
245		Kenyértarisznya	"	1	1	1	1	1	
245	Fegyverzet	Vibárd	"	1	1	.	1	.	
245		Díszkard	"	1	1	1	1	.	
246		Utáskard	"	1	1	1	1	.	
246	Szerelvény	Háti bőrdísz	"	1	1	1	1	1	
246		Fehér kardkötő (öv)	"	1	1	1	1	.	
247		Fekete derékszija kard-hüvelytáskával	"	1	1	1	1	.	
247		Köpenyszija	"	1	1	1	1	1	
247		Dob (dobverővel)	"	.	.	1	.	.	
247		Fehér dobszija	"	.	.	1	.	.	
247		Fehér dobvállszija	"	.	.	1	.	.	
247	Aprólékos kéziszer	készülék	1	1	1	1	1		

magyar királyi koronaörség ruházatának, fegyverzetének és szerelvényi czikkeinek

LE Í R Á S A.

a) Legénység.

R u h á z a t.

A sisak a *fejből*, a *szemernyőből*, a *nyakvértből*, a *sisakkötőből*, azután a *veritékbőrből* áll, és elől a magyar állam czimerével és fönt *sastollal* van díszítve.

A kerülékes átmetszetű gömbkúp-alaku *sisakfej* 1 milliméter vastagságú élenyitett aczél-bádogból van készítve, s alsó szélén, valamint ettől $2\frac{5}{10}$ centiméternyire, egy-egy darab 8 milliméter szélességű, 2 milliméter magasságú (vastagságú) domboru bronz fejkarikával díszítve.

A sisakfejnek lyukas csucsához 3 centiméter magasságú, mindkét végén el-tompított türes bronz sisakkörte van erősítve.

A *sisakkörte* hossz tengelyébe $8\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú, 5 milliméter átmérőjű sárgaréz-himesavar akként van beforrasztva, hogy ennek felső vége a sisakkörte felső tompítványi lapjából 8 milliméternyire kiemelkedjék.

E himesavar hosszabb része a sisakesucs lyukába van dugva, arra bent két darab 4 centiméter átmérőjű bádog-aljlemez téve, s a kengyeles sárgaréz-nócsavarral leszorítva.

A sisakkörte felső végére a nócsavaros bronz *sisakgombot*, vagy a hasonló anyagu és furatu *sastoll-tokot* lehet fölesavarni.

A sisakfej arczoldala hosszközepének alsó szélétől $5\frac{5}{10}$ centiméternyire, a magyar államczimer bronzból és hasonló anyagu lombozattal díszítve van, a sisakfej megfelelő lyukain átdugott és lent lehajlított két darab kettős kamócskával, megerősítve.

A czimer összes hosszúsága 10, szélessége $4\frac{5}{10}$ centiméter.

A *lombozat* baloldali ága borostyán-, jobboldali ága pedig csertölgy-ágat képez, mely lent szalagesokkal van egybekötve.

A czimerhez hasonlólag négy kettős kamócskával a sisakfejhez erősített *lombozat* hosszúsága és szélessége is 11 centiméter.

Az arczoldal közepén csucsba végződő, mindkét oldalán kanyaros *szemernyő* élenyitett aczélbádogból van készítve, s alsó lapja feketére lakkozva, párkánya

pedig 5 milliméter szélességű lapos bronz-szegélylyel ellátva. A szemernyő csa az illesztéktől 6, két vége pedig egymástól 17 centiméternyire esik.

Az élenyitett aczélbádogg *nyakvért*, a sisakfej hátsó részéhez közvetlenül illesztett aljlemezről és az ezen fekvő véglemezről áll.

Az *aljlemez* alsó lapja feketére van lakkozva; belső középszélessége 6, két végének egymástól való távolsága $15\frac{5}{10}$ centiméter.

A *véglemez* akként van az aljlemez külső szélétől 1 centiméternyire két szegecscsel ahoz erősítve, hogy az aljlemezről fent csak 3 centiméter középszélességű külső csik látszassék.

A véglemez lent szintén feketére van lakkozva s az aljlemezrel közösen 5 milliméter szélességű lapos bronz-szegélylyel ellátva.

A véglemez középszélessége $8\frac{5}{10}$ centiméter, oldalkanyarulatának egymástól való távolsága pedig $18\frac{5}{10}$ centiméter.

A fej felé homorúan készült és le-föl hajlítható *sisakkötő* két darab halántékvértekből és két darab lánczos lemezből áll.

A kanyaros *halánték-vért* élenyitett aczélbádoggból van készítve, s a sisakfej megfelelő lyukán átdugott és lent lehajlított kettős kamóval ahoz erősítve; hosszúsága 15 centiméter, legnagyobb szélessége $4\frac{5}{10}$ centiméter.

A halántéklemez felső vége $5\frac{3}{10}$ centiméter átmérőjű dombornyomatu bronzpaizszsal van fődve és széle 4 milliméter vastagságú bronzdomborlécczel külső lapja pedig $5\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú bronznyelvvel diszitve.

A *lánczos lemezek* mindegyike 11 centiméter hosszúságú, fönt 18, lent pedig 13 milliméter szélességű, és 1 milliméter vastagságú bronzbádogg-csikból áll, mely három darab bronzkarikával van diszitve.

A baloldali lánczos lemez alsó végétől 4 milliméternyire, s innen tovább $6\frac{5}{10}$ centiméternyire, egy-egy *gombszeg* van a lemezhez erősítve, melyek a jobb-oldali lánczos lemez végétől 3 milliméternyire alkalmazott *zárhasadékba* betehetők.

A karikák mindkét végükön a lemezhez lapos bronzsodronynyal szorítvák, és a felső végeken lévő sodronyrészek egyuttal a lemezeknek a halántékvérthez való erősítésére is szolgálnak, és azok külső lapján egy-egy szögecsfejben végződnek.

A felső karika átmérője 3, a középsőé $2\frac{8}{10}$, az alsóé pedig $2\frac{5}{10}$ centiméter, a karika vastagsága a legnagyobbiknál 4, a középsőnél $3\frac{5}{10}$, a legkisebbiknél pedig 3 milliméter.

A 12 centiméter szélességű és 9 darab 7 centiméter hosszúságú, kanyaros nyelvre kivágott *verítékbőr*, feketített borjubőrből van készítve s a sisakfej alsó szélébe vert lyukakon áthuzott fonállal ahoz erősítve. Minden nyelv szabad végén egy-egy sárgarézgyürecs van alkalmazva, s ezeken a verítékbőr összehuzására való fekete czérnaszalag áthuzva.

A *sastoll* vastagabb végéhez $3\frac{3}{10}$ centiméter hosszúságú, 1 centiméter átmérőjű hengerded bronzhüvely van erősítve, a melynek alsó vége a sisakkörte himesavarára illő nőcsavarmetszetekkel bir.

A *sastoll* hosszúsága a hüvely felső végéig 41, legnagyobb szélessége 8 centiméter.

A sisak *diszben* *sastollal* viselendő, melynek megerősítése végett a sisakgomb letétetvén, a *sastoll* hüvelye a sisaktoll himesavarára akként csavarandó, hogy a toll hegye hátrafordítva legyen. Ezután a sisakkötő leeresztendő és alsó gombszege a zárhasadékba akasztandó.

Közönséges koronaőr-szolgalatban a sisakkötő a szemernyőn marad, és felső gombszege a zárhasadékba dugandó, a *sisakgomb* pedig a sisakkörte himcsavarára erősítendő.

A koronaőrségi sisakon *hadijel* nem viseltetik.

Egy sisak $1^{262}/_{1000}$ kilogrammot nyom.

A sapka a gyalog-legénységi tábori sapka szabása s alakja szerint *sötétzöld* posztóból (szemernyővel) van készítve, és rózsával ellátva,

A *rózsza* alakja és méretei a gyalogságihoz hasonló, csak hogy a koronaőrségi sapkarózsának körlapján a magyar korona dombornyomatu jelvénye van alkalmazva.

A sapka a *laktanyai szolgalatban és szolgalaton kívül* a honvéd gyalogság részére fenálló határozványok értelmében viselendő.

A disz-atilla a honvéd gyalog legénységi atilla szabása s alakja szerint, de vállperecek és vállzsinórok nélkül, finom buzérvörös posztóból akként van készítve, hogy a mellzsinórokat öt pár ezüstsztintű fémből készült *mellesat* helyettesíti.

A *mellesatok* alsó lapjukon két-két füleccsel birnak, melyek a posztón és a bélésen átdugatván, azokon keresztül húzott szijacsokkákkal egy oldalon mindnyájan közösen megerősíttetnek.

A baloldali mellesatok külső végéhez 14 milliméter nyiltabeli magasságu és 5 milliméter nyiltabeli szélességű nőkapocs vannak forrasztva, melyekbe a jobboldali mellesatok végein lévő, megfelelő méretű himkapocsok illenek, s általuk az atilla összekapcsolható.

A domboru tulipánalaku mellesatok, belső végükön öt-öt darab 5 milliméter hosszáságu levél-csipkéekkel birnak.

A mellesatok hosszásága csipkéekkel (nőkapocs nélkül) $7^{5}/_{10}$ centiméter, szélessége a csipkés végen: 5 centiméter.

A jobboldali mellesatok közeinek közepein, a bélésoldal szélén egy-egy, valamint a gallérzáratról egy, összesen tehát öt darab sárgaréz himkapocs, és ezeknek megfelelőleg az atilla bal oldalán négy vörös selyem hurok, a gallérzáratról pedig sárgaréz nőkapocs van alkalmazva, melyekkel az atilla, még a mellesatok összezsámlása előtt egybekapcsolandó.

Az atilla egyéb *zsinórzata*, alakra és méretekre nézve a gyalogsági atilla zsinórzatához hasonló, csak hogy finom *fehér* ispahan-gyapotból van készítve.

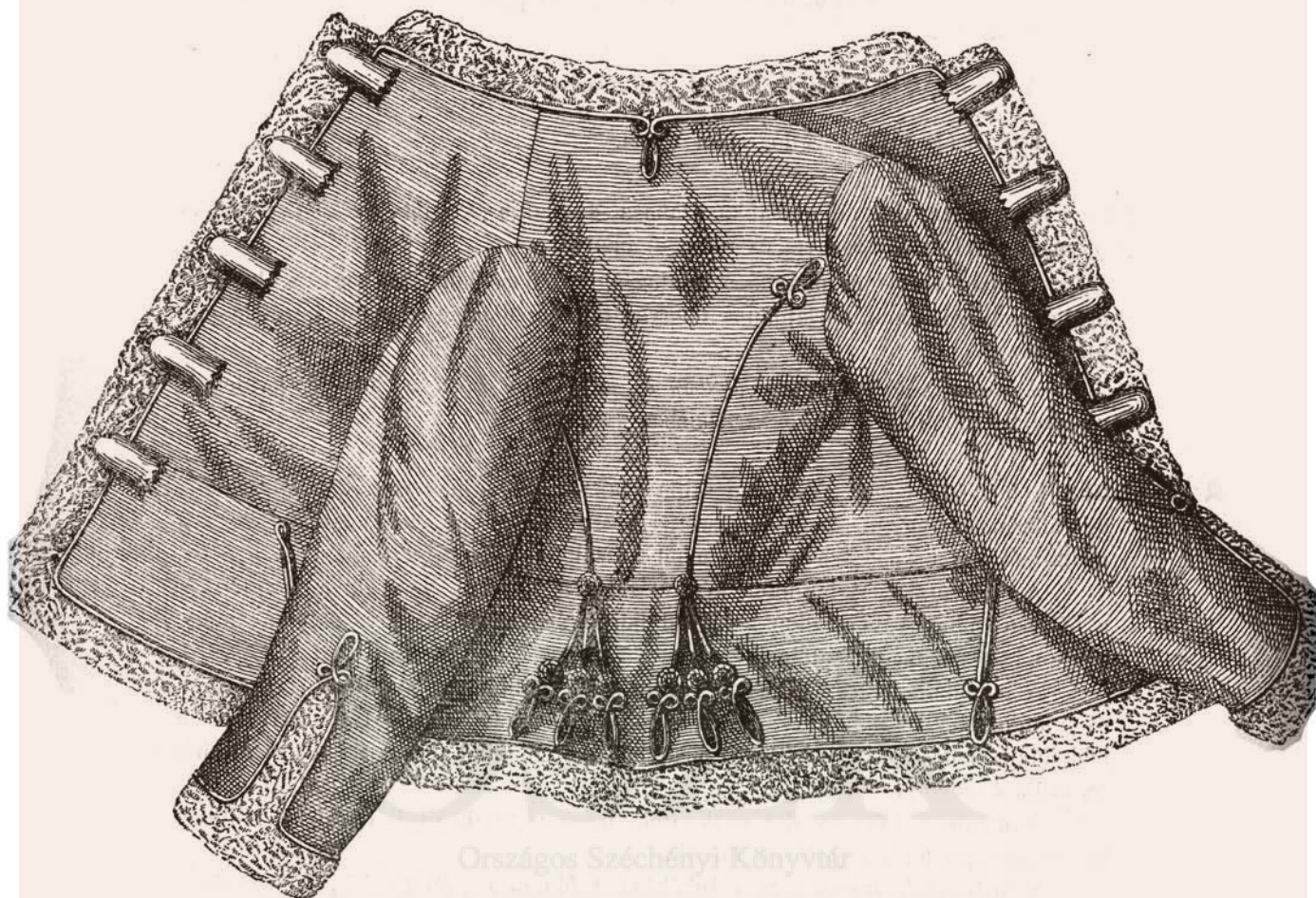
Az *ujjak* fehér calicottal, a *deréktermet* és az atilla *alja* pedig buzérvörös gyapotszövettel vannak bélelve.

A mellesatok szijacsokkáinak elfödése végett, a bélés fölött a baloldalon $10^{5}/_{10}$, a jobboldalon pedig $7^{5}/_{10}$ centiméter szélességű gyapozott buzérvörös posztó boríték van alkalmazva.

A vörös atilla a melegebb évszakban kizárólag *diszben* becsatolva viselendő.

Egy vörös disz-atilla (mellesatokkal együtt) $1^{5}/_{10}$ kilogrammot nyom.

A mente a honvéd huszár-mente szabása s alakja szerint, mindenütt fehér báránnyal bélelve és prémezve, de vállzsinór és mentekötő nélkül, finom buzérvörös posztóból van készítve. A mellzsinórok helyett öt pár, a diszatillán lévőhöz hasonló, de csak egy alsó füleccsel bíró mellesat van alkalmazva.

A koronaőr-ségi mente egyéb zsinórzata, alakra és méretekre nézve, a huzár-mentéhez hasonló, csak hogy finom *fehér* ispahangyapból van készítve.

A mente a vörös atilla helyett, télen kizárólag *diszben* az ujjas fölött becsatolva viselendő.

A zöld szolgálati atilla, a honvéd-gyalog legénységi atilla szabása s alakja szerint, ugyanazon zsinórzattal, de vállpereczek, vállzsinórok és aljában ellenrácok nélkül, közép finomságú sötétzöld posztóból van készítve, derekán és ujjáiban sima bélésvászonnal, aljában pedig sötétzöld pamutvászonnal bélelve.

A baloldali mellzsinórok szélső hajlataiban öt darab *körtegomb* van a mell-részhez varrva.

Az ezüstszerű fémből készült *körtegombok* fülrészre tojásalakú, felső része pedig 2 milliméternyire mélyített finom rovátka lapban végződik, mely fönt bordaszerű karikával van körítve. A rovátkos lap közepéhez a magyar korona dombornyomatu bronz jelvénye van erősítve.

A körtegombok legnagyobb átmérője $2\frac{5}{10}$, magassága 2, a rovátkos lap átmérője $1\frac{5}{10}$ centiméter. A koronajelvény hosszúsága és szélessége 1 centiméter.

A zöld atilla *közönséges koronaőr-szolgálatban* begombolva viselendő.

Egy zöld szolgálati atilla $1\frac{387}{1000}$ kilogramot nyom.

A posztó-zubbony a honvéd-gyalog legénységi posztó-zubbony szabása s alakja szerint, ugyanazon zsinórzattal, de vállperecek és vállzsinórok nélkül, közép finomságú *sötétzöld* posztóból van készítve, s öt darab *ezüstszerű* fémgombbal ellátva.

A zsebek *sötétzöld* bélésvászonból készítvék.

A zubbony *a laktanyai szolgálatban és szolgálaton kívül* a honvéd-gyalogság részére fennálló határozványok értelmében viselendő.

Az ujjas a honvéd gyalog-legénységi ujjas szabása s alakja szerint, buzérvörös gallér-hajtókával, de vállszalagok nélkül, középfinomságú *sötétzöld* gyapjuszövetből van készítve.

A kitüntetési jelek, az atillákon, a zubbonyon és az ujjason, a honvéd-gyalog legénység részére fennálló határozványok értelmében alkalmazandók.

A zsávoly-zubbony, mint a honvéd lovas-legénység részére.

E ruhadarab kézimunkához és átvételezéshez használandó.

A köpeny a honvéd-gyaloglegénységi köpeny szabása s alakja szerint, de nyakszalagok és vállszalagok nélkül, közönséges kékszürke posztóból van készítve, ugyanoly béléssel, és öt darab *ezüstszerű* fém-gombbal ellátva.

A buzérvörös hajtókával ellátott gallér, azután mindkét előrész, az ujjhajtások, a zsebfülek és a derékszalg szélei, buzérvörös posztóval vannak szegelezve.

A köpeny, *közönséges koronaőr-szolgálatban*, esős időben vagy télen, az őr-ségre való felvonulás alkalmával, a teljes szerelvénnyel fölé öltendő és begombolandó, a fülvezetés előtt azonban leteendő.

A koronaőr-legénység *laktanyai szolgálatban és szolgálaton kívül* a köpenyt, a honvédgyalog-legénység részére megállapított szabályok szerint viseli.

A dísznadrág finom buzérvörös posztóból van készítve, elől mindkét oldalon vitézkötéses, a czombrészek oldalvarrása pedig egyszerű, négyélű finom *fehér* ispahán-zsinórral ellátva.

A nadrág a két czombrészből, (nadrágszárból) áll, melyeknek mindentűt a testhez kell illeniök, — minél fogva a nadrág a varrásoknál 4 centiméternyi behajtásokkal birjon, hogy az, az esetleg váltakozó egyének testéhez igazíthatassék.

A nadrág hasrésze, begombolható hasitékkal van ellátva.

E hasiték jobb oldalán, a nadrághoz 5 centiméter szélességű és 27 centiméter hosszúságú posztószelet van erősítve, erre öt sárgaréz gomb varrva, ezek alatt pedig 6 centiméter szélességű vászonbélés alkalmazva. A hasiték bal oldalán hasonló nagyságú, de kétrétű posztószelet van alkalmazva, s ebbe az említett gomboknak megfelelő, — a nadrág begombolására való, — vörös selyemmel kivarrott, huroköltésű gomblyukak akként vágva, hogy begombolásnál a négy alsó gomb fűdvé legyen, míg a legfelső gomb, a nadrág felső szélétől 2 centiméternyire essék.

Mindkét *czombrészen* a hasitéktól ferde irányban az oldalvarrások felé, és pedig a hasitéknál 9, oldalt pedig 15 centiméternyire a nadrág felső szélétől, egy-egy *zseb* van alkalmazva.

A bélésvászonból készült *zsebek* mélysége 21, szélessége 17 centiméter.

Mindkét czombrész alsó küloldala egy-egy darab 18 centiméter hosszúságú hasitékkal, — alsó torkolata pedig $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességű, s a nadrágot viselő egyén testalkatának megfelelő hosszúságú nyulékony szövetti talpallóval van ellátva.

A nadrág előrésze a hasiték mindkét oldalán $4\frac{5}{10}$ milliméter vastagságú négyélű fehér ispahán-zsinórból képzett egy-egy *vitézkötéssel* van ellátva, melyek-

nek legnagyobb szélessége: 7 centiméter, hosszasa pedig az illető egyének testnagyságához képest: 33 és 38 centiméter közé esik.

A czombrészek oldalvarrásai a hasitékig hasonló zsinórral diszítvék, mely mindkét oldalon az üleprész közepe felé meg van hosszabbítva, s itt a nadrág felső szélétől 6 centiméternyire, $2\frac{5}{10}$ centiméter átmérőjű egyszerű karikát képez.

A nadrág felső szélének mentében bélésvászonból 5 centiméter szélességű *korcz* van alkalmazva, melybe a nadrágszij huzandó.

Egy darab disznadrág $\frac{565}{1000}$ kilogramot nyom.

A disznadrág kizárólag *diszben* viselendő.

A lovassági-nadrág mint a honvéd lovaslegénység részére.

E nadrág *közönséges koronaórségi és laktanyai szolgálatban, azután szolgálaton kívül* viselendő.

Kékszürke pantalló tisztiszolgák részére, mint a honvéd-gyaloglegénységnél.

Zsávoly-nadrág mint a honvéd-gyaloglegénység részére.

A zsávoly-nadrág kézi munkához és átvételezéshez használandó.

Ing,

gatyá,

kapcza,

} mint a honvéd gyaloglegénység számára.

A rojtos nyakravaló a kötőből, a csatból csatlékjával együtt, és a rojtos csukorból áll.

A *kötő* a gyaloglegénységi nyakravaló kötőéhez hasonló, csak hogy *szalagja* finomabb szövethől van, és az, takarószij hiányában, a csatlék fölött is végig ér.

A fűző csatos vége 3, hegyes vége pedig $9\frac{5}{10}$ centiméternyire, fekete cottonnal van bélelve.

A *csat* és a *bőrcsatlák* a honvéd-gyaloglegénységi nyakravalónak e nemti részeihez hasonló.

A *rojtos csukor* a kötő szalagjával egyenlő szövethől van készítve, s a nyakravaló közepének felső szélétől $1\frac{7}{10}$ centiméternyire, a szalaghoz és fűzőhöz varrva. Ezen — egyszerű göresöt képező — csukor ágainak két belső szöglete össze van varrva, és ivalaku alsó széléhez a 7 centiméter hosszasaú fehér ispahán-rojtozat erősítve.

A csukor legnagyobb szélessége 14, középhosszasága (rojtozat nélkül) 7 centiméter.

Egy rojtos nyakravaló 41 gramot nyom.

A rojtos nyakravaló a honvéd gyaloglegénységi *nyakszegélylyel* látandó el.

A rojtos nyakravaló *diszben és közönséges koronaórszolgálatban* akként viselendő, hogy rojtozata a mell közepén szabadon lógjon.

A gyalogsági nyakravaló, mint a honvéd gyaloglegénység részére.

E cikk a *laktanyai szolgálatban és szolgálaton kívül* viselendő.

Nadrágszij, mint a honvéd gyaloglegénység számára.

A disz-csizma (sarkantyú nélkül) egy lábra hordható, előlába és szára természetes barnaszíni finom borjubőrből van készítve.

A 47 centiméter hosszasaú *csizmaszár* az előrészből és a hátrészből áll, melyek mindkét oldalon szegélylyel belülről összevarrva vannak. Az előrész és előláb egy darab bőrből vágandó.

A szár felső vége le van hajlítva, s az ez által képzett kanyaros szélű *hajlítás* $4\frac{5}{10}$ milliméter vastagsága, négyellű *világosbarna* ispahánzsinórral van

szegélyezve, 4 centiméternyire hasított közepén pedig $2\frac{5}{10}$ centiméter átmérőjű, hasonló anyagu fonott rózsával diszítve.

A hajtás szélessége az oldalvarrásoknál 14, hátul 16 centiméter.

Az egy darabból vágandó *talp*, a láb egész alsó lapján végig ér és a kilencz egymásra fektetett foltból képzett *sarokkal* van ellátva.

Egy pár diszcsizma $1\frac{285}{1000}$ kilogrammot nyom.

A diszcsizmák kizárólag diszben hordandók.

A lovassági csizma (sarkantyú nélkül) mint a honvéd-lovasság legénysége részére.

A lovassági csizmát *közönséges koronaőrési és laktanyai szolgálatban és szolgálaton kívül* kell hordani.

Bőrkesztyű, mint a honvéd-gyalogság altisztei részére.

Bőrkesztyűt *diszben és közönséges koronaőrési szolgálatban az összes legénység, egyébkor pedig csak az altisztek* viselnek.

Gyalogsági fejeskesztyű, mint a honvéd-gyaloglegénység számára.

A fejeskesztyű télen a közkoronaőrök által *laktanyai szolgálatban és szolgálaton kívül* viselendő.

A kardbojt, mint a honvéd-gyalogság altisztei számára, a koronaőrési *altisztek* által viselendő.

Kenyértarisznya, mint a honvéd-gyaloglegénység számára.

Fegyverzet.

A víbárd a pengéből és a nyélből áll, és fönt bojtjal van diszítve.

A kaszabalaku *penge* fényesre sikált finomított aczélből van készítve és mindkét lapján maratott rajzokkal diszítve.

A penge a lapból és a nyakból áll, mely utóbbihoz két tartópánt vert vasból van erősítve.

A víbárd összes alkatrészeinek méreteit, valamint a pengelap mindkét oldalbeli rajzokat, az ezen szabályzat végén lévő illető alak-ábrák tüntetik elő.

A víbárd összes hosszasa $233\frac{5}{10}$ centiméter.

A tartópántok négy-négy lyukkal vannak ellátva, melyekbe csavarok dugatván, ezekkel a penge a nyélhez erősítettik.

A vörösre fényezett erdei bikkfából készült *nyél*, fönt a pengenyak alsó üres részébe van beeresztve s a tartópántoknak megfelelő vésetekkel ellátva.

A pengelap 1871-ik évszámmal ellátott oldalán a sárgaréz-*ujjtám* van becsavarva, melyhez a mutatóujj akkor düllesztendő, midőn a víbárdot függőlegesen kell tartani.

A *víbárd-bojt* meggyoszínű sodrott gyapjúrojtokból van készítve, melyek fönt hasonló anyagu bársonyszerűleg nyirott karikához erősítvék.

Egy víbárd bojtjal együtt $1\frac{922}{1000}$ kilogrammot nyom.

A víbárd kizárólag *diszben* hordandó.

A diszkard a pengéből, a markolatból és a hüvelyből áll.

A $74\frac{5}{10}$ centiméter hosszasa kétélű egyenes *penge* finomított aczélből van készítve, edzve és fényesre sikálva; $1\frac{8}{10}$ centiméter szélességű és 6 centiméter hosszasa *nyaka* pedig, a markolat illető vésetébe forrasztva.

A penge mindkét éle lent 3 milliméter vastagsága, hegye felé azonban

fokozatosan megvékonyul. A penge szélessége lent: $4\frac{3}{10}$ centiméter, fölfelé azonban fokozatosan megkeskenyül és *hegybe* megy át, mely a pengének és markolatnak közös hossz tengelyébe esik.

A penge lapjai akként vannak hosszközepükön két tompa élre köszörülve, hogy ezek a penge alsó végén 6 milliméternyire esnek egymástól.

Az ezüstsztintű *fém*markolat hosszasa a védágak végeinek távolsága egymástól 14 centiméter.

A penge méreteinek megfelelő nagyságu **hüvely** feketére lakkozott lóvbőrből van készítve, belül két *faszilánkkal*, kint pedig ezüstsztintű fémből készült *szájkarikával*, alsó és felső *hordpánttal*, *csusztatósaruval* és a hasonanyagu *diszburkolattal* ellátva.

Egy diszkard 980, hüvelye pedig 310 gramot nyom.

A diszkard (a fehér kardkötőn) *diszben és közönséges koronaőrszolgálatban* hordandó.

Utászkard, mint a honvéd-gyaloglegénység számára, csak hogy hüvelye lakkozva van.

Az utászkard (a fekete derékszíjon) *a laktanyai szolgálatban és szolgálaton kívül* hordandó.

Szerelvény.

Hátibörönd, mint a honvéd-gyaloglegénység számára.

Az övalaku kardkötő fehérített irhából van készítve, s a derékszíjból, 2 hordszíjból és ezek csatdarabjaiból áll és az övesattal van disztve.

Az 5 centiméter szélességű *derékszíj* egyik vége hármassal 4 centiméternyire be van hajtva, s az ekként képzett hajtásba a kettős nőkapocs varrva.

Ezen sárgaréz-sodronyból készült kapocsnak hurokjába az övesat körme akasztható.

A derékszíj, bevarrt, végétől 17 centiméternyire, a $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességű és 30 centiméter hosszasa alsó végén hegyes első *hordszíj* van — a derékszíj belső oldalához — mozdíthatlanul varrva, honnan az függőlegesen lóg le.

Az első hordszíjtól $11\frac{5}{10}$ centiméternyire, és a derékszíj alsó szélétől 5 milliméternyire a 19 centiméter hosszasa és $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességű *csusztatósíj* van a derékszíj belső oldalához varrva, s erre a hátulsó hordszíj csukorja húzva.

A *hátsó hordszíj* hosszasa: 65, szélessége: $2\frac{5}{10}$ centiméter.

A hordszíjaknak 14 centiméter hosszasa *csatdarabjai* fűnt 2 centiméter szélességűek, lefelé fokozatosan megkeskenyülnek, és csatlékos végükön csúcsba mennek át. A csatdarabok, egyik végükön 1 centiméter nyiltabeli magasságu és 2 centiméter nyiltabeli szélességű síkalt vascattal, és 1 centiméter szélességű csukorral vannak ellátva.

Minden csatdarab, csatjától 3 centiméternyire be van hajtva, s ott négyszögletes ezüstsztintű fémsat alkalmazva. Ezen $2\frac{5}{10}$ centiméter nyiltabeli szélességű és 3 centiméter nyiltabeli magasságu csatok középbűrűje, azok alsó lapja alá 7 milliméternyire van sűlyesztve.

Az illető hordszij végét a csat kerete alatt kell annak tövisére dugni, és a szij szabad végét szintén a keret alá helyezni.

A csatdarabok a kard beakasztására valók, mely célból csatlékos végük a kardhüvely karikáin áthuzatik és a vasesatba csatoltatik.

A derékszij hegyes végétől 27 centiméternyire, a $23\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú, az illesztéknél $4\frac{5}{10}$ centiméter szélességű, vége felé azonban kissé megkeskenyülő hegyes *csatlék* van a derékszij belső oldalához varrva, és hat pár tövislyukkal ellátva. E csatlék lyukaiba az övesat tövisai dugatnak.

Az *övesat* ezüstszerű fémből van készítve, és közepén a magyar korona bronz jelvényével díszítve.

Az övesat alakját és méreteit az illető alak-ábra tünteti elő.

Egy fehér kardkötő 277, egy övesat 60 gramot nyom.

Az övesattal ellátott fehér karkötő *díszben és közönséges koronaőr-szolgálatban*, az atilla fölött, a derékra csatolandó.

Fekete derékszij utász-kard-hüvely táskával, mint a honvéd-gyalogság számára, csak-hogy lakkozva van.

E szíjon az utász-kard a *laktanyai szolgálatban és szolgálaton kívül* hordozandó.

A köpenyszíj, } mint a honvéd gyalogság számára.
Dob, }

A dobszíj } a honvéd-gyalogság e nemű czikkeinek alakja szerint, fehér irhából van
a dobvállszíj } készítve.

Aprólékos kéziszerek, mint a honvéd-gyalog legénység számára.

b) Tisztek.

Ruházat, fegyverzet és szerelvény.

A sisak sastollal a koronaőr-legénységéhez hasonló, csak-hogy a czimer és díszítmények aranyozott fémből készítvék.

Tábori sapka, mint a honvéd gyalog-tisztek számára, csak-hogy csatja és gombjai ezüstözött fémből készítvék.

A vörös dísz-atilla és mente a koronaőr-legénység ilyes ruhadarabjaihoz hasonló, csak-hogy mellesatja ezüstözött fémből, zsinórzata pedig *tiszta* ezüst fonadékból van.

A finom zöld posztóból készült szolgálati atilla a koronaőr legénységi e nemű ruházatkhoz hasonló, körtégombjai azonban ezüstözött, az azokon levő koronajelvény pedig aranyozott fémből készítvék.

Ezen atilla zsinórzatának *alakja* olyan, mint a koronaőr-legénységnél, csak-hogy *tiszta* ezüst szálakból van fonva.

A posztó-zubbony a honvéd gyalogtiszti zubbony szabása s alakja szerint, de *tiszta* ezüst fonadéku zsinórzattal és ezüstözött fémgombokkal, finom sötétzöld posztóból van készítve.

A kitüntetési jelek a honvéd-tisztek részére fennálló határozványok értelmében alkalmazandók ugyan, a csillagok azonban *ezüst* fonadékból vannak.

Az ujjas köpeny, } a honvéd gyalog tisztekéhez hasonló, csakhogy gombjaik ezüstözött
a kerek köpeny } fémből készítvék.

Csuklya, mint a honvéd-gyalog-tisztek számára.

A disznadrág a koronaőr legénységéhez hasonló, csakhogy zsinórzata ezüst fonadékból van.

A disznadrág, *teljes diszben (gala), diszben és közönséges koronaőr-szolgalatban viselendő.*

Kékszürke pantalló, } mint a honvéd gyalog-tisztek számára.
nyári pantalló, }

A kékszürke pantalló, a *laktanyai szolgalatban és szolgalaton kívül viselendő.*

A rojtos nyakravaló a koronaőr-legénységi rojtos nyakravaló szabása s alakja szerint fekete selyemből van készítve s ezüst rojtokkal diszítve.

E nyakravaló *teljes diszben (gala), diszben és közönséges koronaőr szolgalatban viselendő.*

Gyalogsági nyakravaló mint a honvéd-gyalog-tisztek számára.

E nyakravaló a *laktanyai szolgalatban és szolgalaton kívül viselendő.*

A barna disz-csizma (sarkantyú nélkül) a koronaőr-legénység disz-csizmájának szabása s alakja szerint van készítve, csakhogy zsinórzata és rózsája ezüst fonadékból van.

A csizma *teljes diszben (gala) és diszben (parade) viselendő.*

A szolgálati fekete csizma a honvéd-lovas-tiszti csizmasz abásas és alakja szerint van készítve, csakhogy zsinórzata és rózsája ezüst fonadékból van és sarkantyúja nincsen.

E lábbeli *közönséges koronaőr-szolgalatban viselendő.*

A fekete bőrczipő, } mint a honvéd-gyalog-tisztek részére. Mindkét cikk a kékszürke
vagy félszár-csizma, } és a nyári pantalló alatt viselendő.

Börkesztyű, mint a honvéd-gyalog-tisztek részére.

Diszkard, mint a koronaőr-legénység számára, csakhogy markolata és egyéb külső fémrészai ezüstözöttek.

Gyalogtiszti kard, {
kardkötő, { mint a honvéd gyalog-tisztek számára.
kardbojt, }

Diszöv a tábornoki derékövhöz hasonló, csakhogy tisztán arany-szálakból készült.

A diszöv *teljes diszben (gala) viselendő.*

Szolgalati deréköv, mint a honvéd gyalog-tisztek számára.

Ezen deréköv *diszben (parade) és közönséges szolgalatban viselendő.*

IV.

A nyugállománybeli s a szolgálaton kívüli viszonyban lévő

FŐ- ÉS TÖRZSTISZTEK.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A

nyugállománybeli s a szolgálaton kívüli viszonyban lévő fő- és törzstisztek.

Ezen tisztek azon csapattestület fő- vagy törzstisztjeinek egyenruháját viselik, melynél utoljára tetlegesen szolgáltak.

E tisztek derékövet, illetőleg tölténytáskát nem viselnek, mihez képest ez utóbbi czikk részére az illető ruhadarabokon vállzsinór nem alkalmazandó.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

V.

HONVÉD-LELKÉSZET.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Honvéd-lelkészet.

1.) A katolikus honvéd-lelkészek és segédlelkészek.

Ezek a *papi öltönyt* viselik, mely a fekete reverendából, a *papi gyöngyös fekete nyakkötőből* és a fekete selyem *papi palástból* áll.

A katolikus honvéd lelkésznek *egyházi működéseknél* a vonatkozó egyházi szabályokhoz kell alkalmazkodnia.

Diszben (en parade) a *reverendában, gyöngyös nyakkötővel, fekete palásttal* és *tábori sapkával* vonul ki, mely utóbbi a honvéd-gyalog-tisztekével egyenlő.

Közönséges jelentéseknél és nem egyházi ünnepélyeknél a papi atillát, a gyöngyös nyakkötőt, csizmába huzott fekete nadrágot és a tábori sapkát hordja.

A térdig érő *papi atilla* finom fekete posztóból, álló gallérral van készítve, és a honvéd-gyalogtiszti atillához hasonló fekete selyem mellzsinórokkal és gömbölyű fekete selyem gombokkal ellátva.

A katolikus honvéd-lelkész *meneteken és háborúban a papi atillát, a gyöngyös nyakkötőt, a csizmába huzott fekete nadrágot, a tábori sapkát és a köpenyt* hordja.

Szolgálaton kívül a papi atillát, nyakig bezárt fekete mellényt, gyöngyös nyakkötőt, csizmába huzott fekete nadrágot vagy fekete pantallót és polgári kalapot visel.

A honvéd-lelkészi köpeny a honvéd-gyalogtiszti kéksztürke ujjas köpeny szabása s alakja szerint van készítve, de hajtókák és szegélyek nélkül.

A szerzetes rendekhez tartozó katolikus honvéd-lelkészek különleges kötelezettségei, valamint az egyházi vagy másnemű megkülönböztetési jelekre és kitüntetési jelvényekre vonatkozó különös jogok, ezen szabályzat által érintetlenül hagyatnak.

2.) A görög keleti vallásu honvéd-lelkészet.

Ezek *reverendája és fővege* az illető egyházi szabályok szerint viselendő.

Tábori sapka, } mint a katolikus honvéd-lelkészet számára.
köpeny, }

3.) Helvét és ágostai hitfelekezetű honvéd-hitszónokok és segéd-hitszónokok.

Ezek a katolikus honvéd lelkészek módja szerint öltözködnek, csak hogy a gyöngyös nyakkötő helyett *fehér nyakravalót* hordanak.

Tábori sapka, } mint a katolikus honvéd-lelkészet számára.
a köpeny, }

4.) A honvéd-rabbi.

A honvéd-rabbi a hitfelekezetebeli hosszú papruhát és főveget hordja.
Tábori sapka, }
köpeny, } mint a katolikus honvéd-lelkész számára.

Az egyházi és másnemű kintintetések jeleire vonatkozó különleges jogok ezen szabályzat által meg nem szoríttatnak.

Az *érdemjelek* a reverendán és a papi atillán az ez iránt fennálló általános határozványok értelmében (2. lap) viselendőek.

Azon honvéd-lelkészek, kik a hadrakelt sereg tábori kórházaiban alkalmazták, a *karkötőt*, a sebestültvivők számára szabályozott módon, viselik.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

VI.

H A D B I R Á K.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Hadbírák.

Főhadnagy-, százados-, őrnagy-, alezredes- és ezredes-hadbírák.

**Csákó,
tábori sapka,
atilla,
zubbony,**

mint a honvéd-gyalogtisztok részére, csak hogy az atillánál az egész gallér — (a zsinórzat alatt) — buzérvörös postóval van borítva, a zubbonymál pedig, a gallérzárátánál mindkét oldalon, egy-egy darab $8\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú és $3\frac{5}{10}$ centiméter magasságú buzérvörös posztóhajtóka van alkalmazva; továbbá az atilla-ujjak buzérvörös posztóhajtókával vannak diszítve, mely a karzsinórzatba fölfelé hosszúkasan benyúlik.

A kitüntetési jelek, a honvéd-gyalogtisztokéval egyenlők.

Kékszürke pantalló, mint a honvéd-gyalogtisztok számára.

**Nyári pantalló,
ujjas köpeny,
kerek köpeny,
csuklya,
félszáru csizma,**

mint a honvéd-gyalogtisztok részére.

A sarkantyú mint a lovasított honvéd-gyalogtisztok részére, az őrnagy hadbírótól fölfelé viselhető.

**Kesztyű,
nyakravaló,
kard,
kardkötő,
kardbojt,**

mint a honvéd-gyalogtisztok részére.

A hadnagyi jellegű hadbíró-gyakornokok, a fentebb leírt öltözetet és a hadnagyi kitüntetést viselik.

VII.

HONVÉD-ORVOSOK

ÉS

AZ EGÉSZSÉGÜGYI SEGÉDSZEMÉLYZET.

Országos Széchényi Könyvtár

Honvéd-orvosok és az egészségügyi segédszemélyzet.

a.) *Főorvosok, ezredorvosok, törzsorvosok, 2-od osztályu fő-törzsorvosok, és 1-ső osztályu fő-törzsorvosok.*

A **csákó** a honvéd-gyalog tisztekéhez hasonló, csakhogy sötétkék posztóval van bevonva.

A **tábori sapka**, a honvéd-gyalog-tisztekével egyenlő.

Az **atilla**, a honvéd-gyalog tisztekéhez hasonló, csakhogy az egész gallér — (a zsinórzat alatt) — buzérvörös posztó-szegélyű fekete bársonnyal van borítva.

A **zubbony**, a honvéd-gyalogtisztekéhez hasonló, csakhogy a gallér záratánál mindkét oldalt, egy-egy darab $8\frac{5}{10}$ centiméter hosszúságú és $3\frac{5}{10}$ centiméter magasságú buzérvörös posztó-szegélyű fekete bársony hajtóka van alkalmazva.

A **kitüntetői jelek**, a honvéd-gyalogtisztekével egyenlők.

A törzsorvosok és fő-törzsorvosok, a törzstiszti kitüntetői jeleket viselik ugyan, csakhogy az atillán és a zubbonyon a vörös posztó-szegélynek és a fekete bársonynak kissé látszani kell.

Posztó-pantalló,
nyári pantalló } mint a honvéd-hadbírák számára.

Az **ujjas köpeny,**
a kerek köpeny, } a honvéd-gyalogtisztekéhez hasonló, csakhogy fekete posztó-szegélyzettel, és fekete bársony hajtókákkal van ellátva.

Csuklya,
félszáru csizma,
kesztyű,
nyakravaló,
kard,
karkötő,
kardbojt, } mint a honvéd-gyalog tisztek részére.

A **sarkantyúk**, mint a lovasított honvéd-gyalog-tisztek részére, — a lovasságnál alkalmazott *honvéd-orvosok* által és a *törzsorvostól* fölfelé viselendő.

A **karkötő**, mint a sebesültvivők részére, — a hadrakelt seregnél beosztott összes honvéd-orvosok által viselendő.

Megjegyzés. „Az egészségügyi szolgálatra vonatkozó utasítás“ I. melléklete szerinti orvosi szertáskával minden honvéd-orvosnak ellátva kell lennie.

b.) *Segédorvosok.*

Ide azon tetteges szolgálatra behívott honvéd-egyenék tartoznak, kik orvostudorok vagy végzett orvos-növendékek, de honvéd-orvossá kinevezve nincsenek.

Tábori sapka, mint a honvéd-gyalog-tisztek részére, csakhogy *selyemből* készült rózsával és selyem zsinórokkal.

Zubbony, mint a honvéd-orvosok részére, csakhogý selyem zsinórokkal és kitüntetési jelek nélkül.

Kékszürke pantalló, mint a honvéd-gyalogtiszték részére.

Köpeny, mint a honvédorvosok részére.

Félszáru csizma,
Börkesztyü,
Nyakravaló, } mint a honvéd-gyalogtiszték részére.

Kard (kardbojt nélkül),
kardkötő, } mint a honvéd-gyalog tiszthelyettesek részére.

Karkötő, mind a sebesültvivők részére.

OSZK
 Országos Széchényi Könyvtár

VIII.

HONVÉD-KEZELŐTISZTEK.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A honvéd-kezelőtisztek.

A kezelőtisztek honvéd-gyalogtiszti egyenruhát, a rendfokozatuknak megfelelő kítettetési jelekkel deréköv nélkül, és a vörös nadrág helyett kékszürke pantallót viselnek.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

IX.

A tetteges és szabadságolt állományú, valamint nyugalmazott

HONVÉD-HIVATALNOKOK ÖLTÖZETE.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A következő A, B és C szakaszokban foglalt határozványok, a tetteges és szabadságolt állományu, valamint a nyugalmazott honvéd-hivatalnokok részére egyaránt érvényesek.

A.

Honvéd-hadbiztossági hivatalnokok.

A kucsma a leffentyűvel ellátott kucsmafejből, a veritékbőrből, azután az állszijból áll, és vitézkötéssel, valamint lószőrbokrétával van díszítve és fehér selyemmel béleelve.

A *kucsmafej* a honvéd gyalogtishti csákófej alakja és méretei szerint, finom fekete astracháni juhszőrméből, — a fejnyílásig érő *leffentyűje* pedig, karmazsin vörös bársonyból van készítve.

a t. n. $\frac{1}{4}$ -de.

A *veritékbőr*, az *állszij* és a *vitézkötés* a honvéd-huszártishti csákóéval egyenlő.

A *lószőrbokréta* 12⁷ centiméter hosszúságú, fölfelé álló fehér lószőrresomagból áll, mely 5 centiméter hosszúságú aranyozott sodronynyelvhez, négyes sodronykötéssel van erősítve, s e kötés $3\frac{6}{10}$ centiméter hosszúságú, *makkalaku fonadékkal* borítva.

E fonadék 5 milliméter szélességű aranyszalagokból áll, melyek karmazsin-vörös selyemmel széleznék.

A lószőrbokréta a makkalaku fonadék felső végénél, körülbelül 1 centiméter átmérőjű.

A lószőrbokréta sodronynyelvének bedughatása végett, a kucsmafej arcoldalának függőleges közép vonalán, a felső szélről 1 centiméternyire, a szőrmébe a *bokréta-hüvely* nyílása van bevágva, melybe a lószőrbokréta, makkalaku fonadéknak alsó széléig benyomandó.

A kucsma *leffentyűje*, a baloldali vitézkötés fölött lehajtandó, s a végének

belső oldalán lévő selyemhurok, a kucsmafejhez erősített fekete himkapocsra akasztandó.

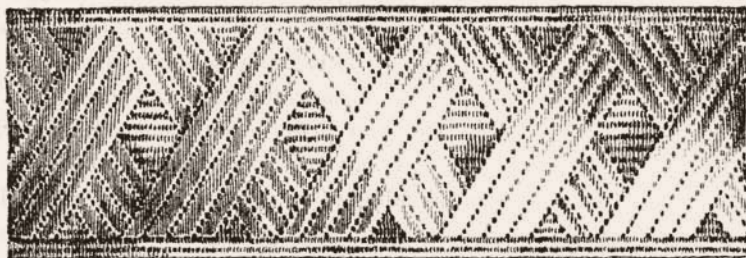
A kucma csak béke idején viselendő, a gyalogtiszti csákó hordására nézve megállapított általános határozványok szerint.

A **tábori sapka**, a honvéd-gyalogtisztékével teljesen egyenlő.

Az **atilla**, a honvéd-gyalogtiszti atilla szabása s alakja szerint, finom *sötétzöld* posztóból, ugyanazon színi béléssel készítendő.

Az **atillán lévő kitüntetési jelek**, a honvéd-gyalogtisztékével egyenlők, nevezetesen:
a II-od osztályu *honvéd-alhadbíztos* részére 3 aranyból szőtt jelvény-csillag;
az I-ső osztályu *honvéd-alhadbíztos*, *honvéd-hadbíztos* és *honvéd-főhadbíztos* ré-

Természetes nagyságban.

szére az atilla gallérján és ujján (a mellékelt rajz szerinti) 3 centiméter szélességű himzett arany paszomány, 1, 2 vagy 3 ezüst szövetű jelvény-csillaggal, és az ujjakon a gyalogtörzstisztekéhez hasonló arany sujtással.

A **zubbony**, a gyalogtiszti zubbony szabása s alakja szerint, finom *sötétzöld* posztóból van készítve.

A **zubbonyon lévő kitüntetési jelek**, a gyalogtisztékével teljesen egyenlők.

A **disznadrág**, a honvéd-lovas-tiszti zsinóros magyar nadrág szabása s alakja szerint, az atillával egyenlő *sötétzöld* posztóból van készítve.

A **kékszürke pantalló**, mint a honvéd-gyalogtiszték részére, csakhogy *karmazsinvörös* bársony szegélyzettel.

Nyári pantalló, mint a gyalogtiszték részére.

Az **ujjas posztóköpeny**, a gyalogtiszti köpeny szabása s alakja szerint, ugyanazon anyagból *karmazsinvörös* bársony hajtókával, és ugyanazon színi bársony szegélyzettel készítendő.

A **kerek posztó köpeny**, a gyalogtiszti kerekköpeny szabása s alakja szerint, ugyanazon anyagból, *vörös* bársony hajtókával készítendő.

Magyar csizma, mint a honvéd-lovasisték számára diszben.

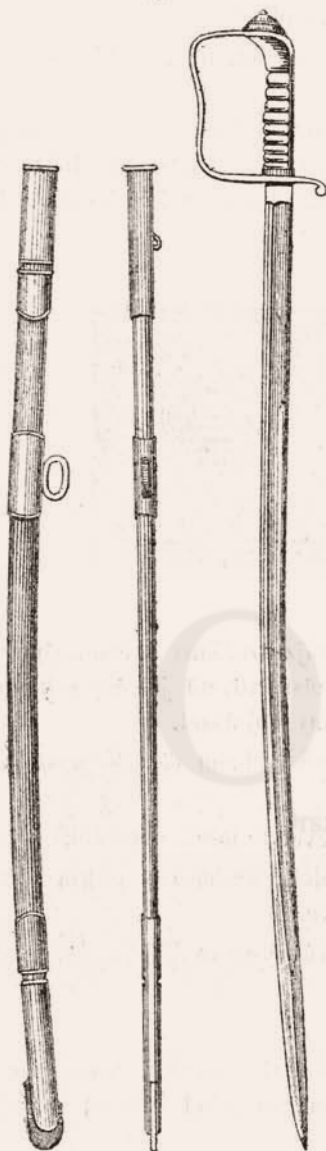
Csuklya,
félszáru csizma,
nyakravató,
kesztyű,
kardkötő,
kardbojt,

} mint a honvéd-gyalogtiszték részére.

A **sarkantyú**, mint a lovasított honvéd-gyalogtisztek részére, a szükséghez képest viselhető.

A **honvéd-hivatalnoki kard**, a pengéből, a fogantyuból és a hüvelyből áll.

a t. n. $\frac{1}{4}$ de.

A rugonyacél *penge* hosszasa: 74, egész 79 centiméter, a fogantyunál való szélessége: 2 centiméter, hegyétől 20 centiméternyire kétélű, innen pedig a markolat előtt 2 centiméterig egyéltű és mindkét lapján homorrágattal bír.

A penge fokának legnagyobb vastagsága 5 milliméter, és a penge oly ívben van hajlítva, hogy ha a penge hegyét, fokának végpontjával egyenes vonal által egybekötve képzeljük, ezen vonalon a penge hegyétől 40 centiméternyire, az ív 14 milliméter magassága.

A fogantyú alakja a gyalogtiszti kardéhoz hasonló, csak hogy a markolat kilencz merőleges rovatku elefántcsontból, a markolatkereszt (szurlap), a kupak és a markolatkarika pedig aranyozott fémből vannak készítve.

A kardhüvely a penge alakja és méretei szerint aczélbádogból van gyártva, *feketére* lakkozott bőrral bevonva és sima aranyozott fémből készült két darab hordpánttal és szintoly anyagu csusztatósaruuval ellátva.

A *felső hordpánt* egyuttal *szájkarika* gyanánt is szolgál. Annak torkolatától $6\frac{5}{10}$ centiméternyire a test felé fordított lapon a *hosszúkás hordkarika* van a pánthoz erősítve.

A *felső hordpánt* hosszusa a két keskeny oldalon 11 centiméter; alsó széle a hüvely mindkét lapján ivalaku, melynek legnagyobb magassága 5 milliméter.

A *felső hordpánt* fokabeli alsó szélétől 10 centiméternyire lefelé, a fok és él oldalain 6 centiméternyi hosszusa *alsó hordpánt* van alkalmazva, melynek mindkét vége a *felső hordpánthoz* hasonló ivalaku.

Az *alsó hordpánt* fokabeli közepéhez a *gömbölyű hordkarika* van erősítve.

Az *alsó hordpánt* fokabeli alsó szélétől 35 centiméternyire lefelé a *csusztató-saru* van alkalmazva, melynek felső vége a hordpántokéhoz hasonló ivalaku.

B.

Honvéd-számvevőségi hivatalnokok.

Kucsma, mint a honvéd-hadbiztossági hivatalnokok részére.

A **tábori sapka** a honvéd-tisztekéhez hasonló, csak hogy rózsájának középmezéjébe Ő Felségének legmagasabb névjelvénye helyett a magyar korona halvány aranyból van beszöve.

Atilla, mint a honvéd-hadbiztossági hivatalnokok részére, csak hogy ezüst és vörös selyem-szálu zsinórzattal és ezüstözött gombokkal.

Az atillán és zubbonyon lévő kitüntetési jelek a következők, nevezetesen: a XI. napidij-osztálybeliek részére 1, a X. napidij-osztálybeliek részére 2, a IX. napidij-osztályba tartozók részére 3 ezüst-rózsácska aranylemezekből képzett kereszttel átszőve.

Természetes nagyságban.

A VIII., VII. és VI. napidij-osztálybeli számvevőszéki hivatalnokok a hasonrangu hadbiztossági egyénekkel egyenlő himzetti, de ezüstszővetű gallér-paszományt 1, illetőleg 2 és 3 aranyrózsácskával viselnek. E rózsácska ezüstlemezekből képzett kereszttel van átszőve.

A zubbony,
kéksziürke pantalló,
nyári pantalló,
ujjas köpeny,
kerek köpeny,
csuklya,
félszáru csizma,
nyakkravaló,
kesztyű,
kardkötő,
a honvédhivatalnoki kard (kardbojt nélkül)

mint a honvéd-hadbiztossági hivatalnokok részére, csak hogy a zubbony a számvevői-atilláéhoz hasonló szővésti ezüstsínórzzattal van ellátva.

C.

Honvéd-állatorvosok.

A **kucsma**, a honvéd-hadbiztosi fővegehez hasonló, csak hogy leffentyűje meggy-színű posztóból van, lószőrbokrétája pedig fekete.

A **tábori sapka**, mint a honvéd-számtisztek részére.

Az **atilla**, a honvéd-gyalogtiszti atilla szabása s alakja szerint sötétkék posztóból meggy-színű béléssel van készítve.

Az állatorvosi atillánál használt zsinórok a gyalogtiszti atillán levőkkel egyenlő vastagságúak ugyan, szővéstük azonban 5 milliméter szélességű meggy-színű selyem és ugyanoly szélességű aranycsikokból áll.

Az ujjak meggy-színű bársonyhajtókkával vannak disztve, mely a zsinórzzatba hosszukásan benyúlik.

Az állatorvosi atilla gallérja a zsinórzzat alatt meggy-színű bársonnyal van borítva.

Az atillán lévő kitüntetési jelek a következők:

a honvéd-állatorvos részére 1,

a honvéd-állatorvos részére 2,

a II. és I. osztályú fő-állatorvos részére 3 darab, a honvéd-számtisztekéhez hasonló alaku aranyrózsácska ezüstkeresztel.

A **zubbony** a gyalogtisztekéhez hasonló, csak hogy zsinórzzatának szővése olyan mint az állatorvosi atillán lévő zsinórzzaté, a galléron pedig, a honvéd-lovastiszti zubbonyával egyenlő mérettől meggy-színű bársonyhajtóka van alkalmazva.

A zubbonyon lévő kitüntetési jelek a honvéd-állatorvosi atillán lévőkkal egyenlők.

Kékszürke pantalló, }
nyári pantalló, } mint a honvéd-gyalogtisztek részére.

Az ujjas köpeny, } a honvéd-gyalogtisztekéhez hasonló, csakhogy szegélyzet nélkül
és a kerek köpeny, } és meggyeszintű bársony gallérhajtókával.

A csuklya, mint a honvéd-gyalogtisztek részére.

Börszegélyű magyar csizma, }
szürke csizmanadrág. } mint a honvéd-lovas tisztek részére.

Nyakra való,

kesztyű,

kardkötő,

honvéd-hivatalnoki kard (kardbojt nélkül),

} mint a honvéd-hadbiztosi hivatal-
nokok részére.

A sarkantyú, mint a honvéd-lovas tisztek részére.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

X.

HONVÉD-TÖRZSŐRMESTEREK.

OSZK

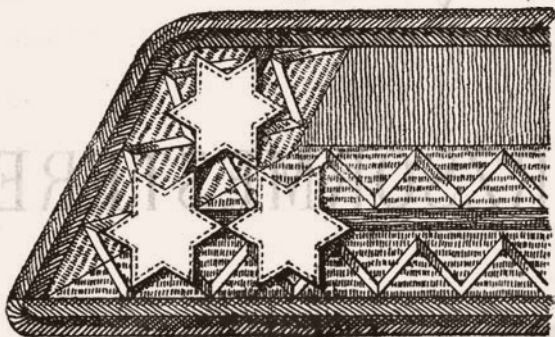
Országos Széchényi Könyvtár

Honvéd-törzsőrmesterek.

Sapka, mint a honvéd-gyaloglegénység számára.

Atila, } a honvéd-gyaloglegénységéhez hasonló, csakhogy vállpereczek
posztózubbonny, } és vállzsínórok nélkül.

Kitüntetési jelül a törzsőrmester 3 fehér posztócsillagot és a gyalogőrmesteréhez hasonló Természetes nagyságban.

hímzett gallérsujtást visel, csakhogy ennek összes szélessége 2 centiméter és közepén 3 milliméter szélességű meggyesztű csikkal ketté van választva.

A *karsujtásra* nézve a gyalogságnál mondottak itt is irányadók.

Kékszürke pantalló, mint a tisztiszolgák számára. (A gyalog-legénység ruházatára vonatkozó fejezetben van leírva.)

Az ujjas posztóköpeny (csuklya nélkül), a honvéd-gyalogtisztekéhez hasonló, csakhogy gallérja is köpenyposztóból van.

Nyári pantalló,
felsőzáru csizma,

nyakravaló,
bőrkesztyű,
kard,

Kardkötő,
kardbojt,

} mint a honvéd-gyalogtisztek részére.

} mint a honvéd gyalogság tiszthelyettesei részére.

XI.

HONVÉD-TÖRZSFOGLÁROK.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Honvéd-törzsfoglárak.

Ezek törzsőrmesteri öltözetet és fegyverzetet viselnek.

XII.

HONVÉD-GYÓGYKOVÁCSOK.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Honvéd-gyógykovácsok.

Sapka, mint a honvéd-gyaloglegénység számára.

Ujjas, mint a honvéd-gyaloglegénység számára, de vállszalagok nélkül.

Posztó-zubbony, mint a honvéd-gyaloglegénység számára, csak hogy vállpereczek és vállzsinórok nélkül.

Kitüntetési jelek, rendesen mint a honvéd-gyalogság szakaszvezetői részére; az állatorvosi oklevéllel bíró gyógykovácsoknak azonban, kintinő viselet mellett, az *örmes-terez* kitüntetés is megadható.

Karsujtás, a honvéd-gyaloglegénység számára fennálló határozványok szerint.

**Köpeny,
nadrág,
nadrágszij,
ing,**

**gatyá,
kapcza,
nyakravaló.
csizma sarkantyúval.
bőrkesztyű,
kardbojt,
kard,**

} mint a honvéd-lovas-altisztek számára.

**Kettős málhatáska,
köpenyszij,
kardkötő,
tábori palaczk,
aprólékos kéziszerrek,**

} mint a honvéd lovaslegénység számára.

XIII.

HONVÉD-PUSKAMIVESEK.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Honvéd-puskamivesek.

a) Csapatbeli puskamivesek.

Tábori sapka, mint a honvéd-gyaloglegénység számára.

Ujjas, a honvéd-gyaloglegénységi ujjas szabása s alakja szerint *kéksziürke* szövetből, van készítve.

Posztó-zubbony, a honvéd-legénységi posztó-zubbony szabása s alakja szerint, *kéksziürke* posztóból van készítve.

Zsávoly-zubbony, mint a honvéd-gyaloglegénység számára.

Kitüntetési jelek:

- a III. osztályu honvéd-puskamives részére mint a honvéd tizedes,
 a II. „ „ „ „ „ szakaszvezető,
 az I. „ „ „ „ „ őrmester számdra.

Karsujtás, a honvéd-gyaloglegénység számára fennálló határozványok szerint.

Köpeny, mint a honvéd-gyaloglegénység számára, csakhogy *vildgoscék* gallér-hajtókával.

Kéksziürke legénységi pantalló, } mint az a gyaloglegénység ruházatára vonatkozó
zsávoly-nadrág, } fejezetben le van írva.

Ing,
gatyá,
kapcza,
nyakravaló, } mint a honvéd-gyaloglegénység számára.

Csizma, mint a honvédgyalogsági szekerészek részére.

Börkesztyü, } mint a honvédgyalogsági altisztek részére.
kardbojt, }

Utászkard, mint a honvédgyalogsági utászok részére.

Háti börönd,
kenyértarisznya,
köpenyszij,
nadrágszij,
utászkard-hüvelytáska,
derékszij, } mint a honvédgyalogság részére.

A kötény, zöld rásából van készítve, s az alrészből, a kötésből és az ellenzőből áll.

Az alrész hosszukás négyszöget képez, melynek felső, keskenyebb oldalán, a közepen egy kettős, és ennek mindkét oldalán egy-egy darab egyes ráncz van alkalmazva, s ahhoz az ellenző varrva. Ez utóbbi derékszögű háromszöget képez kétrétü rásából, átlói részén az alrészszel van összevarrva, és ezen összeköttetés mentében megerősítve, hogy annak végrészei, az alrész mindkét oldalán kiálljanak. Az alrész alsó széle be van szegve.

A kétrétü rásából készült *kötés*, hosszukás négyszöget képez; baloldali

végreszén barna fejbőrből gyártott csatdarabbal, a jobboldalán pedig szintoly anyagu csatlékkal van ellátva, melylyel a kötény a testhez erősítettik.

Az alrész hosszasa 88, szélessége pedig $82\frac{5}{10}$ centiméter.

Az *ellenző* szélessége a közepén 25, hosszasa az illesztéknél 50 centiméter. A kötés hosszasa $81\frac{5}{10}$, szélessége $10\frac{5}{10}$ centiméter. A csatdarab, valamint a csatléknak szélessége 3 centiméter, az előbbi 5 centiméter hosszasa, puska-szijcsattal és csatsukorral van ellátva, az utóbbi 22 centiméter hosszasa és szabad végén hegyes. A csatlék, a csatdarab és a csukor barna fejbőrből van készítve. Egy zöld kötény 39, egész 41 dekagramot nyom.

Tábori palaczk,
Aprólékos kéziszerek, } mint honvéd-gyalog legénység számára.

b) A honvéd-fegyverzeti bizottság puskamívesei.

Sapka, mint a honvédgyaloglegénység részére.

Az atilla, a honvéd-gyaloglegénységi atilla alakja szerint *kékszürke* posztóból van készítve, csakhogy a zsinórzat a huszárlégénységi zubbonyéhoz hasonló alaku.

Az ujjak végei, a zsinórzat külső széléig, világoskék posztóval borítvák.

Posztó-zubbony, mint a honvéd-csapatpuskamívesek számára.

Kitüntetési jelek, mint a honvéd-törzsőrmesterek részére.

Az ujjas posztóköpeny, csuklya nélkül mint a honvéd-törzsőrmesterek részére, csakhogy világoskék gallérhajtókaival.

Kékszürke pantalló,
nyári pantalló, } mint a honvéd-törzsőrmesterek számára.

Félszáru csizma,
nyakravaló,
bőrkesztyű,
kard, } mint a honvéd-gyalogtisztek számára.

Kardkötő,
kardbojt, } mint a honvéd-gyalogsági tiszthelyettesek számára.

XIV.

HONVÉD-SZIJGYÁRTÓK.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Honvéd-szijgyártók.

A honvéd-szijgyártók ruházata, szerelvénye, fegyverzete és tábori eszközei
a III-ad osztályu csapat-puskamivesével egyenlők.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

XV.

A HÁBORÚBAN FELÁLLITANDÓ HADITISZTESEK ÉS OSZTAGOK.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A háborúban felállítandó hadi tisztetek és osztagok öltözete.

a) Hadi tisztetek.

Vonatvezetők.

A vonatvezetők azon csapattest öltözetét viselik, melytől kirendeltettek.

E haditisztesek, megkülönböztetési jelül, a legfelső ruhadarab fölött, bal karjukon a sebestiltvivőkéhez hasonló 48 centiméter hosszúságú, $7\frac{6}{10}$ cm. szélességű

t. n. $\frac{1}{2}$ -de.

karkötőt viselnek, csakhogy ez fűzőld posz óból, vörös calicot-béléssel van készítve.

A vonatvezetői karkötő külső közepén, az összes m. k. honvédségnél, az illető csapattestület száma és kezdőbetűi 5 centiméter magasságú fehér posztójegyekből vannak felvarrva. Például:

2. H. Z. (2-ik honvéd-zászlóalj).

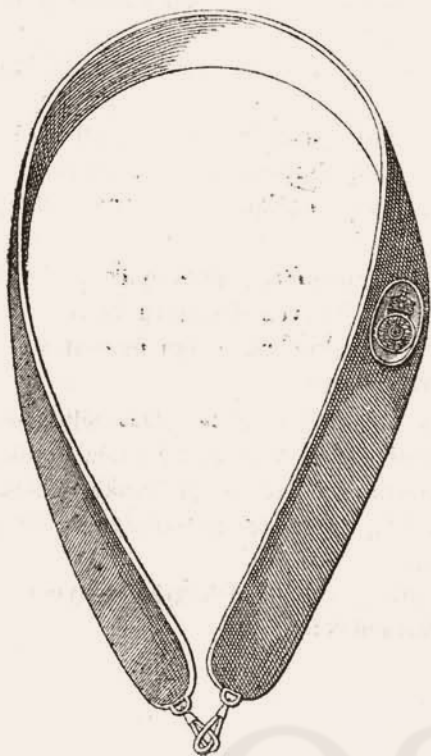
5. H. L. E. (5-ik honvéd-lovas-ezred).

b) Hadi osztagok.

1. Táborigendőrség.

A Táborigendőrséghez vezényelt al- és főtisztok csapattestületeik öltözetét megtartják és *szolgálati jelvényül* a rendőri vállszijszövetet viselik.

A rendőr-legénységi vállszijszövet 5 centiméter szélességű, 129 centiméter hosszúságú бага-

a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.a t. n. $\frac{1}{2}$ -de.a t. n. $\frac{1}{6}$ -da.

riaszjából áll, melynek mellrészé a magyar állam czimerét ábrázoló jelvénynyel, két elgömbölyített vége pedig egy-egy darab rugós kamóval van ellátva.

A jelvény 7 centiméter hosszasa, 5 centiméter szélességű, szélein hornyozott monoru paizs, mely a magyar állam domboru czimerével van diszítve. E jelvényhez forrasztott három fülecs, a vállszij mellrészének alsó végétől 32 centiméternyire a bőrön át dugandó s a fülecsbe szijaeska huzandó.

A két *rugós kamó* síkalt vasból van készítve, s egy-egy darab félgömbölyű karikából áll, melynek íve közepén kupdad toldatu kamó, mozdíthatóan van alkalmazva. E karikák nyiltabeli magassága 10, nyiltabeli szélessége: 9 milliméter.

A kamók hosszasa: 3 centiméter, szélessége az alsó gömbölyítvénynél: $1\frac{5}{10}$ centiméter; kupdad toldatukban mozdítható ág van, mely oda szegecselt rugonnyal le van szorítva. E két kamó félgömbölyű karikája $6\frac{5}{10}$ centiméter hosszusa, $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű bőrcsatlékkal a szij elgömbölyített végeihez van erősítve.

Egy darab rendőri vállszij 18—19 dekagramot nyom.

Ha a vállszijjal (az alább leirt) táska nélkül kell kivonulni: akkor a két rugós kamó egymáshoz kapcsolandó, s a bal vállon a jobb csipő felé viselendő.

Minden tábori rendőr egy darab táskával van ellátva, melynek két hordkarikája a rugós kamókba akasztandó, s a táska a jobb oldalon viselendő.

A *rendőr-legénységi táska*, a bőr színével kifelé fordított fejbőrből van készítve s alsó szegletein elgömbölyített, fönt nyitott és földéllel zárt négyszögű zacskót képez.

A *zacskó* az előlapból és az ezzel egy darabból szabott oldalapokból és fenékből, továbbá a hátlapból és az ezzel egy darabból vágott földélből áll.

Az előlap magassága: 26, szélessége: 25 centiméter. Az oldalapok és a fenék szélessége: 2 centiméter. A hátlap magassága: 27, szélessége: $25\frac{5}{10}$ centiméter; a földél legnagyobb szélessége: 28, hosszasa pedig a legnagyobb kanyarulatnál: 14 centiméter.

Az oldallapok és a fenék befelé nyomott ránczba vannak szedve. Az előlap, hátlap és a földél szegélyszijakkal vannak egymáshoz erősítve.

A zacskó üregében csínvat-választék van alkalmazva, s ez a hátlap szegélyszijával együttesen bevarrva.

A csínvattal bélelt *földél*, az előlap felső részén ivalakuan terül el és kül-lapja közepének alsó szélétől 4 centiméternyire, bőrcsatlék van felvarrva.

E csatlék hosszasa: 19, szélessége az illesztéknél: 3, lent pedig $2\frac{5}{10}$ centiméter; e csatlék szabad vége hegyes.

A 4 centiméter hosszasa és $2\frac{5}{10}$ centiméter szélességű csatdarab, az előlap közepének alsó szélétől 13 centiméternyire van felvarrva és 3 centiméter nyiltabeli szélességű és $2\frac{5}{10}$ centiméter nyiltabeli magassága ónozt vascsattal és $1\frac{5}{10}$ centiméter szélességű csatcsukorral ellátva.

A hátlap két felső szögletéhez, az oldalszáltól 2, a felső száltól pedig 1 centiméternyire, egy-egy darab $2\frac{5}{10}$ centiméter átmérőjű sárgaréz hordkarika, azután 4 centiméter hosszasa és 3 centiméter szélességű karika csatlék van felvarrva, s e helyek a zacskó üregében, $5\frac{5}{10}$ centiméter hosszasa és $3\frac{5}{10}$ centiméter szélességű bőraljzatokkal erősítve.

Egy darab rendőrlégénységi táská $46\frac{5}{10}$ — $53\frac{5}{10}$ dekagramot nyom.

E táskában a következő cikkek tartandók:

- 1 kézi lámpa,
- 1 jegyzékkönyv, aztán
- 1 kézi bilincs, és
- 1 kézi bilincs-fűzérláncz.

A három első cikkel minden tábori rendőr, a lánczcal azonban csak minden negyedik látandó el.

A rendőr-tiszti válszj a legénységével egyenlő méretű, vörös szattyánból készült, és a magyar állam czimerét ábrázoló aranyozott jelvényi szijból áll.

E válszjion a tisztek számára engedélyezett *térképtáska* viselhető, s ebben térképek, tügyiratok stb. tarthatók.

Minden *tábori rendőr*, — illetőleg *hátas lova*, — teljes ruházattal, kettős láb-belivel legénységi szerelvényvel, illetőleg lőszerelvényi cikkekkel, ide értve a főzőedényeket is, és pedig teljesen új darabbokkal, azután fegyverzettel és lőszerrel ellátandó.

A törzs-csapatok.

A hadosztályi törzsszállásoknál és a hadtesti főhadiszállásnál előforduló *őrségi, küldöncz- és egyéb szolgálatra*, a honvéd-gyalogság és lovasságtól egész osztagok rendeltetnek ki.

Ily osztagok *legénysége és hátas lovai* teljesen fölruházandók, fölszerendők, tábori eszközökkel, fegyverzettel és lőszerrel ellátandók. A legénység megkülönböztetési jelül *karkötőt* visel.

A *törzslégénységi karkötő* 5 centiméter szélességű, 45 centiméter hosszasa aransárga gyapju-paszomány, melynek hosszkozepe egy és a karkötő mindkét hosszszélétől nyolcz-nyolcz milliméternyire szintén egy-egy, összesen tehát három da-

rab egyenkint 5 milliméter szélességű meggy színű csikkal van átszőve, és fehér cálicottal bélelve.

E karkötő baloldali végének külszínén 3 sorban három-három darab czérna-hurkocska, (vagy nőkapocs fémből) a jobb rész belső oldalán pedig három sárgaréz himkapocs van — (a sebestültvivői karkötőhöz hasonlólag) — alkalmazva, melyekkel a karkötő a *jobb* kar felső részén, a legfelső ruhacikk fölött megerősítendő és szükség szerint, bővebb vagy szűkebbre igazítható.

A hurkocskák színe, a paszomány illető csikjának színével egyenlő.

A *tábori postaszolgálat*hoz küldönczök és irnokok gyanánt vezényelt közhonvédek és altisztek teljesen fölruházandók, fölfegyverzendők és fölszerendők

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

FÜGGELÉK.

A NÉPFÖLKELESRŐL.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A népfölkelés öltözete.

A népfölkelés tisztjei és legénysége szokott ruházatukat megtartják ugyan, **kötelesek** azonban a balkar felső részén, a legfelső ruhacikk fölött, *nemzeti színű karkötőt* viselni.

Megjegyzendő, hogy e karkötő, Horvát-Szlavonországban: *vörös-fehér-kék*, a magyar állam többi területén pedig: *vörös-fehér-zöld* vízszintes csikokból áll.

A *nemzeti színű karkötő*, a helyi viszonyokhoz képest legkönnyebben beszerezhető anyagból akként készitendő, hogy három párhuzamos és egyenlő nagyságú csíkjának *összes* szélessége 9, hosszása pedig körülbelül 45 centiméter legyen. A karkötő lehetőleg fehér szövettel bélelendő sa sebesültvivői karkötőhöz hasonló hurkocskákkal és kapcsokkal ellátandó, a mennyiben pedig ez eszközölhető nem volna, a karkötő az öltönyhöz varrandó.

A népfölkelés választott al- és fő-tisztjeinek *meg van engedve*, hogy tetteges honvédelmi szolgálatuk tartama alatt, a m. k. honvédség megfelelő rendfokozatú egyéneit megillető *kitüntetői jeleket* viselhessék.

A népfölkelés *szerelvénye, fegyverzete, lőszere és tábori eszközei*, a népfölkelés fölhívása alkalmával foganatosítandó külön intézkedések tárgyát képezik.

M e g j e g y z é s. Azon honvéd-legénységi egyének, kik a *fennálló szabályok* értelmében, magukat a népfölkelésben való részvételre kötelezték, a honvéd-egyenruhát úgy béke mint háború idején viselhetik.

Gyalogság.

Béke idején diszben.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Gyalogság.

Öltözet és felszerelés háborúban.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

(Kivételes esetekben.)

Gyalogság.

Öltözet és felszerelés háborúban.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

gyalogtisztok.

Országos Széchényi Könyvtár

Gyalogtisztek.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Huszárok.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Huszár.

Dsidás.

Lovasság.

Országos Széchényi Könyvtár

Lovassági háttas-ló.

(Menet-fölszerelés itatóveder és szénakorongok nélkül.)

Országos Széchényi Könyvtár

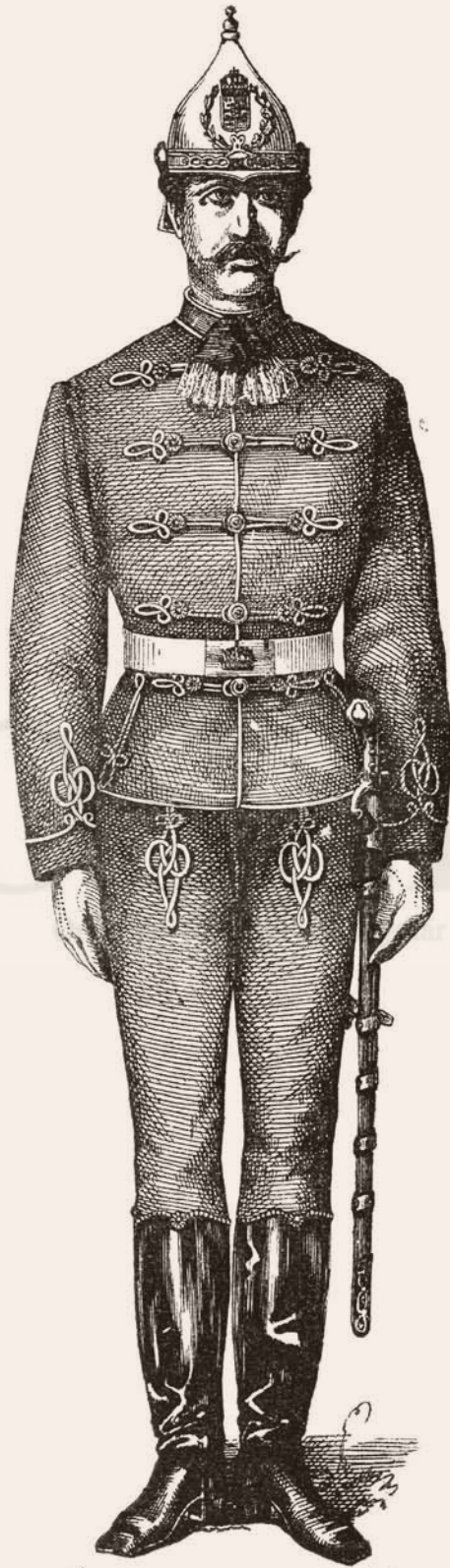
Koronaőr-legénység.

Diszben.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Koronaőr-legénység.

Szolgálati öltözetben.

Országos Széchényi Könyvtár

Hadbiztossági hivatalnok.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

